

Inv. A. 7513

78885

# DISCURSURILE

LUI

# BARBU KATARGIU

(1859—1862 Iunie 8).

CULESE ȘI ÎNȘOȚITE DE O NOTIȚĂ ISTORICĂ ASUPRA FAMILIEI  
KATARGIU ȘI DE O BIOGRAFIE A ORATORULUI

de

ANG. DEMETRIESCU

Totul pentru țară, nimic pentru noi!  
B. Katargiu.



BUCURESCI

14, TIPO-LITOGRAFIA EDUARD WIEGAND, STRADA COVACI, 14.

Succesorul Firmei Ștefan Mihailescu

1886.

30060

CONTROL 1953

Biblioteca Centrală Universitară  
BUCUREȘTI  
Cota ..... 4472 ..... *dabiet*  
Inventar ..... 30060 .....

1956

1931

D

B.C.U. Bucuresti  
  
C30060

Memoriei soțului meu

Ecaterina B. Katargiu.







*Patroni*

Photogravure & Imp. Goupié & Co

Vă mulțumesc, Doamnelor mele,  
De buna dumniavouă aduce-  
re aminte; și știu sigur  
ce ne lega o dată și de care sunt  
vorbiți, nu l-am uitat nici  
eu, și bine încuinduzat.

Sintă foarte rare epocile  
de mulțumire ale vieții  
voastre ca și nu ne rămâne  
totdeauna, înțiparite în  
memorie. Și care altă  
epocă e mai veselă decât  
acea a tinerețelor!  
Ja, și când nu e împreună

incapacitatea de a lăsa mulțumirea  
reală, care, cu puțin, se acorda  
a înșelărilor și a nepăsării.

D'acți redigi, domnul meu  
sau, ca se zice mai bine, vechiul  
prietinel, căl de multă plai,  
are îni' fașut amintirea  
Dumnezeoasă

Așadar se revin și la  
cele pozitiv — ale vieții.

Domnișor Dumnezeoasă de  
a revin într-o carieră  
ce ași străbătut în atâtea Dum-  
nitate e la ochii mei  
de o mare valoare.

Na cred, faște, că vese-  
ași face de acele compli-  
minte banale și puțin ur-  
mose, nedumne de niște  
carnuri serioși ca noi.



Dar cine cunoaste mai bine  
de cât De lipsa De oameni  
de core, Grata fara noastra  
supra; nu s'ie mai mult  
caci totul se infelice de sine.

Tot ei me suprajete e ca  
cariera noastra tuta' de no  
aura oscilata, si mai cu  
scamã, cu natura cogita-  
rilor mele nu pot se po-  
triseti lesne cu acra a alt-  
ca. Cu toate acestea de si  
colul meu su chestia de fata  
n'are a fi de cât indirect,  
voi suesca insã al sud  
plini la vreme, cât voi  
puta mai bine. Cãci  
sint si vese a termino  
dat acila cu iranu la 1829.  
si 30. — Putura



## PRECUVENTARE

De mult timp D-na Ecaterina B. Katargiu, pornită dintr'un sentiment de pietate și admirație către memoria ilustrului său soț, era preocupată de ideea de a publica într'un volum discursurile neobositului campion al partidului conservator. Inprejurări independente de voința sa au amânat această ediție pînă astăzi, când, după cercetări amănunțite, discursurile lui B. Katargiu s'au descoperit atât prin paginile *Monitorului Oficial*, cât și în coloanele unora din ziarele epocii ca *Unirea*, *Conservatorul Progresist*, *Analele Economice* etc.

Colecția de față cuprinde toate discursurile lui B. Katargiu câte s'au putut găsi, afară de câte-va răs-punsuri scurte consemnate în procesele verbale ale Adunării legislative, dar fără o importanță deosebită, fie ca formă, fie ca fond. Multe chiar din cele reproduse aci nu sunt o icoană credincioasă a aceluși cuvânt inspirat, care comunica, împreună cu căldura în inimă, convingerea în mințile auditorilor. Din nenorocire pentru viitorime, de la 1859 pînă la 1862, discursurile deputaților se publicaū nu după note stenografice, ci după însemnările succincte ale tachigrafilor, cei mai mulți aleși dintre tinerii ce se distinseseră între camarazii lor de studiu pe bancele Colegiului St. Sava, dar

cari, pe de o parte din lipsă de deprindere, nu puteau urma pe oratori în repeziciunea cuvântării lor, iar, pe de alta, nu erau destul de familiari cu uestiunile politice, ca să apuce pretutindenî partea marcantă a unei argumentări. Eşiţi din colegiū, unde fuseseră imbibatî de principiile scoalei radicale în limbă, ei introduceau în discursurile oratorilor o fraseologie şi un vocabular streine celor mai mulţi dintr'înşii. Farmecul acelei limbi bătrâne, în adevăr româneşti, le era necunoscut. Aceste neajunsuri se vęd în multe părţi ale colecţiunii de faţă. Pentru ca să poată judeca însă cine-va depărtarea ce desparte notele tachigrafice de realitatea discursului pronunţat, nu are de cât să pună faţă 'n faţă redacţiunea aceluia-şi discurs pulicat în *Monitor* cu cea publicată în *Conservatorul Progresist*, redacţiune făcută, după toată probabilitatea, de însu-şi B. Katargiu şi reproduşă aci la pag. 212 sqq. Ce deosebire între acele câte-va rînduri palide din *Monitor* şi acea briliantă pledoarie în favoarea bogăţiei acumulate tipărită în *Conservatorul Progresist*!

De sigur, unii din admiratoriî marelui orator român ar fi voit să vază în această ediţiune o alegere din discursurile lui cele mai frumoase. Noi credem însă că o colecţie pe cât se va putea mai completă a discursurilor sale va îndestula mai pe deplin dorinţa celor ce ţin să cunoască în complexul lor ideile şi tendinţele acestui fenomen parlamentar, pe când tribuna românească era încă în faşă. Când vedem câtă erudiţiune şi muncă se depun în alte ţeri pentru adunarea fragmentelor vechilor scriitori greci şi latinî sau pentru stringerea într'un singur corp a inscripţiilor ellene şi

romane <sup>1)</sup>, nu înțelegem pentru ce noi am lăsa în-prăștiată în corpul *Monitorului Oficial*, ajuns astă-zî foarte rar, ideile și gândirile unui bărbat, care ne privește așa de aproape și ne interesează într'un grad așa de înalt. Că discursurile sale nu vor face asupra noastră aceea-și impresie ca asupra contemporanilor săi, lucrul este firesc pentru or ce operă omenească, dar mai virtos pentru elocință. Gusturile și preferențele se schimbă dintr'o epocă într'alta; Racine nu întâmpină înaintea noastră favoarea de care se bucura în secl. XVII. Apoi oratorul nu se păstrează întreg pentru viitorime; în această privință, mai fericit de cât actorul, el este mai puțin privilegiat de cât un poet, un filosof, un pictor etc. El moare mai mult de jumătate pentru urmași. Acțiunea, acea parte a discursului care pentru Demosthenes era incomparabil superioară celorlalte <sup>2)</sup>, se pierde cu desăvîrșire, și, împreună cu dînsa, acel farmec neînvins care țirește și subjugă pe auditori.

Deosebit de aceasta mai este o împrejurare care face că un discurs citit nu produce o impresie egală cu aceea a discursului rostit. Discursurile unui bărbat de stat, mai ales ale unui ministru, nu sunt niște conferințe de Athenei, pe cari autorul le alege după voia sa și asupra cărora are tot timpul de a cugeta pînă

1) Să cităm ca exemple: *Hecataei Milesii fragmenta* (editate de R. H. Klausen), *M. Cornelii Frontonis Reliquiae* și *A. Aurelii Symmachi octo orationum fragmenta* (ed. B. G. Niebuhr), *M. Catonis praeter librum de re rustica quae extant* (H. Jordan), *Comicorum latinorum fragmenta* și *Tragicorum lat. fr.* (O. Ribbeck), *Fragm. comic. graec.* (A. Meineke), *Corpus inscriptionum graecarum* (Boeckh) etc.

<sup>2)</sup> Pseudo-Plutarch, Βίοι δέκα ῥητόρων. Δημοσθένης, 18: Ὅθεν ἐρομένου αὐτόν (τινος) τί πρῶτον ἐν ῥητορικῇ, εἶπεν, Ὑπόκρισις καὶ τί δεύτερον. Ὑπόκρισις καὶ τί τρίτον Ὑπόκρισις.

la ziua fixată pentru conferență. Un ministru, or care ar fi întinderea cunoștințelor și experienței sale, poate să nu aibă idei destul de lămurite asupra unei chestiuni ce se pune în mod incidental la ordinea zilei; dar curentul debaterilor, pasiunea partidelor, necesitatea de a exprima vederile guvernului în această privință, îl silesc să ia cuvântul, să se pronunțe imediat; dacă este un bărbat de talent, el poate nu numai să vorbească cu oare care succes, ci chiar să câștige cauza ce apără înaintea Camerii, pe care o seduce pentru un moment. A doua zi, citindu-și discursul reprodus în *Monitor*, el însu-și recunoaște părțile slabe ale argumentației sale sofisme, cu ajutorul cărora a raportat victoria din ziua trecută, dar pe cari auditorii nu le puteau surprinde în mijlocul acțiunii. Căldura accentului, vioiciunea gestului, energia frazei și acel fluid electric ce se comunică din orator în auditoriu îi făceau, în ziua precedentă, simpatice toate inimile și nu lăsa spiritelor timpul de a reflecta.

Nu este așa la citire. Lectorul are tot timpul de a relua șirul unei argumentații, de a cumpeni premisă cu premisă și de a judeca dacă concluzia derivă d'a dreptul din ele sau dacă oratorul a ajuns la dinsa printr'un artificiu de raționament, printr'un pas desultoriu și forțat. Lysias, ne spune Plutarch, <sup>1)</sup> dedese un discurs scris de dînsul unui athenian ce avea un proces. Athenianul, după ce citi discursul de mai multe ori ca să-l învețe pe din afară, se întoarse descurajat la Lysias și îi mărturisi că, la început, discursul i se păruse minunat, dar că, după ce 'l repetase de vr'o trei ori, îl găsea așa de

<sup>1)</sup> Περὶ ἀδο'εσχίας, 5.

slab, în cât se temea să nu piarză judecata. — „Prietene, îi zise Lysias rizând, oare tu n' ai să 'l pronunți numai o dată înaintea judecătorilor?“

Așa se întâmplă adesea cu discursurile cari au făcut furor în epoca lor. Ele slujesc mai mult ca documente pentru istoria timpului, de cât ca modele de elocință pentru viitorime. Cu toate acestea nu este mai puțin adevărat că, între discursurile publicate în colecția de față, cititorii vor găsi multe, cari, de și desbrăcate de farmecul acțiunii, totu'și pot trece ca modele de limbă și de argumentație, mai ales azi când majoritatea parlamentului nostru se compune din oameni cari calcă în picioare aceste două elemente neapărate ale artei de a vorbi. Este mângâietor pentru cei descurajați de aspectul presintelui de a 'și îndrepta privirile în trecut asupra unui bărbat, care a rămas nestrămutat în convingerile sale politice și le a apărat cu toată energia caracterului său; este cu atât mai mângâietor, cu cât, în criza politică și socială prin care trecem, nesațiul de căpățuire înneacă vocea conștiinței și mișcarea mecanică a mâinilor ține locul artei de a vorbi.

Poate că unii din bărbații politici citați în cursul acestei publicațiuni nu vor fi mulțumiți de a vedea reproduse discursurile lor într'un rezumat mai scurt chiar de cât rezumatul din *Monitor*. Acestora le răspundem că intențiunea noastră a fost de a reproduce ideile lui Barbu Katargiu, nu pe ale d-lor. Din discursurile altora am ales numai acele pasaje cari erau neapărate pentru înțelegerea răspunsurilor lui B. Katargiu, singurul de care ne am ocupat aici. De altminterlea or cine se poate ușor convinge că citațiile din

discursurile streine le am făcut cu cea mai desăvârșită bună credință și imparțialitate, iar nici de cum după obiceiul foilor militante, care ieau frazele după placul lor, suprimând într'adins pasagiile intermediare, spre a înfățișa ideile adversarilor lor în lumina cea mai nefavorabilă.

EDITORUL.

*București. 1886. Iulie.*

---



## VECHIMEA FAMILIEI KATARGIU

---

Cât de vechiü este numele „Katargiu“ în istoria Românilor și de unde se trage această familie ilustră, nu știm. Scrierea Principelui Dimitrie Cantemir asupra genealogiei familiilor boeresti din Moldova<sup>1)</sup>, scriere care ne ar fi fost de mare preț în cercetările de față, s'a pierdut, fără ca cine-va să'î fi putut da de urmă pînă acum. Cu toate acestea acela-și scriitor, în opera sa *Descriptio Moldaviae*<sup>2)</sup>, enumerând familiile nobile din Moldova, pomeneste pe *Catardziesti*, fără a adauge nimic asupra originii lor. Această tăcere din partea lui Cantemir ne dă a înțelege că el îi punea între familiile vechi pământene, de vreme ce el păstrează aceea-și

<sup>1)</sup> *Liber moldavicae nobilitatis genealogiae latino sermone conscriptus*, indicat în Prefața latinească la *Chronicul Moldo-Valachilor*, vol. I. p. LXXI și Prefața românească, *ibid.* p. LII, ediția din Iași 1835. Această carte exista ca manuscris în secolul nostru. Postelnicul Manolaki Drăghici o pomeneste ca vedită de el. Vezi *Istoria Moldovii pe timp de 500 de ani*, vol. II, p. 258.

<sup>2)</sup> Cap. XV, p. 112 sqq.

tăcere asupra *Arbureștilor*, *Bogdăneștilor*, *Burgheleștilor*, *Carpeștilor*, *Clucereștilor*, *Găneștilor*, *Micleștilor*, *Stărceștilor*, *Tălpeștilor*, etc., pe cari îi consideră ca români din tată în fiu, pe când despre alții spune că sunt streini, și a nume *Cantacuzeni*, *Chrysoverghi*, *Neculeștii*, *Paladieștii*, *Petralipii*, *Rusetestii*, *Tudoreștii*, greci; *Cantemi-reștii*, tătari; *Costineștii*, sârbî; *Crupienski*, *Pisoski*, poloni; *Cerkezestii*, cerkezi, etc. Neapărat, învățatul principe al Moldovii trebuie să fi avut la dispoziția sa o mulțime de documente, dispărute astăzi, pe cari el își întemeia această clasificare. Dar cele mai multe din ele s'au pierdut, iar cele ce s'au mai păstrat se află înprăștiate prin arhivele deosebitelor autorități, pe la mănăstiri sau în posesiunea particularilor, unde zac pînă astăzi fără ca publicul și istoricii să poată lua cunoștință de ele.

Pentru întâia oară numele Katargiu figurează într'un act de danie al skitului Stănești din județul Valcea. În anul 1616, către sfîrșitul antăieii domnii a lui Radu Mihnea, Băneasa Maria Katargioaica, sora Postelnicului Radu Buzescu și fata faimosului Clucer Radu Buzescu, care pe timpul lui Mihaiu Viteazul împlinise însemnate funcțiuni diplomatice și militare, închină mănăstirea Stănești ca metoch Patriarchiei din Alexan-

dria <sup>1)</sup>. Acest Katargiu, înrudit prin alianță cu puternica și glorioasa familie a Buzeștilor <sup>2)</sup>, este Banul *Ienache Katargiu*. Pentru ca să se poată realiza o încuscrire a Katargieștilor cu viteaza familie a Buzeștilor <sup>3)</sup>, care încă de pe timpul lui Neagoie Basarab număra un Ban al Craiovei <sup>4)</sup> și jucase un rol așa de însemnat în epoca de vitejie a marelui nostru Mihaiū, sintem nevoiți

<sup>1)</sup> I. Brezeanu, *Mănăstirile zise închinare*, p. 53. D-nu Gr. N. Mano, fostul Director al Arhivelor Statului, 'mă a atras atențiunea asupra acestui document. Profit de această ocaziune spre a exprima recunoștința mea d-lui Mano, a căru erudițiune sigură și variată 'mă a fost de mare folos în compunerea acestei schițe biografice.

<sup>2)</sup> Când Mihaiū Viteazul, întăritat pe nobilii Ungurī pentru necredința lor, era gata să 'i taie, îndemnat fiind de impetuosul Ban Mihalcea și de Logofătul Teodosie, «numai Radu Buzescu Clucerul a stat contra tutulor boierilor și a sfătuit pe Mihaiū Vodă să nu facă lucrul acesta, ci mai bine să se străduiască să 'l placă nobilii, pentru că în Moldova încă bine l'aū slujit, și de aci înainte încă le poate avea folosul. Radu Clucerul acesta era cel mai de frunte dintre boieri și prea bogat, pentru că moștenea mai a treia parte din Valachia, și a fost din familia Buzeștilor, care familie e prea bătrână și prea mare în Valachia, știa și unguerește.» *Anonymous Carolinensis*, p. 74, ap. Șincai, II, p. 276 sq. sub an. 1559.

<sup>3)</sup> Stroe Buzescu ucise într'o luptă singulară pe ginerile Chanului Tătarilor. *Spontoni*, lib. VIII, p. 209. Stolnicul Stroe și Preda Buzescu, fii Clucerului Radu, scăpară viața lui Mihaiū Viteazul în lupta de la Vidin din 1598. Fotino, II, p. 71 sq., tr. de G. Sion.

<sup>4)</sup> I. Brezeanu, *op. cit.* p. 42.

să admitem că cei d'antăiū se trăgeau dintr'o viță nobilă pământeană și că se bucurau de privilegiile boierilor din țară cu mult mai 'nainte de data ce indicarăm mai sus. Este adevărat că pe timpul lui Mihaiū Viteazul câți-va indivizi de origine streină se strecuraseră în rindurile nobilimeii pământene, precum Banul Mihalcea și Vistierul Stavrinis, amendoii greci de origine, Baba-Novac, Deli Marco și Gheorghe Ratz, câte-și trei sêrbii, etc.; însă nu trebuie să pierdem din vedere că toți aceștia înaintaseră mulțumită serviciilor lor militare, într'o epocă când țara avea nevoie de căpitani voinicii, cari să o apere în rêsboiul ei de emancipare. Cestiunea care prima pe toate cele-l-alte nu era păstrarea ierarchieii sociale, ci mântuirea țerii de mărimea pericolului ce o amenința. Trebuie să observăm cu toate acestea că nouii boieri nu isbutiseră a 'și amesteca sângele lor cu sângele acelei aristocrații pământene, așa de mândră și așa de geloasă de privilegiile ei. Intrarea unui strein venetic în rindurile boierilor de frunte era pe acele timpuri un scandal. Numai Grecii, cu spiritul lor caracteristic de insinuațiune, isbutiseră să pătrunză în acea clasă, de unde cei-l-alți streini erau cu îngrijire excluși. Dar Mihaiū Viteazul, în tractatul său de la 1595 (Maiū 20) cu Sigismund, îi esclude printr'un articol formal de

la ocuparea funcțiunilor publice <sup>1)</sup>. Erau deci departe timpurile în cari un Constantin Duca putea să ridice la rangul de Mare Vornic pe un om de „neam prost“ ca Ciocârlan <sup>2)</sup> și Niculae Mavrogheni își bătea joc de instituțiile țării, punând caftanul de Clucer pe spinarea calului său Talambașa <sup>3)</sup>.

La cinci ani după închinarea mănăstirei Stănești ca metoch al patriarchiei din Alexandria de către Maria Katargioaica, adică în anul 1621, în a doua domnie a lui Radu Mihnea, supranumit cel Mare de către chronicarii Moldovii <sup>4)</sup>, găsim pe acela-și Ienache Katargiu însoțind pe Domnul Munteniei în războiul de la Chotin purtat de Turci contra Polonilor. În vara acestui an, Sultanul Osman II, care medita cucerirea Poloniei spre a face dintr'însa un zid de apărare contra năvălirilor rusești, profitând de ingerențele Polonilor în afacerile Moldovii, porni cu o armată numeroasă contra lui Sigismund III, regele Poloniei <sup>5)</sup>. Radu Mihnea cu Muntenii seî fu însărcinat cu con-

<sup>1)</sup> A. Florian, *Idee repede de Istoria Princ. Țării rom.*, vol. II, p. 184.

<sup>2)</sup> Niculae Costin, *Chron. Rom.* vol. II, p. 70. Edit. II-a.

<sup>3)</sup> D. Fotino, *Ist. gen. a Daciei*, vol. II, p. 175. Cf. N. Bălcescu, *Viața Spătarului Ion Kantacozino*, *Magaz. ist.* I, p. 190.

<sup>4)</sup> Miron Costin, în *Chron. Rom.* vol. I. p. 265 și 286.

<sup>5)</sup> Miron Costin, *ibid.* p. 277. Cf. Adam Mickiewicz, *Hist. populaire de Pologne*, p. 255 și V-te A. de la Jonquière, *Hist. de l'empire Ottoman*, p. 300 sq.

struirea podului de peste Nistru și apărarea lui contra atacurilor poloneze <sup>1)</sup>. După un război crâncen de o lună și mai bine (de la 20 August 1621 pînă la 29 Septembrie ale aceluia-și an), care costă pierderi înfricoșate atât pe Turci cât și pe Poloni, amîndouă puterile beligerante se hotărîră a pune capăt ostilităților. Plenipotențiarul Poloni însărcinat cu negocierea condițiilor de pace se duseră d'a dreptul la Radu Mihnea, pentru ca acesta să le înlesnească o audiență la Vezirazemi. Domnul, însoțit de boierii seî, îi priimi cu multă bună-voință, apoi îi invită la o convorbire secretă, la care asistă numai *Katargiu Banul Craiovei* <sup>2)</sup>. După subsemnarea condițiilor de pace și după întoarcerea plenipoten-

<sup>1)</sup> *Commentariorum Chotinensis belli libri tres*, Auctore Iacobo Sobieski. Dantisci, 1646, p. 159. Datorez cunoștința acestei prețioase scrieri învățatului nostru Academic d. B. P. Hasdău, căruia îi exprim aci profunda mea grațitudine pentru importantele date ce 'mi a comunicat.

<sup>2)</sup> J. Sobieski, *Comment Chot. belli*. p. 161: «Legati Palatinum (Valachiae, Radulonem) anticiparunt, quos ille e tentorio aliquot gradibus progressus, una cum assistentibus suis Consiliariis humanissime excepit, ac ad arcanum colloquium invitavit, cui tantum *Katardziejus Kralevensis Banus*, primariae in Valachia dignitatis vir, aderat.—Cf. Șincai, III, p. 13: «Mijlocitorul de pace era Radu, Domnul Valachiei și *Kaperdzicî Banul Craiovei*.» De sigur, lecțiunea «*Kaperdzicî*» în loc de «*Katardzieu*» este o greșeală de transcriere a editorului lui Șincai.

țiarilor poloni în lagărul lor, acela-și Ienache Katargiu fuse însărcinat a se duce în tabăra Polonilor și a cere ca tractatul, investit numai cu subsemnăturile delegaților, să fie întărit și cu sigiliile lor <sup>1)</sup>.

În anul 1633, după mazilirea lui Leon Vodă Tomșa din scaunul Munteniei, boierii se împărțiră în două tabere : una voia de Domn pe Aga Mateiū Basarab din satul Brâncoveni, care era sprijinit de Mehemed Abassa Pașa din Nicopol, iar cea-l-altă, din care făcea parte familia Katargiilor <sup>1)</sup> în frunte cu Banul Ienache, Dumitru Dudescu, Papa Logofetul, Neagul Aga și alți boieri mulți <sup>2)</sup>, cereau pe Radu XI, pe care îl orinduiseră Sultanul Murad IV și al cărui tată Alexandru Iliăș fusese în două rânduri domn în țară. În ziua de 20

<sup>1)</sup> I. Sobieski, *op. cit.*, pag. 192 : «Venerat Katardziejus Banus Cralevensis in castra Polonorum a Radulone, postulans, ut pactorum exemplar, quod legati Vezirazemi dederant, propriisque manibus subscriptum sigillis suis ob-signarent. Quod dum statim obtinuisset... ad Osmanum rediit.»

<sup>2)</sup> Șincai, s. a. 1633, vol. III, p. 25, întemeiându-se pe Ms. *Codex Balacianianus*, pomeneste dintre Katargii numai pe Nicula, al cărui nume îl transcrie greșit «Katarisul», iar la p. 26 îi zice «Katariciul», pe când *chronica* lui Constantin Căpitanul, publicată în *Magazinul istoric* (I, 288; cf. *ibid.* IV, p. 316) precum și *Chronica* tipărită în colecția numită *Istoria Moldo-României* (II, p. 85 și 87) îl numesc Necula Katargiul. Fotino (II, 89 și 90) ne spune că acest Necula Katargiu era Stolnic.

Septembrie 1633, Mateiŭ Basarab intra în Bucureşti, iar către sfirşitul lui Octobree Radu XI împreună cu Katargieştii şi alţi boieri răsvrătitori, sprijiniţi de o armată numeroasă compusă din Munteni fugari, din Moldoveni, Turci, Tătari şi Poloni, pătrundea în ţară şi înainta pînă la podul de la Obileşti pe Colentina. Mateiŭ Basarab le eşi înainte cu o armată bine întocmită şi încă şi mai bine condusă. O bătaie sângeroasă se dede în ziua de Duminică 26 Octobree în câmpia de la Dudeşti, aproape de mănăstirea Plumbuita. După o luptă desperată de opt ore, Radu şi partizanii săi învinşi se retraseră în Moldova. „Movila cea mare de lângă Bucureşti spre Dudeşti, zice o cronică, arată şi acum locul unde a fost bătaia.“ <sup>1)</sup>

Intre fugari se afla şi Banul Ienache Katargiu. Averile lui din ţară fură confiscate. Mateiŭ Basarab printr'un chrysov din 1637 dăruieşte Vel Dvornicului Dragomir Cretzulescu nişte case aşezate în Tirgovişte „din sus de Curtea Domnească, „aproape de riŭ, în dreptul grădinei Domneşti, „pentru-că aceste case şi cu locul lor au fost ale „lui Ienache Barbu Katardziu.“ Chrysovul sună mai încolo: „Apoi când au fost acum în zilele „Domniei mele la curgerea anilor 7145 (1637),

<sup>1)</sup> Engel, ap. Şincai, III, p. 26.



„dacă, cu vrerea lui Dumnezeu, am stătut Domnia mea a fi Domn și stăpânitor la scaunul moșilor și strămoșilor Domniei mele aici în Țara Românească, în cetatea București întâiu, iar Katardzești a venit peste Domnia mea cu sabie și cu oaste din Țara Moldovii și cu Tătarii și cu atâta răutate aici în țară, ca niște oameni răi și stricători de țară —, Domnul Dumnezeu a dat de a căzut sub picioarele Domniei mele și 'i am scos Domnia mea din țară cu amară rușine, și a stătut acele case și cu loc și cu tot a fi pe seama Domnească.“ <sup>1)</sup>

Dar, pe când Matei Basarab confisca averea lui Ienache Katargiu, acesta ajungea Vel Postelnic la curtea lui Vasilie Lupu și de aci lucra în toate modurile pentru mazilirea Domnului Munteniei. Chiar în anul 1636 el primi însărcinarea de a se duce la Silistra și a stărui pe lângă Pașa de acolo pentru înlocuirea lui Matei Basarab cu Ion Vodă, fiul lui Vasilie Lupu. Însă inteligentul principe al Munteniei descoperi aceste machinațiuni ale vrăjmașului său și știu să le contra-

<sup>1)</sup> Originalul acestui chrysov a fost în limba slavonească. Traducerea românească se află în posesiunea d-lui N. Cretulescu. D-nu Gr. N. Mano a bine-voit a ne comunica și a ne pune la dispoziție copia ce d-sa a tras după acest document important.

careze la timp <sup>1)</sup>. Iar în anul următor, murind fata lui Bucioc, întâia soție a lui Vasilie Lupu, tot Ienache Katargiu, cunoscut pentru abilitatea sa de a negocia, primi delicata misiune de a mijloci căsătoria Domnului cu fata unui mârzac din Țara Cerkezilor <sup>2)</sup>.

Ast-fel primul personagiū din neamul Katargeștilor cunoscut în istorie este un bărbat distins prin destoinicia sa în conducerea statului și mai ales prin abilitatea sa diplomatică. Natură eminentemente politică și neastempărată, Ienache Katargiu joacă în epoca sa un rol analog cu acela al lui Moșoc în Moldova; el ocupă cel d'ântăiū loc pe lângă Radu Mihnea și opune o rezistență energică lui Mateiū Basarab, pe care antăiū încearcă a 'l depărta de la tron, apoi a 'l răsturna, alergând la toate mijloacele ce 'i procuraū poziția, experiența și admirabila sa dibăcie în arta de a negocia.

De la fuga lui Ienache și Niculae Katargiu în Moldova, această familie se desface în două ramuri, din cari una trăește dincolo, iar cea-l-altă dincoace de Milcov. Dovadă că nu toți membrii ei aū emigrat din Muntenia este faptul că, sub domnia lui Mateiū Basarab, Marele Postelnic Constantin Cantacozino mărită pe a doua din fetele

<sup>1)</sup> Miron Costin, *Chron. Rom.* I, p. 306.

<sup>2)</sup> *idem*, p. 309 sq.

sale după un Katargiu. <sup>1)</sup> Poate că acest ginere al Marelui Postelnic Cantacozino este un descendent al Marelui Paharnic Gheorghe Katargiu, pe care nu'l găsim între adversarii lui Mateiŭ Basarab și care figurează ca martur într'un act de vânzare datat din anul 1624 Maiŭ 8, adică din timpul domniei lui Alexandru Coconul, fiul lui Radu Mihnea. <sup>2)</sup> De la Mateiŭ Basarab încoace pînă în timpurile din urmă cronicile noastre nu mai vorbesc nimic despre ramura familiei Katargiu rămasă în Muntenia. Chiar documentele par a păstra o tăcere absolută, dacă trebuie să judecăm numai după cele publicate pînă acum.

Cât despre ramura Katargieștilor emigrați în Moldova, atât cronicile cât și documentele îi pomenesesc mai-mai la fie-care pas. Începînd de la Miron Costin și coborîndu-ne pînă la Ienache Cogălniceanu și pînă la Postelnicul Manolaki Drăghici, toți cronicarii vorbesc de mai mulți membri ai familiei Katargiu, cari se deosebesc prin energia caracterului lor și pun în serviciul țării o activitate cu atât mai isbitoare, cu cât ramura lor din Muntenia pare a fi căzut într'o inacțiune

<sup>1)</sup> N. Bălcescu, *Viața lui Const. Cantacuzino*, în *Magaz. istor.* I. 381.

<sup>2)</sup> Acest document se află în copie la d. Gr. N. Mano, care a bine-voit a mi 'l comunica.



30060

completă, dacă trebuie să judecăm după tăcerea documentelor cunoscute pînă aci. Unul din ei, Apostol Katargiu Vel Comis, căsătorește pe fata sa Mariana după Marele Medelnicer Stefan Petriceicu <sup>1)</sup>, care domni în două rînduri peste Moldova (1673—1674 și 1684 Decembre—1685 Martie). Iar când Petriceicu Vodă fuse nevoit să părăsescă pentru antaia oară domnia și să fugă la 1674 în Polonia, el fu urmat de faimosul chronicar al Moldovii Miron Costin Vel Logofăt, de *Apostol Katargiu* și de alți boieri însemnați. <sup>2)</sup> Obiceiul acesta de a emigra boierii Moldoveni în Polonia, or ce ar zice Nicolae Costin <sup>3)</sup>, se stabilise de mai 'nainte, căci, precum ne spune Șincai <sup>4)</sup>, pe mărturia lui Engel, în anul 1607 căpătaseră indigenatul polonez, în virtutea unui jurămint, Nistor Urechie, Vasile Orisa, Logofătul Gheorghe Mauroti, Isaia Balica și Gheorghe Lozan. "Apostol Katargiu dobândi de asemenea indigenatul

<sup>1)</sup> Nicolae Costin, *Chr. Rom.* II, p. 8. *In Archiva istor.* III, 272, se află un act de cesiune al Marianeî din an 1705. Mariana care cu Petriceicu n'avusese nici un copil, după moartea lui Petriceicu se căsători după oare care șleahță. Cantemir, ap. Șincai, III, 114.

<sup>2)</sup> Ion Niculcea, *Chron. Rom.* II, 224.

<sup>3)</sup> *Chr. Rom.* II, p. 70.

<sup>4)</sup> II, s. a. 1607, p. 319. La 1590 alt boier moldovean a nume Brutti căpătase indigenatul în Polonia. Hasdeu, *Arch. ist. a Rom.*, I, p. 175.

împreună cu titlul de noblețe polon în anul 1776 Februarie 4, și diploma aceasta scrisă în limba latină și semnată de Regele Ioan III Sobieski, faimosul mântuitor al Vienei, se păstrează pînă astăzi în familia Katargiu <sup>1)</sup>. În această diplomă citim între altele:

„După părerea noastră, zice regele, ilustrul bărbat Apostol Katardziu Mareșal întrece, prin numele țării Moldovii și prin faima virtuților sale, pe atâți alți bărbați, pe cari îi respectăm în aceste timpuri de agitație ale Nordului,“ <sup>2)</sup> iar în josul diplomei citim alături cu semnătura lui Ioan III Sobieski cuvintele următoare: „Se confere înpămîntenirea nobilului Apostol Katardzi, Mareșal al Țării Moldovii.“ <sup>3)</sup>

Acela însă care era menit să se ridice mai presus de toți membrii familiei Katargiu și să lase în istoria noastră parlamentară urme neșterse de superioritatea sa este *Barbu Katargiu*.

<sup>1)</sup> O frumoasă copie a acestei diplome se află în posesiunea d-lui Alexandru Katargiu, cumnatul d-lui Gr. N. Mano.

<sup>2)</sup> «Porro tot alios, quorum virtutes hoc rerum in Septentrione temporumque motu et veneramus, illustris vir Apostolus Katardzi Marschalcus, terrarum Moldaviae fama et virtutum commendatione anteire videtur».

<sup>3)</sup> Indigenatus Generoso Apostolo Katardzi Marschalco Terrarum Moldaviae confertur.»

## BARBU KATARGIU

---

### I.

Barbu Katargiu, fiul marelui Vornic Stefan Katargiu și al Tiții (Stanca) Văcăreaschi, se născu în ziua de 26 Octobrie 1807. În persoana lui dar se unea autoritatea și prestigiul a două din cele mai vechi și mai influente familii din țară. Moșul său de mamă, Banul Barbu Văcărescu, îi dăde acel nume, a cărui estetică supăra auzul amicilor săi, dar care era menit a trece în paginile istoriei noastre contimporane ca unul din cele mai celebre. Ajuns la vîrsta de 12 ani, el fu trimis în școala grecească de la Măgureanu, unde avu ca tovaroși de bancă pe cei mai mulți din feciorii de boierii, cu cari mai târziu trebuia să se întâlnească în cariera politică. Or cât de mari ar fi laudele ce d. Ion Ghica <sup>1)</sup> face profesorilor din acest institut, ca Lambru, Komitá, Vardalah și Neofit, pe cari d-sa nu 'i a cunoscut mai de loc

<sup>1)</sup> *Convorbiri literare*, An. XIV (1880—81), p. 209.

și ale căror opere nu a avut ocaziunea de a le citi, noi credem că ei nu se deosebeau mult de majoritatea dascălilor greci, cari umpleau pe atunci amândouă Principatele, și că toate învățăturile lor se mărgineaă la o gramatică greoaie și complicată a limbei ellene <sup>1)</sup> și la citirea câtor-va scriitori vechi, cu niște comentarii mai mult sau mai puțin defectuoase, adesea fără co-

<sup>1)</sup> Operă a călugărului Neofit de la Zlătari. Ea se compunea din patru tomuri în quarto. Vorbind de această gramatică uriașă ca întindere, Sulzer (*Gesch. des Transalpinischen Daciens*, III, p. 8) zice: «O gramatică în patru volume mari în quarto! Acum înțeleg eu de ce Grecii și Românii trebuie să învețe această limbă 20 de ani. Dar nu numai Românii ci nici chiar Grecii, a căror limbă este așa de aproape înrudită cu cea ellenă, nu pot înțelege după 20 de ani un scriitor profan.... În școala lumii însă au făcut progrese rezepezi în cunoștința limbilor Postelnicu Manu, Karagia, Lukaki, Saul, actualul Principe al Munteniei și Beizadea Alexandru Mavrocordat, cari vorbesc limbele turcească, italiană și francesă ca limba lor maternă.... Intre Valachii aș mai putea numi pe Vistierul Văcărescu, pe tinărul Sturza, pe Racovitză, Stirbei, Câmpineanu și Pascali, dar mai ales pe ténérul Balș din Bucovina ce studiază acum cu multă sirguintă în Viena, cari toți sunt foarte bine instruiți în mai multe limbi.» Tot în aceea-și stare se afla învățământul în mâinile Grecilor din Moldova pe la începutul secolului nostru, de și un profesor avea pînă la 5 pungi (2500 lei) sau aproape 360 galbeni pe an (pe atunci 7 lei prețuiaă un galben împărțesc, Wolf, p. 145). «Nu se găsește între Moldovenii unul care să poată citi cu folos pe vechii scriitori ai Greciei, cu atât mai puțin să 'i comenteze. Chiar între profesori nu există unul care să fie familiar cu geniul limbei ellene. Me-

mentarii. Se citeau cu deosebire, zice d. I. Ghica <sup>1)</sup>, *Memorablele* lui Xenophonte, dialogul lui Platon asupra sufletului intitulat *Phaedon* și *Metafisica* lui Aristoteles. Cât despre afirmarea d-lui I. Ghica privitoare la faptul că „Banul Brâncoveanu discută cu puristul Duca în limba lui Thukydidēs *Apophthegmele* lui Hippocrates și *Ariometria* lui Archimedes“ <sup>2)</sup>, noi ne indoim foarte mult de exactitatea ei, pentru simplul cuvânt că nici celebrul medic din Kos, nici genialul mechanic din Syracusa n’au scris vr’o operă care să poarte titlurile ce le atribuie onorabilul Președinte al Academiei române. <sup>3)</sup>

toada lor este pedantă și provoacă neplăcere și desgust. Elevii sunt munciți cu o nomenclatură imensă de termeni gramaticali netrebuincoși și cu o sintaxă obositoare. Traducerile se fac într’un mod mechanic, în cât elevul învață numai câți-va autori, iar nu limba greacă... Nu se află între dascăli un singur geograf, istoric, archeolog, matematic sau filosof, și cu toate acestea neștiința sau șarlatania lor literară este destul de scump plătită.» A. Wolf, *Beiträge zu einer statistisch-historischen Beschreibung des Fürstenthums Moldau*, p. 176 sq.

<sup>1)</sup> *loc. cit.*

<sup>2)</sup> *loc. cit.*

<sup>3)</sup> Iată titlurile operelor lui Archimedes: 1. Περὶ τῆς σφαίρας καὶ κυλίνδρου (*Despre sferă și cilindru*); 2. Κύκλου μέτρησις (*Măsurătoarea cercului*); 3. Περὶ κωνοειδῶν καὶ σχημάτων σφαιροειδῶν (*Despre conoide și figuri sferoidale*); 4. Περὶ ἐλίκων (*Despre spirale*); 5. Περὶ ἐπιπέδων ἰσορροπιῶν ἢ κέντρα βαρῶν ἐπιπέδων (*Despre echilibrul planurilor sau centrele lor de gra-*



Dacă vre unul din boierii noștri ajunsesse a citi cu folos cărțile ellene și a gusta pe scriitorii cei vechi ai Greciei, aceste rezultate fericite erau fructul ostenelilor sale individuale, nu al dascălilor greci.

Or cum, Barbu Katargiu priimi în scoala grecească de la Măgureanu elementele ce se predau aci și isbuti mai târziu a prinde destulă plăcere pentru scriitorii elleni, a căror citire era unul din obiectele sale de predilecție.

Dar instrucția ce se da în scoalele din țară nu putea să mulțumească pe deplin spiritul lacom de cunoștințe ale tănărului Katargiu. Către sfârșitul domniei lui Grigore Ghika, el părăsi Bucureștii spre a se duce la Paris, care încă de pe atunci începuse a fi visul de aur al tinerilor din familiile mari, zeloși de știință și slavă. Unii pretind că el s'ar fi expatriat cu gândul de a învăța

*vitae*); 6. Τετραγωνισμὸς παραβολῆς (*Quadratura parabolēi*); 7. Ψαμμίτης (*Nisiparul*); 8. Περὶ τῶν ὕδατι ἐπισταμένων (*Despre corpurile ce plutesc pe apă*); 9. Cartea despre Lemme tradusă din limba arabă în cea latină trece de neautentică. F. Hoefler, *Histoire des mathématiques*, p. 197.—Cât pentru Hippocrates, credem că e de prisos să reproducem aci titlurile operilor sale, al căror număr trece de 50.—Să mai observăm în treacăt că, tot în acel articol (p. 210), D-nu I. Ghika atribue lui Văcărescu una din cele mai cunoscute poezii ale lui Cârlova și se arată c.: aceasta tot așa de puțin familiar cu literatura românească ca și cu cea ellenă.

pictura. Adevărul este că Barbu Katargiu avea o înclinare foarte pronunțată pentru artă și în deosebi pentru pictură; dar tot așa de adevărat este că lui nu 'i a trecut nici o dată prin minte de a se dedica unei specialități, care, mai ales pe atunci, în Țara Românească, nu putea îndestula ambițiunea unui tîner, a cărui deviză era „excelsius!“ Domeniul, pe care Barbu Katargiu era chemat a 'l cultiva cu o predilecție specială, era politica. Toate științele cari contribuiesc la formarea bărbatului de stat fuseseră obiectul strădaniilor lui: literatura, dreptul, istoria, finanțele, economia politică. El nu imită pe acei tineri ce studiază o specialitate pentru ca să 'și facă dintr'însa un mijloc de a trăi mai mult sau mai puțin confortabil <sup>1)</sup>. Bogat prin patrimoniul părinților săi, Katargiu desprețuia carierele lucrative; o specialitate bănoasă era o țintă prea vilă pentru înălțimea aspirațiilor sale. Impațient de a cunoaște viitorul și tîrit de curentul ce domnea pe la 1830 în Paris, el se duse împreună cu Barbu Stirbei să consulte pe faimoasa ghicitoare M-lle Lenormand. Aceasta prevesti, se zice, lui Stirbei că va purta coroana, iar lui Katargiu că se va

<sup>1)</sup> În ședința de la 12 Ianuarie 1861, *Discursuri*, p. 245, el declară că n'are diplomă de doctor în legi, dar cunoaște legile țării.

sui în virful scării sociale și că va muri de moarte violentă. Această predicțiune, eșită dintr'o gură așa de autorizată, influență pînă într'atîta spiritul său de altmintrelea pozitiv și lipsit de credulitate, în cât în toate momentele critice ale vieții sale, el își aduse aminte de dînsa. Pe la 1859, pe când se întorcea de la vînătoare la moșia sa Maia și era numai la câțiva pași de parte de casă, caii se speriară și trăsura se răsturnă. Katargiu sărind din trăsură, pușca ce ținea în mână se descarcă. Doamna Katargiu, auzind detunătura, îi alergă înainte plină de groază să nu se fi întemplat fatala prevestire; dar Katargiu, înțelegînd spaîma soției sale, o asigură cu vorbele: „Nu de astă dată, dragă Catinco!“

Pe la 1834, întorcîndu-se din streinătate, B. Katargiu luă parte la formarea societății filarmonice, al cărei scop era crearea unui teatru național, tipărirea de cărți românești și organizarea unei opozițiuni de principii contra guvernului lui Alexandru Ghica. Alături cu dînsul figurau Emanoil Băleanu, I. Campineanu, Scarlat Cretzulescu, I. Russet, Grigore Cantacozino, C. Manu etc <sup>1)</sup>.

Doi ani de zile societatea merse pe calea modelelor mari din literaturile streine. Membrii ei traduceau tragedii clasice menite a înălța inimele,

<sup>1)</sup> I. Heliade Rădulescu, *Equilibru între Antithesi* p. 77.

precum *Mahomet* după Voltaire tradus în versuri de Heliade, *Alzira* sau *Americanii* tr. de Gr. Alexandrescu iară-și după Voltaire <sup>1)</sup>, *Saul* și *Virginia* tr. de C. Aristia, amândouă după Alfieri, etc. Dar mai târziu gustul degeneră. În loc de opere clasice, o parte din membrii ei se ocupați cu scrieri fără nici o valoare estetică, cu satire personale, cu farse ordinare, în cari transpira intențiunea de a ataca nu vișul, ci pe indivizii ce căzuseră în disgrația lor. Tocmai în anul 1836, Ioan Voinescu II, traduse celebra dramă a lui August Kotzebue intitulată *Misanthropia și Pocăința* (*Menschenhass und Reue*). Representarea acestei piese pe scena din București avu un succes din cele mai strălucite <sup>2)</sup>. Cu această ocazie Barbu

<sup>1)</sup> Fiind-că pomenirăm numele acestui poet, să notăm că d. Ion Ghica, în scrisoarea sa asupra lui Gr. Alexandrescu, afirmă cu neturbur rea sa magistrală că nu se știe ce s'a făcut traducerea acestui din *Meropa* lui Voltaire. Credem că facem un serviciu Președintelui Academiei române spundu-și că manuscrisul din *Meropas*'a tipărit încă din anul 1847.

<sup>2)</sup> Pentru ca cititorii să înțeleagă aluziunile din articolul lui B. Katargiu ce vom reproduce mai jos, dăm aci pe scurt argumentul acestei drame, care făcu din Kotzebue eroul scenei europene. «Un domn *de Mainau*, foarte nobil și virtuos, devine misantrop, pentru că soția sa *Eulalia* îl înșală cu un ofițer cu care fuge din casa bărbatului ei. Părăsită la rindul ei de către seductor, ea se hotărăște plină de căință a 'și impune o penitență și a servi ca intendentă într'o casă. Din întemplare domnul de Mainau vine după cât-va timp în ora-

Katargiu scrise următorul articol, care merită o deosebită luare aminte nu numai pentru vigoarea și energia stilului, ci și pentru înălțimea ideilor ce conduceau pe autor în privința teatrului național.

„Treți ani sunt de când voința unui om, voință însă de acelea ce nu o oprește nici o stavilă, nu se cleatină de nici o isbire, făcu pentru atâtăia oară pe rumân să incalțe coturnul, să ia masca comică și să facă să răsune pe scenă astă limbă, ce cu 15 ani mai 'nainte socotea cine-va că nu este în stare să exprime de cât cunoștințele muncitorului său cel mult —, ceea ce era și mai rău —, rătăcitele idei ale logofetilor vremii.

„De atunci tinerii actori rumâni se încercară mai la toate ramurile dramatice, și cu toate că astă grabă de a coprinde de o dată mai multe talente de naturi deosebite se păru un fel de zăticnire la înaintarea lor, totu-și un ochiū încercat trebuia să vază, în acea grabă și nesațiū,

șul unde se află fosta sa femeie, aude vorbindu-se de virtuoașă, bine-făcătoarea și buna-de-inimă doamnă Müller, fără să bănuiască cine este dinsa și fără să voiască a se informa asupra ei. In fine el o zărește, recunoaște pe necredincioasa sa soție ; — copii mijlocesc împăcarea părinților. — Această piesă a fost tradusă in toate limbile europene și aplaudată cu frenesie. Damele mai ales o admirară așa de mult, in cât *bonetul à la Eulalie* ajunsse la modă.» R. König, *Deutsche Litteraturgeschichte*, p. 399.

un entusiasm de a săvârși un om singur aceea ce prin alte părți săvârșese mai mulți;—și entusiasmul tot-d'a-una a săvârșit minuni. Un asemenea ochi, în loc de a se posomori la acel fel de neorînduială, zâmbea înaintea nădejdi și aștepta cu încredințare minunile.

„Acești noui actori luară d'a rîndul toate felurile dramatice și încercară și opera și vodevilul și tragedia și drama și comedia, și, după potrivea vremii și a mijloacelor, la toate se arătară mai pre sus de nădejdiile chiar ale începătorilor teatrului național. Bine ar fi fost însă ca dreptul entusiasm ce auditorul simți atunci să fi fost mai mărginit, căci aplausele lui cele fără vreme făcură pe neîncercații actori a se crede desăvârșit artiști, și, în locul grijei de a se perfecționa, le intră o mândrie oare cum și o încredințare că or ce fac place și că parterul e dator să bată în palme. După aceasta afectații, lipsa buneî orînduiei, ș. c. l.

„Două spițe din toate ramurile dramatice, de și se arătară la început în teatru, se uitară pe urmă cu totul: tragedia și drama. Abia Melpomene își arătă sângerosul pumnar pe scena rumânească și numai de cât, peste sângele tragic, Terpsichore începu a trage danțuri burlești și toată iluzia Rumânului se strică; nimic sublim,

nimic de simțire nu se mai văzu, nimic nu mai mișcă inimele noastre, nimic nu mai făcu să mai vërsăm o lacrimă. Cântecul și risul, satira și ridicolul. Dar Rumânul s'a vëzut că nu e făcut pentru astea, căci, când privitorul se ostenea de a rîde, actorul cu cîntecul pășea ca bietul Sosie cu Mercur <sup>1)</sup>, pentru că publicului nu 'i plăcea musica.

„Satira mai mult mușcă de cât face bine, și rumânul a fost destul mușcat; acum el cere foloase și vrea să se vindece; destul 'i a fost inima rece; acum vrea să i se încălzească. N'are trebuință de cîntare, pentru că n'are poftă de joc.

„O nouă schinteie electrică era trebuincioasă ca să 'i deștepte din trista armoțire și să arate drumul actorului pe care să apuce, în cât el să simță plăcere în profesia sa și privitorului să însufle și mulțumire și lacrimi și recunoștință și bine-cuvîntare.

„*Misanthropia și Pocăința* fu a doua piatră de încercare a rumânului. Actorul rumân la glasul autorului neamț se strămută, plin de lacrimi își învață rolul și cu lacrimi adevărate vine pe scenă, și tot parterul e stropit de lacrimi. Slavă dar ne-

<sup>1)</sup> Două personaje din comedia lui Molière intitulată *Amphitryon*. Această piesă a fost tradusă de I. Heliade Rădulescu și tipărită la 1835.

muritoare autorului german, și cinste și recunoștință traducătorului român pentru frumoasa sa alegere și norocită traducție ! Și unul și altul contribuind la această norocită prefacere. Astă traducție fu pricina de o nouă dovadă și de talentul actorilor și de aceea ce poate limba noastră sub pana unui artist.

„*Misanthropia și Pocăința* se puse, zic, pe scenă și toți încetară de a mai zice ca pînă acum : „actorii rumâni ar face ceva, dar le trebuie vreme și învățatură, exemple, modele, profesori, ș. c. l.“ Un glas era în tot parterul și un glas era în tot orașul a doua zi : „actorii rumâni simt, joacă, iar nu se joacă ; actorii rumâni au zugrăvit și au arătat în ființă simțitatea autorului german.“ Și adevărat, chiar autorul, de ar fi fost de față la reprezentația rumânească, s'ar fi văzut mai bine pe sine în oglinda inimei Rumânilor.

„De ce actorii rumâni fură într'o zi aceea ce nu putură fi în trei ani ? Pentru că trei ani au umblat încercând ; pentru că trei ani erau rătăciți în drumul lor și pentru că într'o zi se văzură la sine, se văzură la locul lor.

„Lăsați dar, voi, fii ai acelor mari domnitori ai lumii, bufoneria, lăsați satira pe seama acelor suflete înghesuite, pe seama acelor duhuri sărace. Părinții voștri au fost mari și voi nu puteți fi mici.



„Vrei ca actorul rumân să se arate aceea ce este? Fă-l să trăiască în elementele strămoșilor săi. Slava, amorul, generositatea, patriotismul, răsbunarea, trufia, dreptatea, iată ce 'i trebuie lui ca să fie mare. Dă 'i tragedii sângeroase și drame scrise cu lacrimi, și le va juca bine. Nu 'i da comedia, că el nu știe să fie bufon ; el n'a știut a se slugări și a se măimuța ; nu 'l vei vedea nici o dată știindu-și rolul, pentru că nu 'i place nici în glumă a fi măscăriciu.

„Priviți teatrul ca o școală de morală, și veți găsi pe actori mândri de a fi profesorii norodului, și veți avea și actori buni. Faceți pe actorul rumân să meargă singur înboldit de sine, înecat în lacrimi pe amvonul său, să învețe, să înduplece, să mișce inimele, să pornească lacrimile, să se simță fericit și mândru de profesia sa. Nu 'l tiriți în silă a 'i pune peruca bufonului pe cap, a 'l face o caricatură și a 'l umili spre a se scâlamba înaintea unui public ce și el e rumân și singur nu știe să-și dea socoteala de ce nu 'i plac scâlambăiturele.

„Asta e ministeriul teatrului socotit în adevărata lui însemnare, și ast-fel a fost socotit și între cei vechi.“ 1)

1) *Gazeta Teatrului Național*, 1836, Decembre 4, No. 12, p. 94—96 Acest important articol se află reprodus de I. He-liade Rădulescu în opera sa *Equilibru între Antithesi*, p. 84 sq.

## II.

Dar literatura era pentru tînărul Katargiu numai o ocupație de divertiment. Ca mai toți bărbații de stat, el debută prin scrieri streine de politică. Inșă ținta sa de căpetenie era politica, și în comitetul Societății filarmonice el avu ocazie de a se lega mai strîns cu leaderii opoziției contra guvernului lui A. Ghica. „Malversațiunile zilnice și necapacitatea recunoscută a Principelui făcuseră să se nască în Adunare un partid mare, care censura în public actele lui administrative, care voia domnia legilor și îndrepta o privire severă asupra tuturilor dilapidațiilor lui. Acest control condus de niște deputați ce se împotriveauă tendințelor coruptoare ale Rusiei, al cărei instrument servil era Principele, făcu pe A. Ghica să adreseze Adunării un oficiu, în care el semnala vederile secrete ale celor trei capi ai partidului național, I. Câmpineanu, I. Russet și Gr. Cantacozino. El invită pe Adunare să nu se mai ia după pozețele lor și recomandă președintelui să stingă acel spirit primejdios, contra căruia el va fi nevoit să ia măsuri foarte aspre. Dar Adunarea respinse acel oficiu cu energie, și, în protestarea ei, ea îi impută nepăsarea și necapacitatea ministrilor lui“.<sup>1)</sup>

<sup>1)</sup> Félix Colson, *De l'état présent et de l'avenir des Principautés de Moldavie et de Valachie*, Paris, 1839, p. 91.

La nouile alegeri pentru Obșteasca Adunare, Principele puse în joc toată influența și mijloacele sale, ca să facă imposibili pe adversarii săi. Dar mărturiile mincinoase, calomnia, presiunea administrativă, corupțiunea și intimidarea, fură întrebuințate în deșert; alegătorii, mai bine inspirăți de cât guvernul, dederă voturile lor candidaților persecutați de administrație. <sup>1)</sup> Katargiu, care de astă dată avea virsta cerută <sup>2)</sup>, se așeză în rîndurile candidaților opoziționiști și câștigă sufragiile alegătorilor de orașe din județul Teleorman. Noua Adunare era aminată de un spirit așa de ostil contra regimului, în cât ea redactă un act de acuzație în regulă contra întregii administrații a lui A. Ghica. Art. 54 din Regulamentul Organic îi da dreptul de a „arêta Domnului prin anaforale năpăstuirile și plângerile țerii, și încă, de va fi trebuință, de a le aduce la mai înaltă cunoștință, însemnând mijloacele ce se vor chibzui mai bine spre a lor îndreptare.“ Ea profită cu profuziune de acest drept. Intr'o adresă redactată cu multă dibăcie de către boierul Vulpe și de George Bibescu <sup>3)</sup>, Adunarea impută Prin-

<sup>1)</sup> Ibidem.

<sup>2)</sup> Pentru ca să fie cine-va deputat sub Regulament, trebuia să aibă cel puțin 30 de ani.

<sup>3)</sup> Bolintineanu, *Domnii regulamentari* etc. p. 23.

cipelui sub formă de doleanță abuzurile progresive ale administrației sale și starea de jale a tuturor claselor populației, nedreptățile din armată și abuzurile revoltătoare ce se făceau cu recrutarea militarilor, lipsa de îngrijire a căilor de comunicație și tot felul de exacțiuni ale căror victime erau țeranii, venalitatea administratorilor și protecțiunea dată de guvern celor vinovați. Adresa accentua că pretutindeni nemulțumirea este în toate inimile și plângerea în toate gurile, că sfaturile orășenești speculează hrana săracului, că cea mai mare demoralizare domnește în tribunale și în curțile de justiție, că guvernul dă instrucțiuni ce prejudecă cestiunile cele mai grave și influențează conștiința magistraților prin interpretări de legi, cari atacă drepturi dobândite de mai mulți ani, că desordinea cea mai deplorabilă bântuie finanțele și că bugetul se soldează cu deficite regulate, în fine că starea generală a țării este de nesuferit și că îndreptarea nu mai poate fi mult timp așteptată.<sup>1)</sup>

În desbaterile urmate în sesiunea anului 1842 asupra acestei adrese de doleanță, unică, pe cât știm, în istoria noastră parlamentară, Barbu Kargiu pronunță discursul său de fecioară (maiden-speech), cum zic Englezii, care produse asupra

<sup>1)</sup> J. A. Vaillant, *La Romanie*, II, p. 412 sqq.

Adunării o impresie neașteptată. Energia frazei și simpatia timbrului său, vivacitatea gesturilor și logica argumentării sale, umplură de plăcere și admirație pe auditorii. Debutantul abia avea 34 de ani; dar prima sa intrare pe arena politică era un adevărat eveniment. George Bibescu, principele oratorilor români de pe atunci, poadoaba și fala tribunei române, încântat de această revelațiune, se duse la tînărul parlamentar și, stringendu-î mîna cu căldură, îi zise: „Vere, îți cedez locul meu; m'ai întrecut!“

Această adresă combinată cu alte împrejurări aduse căderea lui A. Ghica. Bibescu, care îi urmă, se aștepta la tot sprijinul din partea lui Barbu Katargiu, ruda și aliatul său în opoziția contra Principelui destituit. Chiar în anul suirii sale pe tron, Domnul îl numește Director la departamentul dreptății în locul Logofetului Alexandru Racoviță <sup>1)</sup>, apoi în anul următor, la 23 Aprilie, ziua onomastică a Principelui, Paharnicul Barbu Katargiu, după recomandăția Marelui Logofet al dreptății, Alecu Vilara, este înălțat, „pentru slujbele ce cu rîvnă și activitate a săvirșit“, la rangul de Clucer“ <sup>2)</sup>, iar, la 13 Maiu același an, Domnul dă ordin Sfatului administrativ să treacă pe

<sup>1)</sup> *Buletin*, 1843, Iulie.

<sup>2)</sup> *ibid*, 1844, p. 143.

noul Clucer în Archontologie <sup>1)</sup>. Dar nici legăturile de rudenie în cari Katargiu se afla cu Bibescu, nici onoruriile ce acesta îi conferise chiar din cele d'antăiū zile ale Domniei sale, nu împedică pe Katargiu de a rămânea credincios principiilor sale și de a combate pe Domn în cestiunea Trandafilof și a modificării regimului dotal. Independența caracterului său și patriotismul său luminat nu 'i permiteau să treacă sub tăcere două măsuri, din cari cea d'antăiū putea aduce aservirea politică și economică a țării către Rusia, iar cea de a doua era o măsură personală și contrarie or cărui principiu de justiție. De regulă opoziționiștii sunt simpatici publicului, și această împrejurare unită cu elocința sa pusă în serviciul unor cauze drepte îl făcea foarte simpatic tinerilor din colegiul St. Sava. Aceștia se uitaū cu o admirație specială la dînsul, de câte ori el trecea în elegantul său equipagiū spre a se duce la ședințele Obșteștii Adunări.

Dar opoziția sa contra lui Bibescu nu era sistematică și prin urmare nu mergea pînă la extreme. El dorea îndreptarea, nu căderea Principelui, pe care pe de o parte interesele sale personale, pe de alta rēii seī consilierii il împingeau pe calea pieirii. De aceea el nu dede mîna cu

<sup>1)</sup> *ibid.* p. 181.

revoluțiunea contra lui Bibescu și nu aprobă cu nici un chip măsurile violente pentru pretinsa regenerare a țării. El vedea în oamenii de la 1848 niște tineri entusiaști, lipsiți de experiență politică, admiratori înfocați ai instituțiilor franceze și cunoscători superficiali ai marelui revoluțiunii. El nu credea că o transformare radicală a instituțiilor noastre ar putea stirpi abuzurile și produce rezultatele, pe cari le dorea cei mai sinceri dintre revoluționari. El era conservator în cel mai frumos înțeles al cuvântului, și a nune credea că dreptul public ca și cel privat, ca să fie național, trebuie să fie nu rezultatul unor importațiuni streine sau fructul unor născociri de cabinet, ci produsul organic al gândirii și activității poporului întreg. Ca și limba, arta, religia, instituțiile unui popor trebuie să ieasă nu din manualele filosofilor politici de peste graniță, ci din complexul vieții sale publice și private. Pe de altă parte, teoreticii de la 48 își închipuiau că Români nu trăiseră și nu lucraseră pînă aci, și că adevărata lor viață socială trebuia să înceapă de la 11 Iunie 1848. Ei își representați pe Români de atunci ca o pastă moale, maleabilă, capabilă de a lua or ce formă sub mîna lor măeastră, ca și cum ar fi eșit atunci pentru prima oară din pădurile vechiei Dacii. Katargiu credea din contră, că Ro-

mâinii erau un popor, că aveau un trecut al lor și că legiuitorul înțelept trebuia să ție seama de singularitățile, temperamentul, aptitudinile, credințele, chiar prejudițiile lor. Precum un copaci păstrează în numărul stratelor, în forma ramurilor și a nodurilor sale, urmele împrejurărilor ce au contribuit a 'l forma, de asemenea un popor păstrează în limba, obiceiurile, particularitățile sale, urmele influențelor cărora el datorește existența sa. Pe acești Români trebuia să 'i aibă în vedere adevăratul legiuitor, pentru ei trebuia să chibzuiască și să alcătuiască o constituție, iar nu să scrie în câte-va minute o constituție copiată după cele aflătoare în Europa. În scurt, el nu avea nici o încredere în isbânda revoluției, nu atât din cauza împrejurărilor din afară cari nu o favorizau, cât din cauza neînțelegerilor și tendințelor cu totul opuse ale deosebiților capi ce 'și împărțeau autoritatea și influența. De aceea, pe când Guvernul Provizoriu și Locotenența Domnească își perdeau timpul cu ordine ce rămăneau neexecutate și cu acuzații reciproce de trădare, Katargiu trecea pe la Brașov în Austria, de aci în Franța, apoi în Anglita și în alte State ale Europei, căutând a cunoaște pe bărbații lor eminenți, a studia instituțiile lor, a le observa funcționând și a trage dintr'insele învățăminte



pentru patria sa. In Braşov, el întâlneşte pe Bibescu amărit de cele ce se petreceau în ţară şi întristat în adâncul sufletului că n'a urmat poveştile amicului său franc şi leal. „Dacă te aş fi ascultat, îi zise Principele plin de mâhnire, n'aş fi ajuns aci.“ Dar aceste regrete erau tardive; evenimentele se precipitau cu o repeziciune neaşteptată şi revoluţia cădea la noi, fără a produce alt-ceva de cât o commoţiune nefolositoare şi cate-va victime netrebuicioase.

După restabilirea ordinii legale la 13 Septembrie 1848, Katargiu se întoarce în ţară aducând cu sine o mulţime de observaţiuni ce făcuse asupra popoarelor pe cari le vizitase şi, pînă la oare care punct, studiase. La 21 Octombrie acela-şi an, el fu numit din nou Director la departamentul dreptăţii, funcţiune pe care o împlinise cu atâta demnitate sub domnia lui Bibescu. In decretul său, Caîmacamul C. Cantacozino se exprimă în terminii cei mai măgulitori pentru integral funcţionar. Iată cuvintele ordinului de numire: „Dumnealui Clucerul Barbu Katargiu fiind cunoscut că, în vremea cât s'a aflat Director la cînsitul departament al dreptăţii, a avut osebită stăruire pentru stîrpirea neorînduieilor ce se urmau la partea judecătorească şi urmarea dreptăţii după legiurile în fiinţă, precum asemenea şi că cînslea

și a d-sale capacitate îl cer în lucrările cele mai serioase ale Statului, și în vremea de acum Căimăcămia, simțind neapărata trebuință ce este de a avea în ajutorul său pe d-lui Clucerul Katargiu, îl orinduește în asemenea post de Director.“<sup>1)</sup>

Efectele acestei numiri se văzură în dată în foaia oficială, care de aci înainte se umplu de măsurii și ordonanțe privitoare la administrația justiției<sup>2)</sup>. Tot în anul 1848 Decembre 2, Katargiu este numit membru suplimentar la Sfatul Vistieriei împreună cu marele Ban A. Filipescu, Marele Vornic A. Scarlat Ghica și Marele Logofet C. A. Suțu „spre a se chibzui și rosti asupra măsurilor ce se cuvin a se lua și păstra în executarea mijloacelor hotărâte pentru răfuirea datoriei ce Vistieria va face pentru aprovizionarea trebuincioaselor spre îndestularea înpărăteștii armii rusești aflate în Principat“.<sup>3)</sup>

Sub domnia lui Barbu Dimitrie Stirbei, Katargiu păstră cât-va timp funcțiunea de Director al departamentului dreptății, pe care o exercitase în cursul mai multor ani cu o inteligență și o integritate exemplară. La 13 Decembre 1849, el fu înaintat la rangul de Vornic de politie și urcă

<sup>1)</sup> Buletin, 1848, p. 219.

<sup>2)</sup> Buletin, 1848, pp. 235, 236, 244, 250, 269, 276, 283; anul 1849, pp. 20, 23, 47, 48, 50, 72, 75, 79, 86 etc.

<sup>3)</sup> Buletin, 1848, Decembre 2.

repede scara ierarchiei regulamentare, pînă cînd, sub Căimăcămia de trei, ajunse Logofăt, una din cele mai înalte distincțiuni la care putea ajunge pe atunci cine-va.

Știrbei, ținînd seamă de serviciile éminente ce Katargiu adusese țării în lunga sa carieră, îl numi judecător la Înalta Curte, de unde el demisionă la 7 Ianuarie 1856, nu știm din ce cauză a nume. Adevărul este că el făcea Domnului o opozițiune, care, fără a fi sistematică, nu era mai puțin de temut. Este știut că *Divanul* instituit prin Convenția de la Balta Liman era un fel de Obștească Adunare compusă în mare parte din funcționari înalți, între cari unul din cei mai importanți era Barbu Katargiu. De cît-va timp Știrbei recursese la mijlocul de a destitui pe acest consilier recalitrant înainte de convocarea Divanului și de a 'l ținea departe de guvern pînă la terminarea sesiunii, după care îl chema din nou în funcțiune. Această purtare a Domnului față cu dînsul, determină pe Katargiu a se arunca într'o opoziție hotărîtă, fapt care rezultă din următoarea sa declarație făcută la 9 Iunie 1859: „Mă îndatorez a fi drept, sever pentru toți, și nu voi fi părtini pe nimîni, precum nu am menajat nici părtinit la 1842, 1845 <sup>1)</sup> și 1855.“ Or cari ar fi

<sup>1)</sup> *Discursuri*, p. 82. Katargiu se înșeală însă zicînd 1845 în loc de 1844. Opoziția sa cea mai energică a fost făcută

cauzele pentru cari Katargiu combătu guvernul lui Stirbei în 1855, adevărul este că întreaga administrație a acestui Domn a fost una din cele mai înțelepte și mai patriotice, și că opoziția lui Katargiu trebuie să se fi mărginit la oare cari cestiuni de amănunte. Sub dînsul s'au liberat țigani particulari <sup>1)</sup>, se puse un frâu puternic abuzurilor, se introduse o ordine severă în finanțe. Stirbei înființă și organizează miliția grănicerilor, artileria călăreață și pedestră, înbrățișă și încurajă pe tinerii de merit <sup>2)</sup>, dede chiar o lovitură nobilimei de naștere făcend să se prefere în multe slujbe capacitatea personală, organizează școalele pe cari le vizita adesea și, cu toate darurile ce făcu funcționarilor conștiințioși, lăsă economii în-  
la 1844 în cestiunea Trandafilof, căci, după aceasta Bibescu închise Obșteasca Adunare cu încuviințarea Curții Suzerane. Adunarea nu se redeschise de cât după doi ani, la sfîrșitul anului 1846. Vezi *Buletin*, An. 1844, p. 513 sq.

<sup>1)</sup> La 1856 Februarie 13, pe preț de 10 galbeni de fie care individ. În acest moment exista 18.621 de țigani liberi. Cei de pe moșiile statului și de pe moșiile mănăstirești se emancipaseră la 1832, 1843 și 1847. Cea din urmă lege fuse votată de Adunare în unanimitate. Domnul, sancționând acest vot la 13 Febr. 1847, mulțumește Mitropolitului și membrilor Obșteștii Adunări, «cari au prețuit cu atîta căldură o legiuire ce duhul veacului și înaintarea civilizației o cereau de mult; iar ședința de la 11 Februarie 1847 a sesiunii anului 1846 va forma o epochă în analele istoriei noastre.» *Buletin*, An 1847, p. 49 sq.

<sup>2)</sup> Dim. Bolintineanu, *Domnii regulamentari*, p. 34 sq.

semnate în lăzile Statulului. <sup>1)</sup> Trebuie să recunoaştem că, între cei ce au ajutat pe Principe în reformele sale pe atât de înțelepte pe cât de bine-făcătoare, Barbu Katargiu nu are cel mai mic merit.

Partea în adevăr marcantă a activității politice a lui B. Katargiu începe în anul 1857, când țara era chieată prin organul *Divanului ad-hoc* să 'și exprime dorințele sale față cu Europa. Un Comitet compus din 9 membri se formă de timpuriu între conservatori. În acest Comitet intrară B. Katargiu, Scarlat Bărcănescu (tatăl), C. I. Filipescu, I. Em. Florescu, Gr. N. Filipescu și alții; chieatarea lui era de a se chibzui asupra atitudinii ce trebuia să păstreze țara în niște momente așa de solemne. El făcu un apel către alegători, în care arăta bazele pe cari trebuia să se așeze viitoarea organizare a țării. Acest apel se publică în broșură la 19 Martie 1857 și coprindea următoarele opt punte capitale:

1. Respectul suzeranității Inaltei Porți și a integrității autonomiei Românilor, potrivit coprinderii tractatelor încheiate la 1393, la 1460 și 1513 între Domnii Moldo-Români și Inalta Poartă;

<sup>1)</sup> În momentul retragerii sale de la domnie, Stirbei lăsa în Vistierie un fond de 5,343,256 lei vechi. *Buletin oficial* 1859. Ianuarie 5.

2. Unirea Principatelor Moldo-române într'un singur Stat, a cărui neutralitate să fie chezășuită într'un mod special ;

3. Un principe ereditar din familiile domnitoare ale Europei, al cărui moștenitor să fie crescut în religia țării ;

4. Forma guvernului să fie reprezentativă cu Capul Statului inviolabil, miniștri răspunzători și reprezentația națională în raport cu starea morală și materială a Românilor ;

5. Supunerea tuturilor streinilor la legile țării ;

6. Egalitatea Românilor înaintea legilor și supunerea lor la toate sarcinele Statului fără nici o osebire ;

7. Priimirea tuturilor Românilor în toate funcțiunile publice, *după moralitatea și capacitatea lor* ;

8. Respectul absolut al proprietății de or ce natură și libertatea absolută a muncii sătenilor, încetând pe viitor or ce lege îndatoritoare pentru proprietari și locuitori, și rămânând drept bază a daraverilor dintre ei buna învoială.

La 30 Martie, adică la 11 zile după publicarea manifestului boierilor, apăru în ziarul *Concordia* manifestul liberalilor ce 'și țineaū întrunirile în otelul *Concordia*. Acest manifest era o copie a celui de mai sus, cu singura deosebire că cerea o reprezentație națională pe niște baze largi și

nu reclama nici o garanție pentru proprietate. Aci, ca în multe alte împrejurări, „liberalii surprinseseră pe conservatorii pe când aceștia se scălda în gărlă și le furaseră hainele de pe mal“, ca să ne slujim de figura lui Disraeli aplicată contra lui Robert Peel. <sup>1)</sup> De aceea avea mare dreptate B. Katargiu, când, adresându-se în ședința Camerii de 23 Maiu 1861 către capii partidului liberal, le zicea: „Ați zis că Dv. ați luat inițiativa celor patru puncte din *Divanul ad-hoc* și că dreapta le a combătut. La aceasta nu vă voi răspunde de cât numai cu fapte, arătându-vă că acele patru puncte și toate principiile pe cari se bazează Convenția noastră s'au cerut de noi aristocrației, încă pe când dv. erați în streinătate, și, spre a vă încredința și mai bine, vă putem da câte un exemplar din câte-va sute ce au mai rămas din cele 6.000 tipărite și distribuite atunci de noi. Nu veniți dar a vă înbrăca ca cioaca cu penele păunului, nu vă arătați tot ceea ce nu sunteți, căci ne cunoaștem.“ <sup>2)</sup>

Cei mai intransigenți dintre liberali ar fi voit ca nici un boier, dacă era posibil, să nu facă parte din Divanul ad-hoc. Ei știa bine că boierii dorea din inimă o stare de lucruri mai

<sup>1)</sup> Fr. Althaus, *Englische Charakterbilder*, I. p. 139.

<sup>2)</sup> *Discursuri*, p. 291.

bună și că din rindurile lor eșiseră inițiatorii mai tuturilor ideilor de libertate și autonomie. Cei mai infocați dintre liberali, mai ales exilații de la 48, cereau escluderea deplină a boierilor din rindurile candidaților pentru Divanul ad-hoc. Aceasta făcu pe Grigore Obedeanu să întrebe pe C. A. Rosetti într'o adunare: „De ce să ne escludeți? De ce să ne luați drepturile de cari azi se bucură fie-care român? Ce fel? Eă sunt țigan? căci numai țiganii n'aă nici un drept.“

Intrigele liberalilor contra boierilor, pe cari îi zugrăveau pretutindenă ca pe autorii tuturilor relelor din țară, ca pe niște instrumente ale streinilor și în deosebi ale Rusiei, protestele și strigătele lor neconținute contra unor opresiuni imaginare, sprijinul ce ei găseau în Căimacanul A. Ghica și în unii din comisarii puterilor garante, făcură că vr'o câți-va dintre boierii cei mai meritoși nu isbutiră a fi aleși. Intre acești din urmă se afla și Barbu Katargiu. <sup>1)</sup>

Dar această neparticipare la lucrările Divanului ad-hoc nu 'i a luat meritul de a fi unul dintre cei ce aă formulat dorințele țării, nici influența sa în sênul partidului conservator. După sfârșirea Căimăcămiei lui A. Ghica, sub Căimăcămia

<sup>1)</sup> *Discursuri*, p. 162: «Eă n'am fost în Divanul ad-hoc; dar încă de mai înainte am făcut o manifestație în favoarea Unirii Țărilor sub un Principe strein.»



de trei <sup>1)</sup>, el ocupă demnitatea de Ministru al Finanțelor și, în această calitate, făcu un raport asupra administrației financiare a fostului loco-țitor de Domn. Acest raport este o adevărată filipică. Concluzia lui era: 1) că toate casele publice se găseau sleite, din singura pricină a necumpenirii cheltuelilor; 2) că peste veniturile Statului se cheltuiseră 11 milioane lei vechi, fără ca lucrările deosebitelor servicii să fi luat o dezvoltare proporțională cu banii aruncați; 3) că datoria Statului a rămas aceea-și; 4) că peste 4.600.000 lei vechi s'a dat în gratificații nefolositoare în timp de doi ani și patru luni <sup>2)</sup> și s'a atins niște sume, precum banii grănicerilor, de cari nici un guvern pînă aci nu 'și permisese a se atinge. Acest raport merită o deosebită luare aminte nu numai ca document istoric privitor la gestiunea Finanțelor sub Căimăcămia lui A. Ghica, ci și pentru că el este o dovadă netăgăduită de spiritul de economie și de chibzuință, de cari era condus B. Katargiu față cu banii țării și ai contribuabililor. <sup>3)</sup>

La alegerile de la sfirșitul anului 1858 pentru Camera electivă, B. Katargiu câștigă sufragiile

<sup>1)</sup> Compusă din Iancu Manu, Emanuel Băleanu și I. Filipescu.

<sup>2)</sup> Adică atât cât a ținut Căimăcămia lui A. Ghica.

<sup>3)</sup> *Monitor. ofic.* An 1858, Decembre 16.

proprietarilor mici din Ialomița și pe ale celor din județul Olt. El optă pentru Ialomița. La început el era partizanul declarat al candidaturii lui Bibescu pentru domnie. Când însă văzu că în Moldova s'a ales Cuza și că Bibescu are puținii șorți de isbândă, el vorbi pentru Unire în persoana alesului Moldovei cu atâta căldură și elocință, cu un entusiasm și un patriotism așa de adevărat, în cât Alexandru Ghica, cu care nu el vorbise de la votarea faimoasei adrese de doleanță, întelnindu-se cu dinsul la două-trei zile după aceasta, veni la el cu bunătatea lui obișnuită și, stringându-și mâna, îi zise: „Cocoane Barbule, mă închin!“ Fostul Domn făcea aluziune la discursul lui Katargiu în favoarea Unirii.

Indoita alegere a lui Cuza, <sup>5</sup>/<sub>24</sub> Ianuarie 1859, crea în amândouă Principatele o situație cu totul nouă, fără a împăca urele inveterate dintre liberali și conservatori. În Cameră amândouă partidele luaă o atitudine de ostilitate declarată. Exilații de la 48 și amicii restaurației, asaltatorii impetuoși ai puterii și titularii funcțiunilor înalte, cei setoși de slujbe și cei sătuți de onoruri, politici de aventură și politici de reflecție ședeau pe bancele Adunării unii în fața altora, măsurându-se cu privirile, așteptând momentul încăierării. Mai-mai nu era ședință în care oratorii li-

berali să nu atace trecutul boierilor, să nu 'i încarce de invective și să nu 'i facă răspunzători numai pe ei de relele țării; nu era ședință în care Barbu Katargiu să nu fie nevoit a apăra aristocrația în contra atacurilor nedrepte ce i se aduceau. Ceea ce imputau unii altora nu erau atât faptele pe cari nu le cunoșteau destul de bine, cât intențiunile pe cari le cunoșteau și mai rău.

A doua zi după alegerea sa ca Domn al Munteniei, Cuza numi un ministeriu de fuziune, în care erau reprezentați printr'un număr egal de miniștri atât liberalii cât și conservatorii. Dar această contopire silită a unor elemente neconciliabile nu putea să dureze mult timp. Consiliile de miniștri se țineau rar din cauza imposibilității de a se ajunge la o înțelegere, și adesea în Cameră unul din miniștri combătea actele colegului său de altă culoare politică. Nicolae Golescu, ministru de interne și Președintele Consiliului, în pēna prefecturile numai cu oameni devotați partidului său; Barbu Katargiu, ca ministru de finanțe, alegea pe casierii districtuali dintre conservatori. Și unii și alții erau neapărat aprobați de Domn. Dar casierii (sameșii) erau în acela-și timp directori de cancelarie ai prefecturii, și ast-fel toți funcționarii administrativi depindeau de dînșii, de oare-ce ei erau mai mult egali de cât subalternii

prefecților. Cu modul acesta un ministru contracara măsurile celui-l-alt și machina guvernamentală se afla la fie-care pas împiedicată în mersul ei. <sup>1)</sup> Acest ministeriu făcu loc la 23 Martie 1859 Cabinetului N. Cretzulescu.

## III.

De la proclamarea Convenției din 7/19 August 1858, B. Katargiu se declară pentru respectarea ei pînă în amănuntele ei cele mai mici, căutând în toate legalitatea cea mai strictă, progresul moderat și dreptatea pentru toți <sup>2)</sup>. De aci înainte el este campionul necontestat al partidului conservator. Cunoștința sa de oameni și de lucruri, fruct al unei experiențe politice de 18 ani și mai bine, vivacitatea și promptitudinea cuvîntului său, onestitatea și capacitatea sa politică <sup>3)</sup> încercate în cursul mai multor guverne, precum și admirabilele sale calități parlamentare îl destinau a

<sup>1)</sup> *Românul* din 1859, Martie 10.

<sup>2)</sup> *Discursuri*, p. 2.

<sup>3)</sup> D-nu I. C. Brătianu însu-și mărturisea că «Barbu Katargiu făcea parte din acea aristocrație, căreia nimeni nu-i poate contesta privilegiul științei, al capacității, al patriotismului și al devotamentului.» *Românul*, 1859, Febr. 26, p. 93.

Tot d-sa în ședința de la 11 Decembre 1861 proclama pe «Barbu Katargiu de mare economist, cel mai mare poate «căci la noi sunt puțini oameni de știință.» *Independența*, An. 1861, p. 225 col. III-a.

deveni și a rămănea fruntașul partidului conservator. De aci înainte influența și autoritatea sa în țară merseră din ce în ce crescând. Credincios spiritului și literei Convenției, el căuta să facă să reiasă dintr'însa tendința și caracterul ei moderat, pe când oratorii săi mai bine oratorul liberalilor se incolăcea înprejurul ei ca un șarpe întăritat înprejurul unui copac tînăr, o strîngea cu inelele sale multiple, o muncea cu interpretările sale bizare, pentru ca să o silească să dea dintr'însa ceea ce în faptă ea nu coprindea. Fiind-că această Convenție era impusă de Puterile garante, Românii nu puteau să introducă principii streine de dînsa, ci erau datorî să se mărginească pur și simplu la dispozițiile ei mai mult sau mai puțin categorice. De aceea fie-care partid își da toată osteneala pătincioasă, ca să descopere într'însa vederile și tendințele sale proprii.

Ministeriile urmau unele altora cu o repeziciune extraordinară. În trei ani se succedară nouă Cabinete <sup>1)</sup>, fără ca unul din ele să isbutească a întruni în acela-și timp increderea Domnului și

<sup>1)</sup> Și anume: La 25 Ianuarie 1859, Ministeriul de fuziune Nicolae Golescu-Barbu Katargiu; la 23 Martie, N. Cretzulescu; 11 Octobree, Ion Ghica; 31 Maiu 1860, Nicolae Golescu; 13 Iulie Manolaki Costaki; 30 Aprilie 1861, Barbu Katargiu; 12 Maiu, Stefan Golescu; 19 Iulie, Dimitrie Ghica; 23 Ianuarie 1862, B. Katargiu.

a Parlamentului. Mania schimbărilor ministeriale era un caracter așa de marcant al epocii, în cât, de câte ori agentul nostru din Constantinopol se ducea să vadă pe Lavalette, ministrul reședinte al Franciei în Capitala Turciei, acesta îl întem্পina cu vorbele: „Viî să 'mî anunți o nouă schimbare de ministeriü?“ <sup>1)</sup> Cuza, cu prevențiunile sale contra boierilor, pe cari îi bănuia de conspiratori contra tronului și de agenți ai Rusiei, înclina când către un ministeriü liberal, când către altul de o nuanță conservatoare mai puțin accentuată, când către un Cabinet compus din amicii săi personali, însă fără autoritate în țară. Dar legea electorală anexată la Convenție nu dedese acest drept de cât la un mic număr de indivizi, cari, prin tradițiile ca și prin interesele lor, erau mai porniți a vota pentru candidații conservatori de cât pentru cei liberali. Alegătorii conduși de bagheta poliției erau necunoscuți pe atunci și dreptul de a vota era o realitate. Această situațiune, care nu lăsa la guvern pe cei ce erau dragi Domnului, făcu pe acesta să conceapă încă de pe timpul ministeriului Ion Ghica (11 Oct. 1859—28 Maiü 1860) ideea unei lovituri de stat. <sup>2)</sup>

*cuza*

<sup>1)</sup> Bolintineanu, *Viața lui Vodă Cuza*, p. 185.

<sup>2)</sup> *ibidem*, p. 54.

Ast-fel, din ministeriū în ministeriū, Cuza fu nevoit, mai ales în urma demisionării și dării în judecată a Cabinetului Manolaki-Costaki, să chieме la guvern, în ziua de 30 Aprilie 1861, pe B. Katargiu, leaderul coalițiunii contra ministeriului căzut. Dar fiind-că Domnul nu voi să aprobe programul noului Ministeriū, Barbu Katargiu și colegii săi se retraseră dând acea demisiune motivată, unică în analele regimului nostru reprezentativ <sup>1)</sup>. Această demisiune făcu un sgomot ne mai pomenit: presa o comentă săptămâni întregi, publicul se ocupă de dinsa în convorbirile sale și multă vreme echoul ei răsună în sala Parlamentului nostru <sup>2)</sup>. Domnul mai ales, care de cât-va timp începuse a lua niște alurii

<sup>1)</sup> Vezi colecțiunea de față, p. 269 sqq.

<sup>2)</sup> În ședința de la 9 Februarie 1863, d. M. Cogălniceanu zise: «Noi am avut două ministere, cari au urmat această regulă constituțională, unul al d-lui B. Katargiu, care, dându-și demisiunea, a venit în Cameră și a declarat că aceasta a provenit din cauză că nu s'a putut înțelege cu Domnul», și apoi adause: «Onoare memoriei celui bărbat care a avut curagiul de a enunța opiniunile sale și lealitatea de a mântui responsabilitatea actelor sale!» — Tot în acea ședință, d. Cogălniceanu zise: «Mi se va zice că Domnul (Cuza) înriurează, că ministrii se pleacă din complezență, că sunt siliți a face concesiuni.... Dar de ce d-lor au fost complezanți? De ce au lucrat contra convingerii lor? De ce n'au avut curagiul de a rezista în responsabilitatea d-lor? De ce n'au imitat pe Barbu Katargiu?»

dictatoriale și care de mai 'nainte medita o lovitură de stat, fu apucat de un adevărat acces de furie, după ce citi coprinsul acelei demisiuni <sup>1)</sup>).

Cuza căuta să se desfacă cu or ce preț de ministerele boierești. Dacă el chiema din când în când pe boieri la guvern, acesta o făcea pentru ca pe de o parte să 'i uzeze, iar pe de alta pentru că n'avea încotro. Toate presiunile guvernelor dragi lui Cuza nu erau în stare să aducă o Cameră neconservatoare. În faptă, Domnul avea și alte cuvinte de a nu iubi Cabinetele boierești. De regulă ministrii aristocrați au mai multă rigiditate de caracter. De și se înclină înaintea Suveranului lor, ei păstrează chiar atunci oare care distincțiune, care își aduce mult cu demnitatea și nu se aseamănă cu acea atitudine slugarnică care este de ordinar caracterul marcant al miniștrilor fals democrați. Ei se vor pleca pînă la pământ ca să ia bastonul Domnului lor, dar se vor ridica cu fruntea sus. Ei tractează cu regii ca gentleman cu gentleman și pun în tot-d'a-una demnitatea lor mai pre sus de seducțiunile unui portofoliu. De aceea, printr'un fel de instinct innăscut, regii aleg pe ministrii lor mai bucurosi dintre burgezi de cît dintre nobili. Ei știu că cei din urmă îi vor servi ca niște supuși devotați țării, pe cînd cei d'an-

<sup>1)</sup> Bolintineanu, *Viața lui Vodă Cuza*, p. 169.



tăiū îi servesc mai tot-d'a-una ca niște slugi plecate. Cuza începuse a se ameți de fumul slavei și de aceea căuta să se desfacă de niște consilierii incomozi și refractari. Sub conducerea lui B. Katargiu, boierii formaū un partid compact, care căuta să silească pe Principe a domni după dorința alegătorilor, nu după înclinările sale personale. In politica din afară mai ales, Cuza făcea toate fără știrea ministrilor, și, după cum se exprimă un scriitor <sup>1)</sup>, el însu-și era adevăratul ministru de externe. Fără a fi lacom pentru sporirea averii sale private, el avea ca mai toți regiū marota de a conduce singur afacerile exterioare și pretensiunea de a ști ce se face în casa altora mai bine de cât cele ce se petreceau la el. Trebuie să recunoaștem că în cestiunile de atunci el a desfășurat mult patriotism, dar nu este mai puțin adevărat că unele din ele, precum cestiunea mănăstirilor închinete, tocmai din cauza acestei acțiuni unilaterale, au fost rezolvate cu o pripă imprudentă, fără maturitatea cerută, înprejurare care le face pendente pînă în zilele noastre.

Cabinetul Stefan Golescu, care urmă după retragerea lui B. Katargiu, nu avea nici creditul nici capacitatea cerută de gravitatea circumstanțelor. Atacat de toate părțile cu violența și di-

<sup>1)</sup> Bolintineanu, *Viața lui Cuza*, p. 68.

băcie, încărcat cu păcatele guvernelor liberale cari 'l precedaseră, incapabil de a răspunde la trebuințele momentului, el fuse nevoit a se retrage, cu toată supărarea Domnului, care voia să 'l ție cu or ce preț <sup>1)</sup>. Cuza dorea un conflict între Guvern și Cameră, pentru ca să aibă ocazia de a face un apel la națiune pe calea sufragiului universal și de a precipita lovitura de stat, care ajunsese pentru dînsul o idee fixă <sup>2)</sup>.

De și fruntașul opoziției contra Cabinetului Gulescu era B. Katargiu, totu-și Domnul nu se putea hotărî a însărcina cu compunerea noului Ministeriū pe acela care dedese tronului o lecțiune așa de sonoră și așa de severă. Cabinetul Dimitrie Ghica, sprijinit cu putere de majoritatea Parlamentului, conduse lucrurile pînă la proclamarea Unirii definitive la 11 Decembre 1861. De aci înainte însă se cerea un Cabinet cu mai multă autoritate, care să consolideze marele act al Unirii și să 'l facă definitiv. Se cerea o organizare care să șteargă deosebiriile dintre cele două țeri surori, un Ministeriū care să menajeze susceptibilitățile, să întărească legăturile, să apropie pe oameni, să fuzioneze într'un stat compact amîndouă Principatele, cari acum pentru

<sup>1)</sup> *ibid.* p. 61.

<sup>2)</sup> *ibid.* p. 62.

antăia oară se uneau nu prin superioritatea armelor unuia din ele, ci prin libera voință a celor mai ilustri dintre reprezentanții lor. Domnul, contra înclinărilor sale personale, încredință această onoare lui B. Katargiu. Acesta era omul situației.

Venirea lui la cârma țării era cu atât mai firească, cu cât nici unul dintre bărbații noștri de stat nu salutase cu un patriotism mai sincer, cu un entusiasm mai adevărat ziua înfrățirii definitive a Românilor din cele două Principate dunărene. Acest discurs pronunțat de dînsul în calitate de deputat la 11 Decembre 1861, este un mic cap-d'operă. Iată-l :

### *Domnilor,*

„Sunt în viața oamenilor evenimente de acelea în cari limba omenească e în neputință de a exprima sentimentele ce mișcă inimele.

„Evenimentul zilei de astăzi e de acelea ce nu se exprimă ; toți îl pricepem în acest minut în adâncul inimei noastre.

„Unirea e săvîrșită, ni s'a zis. Acest cuvânt e un cuvânt înalt ; el coprinde făgăduința mântuirii și viitorul țării. De aceea el a circulat ca o schinteie electrică în inimele noastre tutulor, și sunt încredințat că, dacă există nemurirea sufletelor, după cum religia ne încredințează, stră-

moșii noștri au simțit și ei acea înfiorare și cu lacrimi de bucurie ne bine-cuvintează din înălțimea cerurilor.

„Unirea s'a făcut. Această Unire este simțită de aceste două popoare de mai mult timp de cât ne putem aduce noi aminte ; dar, de au simțit'o, nu s'a făcut, saū, de s'a făcut, n'a ținut de cât un moment.

„In adevăr, încă din veacurile trecute, fură bărbați, cari încercară înpreunarea națiilor despărțite în două. Dar fu în zadar ; și de ce aceasta, e lesne de înțeles. Pricina neisbutirii lor fură mijloacele ce întrebuintară. Aceste mijloace erau în duhul veacurilor lor, era conchista, puterea materială. Puterea veacului în care trăim este puterea morală, a înțelepciunii, a cuvântului, a înfrățirii, pentru unirea naționalităților.

„Unirea noastră dar de astă-zî se face sub scutul înțelepciunii și înfrățirii ; și înțelepciunea ne vine de la Dumnezeu ; înfrățirea între oameni este unul dintre cele mai de căpetenie comandamente ale religiei noastre. Să zicem dar ca biserica noastră : „ceea ce Dumnezeu a unit, oamenii să nu mai îndrăznească a mai despărți“ ; nu. Dar ca să ne asigurăm contra unei asemenea primejdii, nu este destul unirea între țerile surori ; ne trebuie și unirea îndre fiilor ei. Așa numai

vom consolida pentru veacuri marele fapt de astăzi; așa numai vom păstra locul nostru între națiile Europei, unde ne aflăm de astăzi înscrise. La din contră, acea bine-cuvențare a străbunilor noștri ce ne privesc din sênul vecinicieii se va preface într'un blestem și sunt în drept de a zice că cel ce va mai îndrăzni de astăzi înainte a mai arunca teciunele discordiei între noi, să aibă blestemul nostru și al urmașilor noștri; el va avea hula și blestemul chiar al națiilor ce ne privesc.

„24 Ghenarie fu o zi asemenea de înfrățire între noi; dar cîn nenorocire nu eram încă pregătiți; de aceea o și vëzurăm sfișiată a doua zi.

„Atunci ne lipsea increderea. Mai multe înprejurări ce trebuie să le dăm uitării slujiseră încă a întemeia între noi acea neîncredere.

„De aceea, avënd aceea-și dorință, aceea-și țintă, ne aflăm cu toate acestea în neunire; temerea unora și îndrăzneala prea mare a altora se pretălmăcea într'un fel năpăstuitor, și de aci răul desbinării mergea crescënd.

„Acum ne cunoaștem mai bine. Pină aci voiam toți acela-și lucru, numai mijloacele de a ajunge ne despărțeau.

„Acum, *pe drapelul nostru, înaintea căruia să fim toți îngenuchiați, să scriem astăzi:* „*Toate pentru țară, nimic pentru noi!*“

„Să trăiască România !

„Să trăiască puterile ce priveghiază fericirea țării noastre!

„Să trăiască Domnitorul nostru, care singur prin a sa stăruință ne a dat mijlocul de a striga iară-și :

„Să trăiască România !

„Să trăiască Domnitorul vecinic și nedespărțit de noi!“ <sup>1)</sup>

Acesta a fost unul din cele mai fericite momente ale lui Barbu Katargiu. Unul din adversarii săi politici, Radu Ionescu, apretând acest discurs, se exprimă ast-fel în ziarul *Independența*<sup>2)</sup>: „D-nu Katargiu se urcă la tribună și, într'o tăcere adâncă, pronunță frumosul discurs, pe care „nu știm dacă l'am putut reproduce ieri cu fidelitate. O voce mișcată și sonoră, un accent puternic și vibrător, imaginii mari și cuvinte bine simțite, ridică discursul său la înălțimea faptelor ce 'l inspiraseră. In sală și în tribune aplause sgomotoase și aclamațiunii generale au urmat discursul său, pe care Domnitorul se zice „că a voit a i se comunica îndată prin telegraf.“

La 23 Ianuarie 1862 Cabinetul Katargiu era

<sup>1)</sup> Reprodus după ziarul *Independența* de la 12 Decembrie 1861.

<sup>2)</sup> De la 13 Decembre 1861.

constituit. Dar un șir de greutăți inextricabile și de cestiuni foarte delicate unite cu fierberea generală a spiritelor făceau pozițiunea acestui ministeriū foarte anevoie de susținut.

Cestiunea rurală și soluțiunea ei apropiată prima pe toate cele-l-alte prin caracterul ei cu totul delicat. Liberalii din Muntenia se fereau de a o atinge, ca să nu se compromită în ochii proprietarilor de pământ. C. A. Rosetti și d-nu I. C. Brătianu demisionară din Adunare în cele d'antăiū zile ale lui Aprilie 1862 sub niște pretexte, pe care nimeni nu le putea lua în serios <sup>1)</sup>. Adevărata cauză a retragerii era pozițiunea lor falsă, căci de s'ar fi pronunțat pentru inproprietărire, ar fi pierdut sprijinul puținilor proprietari ce ținea cu dinșii; în cel alt caz, ar fi nemulțumit pe țeranī. Incolo, țara întreagă era împărțită în două tabere: de o parte d. M. Cogălniceanu cu ai săi, de cea-l-altă B. Katargiu cu conservatorii, cari voiaū să desfacă pe țeran și pe proprietar de obligațiile reciproce ce le impunea Regulamentul Organic. Tensiunea spiritelor era mai mare de cât or când. Sosirea lui Katargiu la cămașafacerilor publice era desperarea agitatorilor de meserie. Samsarii opozițiunii violente cutreieraū satele inprăștiind pe ascuns fel de fel de sgomote-

<sup>1)</sup> *Romānul*, 1862, Aprilie 1, 3 și 5.

contra noului ministeriu <sup>1)</sup>. Se zicea că boierii vor să se deslege de or ce indatoriri către țărani, că vor să aducă streini pentru cultura pământului și să lase pe Români muritori de foame. Boierii erau reprezentați prin ziarele umoristice, ba chiar prin cele serioase, ca niște strigoii eșiți din morminte, setoși de sânge românesc și capabili de a comite toate infamiile spre a 'și ajunge planurile lor inumane și anti-naționale. Tot așa revoluționarii francezi spuneau în gura mare că Maria Antoaneta făcea baie în sânge de om, ca să 'și păstreze frăgezimea pielii. Țăranul român avusese a suferi multe din partea arendașului grec și câte o dată din partea proprietarului român. Opozițiunea liberală confunda într'adins pe proprietar cu arendaș, pe boier cu fanariot, trecea în rindurile sale pe toți boierii ce se jertfiseră pentru țară și tracta de trădători și ciocoii pe toți aceia cari se grupaseră în jurul lui Katargiu. Ast-fel dresat, țăranul era prevenit contra tuturilor măsurilor cari ar fi venit de la

<sup>1)</sup> Un libelist (*Biografiile oamenilor mari scrise de un om mic*, p. 77) scria în 1859 că B. Katargiu ar fi strigat în Adunarea de la 1826 că țăranul «este capitalul de exploatare al boierului.» Un anonim scria în *Românul* (1862, Febr. 25, p. 174) același lucru, cu toate că se știa că în 1826 nu exista în țară nici o Adunare și, chiar de ar fi existat, Barbu Katargiu nu putea face parte dintr'insa, de oare ce la 1826 el abia împlinea 18 ani.



un ministeriū boieresc. Agenți secreți străbăteau satele și îndemnau pe locuitorii la manifestații ostile contra noului Ministeriū. Or ce născocire contra boierilor era cu atât mai bine priimită, cu cât ea era mai absurdă. Cu cât fantasmagoriile ce se debitaū contra conservatorilor erau mai monstruoase, cu atât ele pătrundeaū mai adânc în creierii țeranilor deprinși cu lumea imposibilă a basmelor, și cu cât predicatorii doctrinelor revoluționare erau mai seci de idei politice, cu atât găseaū mai multă favoare înaintea țeranilor. Un popor ce a suferit mult timp este ca acei bolnavi descurajați cari nu mai cred în consiliile și experiența medicilor, ci aleargă mai voioși la descântece saū se ieaū după minciunile șarlatanilor, pentru că aceștia le făgăduesc o însănătoșire repede cu o singură sticlută de apă, pe care adesea o plătesc foarte scump. Țeranii români nutriți de la 1848 cu ideea împărțirii moșiilor, ațîțați neconținut de cei ce aveau nevoie de agitația lor spre a escalada puterea, se puseră în mișcare către Capitală sub conducerea unui oare care Mircea Mălăieru, spre a intimida pe deputați și a însufla spaīma în inimele nouilor miniștri. În simplitatea lor, ei credeau că o manifestație sgomotoasă din parte-le poate rezolva cele mai grele cestiuni politice și sociale.

Subprefectul Notara, care încercă să 'i împiedice de a porni în masă, fuse bătut și rănit greu. Sosind în București, ei huiđuiră pe miniștri ce se duceau la Cameră, dar în acela-și timp salutară, după instrucțiunile ce priimiseră, cu cele mai gălăgioase strigăte pe Domn, care se ducea să deschiză sesiunea Adunării la 24 Ianuarie 1862. Deputații liberali fură întem্পinați cu acelea-și ovațiuni entusiaste. <sup>1)</sup> Cercetările făcute asupra acestei mișcări descoperiră ciomege, cuțițe, sulite, topoare și chiar puști. <sup>2)</sup> Cine era adevăratul conductor al acestor cete, nu s'a putut descoperi. În Moldova Ebreii și femeile începură a face propagandă contra Unirii. <sup>3)</sup> Anastasie Panu și d. M. Cogălniceanu fuseră arși în efigie, pentru că votaseră pentru așezarea Curții de Casație în București. Această eșire a patimelrr politice din orbita lor făcu pe B. Katargiu să esclame în limbajul său pitoresc : „vasul iea apă de toate părțile“ și să apeleze la Cameră pentru luarea unor măsuri grabnice, cari să asigure ordinea publică. Presa opoziționistă întreținea agitația și lua un ton din ce în ce mai violent față cu guvernul. Aceste escese determinară pe Katargiu să pro-

<sup>1)</sup> *Românul*, 1862, Ianuarie 25.

<sup>2)</sup> Barbu Katargiu, *Discursuri*, p. 485.

<sup>3)</sup> *Românul*, 1862, Martie 28.

pună și să insiste a se vota o lege de garanție contra preseii, mai ales că publicul nu era destul de format, ca să știe ce preț să dea șgomotelor înprăștiate de dinsa. A doua zi după votare, la 25 Martie 1862, *Românul* apăru cernit de jur înprejur cu chenarul de doliu. Intre acestea agitația ocultă creștea. Un individ ce nu s'a putut desco-peri aruncase cu o piatră de mărimea unui ou de găscă contra ministrului de externe, Ap. Ar-saki, tocmai când acesta intrase în Cameră. Din norocire piatra isbi în tribună, fără a atinge pe cine-va. Se zice că o mulțime de arme staū a-dunate în pivnițele pasagiului și că o conjura-țiune intinsă se formase contra celor mai influ-enți din membrii partidului conservator. Deose-bite versiunii circulă și astă-zi asupra compoziției acestui complot, din ai cărui membri nu putem numi de o cam dată pe nici unul, din cauză că mai toți sint încă în viață și instrucția procesu-lui a fost curmată tocmai pe când procurorul însărcinat cu această afacere începuse a pune mâna pe câte-va din firele complotului. Domnul însu-și era informat prin Liebrecht de cele ce se urzeau în întuneric contra vieței lui B. Ka-targiu și a boierilor ; dar, fără a se amesteca direct în această conjurațiune, el lăsă lucrurile să meargă către desnodământul lor fatal.

Katargiu nu era în necunoștință de cele ce se plămăuiaă contra zilelor lui, dar el nu credea pe adversarii săi politici așa de perversi, în cât să alerge la asasinat, pentru ca să scape de dinsul. Luni la 4 Iunie, el se culcase puțin după dejun, și, fiind-că era indispus de migrena sa obicinuită, rugase pe d-na Katargiu să nu 'l deștepte pînă va veni ora plecării la Cameră. Atunci Barbu Slătineanu, unul din amicii lui, care aflase într'un mod foarte vag de la soția unuia din conspiratori despre întocmirea complotului, veni să 'i comunice ceea ce știa în această privință și să 'l facă atent asupra primejdiei ce 'l amenința. Dar B. Katargiu răspunse cu nestrămătata sa încredere în lealitatea poporului român. „Nu există român, zise el, care să fie capabil a ucide un român.“ A doua zi, d. Nicolae Bibescu, prefectul poliției, veni la dinsul a casă spre a 'l duce cu sine la Cameră. D-na Katargiu, îngrijată peste măsură de cele ce auzise că se urzesc în contra vieții soțului său, zise prefectului: „Mai lăsați-l în pace cu politica, căci se pregătește o nenorocire.“ — „Nu te teme, Vorniceaso, îi răspunse d. N. Bibescu, de vreme ce Coconu Barbu este cu mine.“ Mercuri la 6 Iunie, D-na Katargiu pleca la Maia spre a prăgăti toate pentru priimirea deputaților din Moldova,

căci peste două sau trei zile Camera trebuia să se închiză și drumul către Moldova ducea pe la Maia. Katargiu înțelegea că legăturile politice se păstrează și se întăresc prin mici îndatoriri, prin conversații intime, prin acele mulțumiri nepretuite pe cari cine-va le gustă în casa amicului său și cari adesea au o influență decisivă asupra bărbaților politici.

Vineri la 8 Iunie 1862, el plecă la Adunare cu presimțirea morții în inimă. Mai mulți membri ai partidului liberal și a nume d-nii Anton Arion, N. T. Orășanu, Gr. Miculescu, Gr. Heliat, E. Carada, I. Ionescu, D. Petrolian și C. Trandafir, hotărâseră a serba printr'o întrunire pe Câmpul Filaretului aniversarea zilei de 11 Iunie 1848. Conservatorii, îngrijiți de sgomotul ce se făcuse înprejurul acestei serbări, amintindu-și că tot aci în anul trecut se subscrisesse o petiție către Domn, prin care se cerea modificarea legii electorale într'un sens mai acomodat agitațiunilor de stradă, temându-se de scandalul ce ar putea provoca o asemenea întrunire într'o superescitație așa de acută a spiritelor, mai ales când cestiunea rurală se rezolvase într'un sens contrariu dorințelor celor neastemperați, cu atât mai mult cu cât chiar în țările cele mai liberale întrunirile prea numeroase sunt îngăduite

numai într'un local acoperit —, conservatorii, zicem, ceruseră de la guvern poprirea acelei adunări hotărîte pentru agitație și scandal. Barbu Katargiu, de acord cu majoritatea Camerii, se declară contra întrunirii proiectate și rosti cu această ocaziune acel discurs, al cărui final așa de bine cunoscut este testamentul și programul său politic. „Pacea, domnilor, zise el cu o voce adânc mișcată, pacea și odihna e scăparea țării, și voiți preferi moartea mai 'nainte de a călca saū a lăsa să se calce vre una din instituțiile țării!“

Pe la 5 ore și jumătate el eșia din Cameră. Printr'o coincidență misterioasă, cupeul său plecase. C. Cantacozino îi oferi trăsura sa, când d. N. Bibescu îl invită să vie cu dînsul. Se suiră amëndouî în trăsura prefectului de poliție. Dar pe când trăsura intra pe sub turnul ce formează intrarea în Curtea Mitropoliei, o detunătură de pistol se auzi. Principele Dimitrie Ghica tresărind strigă : „In Katargiu a tras!“ D-nu Plagino, care se cobora pe alea ce duce afară din Curtea Mitropoliei, înțelegend că o mână ucigașă a tras asupra Primului Ministru, se întoarse înapoi, sări în trăsura spre a vedea ce s'a întemplat. Barbu Katargiu păstra încă poza sa obicnuită în fundul trăsurei, ținend capul plecat spre piept. D-nu

Plagino, care 'i ştia atitudinile, credea că Primul Ministru, desgustat de cele ce se petrecuseră în Cameră, se cufundase într'o posomorire mută, şi de aceea se apropiă de dinsul cu vorbele : „Eşti amărit, cocoane Barbule?“ Dar în acest minut picioarele lui Katargiu alunecară, capul căzu în desordine şi sângele de care era acoperit tot spatele său dede pe faţă cruda realitate. Lovitura fusese dată pe din apoi în osul craniului aproape de înpreunarea sa cu gâtul, şi glonţul, întempinând acest obstacol, alunecase d'a lungul coloanei vertebrale, pe care o rupsesese, aşa că moartea a fost instantaneă. <sup>1)</sup> Ucigaşul trăsesese aşa de aproape, în cât părul capului era pîrlit. Grigore Filipescu văzuse că cine-va dedese cu o basma semnalul pornirii lui B. Katargiu, şi poate că atunci n'ar fi fost cu neputinţă de a se descoperi urmele criminalului ; dar lipsa de dibăcie a poliţiei înlesni evaziunea lui. D-nu N. Bibescu dete ordin să se închiză uşile Adunării şi să nu se permită nimenui să ieasă ; însă deputaţii, după câte-va minute de aşteptare inutilă, îşi făcură drum cu sila şi se precipitară către cadavrul Primului Ministru. D-nu Nicolae Bibescu părăsi între acestea Dealul Mitropoliei şi alergă la Palat, ca să comunice Domnului înfiorătoarea

<sup>1)</sup> Scrisoarea d-lui George Lînche din 15 Iunie 1862.

tragedie. Cea d'ântaiū mișcare a lui Cuza fuse de a întreba dacă asasinul s'a prins, și, la răspunsul negativ al prefectului de poliție, el nu 'și putu stăpâni indignația, care isbucni în cuvinte insultătoare la adresa celor ce nu știuseră să'și facă datoria.

Știrea despre asasinarea lui B. Katargiu se înprăștia cu iuțeala fulgerului nu numai în Capitală, ci și în județe. Ea produse o consternație generală în țară. Principele însu'și, cu toată cunoștința vagă ce avea de cele ce se fomentau la întuneric contra vieței Primului Ministru, păru terificat de această noutate înfricoșată. El veni la casa marelui bărbat de stat spre a vërsa lacrimi peste acest cadavru cald încă și a lua parte la doliul familiei. Locuitorii Capitalei se grăbiră de asemenea să vază încă o dată pe acela care umpluse țara cu numele său. A doua zi Sâmbătă la 9 Iunie, poporul se grămădea în grupe-grupe, spre a saluta pentru cea din urma oară aceste rămășițe triste. Tocmai către seară cadavrul fu așezat pe un catafalc superb în biserica Sărindar, unde în ziua următoare i se oficia ceremonia funebră. Tot ce țara avea mai ales în rindurile ei își făcu o datorie de a asista la această sărbătoare tristă, dar măreață: Principele, miniștrii, deputații, membrii tuturilor curților judecătorești,



armata și o mulțime nemărginită de public, pentru care interiorul și curtea bisericeii erau prea mici. După terminarea oficiului religios, cortegiul se îndreptă pe Podul Mogoșoaii (astă-zii Calea Victoriei) și 'și continuă drumul solemn pînă la barieră, de unde un piquet de jandarmi și mai mulți amici îl urmară la pas pînă la moșia de predilecție a defunctului. Pe la 9 ore și jumătate seara, cosciugul purta în moșia lui iubită pe stăpânul ei rece și mai-mai descompus, sub lumina stranie a torțelor funerare și la sunetul lugubru al cântecelor religioase. Amicii coborîră pe umerii lor rămășițele pămîntești ale marelui cetățean, a cărui pierdere țara o simte acum mai bine de cît or cînd. Luni la 8 ore de dimineață, clăcașii, întristați în adîncul sufletului de pierderea iubitului lor protector, cerură ca ultimă favoare să li se permită a 'l purta pe brațele lor pînă la marginea bolții mortuare, unde mâinile amicilor priimără încă o dată aceste reliquii scumpe spre a le depune în odihna de veci a mormîntului <sup>1)</sup>.

Moartea lui Katargiu era o faptă fără exemplu pînă acum în istoria noastră și, din fericire, foarte rară în istoria omenirii. Cum că ela fost victima pasiunilor politice, nu mai încape nici

<sup>1)</sup> Scrisoarea de la 15 Iunie 1862 a d-lui George Linche.

o indoială <sup>1)</sup>. Indată după omor, Ministeriul luă măsurile trebuincioase pentru descoperirea uci-gașului și complicilor lui ; se arestară subscriitorii petițiunii ; chiar cei două deputați ce figurau între dinșii, dd. Anton Arion și Gr. Miculescu, fură duși la poliție și ținuți aci vr'o 10 minute, apoi liberați <sup>2)</sup>. Numărul celor-l-alti arestați s'ar fi ridicat, după cum afirmă *Românul* <sup>3)</sup>, la vr'o 200 de inși. Procurorul Curții Criminale, răposatul Iancu Deșliu, procedă cu o energie vrednică de mărimea crimei la întrebarea martorilor, culegerea probelor, adunarea întregului material pentru descoperirea adevărului și pedepsirea vinovatului său vinovaților. Se violă secretul scrisorilor ; se deschiseră scrisorile lui C. A. Rosetti către d. I. C. Brătianu, precum și ale d-lor Teodor și Dumitru Brătianu către d. G. Enescu <sup>4)</sup>. Acest esces de zel naiv produse un adevărat scandal în presă. Fiind-că d. I. C. Brătianu și C. A. Rosetti erau bănuți de a fi luat o parte directă la săvârșirea crimei sau cel puțin de a fi în stare să dea lămuriri prețioase în această privință, dinșii fură citați a se înfățișa la 12 Iulie la Plumbuita

<sup>1)</sup> Vezi în această colecție discursul Principelui Dimitrie Ghica, p. 493 sqq.

<sup>2)</sup> *Românul*, 1862, Iunie 17.

<sup>3)</sup> *ibidem*.

<sup>4)</sup> *Românul*, 1862, Iunie 20 și 21.

spre a li se lua interogatoriul <sup>1)</sup>. In ziua de 11 Iulie, C. A. Rosetti scrise un articol violent contra lui I. Deșliu, și a doua zi, ziua fixată pentru aparițiunea la Plumbuita, Deșliu era destituit. Se zice că Rosetti ar fi amenințat pe Domn prin unul din oamenii săi că, dacă nu va fi lăsat în pace, va denunța înaintea țării și Europei pe adevăratul omoritor al lui Katargiu, dând să înțeleagă că Domnul nu este strein de această crimă. Atunci Cuza dede ordin ministrului de justiție Dimitrie Cornea să destitue pe zelosul procuror; Rosetti și d. I. C. Brătianu fură lăsați în pace, iar instrucția curmată pentru tot-d'a-una. Destituirea lui I. Deșliu, în mijlocul instrucțiunii omorului și tocmai în ziua fixată pentru înfățișarea celor două bănuți, dă loc la oare care bănueli. S'a vorbit mult și se vorbește încă de un oare care Bogati, care, pe timpul ministeriului d-lui Lascar Katargiu, se ofe-

<sup>1)</sup> Cum că această măsură nu era neintemeiată rezultă din declarația d-lui I. C. Brătianu de la 11 Februarie 1886 în Cameră, de unde se vede că d-sa nu era în absolută necunoștință asupra omoritorului lui B. Katargiu. Iată acea mărturisire după redacțiunea publicată de *Voința Națională*.

D-nu *I. C. Brătianu*. Barbu Katargiu n'a fost omorit de un Român. D-nu Cogălniceanu trebuie să știe aceasta.

D-nu *Cogălniceanu*. Nu știu.

D-nu *Brătianu*. Trăește încă o persoană care știe și care îți va putea spune.

rise a da probe neîndoioase asupra asasinului lui Barbu Katargiu. Dar cercetările destul de serioase făcute în anul 1874 la Viena asupra lui Bogati au dovedit că el nu avea nici un document. Sunt chiar persoane cari își aduc foarte bine aminte că, în ziua și pe la ceasurile când B. Katargiu expira în Dealul Mitropoliei, Bogati se afla în Cișmegiū.

Pînă astă-zi taîna cea mai ascunsă se păstrează înprejurul acestui omor infam. Cum că există persoane cari știu pe asasin, reiese în modul cel mai neîndoișor din declarația d-lui I. C. Brătianu de la 11 Februarie făcută în Adunarea deputaților. Istoria nu va ajunge a cunoaște cu siguranță amănuntele complotului și numele asasinului precum și ale complicilor lui de cît atunci când unul din cei inițiați va publica memoriile sale, dacă va fi avînd. Poate că și din acest punct de vedere trebuie să regretăm archiva intimă a lui C. A. Rosetti dispărută într'un mod așa de misterios în incendiul din noaptea de 26 Ianuarie 1884.

#### IV.

Moartea prematură a lui Barbu Katargiu este o pierdere necalculabilă nu numai pentru amicii lui personali, nu numai pentru partidul conser-

vator, ci pentru țara întreagă. El isbutise să facă din vechii boieri un partid politic compact, puternic, capabil de a lupta contra agitatorilor de meserie și contra Domnului, care voia să substituie voința sa voinței alegătorilor. Autoritatea ce el câștigase prin abilitățile sale făceau dintr'însul omul providențial al partidului conservator. Toți cei ce au încercat să 'i ia în urmă locul n'au făcut de cât să pună în evidență inferioritatea aptitudinilor lor. Spiritul său eminent organizator dedese adeptilor săi disciplina regimentului și unitatea în acțiunile politice. Negreșit, partidul conservator a numărat și numără în rangurile sale capacități de primul ordin, caractere în toată puterea cuvântului, cetățeni îndobîți cu tot felul de virtuți civice. Dar, dacă trebuie să judecăm din punctul de vedere al influenței și creditului de care s'au bucurat chiar cei mai distinși din ei în mijlocul partizanilor lor, și dacă ar trebui să 'i comparăm cu Barbu Kargiu din punctul de vedere al talentului de a disciplina un partid, apoi nici unul dintr'înșii nu se poate pune alături cu el, și lacuna deschisă prin moartea lui nu s'a putut umplea nici pînă în momentul de față.

De atunci partidul conservator este departe de a poseda acea întocmire admirabilă ce 'i impu-

sese Barbu Katargiu, și de aceea am putea zice că tot de atunci nu mai există la noi o opoziție conservatoare în adevăratul înțeles al cuvântului. Opoziția noastră actuală, multicoloră cum este, nu imitează pe câmpul luptelor politice nici ordinea severă a Romanilor, care nu permitea nimănui să iasă afară din șiruri, nici careurile batalioanelor lui Napoleon ce înaintau în masă compactă aruncând spaîma în rîndurile vrăjmașilor. Bărbații noștri de azi din opozițiune se reped, se retrag, se grupează și iar se desfac, ca o ceată de Carliști din munții Spaniei. Când conservatorii atacă întreaga politică a regimului, junimiștii sprijinesc politica externă și se mulțumesc a face o opozițiune intermitentă asupra administrației interne; când grupul d-lui Dumitru Brătianu intră în alianță, Rosettiștii rămân izolați, sub pretext că nu vor să fuzioneze programul lor cu al conservatorilor. Unii păstrează față cu regele atitudinea cea mai respectuoasă, pe când impetuoșii tineri de la *Lupta* și *Epoca*, impațienți de a termina cât mai în grabă cu „colecțivitatea“, îndreptează atacurile lor cele mai violente, dar nu cele mai înțelept conduse, contra Capului Statului. Unii se pretind oposanți, dar în același timp primesc a fi numiți deputați sub egida guvernului cu grațiosul concurs al ad-

ministrației. Fie care urmează la întemplantare un plan ce se bate în cap cu al acelora cu cari pare a simpatiza. Nu vor să intre cu toții în disciplina regimentului, pretinzând că nu recunosc de stăpân de cât convingerile și conștiința lor, pe când în realitate o parte din ei cedează instinctelor de câștig, căci de cât-va timp vițelul de aur a ajuns idolul câtor-va din preținșii membri ai opoziției. Această anarhie în rîndurile opoziției face tocmai tăria vrăjmașilor ei. Avem mai-mai atâți căpitani câți luptători. Avem oposanți înprăștiați în *tirailleursi*, nu o opoziție organizată în careuri formidabile supuse unuia și aceluia și comandant suprem. Or ce opoziție care nu e sistematică sau mai bine *sistematizată*, nu are un caracter marcant, prin urmare nu are un drapel. O asemenea opoziție nu face treburile țării, ci pe ale guvernului. E pitoresc să vezi un lagăr în care strălucesc toate vestmintele, toate colorile, de la cele mai aprinse pînă la cele mai delicate nuanțate, toate armele, de la sēcurea saxonă pînă la hangiarul oriental, tot felul de limbă și tot felul de temperamente; dar o asemenea armată lipsită de unitate, or cât de numeroasă ar fi, are adesea soarta armatelor lui Dariu și Xerxes la Marathon și Salamina. Opozițiunea militantă care voește să ajungă la guvern prin forța ei,

nu numai prin slăbiciunea adversarilor ei, trebuie să 'și iea drept deviză versul omeric :

Ὀὐκ ἄγαθὸν πολυκοιρανίη· εἰς κείρανος ἔστω <sup>1)</sup>.

## V.

Barbu Katargiu luptase sub toate guvernele pentru ordine și legalitate. El dorea progresul din inimă, dar nu un progres dezultoriu, ci treptat, înțelept, moderat. El prefera sistemul englez, evoluția, cu desvoltarea normală a principiilor coprinse în Convenție și Regulament, pe când adversarii săi politici urmau sistemul francez și revoluția. El nu voia ca țara să cază pe mâinile unor oameni, cari nu știaū din experiență ce este mecanismul unui stat, cari nu ocupaseră nici o funcțiune publică importantă, dar cari ardeaū de nerăbdare de a se sui de o dată în virful scării sociale. „Voiți să vă suiți? zicea el o dată, adresându-se către fruntașii partidului liberal. Nimeni nu vă oprește. Dorința vă e firească. Nu vă oprim de a vă sui pe scara slujbelor. Nici o dată n'ați fost popriți nici d-voastră nici părinții d-voastră. Vă rugăm numai să călcați mai încet, din treaptă în treaptă. Nu voiți a

<sup>1)</sup> Nu e bună domnia multora; un singur Domn să fie.  
*Iliada*, II, 204.



sări din capul de jos al scării tocmai la cel de sus și de acolo de o dată sus pe strașină. Fiind pasul cam mare, ne e frică să nu cădeți, și, ceea ce ar fi mai rău, să cădeți peste noi ce vă pri-  
vim cu atâta plăcere, și să ne rupeți gâtul și nouă și vouă.“<sup>1)</sup>

„La legi noi oameni noi“, zicea d. M. Cogălniceanu la 5 Ianuarie 1859 în alocuția sa ca deputat al orașului Focșani către Domnul ales în acea zi.<sup>2)</sup> „Caftanlăii înderēt și junimea înainte,“ striga C. Boleac în stilul său energetic și colorat.<sup>3)</sup> Katargiu se punea d'a curmezișul acestor maxime fermecătoare, din convingerea că o clasă care nu avusese pînă aci o viață publică era incapabilă de a apăra ea singură niște interese, pe cari nu le pricepea îndestul. El credea că

<sup>1)</sup> *Discursuri*, p. 129 sq. -- *Conservatorul progresist* din 1860, Decembre 11, la care colaborează și B. Katargiu, cere de la guvern: 1° să se facă o lege de admisibilitate în funcții publice atât în ramura judecătorească cât și în cea administrativă; 2° să se înainteze gradat și nimeni să nu înceapă de sus, precum nici de la sfîrșit să fie întors la început; 3° destituirile funcționarilor să fie motivate pe abuz, necapacitate sau neexactități bine constatate.

<sup>2)</sup> *Românul*, 1859, Ianuarie 17.

<sup>3)</sup> *Culegere de mai mulți articoli publicați atât în streinătate cât și în țară*, p. 172. *Ibid.* p. 171: «Ceii cari au lucrat cu streinii Regulamentul strigau la impunerea lui: «Pentru legi noi oameni noi!» Acum strigăm și noi tot așa: «Pentru legi noi, oameni noi!»

membrii desființatei aristocrației, ca uniți ce ocupaseră pînă aci cele mai înalte slujbe ale Statului, înțelegeau acest mecanism mai bine de cît nouii veniți și erau în stare să'l conducă cu mai multă înțelepciune. De și Convența le lua privilegiile de cari se bucuraseră pînă aci, ei totu'și ar fi putut fi folositori ca miniștri, funcționari înalți administrativi, agenți ai țării în streinătate etc. Neapărat, o aristocrație leneșă, care usurpă onorile, în paguba celor capabili, este o nenorocire. Dar o aristocrație activă și supusă dreptului comun, devotată intereselor publice, este un bine necalculabil pentru o țară. Legiuitorul înțelept, este dator să o utilizeze, iar nu să o gonească de la afacerile publice cu formule sofistice că la legi noi trebuiesc oameni noi. Căci dacă vechimea familiei, serviciile și jertfele aduse țării de dinsa nu sunt ținute în seamă; dacă demnitatea caracterului și cuviința manierelor sunt combătute ca niște păcate său nu găsesc nici o favoare dinaintea poporului; dacă, spre a câștiga câte-va voturi pentru Cameră, un bărbat integru trebuie să se ia de gât cu toți samsarii electorali și să bea zile întregi cu bătaușii mahalalelor; dacă declamația deșartă și lingușirea slugarnică sunt singurele mijloace de a câștiga încrederea alegătorilor, atunci boierul

prefere a se retrage din viața publică, precum s'a retras de la proclamarea Statutului până la căderea lui Cuza, și fiind-că are cu ce trăi fără să muncească, nu se face nici negustor, nici medic, nici avocat, nici profesor, ci se plimbă, face curte, dă baluri și serate musicale, saū, ce este și mai rău, se duce în streinătate, unde este scutit de umilința de a se întâlni cu intendenții săi ajunși oameni importanți, își omoară timpul în petreceri, și ast-fel una din cele mai bine-făcătoare forțe pentru Stat și unul din cele mai prețioase capitaluri intelectuale rămân pierdute pentru națiune. Pe de altă parte obiceiurile societății s'aū schimbat; boierul nu poate trăi la țară, ca gentlemanul englez, mai ales în lunile de ger și de noroiu; el este nevoit să caute contactul lumii culte și de aceea-și educație cu dînsul; prin urmare nu poate aduce un bine nici măcar țeranilor de pe moșia lui, și ast-fel din membru folositor ce ar putea fi, ajunge o povară saū cel puțin un individ ce consumă fără a produce.

În or ce țară care are un trecut, se află o clasă de oameni a căror avere și poziție socială îi pune mai pre sus de mulțimea muritorilor. De regulă, în această clasă se găsește saū se poate forma mai ușor bărbatul de Stat, capabil de a jertfi timpul și averea sa pentru fe-

ricirea celor-l-alți. Mai întâiu nevoile zilnice ale vieții nu 'l strimtoează nici de cum saū il preocupă mai puțin de cât pe un negustor, un medic, un avocat, care trebuie să 'și câștige pâinea lui și a familiei sale din munca zilnică. Al doilea, chiar această avere îi dă mai multă independență și prin urmare mai multă demnitate. El poate să 'și dea demisiunea dintr'o slujbă or cât de înaltă, de îndată ce superiorul său îi dictează lucruri contra conștiinței saū convingerilor sale. Nici poziția sa socială nici educația sa liberală nu 'i permit să lingușească pe cei mari saū pe cei mici, cari sunt tiranii și plaga societăților moderne. Pe când clasele de sub dînsul aū de regulă ca mobil de căpetenie interesul personal, el este înboldit de orgoliu, care dintre toate sentimentele omenești este propriu a se transforma în cele mai înalte virtuți, căci omul orgolios simte nevoie de a fi respectat, și, pentru ca să câștige stima și considerația semenilor săi, el trebuie să le merite.

Deosebit de aceasta, de vom presupune doui indivizi de o aptitudine firească egală, dar din două clase deosebite, de sigur cel din clasa 'naltă este mai propriu de cât plebeul a deveni bărbat de Stat, pentru că știința ce se cere în această specialitate complexă nu este știința din cărți

și terfeloage, ci știința ce se dobândește din studiul omului concret, al guvernelor ce funcționează, al instituțiilor în viață, al statelor existente, nu din studiul popoarelor ce au trăit o dată și ale căror urme știința isbutește cu multă greutate a le descoperi în manuscripte muzeizate sau în monumente mutilate. Aceste cunoștințe nu se dobândesc în atelierul cabinetului său în slovele moarte ale cărților tipărite. Cel ce vrea să le poseadă este dator să se puie în contact cu lumea reală, să viziteze pe funcționarii înalți, ca să profite de experiența lor, să găsească un acces liber la bărbații eminenti, cari au servit sau servesc patria lor zecimi de ani și din a căror conversație se ia știința vie și neapărată celui ce vrea să învețe a cărmui un stat. Pentru ca să ajungă cine-va aci, trebuie să aibă un nume, o familie, avere, educație, distincțiune în maniere și să întrunească o mulțime de alte condițiuni ce lipsesc de ordinar plebeului. Un asemenea om, format din tinerețe la o școală așa de solidă, merită să fie ascultat asupra chestiunilor de interes public, și dacă se întemplă să fie înzestrat din fire cu aptitudini superioare, atunci el merită să ajungă cărmaciul țării și este în stare să strecoare nava Statului printre stânci, fără să

o isbească, sau să 'i imprime la timp o schimbare de direcție care să o scape de peire. <sup>1)</sup>

Dar curentul ce începea să se formeze era îndreptat tocmai contra acestei aristocrații, căreia Barbu Katargiu voia să 'i dea un prestigiu și o autoritate meritată. El nu visa o nobilime închisă în caste ca a Indiei vechi sau ca oligarchia venețiană, ci o nobilime accesibilă fie-cărei capacități, cum este cea engleză, care cu timpul să coprinză în senu'i toată inteligența română. Însă leaderii partidului liberal nu voiaū clase superpuse, așa cum se desvoltaseră ele pe calea istorică, ci o societate de indivizi juxtapuși, în care un Cogălniceanu să aibă acela-și vot cu nu știm care cărciumăraș de mahala, un fel de pastă moale, maleabilă, din care agitatorii să facă ce vor voi. Barbu Katargiu era pentru regimul constituțional, dar în acela-și timp el cerea ca dreptul electoral să fie restrîns numai în cercul celor capabili de a se servi de el, iar nu să fie răsărit fără nici o garanție pe toată suprafața teritoriului românesc. El era convins de tristul adevăr că nu toți locuitorii unui Stat înțeleg interesul General și că, spre a ajunge la priceperea lui, se cere o educație și o instrucție specială ; cei

<sup>1)</sup> Cf. H. Taine, *Les origines de la France contemporaine, La Révolution*, I, p. 188 sqq.

mai mulți dintr'înșii nu știu ce este un budget și hoțiile saū malversațiunile săvirșite asupra Statului nu 'i ating de loc.

Statul modern este o creațiune vastă, cu trebuințe complexe, variate, pentru a căror înțelegere se cere o minte înaltă și o știință superioară. Statele moderne nu se aseamănă cu republicele grecești din vechime saū cu cele italiene din evul mediū, unde un oraș forma adesea un Stat. In aceste din urmă, viața fiind mai mărginită, ideea de stat mai concretă, mai-mai fie care cetățean era în stare să cunoască trebuințele micei sale patriei și să dea o soluțiune înțeleaptă problemelor politice. Acolo Statul se identifica cu comuna. In statele moderne, cu vasta lor întindere teritorială, cu multiplicitatea lor infinită de interese, cu știința și geniul ce se cer pentru conducerea lor, nu fie care cetățean este în stare a da un vot luminat și bine chibzuit. De regulă, cu întinderea dreptului de vot asupra mulțimei indiferente pentru afacerile publice, alegerii, conduși de bagheta magică a administrației, se pronunță în favoarea unui candidat pe care nici nu l'aū văzut pînă în ziua alegerii și care câte o dată, sigur de isbândă, nu se înfățișează înaintea lor nici chiar în acel moment solemn. Tendința liberalilor era de a împinge țara

și pe Domn către votul universal, spre a putea introduce în Parlament pe toți acoliții lor, cari, în acele timpuri de descompunere socială, începuseră a răsări ca ciupercile pe un gunoiu în putrefacțiune. Ceî mai mulți din ei erau oameni fără meserie, fără specialitate, dar îndrăsneți spre a deveni ceva și nesățioși de a ajunge la deputăție, ba chiar la guvern.

Și cu toate acestea un individ care nu posedă nici un certificat de onorabilitate sau competență, care nu are ca inginerul, avocatul, medicul, profesorul, o diplomă liberată de niște autorități recunoscute, departe de a fi o valoare politică, este pur și simplu o nulitate. În asemenea condițiuni, un negustor nu l'ar priimi nici băiat în prăvălie, ba poate nici fecior în casă, cu atât mai mult cu cât de regulă candidații la deputăție fac parte din tagma oamenilor politici, tagmă foarte puțin sigură într'o țară fără educație publică, pentru că cei ce o compun nu sînt tot-d'a-una bărbații cei mai onești și mai independenți, ci adesea niște limbuți de cafenele și de răsputii, cari, respinși de la ocupațiile private unde se cere muncă și onestitate, s'aun aruncat într'o specialitate unde lipsa de scrupul și de rezervă, departe de a fi o slăbiciune, este o forță. Cele ce se petrec astă-zî, mai ales după



ultima revizuire a constituției, ne arată îndestul justețea acestor observațiuni. Agitația de atunci 'și a atins scopul și dorințele de odinioară au devenit o realitate. Cât de pe dos au eșit predicțiunile lui C. Boleac, care în 1859 scria: „Cu purdalnica asta de Constituție are să se înfunde răspunderea scurt. Pas de te mai chivernisește din sbujbe! Mai bine un an ministru cu Regulamentul de cât zece ani ministru cu Constituția!“<sup>1)</sup>.

„D-nu B. Katargiu se află pe tărîmul feudal“, zicea d. I. Brătianu într'unul din discursurile sale; „noi suntem pe tărîmul dreptului public modern, dreptul social care s'a întins azi în toată Europa“<sup>2)</sup>. Nu discutăm dacă leaderul conservatorilor se așeza pe tărîmul feudal; ceea ce știm pozitiv este că tărîmul său era mai anevoie de apêrat, pentru că el zicea tutulor: „formați-vă, educați-vă“, pe când adversarii săi strigaă: „n'aveți nevoie de nimic; e destul că sunteți oameni, pentru ca să vă bucurați de toate bunurile usurpate de vrăjmașii noștri.“ De aci o țesătură întreagă de fraze deșerte, în cari expresiunile de libertate, națiune, popor, constituție, inpilați, boierii, tiranii, giubelii, trădători etc., se combină în deosebite feluri cu o logică de ocaziune.

<sup>1)</sup> *Culegere de mai mulți articoli etc.*, p. 191.

<sup>2)</sup> *Colecția de față*, p. 118.

Aceste cuvinte tipărite prin ziare și repetite prin întruniri publice produceau niște efecte miraculoase asupra unor auditori ce le ascultați atunci pentru întâia oară. În general oamenii admit să resping teoriile politice nu după adevărurile ce ele coprind, ci după folosul ce fie-care din ei nădăjduște a trage din ele. Și fiind-că agitatorii spuneau tutulor ce voiați să 'i crează că în sacul celui din urmă conșcris se află bastonul de mareșal, cei ce 'i ascultați credeau că e vorba de ei. Cei mai mulți, după ce se ruinară ajutând cu banii lor agitația, înțeleșeră că sub toată această fraseologie meșteșugită se ascundea interesul personal al celor ce se sjujeau de dînșii ca să 'i exploateze.

În contra acestei tendințe de nivelare său mai bine contra acestei tendințe de căpētuire personală, Barbu Katargiu se luptă cu o energie, cu o stăruință, cu un talent necunoscut pînă aci în viața publică a Românilor. Pe când adversarii sêl politici aruncau numai asupra boierilor rês-punderea situației umilite în care se aflase țara și nesocoteau cu totul puterea înprejurărilor, el dovedea în frumoasele sale discursuri meritele și drepturile acelora-și boieri la recunoștința poporului românesc. Acei boieri cari ajunșeseră obiectul atacurilor și insultelor preseii liberale, acei ișlicari și tombatere acoperiseră țara cu biserici

Într'o epocă de viață religioasă, întemeiaseră institute de bine-facere pentru mângâierea celor desmoșteniți, înaintaseră științele și literatura națională, alungaseră ignoranța pe cât asprimea timpurilor le permisesse, știuseră să înblânzească furia vrăjmașilor țării și să 'i apere vechile ei drepturi adesea cu pericolul vieței lor. Înainte de Divanul ad-hoc și mai înainte de a exista o burgessie română, boierii, în persoana Mitropolitului Lupu, a Banului Brâncoveanu și a altor boieri fruntași, presintaseră un protest la Congresul din Verona (1822) pentru restabilirea țării în drepturile ei strămoșești pe baza capitulațiilor cu Înalta Poartă. Din acel moment protestul se repețise în deosebite ocaziuni atât de boierii din Valachia cât și de cei din Moldova <sup>1)</sup>. De vom răsfoi filele cronicelor noastre, vom vedea ca acești boieri au adus țării servicii de acelea a căror amintire nu se șterge nici o dată și că, pe când cele-lalte strate ale societății nu visaū de drepturi și de autonomie, ei singuri se expuneaū spre a le dobândi. Katargiu recunoștea că s'au făcut multe greșeli în trecut, dar nu se putea opri de a ridica puternica sa voce în contra acelora, cari, din știință saū

<sup>1)</sup> C. Boleac. *op. cit.* p. 75 sqq. Postelnicul Manolaki Drăghici, *Istoria Moldovei pe timp de 500 de ani.* II, p. 93.

din neștiință, ștergeaū dintr'o singură trăsura de condeiū viața și desvoltarea noastră istorică și făceaū să înceapa tot binele și toate virtuțile civice de la dînșii. „Acei bătrâni pe cari îi desprețuiți, zicea el adresându-se către stânga, prin înțelepciunea și răbdarea lor, aū ținut lucrurile cum aū putut, prin mijlocul atâtor nenorocite încercări și cu micile lor mijloace, ca să ne lase drepturile de cari ne bucurăm astă-zī. Intre cei ce aū fost și aū făcut ceva și între cei ce făgăduesc și n'aū făcut nimic, este mare deosebire. Cei ce aū fost aū făcut mult rău, dar aū făcut și mult bine ; vânturând faptele lor, tot vor rămănea multe grăunțe din pleavă, ca să avem ce semăna și să putem în urmă culege. Dar, de vom vântura vorbele pompoase, făgăduelile umflate, de cari suntem asurziti de câți-va ani incoa, vă întreb, în cuget curat, ce credeți că ne ar rămănea ? Tot ce am putea agonisi vânturând vântul : un sgomot amăgitor, o gângă de vorbe îngănate, babilonice, neînțelese chiar de cei ce le rostesc. Iată rezultatul. Vē rugăm dar, domnilor, fiți mai modești în vorbe. Noi avem răbdare, și răbdare multă ; vē așteptăm faptele, ca să putem cunoaște din ele cine sunteți, ce voiți și ce puteți !“ <sup>1)</sup>

<sup>1)</sup> Discursuri, p. 129.

## VI.

Când glonțul unui asasin curmă zilele lui Barbu Katargiu, el era în al 55-lea an al vieții sale; era prin urmare în toată maturitatea cugetării și activității sale politice. În general, la această vîrstă bărbații de Stat se află în plenitudinea vi-goarei lor. Ideile lor sunt mai limpezi, experiența și reflesiunea le a dat un capital intelectual considerabil, pasiunile tinereții s'a'u potolit, vederile lor sunt mai depărtate și mai sigure. În Engli-tera, la vîrsta aceasta, bărbatul de Stat este con-siderat copil. Palmerston murea în vîrstă de 80 de ani și amicii săi îl plîngeau că a murit încă tînăr. La noi firea omenească este mai precoce și sleirea ei mai repede. Dar această înprejurare nu împiedica pe B. Katargiu de a se bucura de o virilitate intelectuală completă. Corpul său su-ferea de urmările unei tinereți prodige în plăceri, dar admirabila țesătură a creierului său îl făcea apt zeci de ani de aci înainte pentru viața pu-blică. În anii de exuberanță juvenilă, adusesese și el, ca toată tinerimea timpului, jertfe nenumărate pe altarul Afroditei și al Grațiilor, gustase pînă și drojdiile din fermecătorul pahar al plăcerilor, pierduse mult timp prin grădini publice și ba-luri, în serate și serenade, în toalete și distracții.

Dar elasticitatea acestei naturi fericite ştia să treacă cu o înlesnire surprinzătoare de la un gen de viaţă la altul diametralmente opus. În mijlocul acestor distracţii lubrice, el păstră toată frescheţea tinereţii, toată puterea de a gândi a maturităţii şi toată generositatea inimelor nobile. De şi inteligenţă superioară şi Prim Ministru, el nu lua faţă de soţia sa acel aer de suficienţă din nenorocire inerent poziţiunilor înalte, şi adesea orî se consulta cu dinsa în cestiuări de o importanţă reală. Ca marele Fox care, de câte orî medita vr'o reformă căuta să cunoască părerea celui mai mărginit dintre deputaţi, Barbu Kartargiu se consulta adesea cu soţia sa, căci, zicea el, spiritul fin şi practic al femeii vede în multe lucruri mai bine de cât mulţi bărbaţi inteligenţi. Este adevărat că femeile formaseră unul din obiectele sale de predilecţie, dar această înclinare nu degenera nici o dată în slăbiciune şi nu 'l expunea la greşeli de acelea ce oamenii politici datoresc câte o dată sexului frumos. Urbanitatea manierelor sale şi prevenienţa sa către bărbaţii marcantî ai epocei, ca Manolaki Costaki, M. Cogălniceanu, Anastasie Panu, stabiliseră între el şi dinşii raporturi de stimă reciprocă. Fantasia ce transpiră în câte-va din discursurile sale era la dînsul numai intermitentă şi numai acolo unde

ea este neapărată ; din contră, rațiunea rece în cestiunile de finanțe, de administrație, de organizație, este calitatea sa predominantă pretundenți unde argumentația strictă este de rigoare. Firește, nu putem cere ca o natură militantă ca a lui să păstreze intactă acea obiectivitate de care se vorbește în cărți și care nu există mai nici de cum în științele sociologice. Barbu Kargiu era o natură pasionată, căci, precum zice Mommsen <sup>1)</sup>, nu există genialitate fără pasiune. Dar aceasta nu era pasiunea spiritelor înguste, acea pismă răutăcioasă care caută a nimici cu or ce preț pe cei ce i se împotrivesc ; ci pasiunea artistului, acea schinteie electrică ce dă prima comștiune aparatului nostru psihologic și înprumută cugetărilor și simțimintelor noastre culoare și viață. Admirabila sa întocmire sufletească și educația făcuseră dintr'insul nu numai un orator, ci și un bărbat de stat. Conservator convins și luminat, el nu era ca Metternich și Nesselrode dintre acei conservatori intransigenți, cari rămân staționari pe când lumea merge înainte. Fără să înceteze de a fi consecințe, el făcea concesiuni liberale timpului său, și fără să respingă exigențele legitime și progresele reale ale timpului, el voia ca mișcarea către viitor să respecte bunurile

<sup>1)</sup> *Römische Geschichte*, III. 462.

trecutului. Când Europa ne impuse Convenția, el o priimi cu toate dispozițiile ei, din cari voia să facă baza dezvoltării noastre ulterioare. El nu era vrăjmașul reformelor moderate, înțelepte, oportune; dar era adversarul neînpăcat al oricărei inovațiuni intempestive, desultorii, violente, căci știa că poporul ce trece nepregătit de la o stare politică primitivă la o libertate garantată numai pe hârtie, este osîndit a cădea mai curînd sau mai târziu într'o tiranie sigură, și, precum zice o maximă vechie franceză, *par requierre de trop grande franchise et libertés chetion en trop grand servage*.<sup>1)</sup> Legalitatea și ordinea erau idolii săi. Libertatea presei chiar, într'un timp când guvernul reprezentativ era la noi încă în fașă, fusese sub ministeriul său cu mult mai reală de cât sub alte ministerii pretinse liberale, și este știut că el a revocat ordonanța contra presei promulgată sub Cabinetul d-lui N. Cretzulescu la 4 Octombre 1859. Ca ministru, el nu se conducea de teoriile coprinse în cărțile streine, ci de situația reală și de trebuințele simțite ale țării sale. De aceea el nu introducea nici o reformă pe baza unor articule de ziare, ai căror redactori voia să ajungă de

<sup>1)</sup> Alexis de Tocqueville, *L'ancien régime et la Révolution*, pag. 212.



o dată la drepturile omului abstract. Afară de cestiunea rurală, unde s'a împotrivit pînă în ultimul moment al vieții sale, pretutindenî el se arătă conciliant, gata a sacrifica trebuințelor timpului, neținînd seamă de strigătele descreierate ale demagogilor. Și de vom examina mai de aproape modul său de a argumenta contra legii agrare așa cum o propunea d. M. Cogălniceanu și amicii săi, poate că nu vom găsi nici chiar azi cu totul absurdă ideea lui Katargiu. Proletariatul agricol nu exista pe atunci și înprejurarea că, din 356.000 de familii agricole, 87.000, adică a patra parte din totalul populației rurale era compusă din proprietari mici numiți *moșneni*<sup>1)</sup>, dovedește că România nu se afla în aceeași situație ca Prusia după bătălia de la Iena. Faptul este că înproprietărirea nu fusese cerută nici trebuința ei simțită de majoritatea țăranilor. Cum că lucrul este așa s'a văzut din înprejurarea că mulți țăranî și au vîndut moșiile dobândite prin legea rurală, și acest exemplu s'ar fi întins pe o scară cu mult mai vastă, dacă guvernul n'ar fi făcut în urmă o lege de inalienabilitate. Este ușor să decretezi într'o bună dimineață libertatea și înproprietărirea a două milioane de locuitori; greu-

<sup>1)</sup> B. K. (Barbu Katargiu) *Încă cîte-va idei asupra proprietății în Principatele-Unite*. 1860, p. 5.

tatea este să formezi un popor capabil de a le merita și apăra. Precum zice marele Göthe, nu-mai acela își merită libertatea și viața care știe să le cucerească zi cu zi<sup>1)</sup>. Mai pre sus de toate țeranul simțea nevoie de o administrație onestă, vis care nu s'a realizat pînă astăzi și de a cărui împlinire el este acum mai departe de cât or când.

De altmintrelea B. Katargiu priimea înproprietărirea țeranilor pe moșiile mănăstirești și pe ale Statului, ca primă încercare. Ca să ne convingem de aceasta, e destul să reproducem câte-va pasagii din scrierea lui asupra proprietății. Iată ce citim într'insa :

„Proprietățile mănăstirești și prin urmare semi-publice fiind în număr de 1205 din 3611 proprietăți mari, fără a vorbi de domeniile proprii ale Statului, toată populația agricolă a României

<sup>1)</sup> Ja ! diesem Sinne bin ich ganz ergeben,  
Das ist der Weisheit letzter Schluss :  
Nur der verdient sich Freiheit wie das Leben,  
Der täglich sie erobern muss.

(Faust, Partea II-a)

În acela-și sens se exprimă Bluntschli (*La politique*, p. 385) : „Adevăratul liberal nu are încredere în libertățile „octroyate“. El se încrede numai în libertatea innăscută și dobândită prin muncă și strădanie. El simte că libertatea crește cu educația și exercițiul, și că își are gradele ei legitime“.

ar putea găsi loc numai pe aceste proprietăți publice.

„Guvernul să încerce a pune la dispoziția tuturor țăranilor părți de pământ cu prețuri cuviincioase. Și pentru ce oare n'ar face-o cu curagiū în calitatea sa de epitrop al bunurilor ecleziastice, de vreme ce se pretinde că această operație ar fi cu totul în avantajul proprietății? Iar dacă nu ar putea ajunge aceste bunuri semi-publice, guvernul să 'și creeze un capital însemnat din fondurile Casei Centrale sau dintr'un împrumut și să se infățișeze pe urmă cu punga plină la licitațiile publice, unde atâtea proprietăți private se vënd din nenorocire pe nimic spre ruinarea posesorilor lor; să facă chiar un apel la toți proprietarii cari ar voi să vëndă sau proprietăți întregi sau părți dintr'insele, și 'i făgăduim că nu va avea mare nevoie de a găsi să facă asemenea cumpărări.

„Pământurile cumpărate, împărțite în urmă și puse la dispoziția țăranilor, fie chiar cu prețuri moderate, ar aduce guvernului, osebit de rezultatele sociale și politice cari se speră a se dobândi, făcând pe țărani proprietari —, ar aduce, zicem, guvernului încă și foloase materiale, și prin urmare ar crea un izvor nou și neașteptat de bogăție pentru finanțele țării noastre.

„Din această operație ar rezulta una din aceste trei împrejurări : sau că proprietarii, văzându-se amenințați de a pierde pe toți sătenii cari locuiesc și cultivă pământurile lor, s'ar grăbi a urma exemplul guvernului, dând și ei țăranilor pământ pe proprietatea lor, sau ar cădea prețul chiriei pământului, sau în sfârșit țăranul, preferind să continue a fi arendaș de cât a deveni proprietar, n'ar răspunde la apelul guvernului și ar dovedi ast-fel încă o dată și în chipul cel mai învederat și netăgăduit că presupunerea tuturilor aceloră, cari au vorbit în favoarea înbucătățirii pământului și în contra abuzurilor proprietarilor celor mari, este nulă și fără temeiu.“ <sup>1)</sup>

„In cele din urmă să ne inchipuim pentru un moment că toate aceste greutateți s'ar putea în-lătura și că împărțeala s'ar putea face în chipul cel mai drept, cel mai cuviincios și cu mulțumirea tuturilor. Cat timp însă această împărțire va rămânea ast-fel cum s'a făcut ? Se va opri unul din acești noui proprietari de a vinde pământul său la altul, și acesta de a 'l cumpăra de la acela precum și de la un al doilea și de la un al treilea, și prin urmare de a deveni mare proprietar, pe când vânzătorii ar rămânea iară' și

<sup>1)</sup> *Incă că'e-va idei asupra proprietății în Principatele Unite, p. 25 sq.*

fără proprietate? Și cei zece copii ai vre unuia din acești proprietari ce s'ar face? Și toată populația nouă, care numai după două generații ar ajunge să fie considerabilă, ce s'ar face? Să împartă nemărginit pârțica strămoșilor săi sau să se supună proprietarii cei mari, vechi și noui, la a doua împărțea?

„Singurul mijloc de a tămădui acest neajuns ar fi introducerea majoratului. <sup>1)</sup> Dar oare s'ar putea introduce la noi fără pericol această lege nedreaptă, după părerea noastră, neobicnuită în țara noastră, și atât de contrarie năravurilor și datinelor noastre?“ <sup>2)</sup>

Și concluzia acestei broșuri remarcabile este următoarea :

„Acea cari s'aū încercat a impune lumii ră-tăcirile lor n'aū adus de cât răsturnări înspăimântătoare, n'aū lăsat de cât ruine și mizerie generală în urmă-le..... Nu este dat omului a regula arbitraricește, prin legile sale mărginite și imperfecte, țesătura atât de întinsă și atât de complicată a intereselor omenirii.

„Singurul regulator al acestei nemărginite mașini este voința liberă, protejată de legi înțelepte contra arbitrariului și a violenței.“ <sup>3)</sup>

<sup>1)</sup> Cerută acum șase ani de d. P. P. Carp.

<sup>2)</sup> *Incă câte-va cuvinte* etc, p. 29.

<sup>3)</sup> *ibid.* p. 31.

Deosebit de această broșură, Barbu Katargiu a mai publicat una în 1859 sub titlul *Proprietatea în Principatele Moldo-române*, unde tonul său violent denotă încordarea spiritelor din acea epocă. În această broșură, vorbind de inimizii săi politice, el le aruncă această diatribă profetică: „Activitatea lor e mare și mijloacele lor nenumărate; ei se înbracă cu tot felul de vestimente, se înpodobesc cu toate colorile; în sfârșit, asemenea vechiului Proteu, îi vedem că ni se arată sub feluri de forme, sub feluri de înfățișări: aci ei ieaș poza măreață de apostoli ai dreptății și ai libertății; altă dată, sub un caracter mai smerit, vin să ne încredințeze că ei sunt cei mai înfocați apărători ai proprietății.....

„A lor patrie e tot locul unde urlă anarhia, a lor lege e răscoala, credința lor minciuna, cugetul lor e punga și al lor frate Iuda“.

## VII.

Ca orator, Katargiu este improvizatorul prin excelență. Superioritatea lui asupra celor-l-alți oratori români vine de acolo că el este tot-d'a-una în situațiune. Multe discursuri bine pronunțate în parlamentul nostru se pot recita tot așa de bine într'un salon sau într'o Academie, fără ca

pentru aceasta să pară mai slabe. Ale lui Katargiu nu sunt la locul lor de cât în momentul și pentru publicul dinaintea căruia au fost rostite. Poate că multe din ele par astăzi neingrijite ; dar tocmai acest defect le ridică în ochii auditorilor și le facea naturale. Contemporanii rămăneau surprinși și încantați înaintea acestei înlesniri minunate, cu care el ataca fără pregătire cele mai anevoioase probleme de Stat. Discursurile lui Katargiu, de la cele mai frumoase pînă la cele mai neînsemnate, sunt numai realitate și intuițiune. Nici o digresiune cu scop de a 'și pune în relief știința, nici un abuz de erudițiune nu vine să îngreuneze mersul repede și viu al argumentației sale. Discursul se naște în momentul desbaterii, într'un mod firesc și fără nici o durere. Oratorul se ridică nu pentru ca să facă paradă de o erudițiune intempestivă și inoportună, ci pentru ca să motiveze un vot său să provoace o rezoluțiune. Fraza îi este indiferentă; ceea ce 'l îngrijește mai pre sus de toate e nexul logic al ideilor. Dacă perioadele sale sunt câte o dată perfecte, aceasta este o întemplantare. În general, nici unul din discursurile sale nu trădează pe frazeologul preocupat de întocmirea armonică a propositiunilor său pe pedantul care prețuiește un argument după funții de luminări cari

aŭ reclamat stilizarea lui. Katargiu nu compunea discursurile în tăcerea cabinetului, depărtând familia din prejurul său și supuindu-’și gesturile de efect la controlul oglinzii. Nepăsător de furtunele ce va provoca, el vorbea de regulă din bancă și nu se urca pe tribună de cât numai atunci când solemnitatea momentului reclama aceasta imperios <sup>1)</sup>. Temperamentul său militant nu’i permitea să piarză timpul în exordii îndelungate sau în preludii captivoase pentru câștigarea bunelor grații ale auditoriului. Autoritatea și creditul său erau destul de întemeiate, pentru ca să mai simțā nevoia de a ’și face reclame superflue; onestitatea sa era prea necontestată, pentru ca să fie dator a asigura pe cei-ce ’l ascultau despre sinceritatea intențiilor sale; valoarea sa politică era în destul de recunoscută, pentru ca auditorii să ’i refuze o atențiune, pe care atâți inși o solicită în deșert. De aceea el intră de la început în inima cestiunii, fără introduceri oboitoare și fără proemii netrebuincioase. Vocea sa sonoră și puternică în cursul vorbirii, se cobora la început la niște note surde, măi-măi confuze,

<sup>1)</sup> *Discursuri*, p. 395, el zice: «Știți că am obiceiul de a mă sui foarte rar la această tribună. În acest moment însă am simțit trebuința măi mult de cât or când de a mă așeza în fața națiunii.»



asemenea acelor murmure năbușite din atmosferă ce prevestesc furtuna. Puțin câte puțin licăreau schinteile elocinței, acordurile deveneau din ce în ce mai pline, ideile și simțimintele se ridicau la diapasonul ce convenea naturei sale pasionate, ochii săi străluceau de o flacără neobicinuită, gesturile sale luaă o fisionomie din ce în ce mai impetuoasă și, în mijlocul tăcerii generale, unele din accentele lui produceau efectele trăsnetului. Vocea lui nu avea acea mlădiere elegantă nici acel timbru teatral, care face farmecul dicțiunii d-lui Nicolae Ionescu; ea nu seducea, se impunea; nu știa să se moduleze cu aceea grație mai-mai feminină ce admirăm la unii din oratorii noștri; ea era numai energie și autoritate; plecând de la notele cele mai de jos, ea se înălța neconținut pînă la accentele cele mai ridicate și vibrațiunile ei singulare se comunicaă fără greutate în inimele auditorilor. Da, Katargiu datoră o mare parte din succesele sale acelei voci pătrunzătoare și sonore, care străbătea pînă în colțurile cele mai înfundate ale Adunării și umplea ușor urechile auditorilor; acelor accente mândre, mai-mai arogante, dar cu toate acestea pline de urbanitate, cari dau adversarilor săi disfiderei fără răspuns; acelor gesturi violente cari cu cât erau mai nepreditate, cu atât comunicaă

mai multă viață gândirilor și simțimentelor lui. Un asemenea om cu asemenea calitate nu putea să nu producă entuziasmul cel mai adevărat chiar în inimele celor ce nu împărtășeau modul lui de a vedea în politică. Trebuie însă să recunoaștem că era în atmosfera noastră politică de atunci ceva care predispunea pentru entuziasm și că reprezentanții națiunii între cari figura alături cu frații Golești, Brătienii și C. A. Rosetti, Principele Știrbei, Principele Bibescu, Principele Brâncoveanu și alte notabilități ale țării, erau capabili de a se ridica în sfera intereselor publice, de a uita pe ale lor proprii, ba chiar de a le jertfi, de îndată ce ele veneau în coliziune cu interesele generale. Pe atunci nu se cunoșteau încă expresiile de „cumulară” și „gheșeftar”, cari au înbogațit în anii din urmă vocabularul nostru politic. Cât suntem de departe de acele timpuri sub punctul de vedere al entuziasmului și al desinteresării! Astăzi reprezentanții poporului sunt oameni de treburi și trebșoare, membri în consiliile de administrație ale deosebitelor așezăminte puse sub ferula guvernului, cumularzi fără credințe <sup>1)</sup> și fără principii, cei mai mulți roși de

<sup>1)</sup> *Românul* din 1859 Febr. 17, p. 79, acuză pe conservatori că au câte două funcții, iar lui B. Katargiu îi impută că este Ministru de Finanțe și Vice-Președinte al Adunării.

lepra materialismului politic, închinători ai vițelului de aur, cari, când se umflă ca munții, nasc, precum zice poetul, un șoarece de ris. Pentru ca să conducă cine-va niște Adunări compuse din indivizi fără principii, nu are nevoie de multă capacitate: lipsa de moralitate politică este de ajuns. Or cât am fi însă de severi către regimul vechilor boieri, nu putem tăgădui celor mai mulți dintr'înșii patriotismul, desinteresarea și mândria caracterului. Chiar în vremea Obșteștii Adunări, sub Alexandru Ghica, se găseau deputați dintre boieri cari apostrofaū pe miniștri sau înfierăū purtarea lor cu expresiile cele mai energice. Așa vestitul Iancu Filipescu striga către un ministru în plină ședință: „ar trebui să te sugrume cine-va cu cordonul roșu ce 'ți a atirnat Rusia de gât!“ <sup>1)</sup> Astă-zī *parlamentarismul* a tăiat nervii elocinței noastre și oratorii actuali se mulțumesc cu invective de *bon ton*.

De la 1834, adică de când s'aū arētat primele începuturi de viață parlamentară la noi, pină astă-zī, nimeni între Romāni n'a fost înzestrat într'un grad mai înalt de cât B. Katargiu cu darul de a mișca inimele prin vorbă: nici A. Panu,

Nu știa redactorul aceluī ziar că vor veni timpuri când 5 slujbe vor fi terminul de mijloc al favoriților guvernului.

<sup>1)</sup> Vaillant, *La Romanie*, II, 392.

care mai mult recita discursurile sale de cât le improviza ; nici d-nu I. Brătianu ale cărui discursuri, pe lângă o limbă puțin românească, acuză lipsa de coerență și de nex logic în idei ; nici d. M. Cogălniceanu, care adesea pare prolix și câte o dată pedant, cu toate mișcările sale de o elocință grandioasă ; nici d. Nicolae Ionescu, a cărui frază admirabil țesută și dicțiune măiastră nu duc tot-d'a-una la o concluzie inevitabilă ; nici G. Costaforu, care cu tot spiritul și verva sa nesecată, remânea tot avocat, de și *causeur charmant* ; nici V. Boerescu, care avea multă volubilitate în vorbire, dar puțin nervi și mușchi ; nici atâți corifei ai tribunei noastre, cari fac un contrast isbitor cu mulțimea afonă sa și gălăgioasă din parlamentul nostru. Deosebit de frază și argumentație, acțiunea lui B. Katargiu avea în sine ceva din acțiunea lui Mirabeau, precum judecă unul din cei mai de aproape și mai inteligenți cunoscători ai lui <sup>1)</sup>. Era destul să ceară el cuvântul, pentru ca, în mijlocul ședinței celei mai sgomotoase, liniștea să se restabilească. Când B. Katargiu se suia la tribună și 'și arunca privirea sa profundă peste bancele deputriilor, o tăcere religioasă domnea în Adunare ; când își aducea mâna prin p<sup>er</sup> spre a 'l grămădi către

<sup>1)</sup> D-nu George Linche în scrisoarea sa către d-na Katargiu.

părțile temporale; când, cu o dexteritate surprinzătoare, mânia monoculul, care îi da o înfățișare singulară; când ochii săi plini de foc începeau a scăpăra schintei și a fascina privirile auditorilor, sau când, luând un aer mai insolent, își înfigea mâna în umărul vestei și arăta Adunării numai profilul figurei sale demoniace, un fior pătrundea pe deputați. Din acest moment el devenea despotul tribunei; o intrerupere imprudentă sau chiar bine pusă din partea unui adversar, departe de a-l desconcentra și de a-l face să 'și piarză echilibrul, era un nou nutriment pentru verva sa nesecată; pieptul său se dilata, talia sa mică, văzută prin lentila elocinței, lua niște proporții uriașe, iar vocea lui puternică ar fi fost în stare să disfidă or ce furtună parlamentară. Atunci el nu mai era omul ce priveai cu câte-va minute mai 'nainte. Era o adevărată transfigurațiune. Când se afla în opoziție, atacurile sale contra guvernului, din ce în ce mai aspre, mai violente, năpustirile sale din ce în ce mai impetuoase, amuțeau pe titularii departamentelor sau îi țintuiau pe banca ministerială. Ca Hector ce respingea pe Achei pină la corăbiile lor și cerea facile să le aprinză spre a le tăia or ce retragere, Katargiu nu se mulțumea să învingă pe adversarul său, ci trăgea înprejurul lui un sistem de

circumvalațiunii, care îl silea să se dea prins. Temperamentul său nervos și hotărît nu 'l lăsa să se oprească la jumătatea drumului său la câți-va pași de ținta străduințelor lui.

Majoritatea pe care Katargiu o conduse de la 1859 mai-mai fără întrerupere pînă în momentul morții sale, i se supunea nu numai din convingere, ci și în mod automatic, după accesele acestui maniac, dinaintea căruia trebuia să se plece or ce voință, să se sfărîme or ce teorie. Ca membru al opoziției, el știa să grupeze înprejurul lui deosebitele fracțiuni nemulțumite și să însemneze de mai 'nainte fie-căruia postul ce trebuia să apere și punctul ce trebuia să atace. Pe cînd alții executau părțile mai ușoare ale planului de campanie, el păstra pentru sine locul cel mai primejdios, dar în acela-și timp și cel mai onorabil. O dată lupta începută, el se năpustea asupra celui mai dibaci din generalii armatei vrăjmașe, îl da tot felul de lovituri, îl apuca la strîns și nu 'i da drumul din cleștele mâinilor sale de cît după ce 'l sleia de putere și de viață. Numai acei ce l-au văzut la această probă pot povesti cu competență și descrie cu fidelitate rolul lui B. Katargiu în aceste lupte de giganți.

Citind astă-zî discursurile lui B. Katargiu, după un interval de 24 de ani și mai bine, nu mai

simțim nimic din acei flori ce coprindeaū pe contemporanii lui. Acea ardoare militantă, acel suflet care le străbătea, acea viață extraordinară ce le comunica vocea și gestul lui, sunt moarte pentru noi. Ca o amforă plină de o licoare divină, dar descoperită de incuria saū imprudența oamenilor, ele aū pierdut acel parfum de ambrozie, care le făcea vrednice de masa zeilor. In multe privințe oratorul se aseamănă cu un actor; ca și acestuia din urmă, lui nu 'i este dat a trece întreg la posteritate; cea mai bună parte din el se pierde, fără ca narațiunile celor ce l'aū gustat să fie în stare a înlocui senzațiunea ochiului și urechii, aceste două părți paradisiace prin cari omul intră în regiunile artei dramatice și ale elocinței. Un Quintus Roscius, un Talma, un Kean erau sublimi pe scena ridicată pentru dînșii; coboriți în rîndurile oamenilor, ei nu mai aū nimic din ceea ce 'i făcea așa de mari înaintea noastră. Cel ce aleargă la notele stenografului ca să judece valoarea și efectul unui discurs, merge ca Menippos în Iad să judece frumusețea Elenei și a lui Narcis după oasele informe ce zăceaū într'un colț al Tartarului. Niște petale veștejite și descolorate nu pot ținea locul acelor flori, ale căror fețe de altă dată ne desfătau privirile și al căror miros ne umplea simțurile de

o desmierdare cerească. Stenograful omoară pe adevăratul orator ; iată de ce oratorul trebuie să dissuadeze, ba chiar să împiedice pe cei ce vor să apuce vorbele lui. Ambițiunea de a se vedea reproduși trebuie lăsată pe seama acelor negustori de vorbe, pentru cari reclama este totul. Adevărata elocință stă în viața discursului, nu în cuvintele moarte trecute în corpul *Monitorului Oficial*.

Ce fel ? Din atâtea comori neprețuite ce formau apanagiul acestei naturi extraordinare, nu va rămânea nici o urmă, care să pună pe urmași pe cale de a ghici măcar o parte dintr'o zestre așa de bogată ?

Ei bine ! pentru Barbu Katargiu va rămânea gloria de a fi pînă acum cel d'ântăiū orator român <sup>1)</sup> și atîta e destul pentru un suflet nesățios de slavă ca al lui. Va rămânea de la dînsul mult timp amintirea unui caracter statornic în principii, nestrămutat în voință, neclintit în hotărîre, nesfios de moartea ce însu-'și își pregătea ; va rămânea amintirea transmisă din tată în fiu de către cei ce l'aū cunoscut personal că era un amic devotat, un camarad afabil, plin de pre-

<sup>1)</sup> În ședința de la 9 Februarie 1863, d. M. Cogălniceanu, zise : „Barbu Katargiu, acel bărbat pe care l plînge această tribună, căci a pierdut pe cel d'ântăiū orator al ei.“



veniență și gata a sări în ajutorul prietinelor ; mai pre sus de toate însă el era un mare cetățean, patriot, integru, incoruptibil, indiferent pentru popularitatea de uliță și nesimțitor în fața insinuărilor Curții. Numai amorul de țară 'i a putut dicta acea apophthegmă celebră, care formează deviza sa politică și pe care atâți pigmei au repetit-o după dînsul fără căldură și fără adevăr : „*Totul pentru țară, nimic pentru noi!*“ În sfîrșit vor rămănea de la dînsul câte-va discursuri mai bine păstrate, cari, de și lipsite de acțiunea lui fenomenală, vor putea da o idee slabă de acea elocință grandioasă, plină de imagini mărețe și de gândiri înalte. Că unii sau alții nu vor aproba acele cugetări, ce ne pasă ? Arta în înțelesul ei cel mai ideal nu are a face cu preferințele politice ale cutăruî sau cutăruî individ ; ea planează peste gusturile noastre și privește cu o maiestate neturburată dincolo de slăbiciuniile noastre lumești. De la moartea lui Katargiu, nu s'a pronunțat în sala Parlamentului nostru un discurs care să fie în stare a ținea pept cu următorul fragment dintr'un discurs al lui :

„Să întrebăm pe meseriașii de tot felul de industrii și pe comercianții în genere—, să 'i întrebăm unde și când stau mai bine în treburile lor ? Când trăiesc într'un Stat unde se află averi

X  
 acumulate și în niște vremuri de liniște, de încredere și de mulțumire, în cât acele averi să ceară a se schimba cât mai mult și mai des în lucru, marfă, lux, baluri, mese și desfătări—, sau când viețuiesc într'o societate săracă, în niște vremuri de temere și de neîncredere, când cei cu avere nici cumpără, nici clădesc, nici se desfătează, ci din contră fie-care își încuie averea cu mai multe lacăte, când bogatul—, cu alte cuvinte—, își păstrează marfa sa, aurul său argintul, și când meseriașul și neguțătorul e silit și el a 'și păstra pe seamă-'și lucrul său marfa lui, când, în sfirșit, acel schimb de trebuințe și de servicii reciproce, acea circulație de averi sub felurite forme ce alimentează viața societăților încetează sau se mărginește? Să 'i întrebăm pe acești industriași și comercianți; ei ne vor spune acest secret în două cuvinte mai bine de cât volume întregi de disertații.

„Și de ce să ne ducem mai departe? Viața Bucureștilor e aci. Să o întrebăm pe ea când se simțea mai bine. Anii trecuți, când averile creșteau și circulau cu înlesnire, sau de vr'o trei ani încoace <sup>1)</sup>, de când împrejurările vremii au micșorat averile, au insuflat neodihnă, prin urmare au înpuținat cheltuelile, au stăvilit circulația, au năbușit creditul? Răspunsul lor ne va face să

<sup>1)</sup> Acest discurs a fost ținut în 1860.

pricepem la ce slujește bogatul, la ce servesc averile păstrate și grămădite. Răspunsul lor ne va arăta că marile capitaluri sunt în societate ceea ce râurile, gârlele, lacurile, mările sunt în natură. Ele se înprăștie ca aburii apelor în rouă și ploaie, și merg de fructifică pînă la cele mai de pe urmă părțile ale societății, așa precum roua și ploaia fructifică toată fața pământului pe care o adapă și răcoresc.

„Ceî ce cred din potrivă, ceî ce tăgăduesc aceste adevăruri netăgăduite, neschimbate, vecinice, comit o eroare născută dintr'altă eroare.

„In adevăr, toți aceia ce nu s'au gândit mai adânc la misterioasa chemare a omenirii, se preocupă mai mult de individ de cât de totul ei. Acestia ieaû pe individ drept o ființă desăvîrșită, pe când el este numai un mădular, o mică părțică din acest corp colectiv. Dumnezeu, Iehova, Buda, Natura—, numiți 'l cum îl veți numi—, Creatorul omului în sfîrșit său mai bine zicînd al totului vîzut și nevîzut, creînd pe om nu pentru el însu-și ci pentru societatea în care el îl destina să trăiască, a aflat de trebuință, în a sa tainică și nemărginită înțelepciune, de a crea oameni-capete cari să gîndească, oameni-brățe cari să lucreze, oameni-picioare cari să alerge etc... și cu acestea să alcătuiască acea piramidă umană, a cărei bază începe de la cel de pe urmă munci-

tor și al căreia virf e format din acele genii ce o luminează ca niște fare și par că se înalță pînă la Dumnezeu, ca să se stătuiască cu dînsa. De n'ar fi așa, vî întreb de ce acea osebire între capacitățile individuale? de ce acea varietate de aptitudini, pe care n'o întîlnim la nici unele din celelalte viețuitoare?

„Ei bine! adevărul așa este, și el ni se arată mai ales în acea țesătură de trebuințe și de capacități felurite, cari se leagă așa de strîns între ele.

„Puterea, dibăcia, agerimea trupească, agerimea intelectuală, geniul invenției, geniul perfecției, toate se leagă împreună și fie-care din ele se sprijine și sprijinește pe cea-l-altă, și din toate acestea se naște progresul, averea, bogăția, cauza și efectul, alfa și omega al tuturilor strădaniilor omului. Rolul averii nu este mai mic de cît al celorlalte capacități; nu; căci, fără ea, cine ar răsplăti pe cel ce 'și dărapenă puterile trupului printr'o muncă ostenitoare, pe cel ce 'și consumă viața în chibzuirii adânci, în descoperiri și invenții înalte și atît de folositoare omenirii? Cine ar răsplăti, zic, pe cel de pe urmă muncitor și pe cel mai mare inventator?

„Să încetăm dar de a huli pe bogați, și mai cu seamă de a tângui, cu cuvînt și fără cuvînt, clasele de jos ale societății. Cu aceasta nu facem de cît a le descuraja și a le înrîutăți. Insuflînd le-

nea, invidia, nu dăm oamenilor —, fiți încredințați —, mijloace noi și bune de bogăție și de fericire; din contră, le pregătim mizeria și ticăloșia.

„Familia omenească se află de veci în luptă cu natura. Greutățile vieții sale, sporite din ce în ce mai mult de trebuințele noi ale civilizației, o silesc a căuta să smulgă din zi în zi mai multe mijloace noi de existență din adâncurile misterioase, în care ele stau ascunse. Dar în această campanie, ca în aceea a unei adevărate oștiri, nu putem cere ca toți să fie biruitori, toți norociți, toți mari, și ca nimeni să nu cază pe câmpul de război sau să nu rămâie în urmă. Și oare, când într'o adevărată oștire am vedea pe un soldat obosit legănându-se și căzând pe marginea drumului, îndrăzni-vom a 'i zice: „bine faci, ne-norocite frate; rămâi, culcă-te, odihnește-te; nu merge mai 'nainte, nu te mai supune datoriei „ce 'ți-a impus o soartă aspră și nedreaptă, nu măi asculta glasul comandirului tău; el te înșeală, el te năpăstuiește; vezi-l: el e călare „și tu pe jos?“ Intreb pe un om ce se respectă îndrăzni-va să ție un asemenea limbagiū la o asemenea împrejurare? Nu, negreșit. Eū gândesc că, din contră, el ar mângăia, ar încuraja pe acel soldat descurajat, zicându-'i: „Curaj, voinicе; destinul „'ți a impus o soartă grea; dar poate că colo, cu „câți-va pași mai 'nainte, el 'ți a însemnat un loc

„de răsplată ; răbdare, curaj; n'asculta poveștile  
 „viclene ale invidiei și mândriei; cariera e des-  
 „chisă pentru toți; cel ce vine mai de departe  
 „va avea mai mult merit, de va ști să ajungă !“

„Iată limbagiul ce toți trebuie să ținem către  
 fie-care din frații noștri de mai jos.

„Intr'un Stat, unde libertatea cuvenită, drep-  
 tatea și securitatea sunt garantate fie-căruia, fie-  
 care poate fi încredințat că va ajunge acolo unde  
 el merită; iar dacă vre-unul, persecutat de soartă,  
 va rămânea înapoi, el ar fi o excepție, și excep-  
 țile nu ne dau drept să schimbăm cursul firesc  
 al lucrurilor.

„Dacă, din contră, am cere ca toți să fie capi,  
 toți să poruncească și nimeni să nu se supuie,  
 ce ar deveni acea societate, ce ar deveni acea  
 omenire compusă din mii de capete, toate gan-  
 dindu-se, toate născocind, toate poruncind, fără  
 a se afla un mădular care să asculte și să exe-  
 cute? Sau dacă am voi să zdrobim or ce cap,  
 să coborim or ce societate, ce s'ar alege de acea  
 adunătură de mădulari fără gândire, fără cărmă,  
 fără direcție, fără răsplatire? Atunci acea pira-  
 midă umană, de care am vorbit, ar fi pe loc răs-  
 turnată, s'ar afla cu baza în sus și cu vârful în  
 jos și un minut n'ar mai putea sta în echilibru !“

# DESBATERILE

## Ședința de la 21 Februarie 1859.

(Monitorul oficial al Țării Românești, 1859, Martie 11, p. 93)

**D. V. Boerescu**, interpellând pe Ministrul Finanțelor, îl întreabă ce măsuri a luat guvernul ca să previe criza comercială, și, nepriimind din partei un răspuns mulțumitor, adresează Camerii un discurs prin care arată că cestiunea este mai gravă și mai urgentă de cât își poate închipui cineva. Suindu-se la izvorul rēului, d-sa desvoltă cauzele cari au concurat la aducerea acestei crize; demonstrează urmările fatale ce ar putea să aibă pentru țară, de nu se vor lua mēsuri preventive, aducēnd exemplul și al altor state europene; emite oare-cari generalități asupra mijloacelor de a combate rēul și se pronunță pentru acela de a face Statul un imprumut și de a reinvia creditul, baza comerțului modern, prin intervenția sa morală și pecuniară, în favoarea comercianților.

**Barbu Katargiu**, *Ministrul Finanțelor* <sup>1)</sup>, răspunde că luarea unor asemenea mēsuri cerē mai pre sus de toate o gândire matură, ca să se înlătore or ce ușurință în tractarea unor interese de un ordin așa de înalt. O lucrare de felul acesta nu se

1) A doua zi după alegerea lui Cuza la 24 Ianuarie 1859, Ministeriul s'a compus ast-fel pentru Muntenia: *Nicolae Goleșcu*, interne; *Barbu Katargiu*, finanțe; general *Barbu Vlădoianu*, rēsboiū; *I. C. Cantacuzino*, Culte și instrucție; *Grigore Filipeșcu*, control; *Dumitru Brătianu*, externe. Vezi *Monitorul oficial al Țării Rom.* 1859, Ianuarie 26.



poate face dintr'o zi intr'alta. Ministeriul a făcut din parte-î tot ce trebuia. Comercianții aũ și dat petiție la Domn, iar Măria Sa a înaintat'o Ministerului respectiv cu apostil. Ministeriul va face tot ce 'î va sta prin putință pentru punerea cât mai grabnică în aplicare a măsurilor ce se vor hotări a se lua. În discursul d-sale, d-sa desvoltă de asemenea cauzele crizei ce amenință comerțul, între cari pune și neîncrederea ce firește inspiră particularilor și comercianților nestabilitatea lucrurilor și îndoiința în fața necunoscutului.

**Principele G. Știrbeî** interpelează pe miniștri dacă legile vechi există și dacă în adevăr Regimentul Organic s'a desființat.

**Barbu Katargiu**, după ce se consultă cu doi din colegii săi. Domnilor! Ministeriul, fiind venit prin Convenție și în Convenție zicându-se cu deslușire că legile în ființă aũ a se păzi în toată întregimea lor, apoi firește că profesia de credință a Ministeriului nu poate fi alta de cât paza Convenției și respectarea legilor. *Cât pentru ceea ce se atinge de profesia mea de credință personală și morală, ea este progresul mărginit în cercul înțelepciunii, legalitatea în toate, dreptatea pentru toți.* Aceasta e profesia mea de credință.

## Ședința de la 26 Februarie 1859

(Monitorul ofic. 1859, Martie 12, p. 97)

D. Ministru al Trebilor din afară, Dumitru Brătianu, citește, în numele d-lui Președinte al Consiliului Administrativ, următorul mesagiū al Măriei Sale Principele Alexandru Ioan I, cu data din 21 Februarie :

### *Domnilor Deputați!*

«Convenția din 7<sup>10</sup> August hotărăște la art. 46 că Moldo-Româniile vor fi toți de o potrivă înainte dajdiei. Aplicarea acestei dispoziții va fi una din cele d'ântăiu îngrijiri ale Guvernului Meu. Eū am găsit însă starea finanțiară foarte gravă. Pe de o parte este un deficit însemnător, care, mai curând sau mai târziu, trebuie acoperit; iar, pe de alta, în împrejurările de față, Guvernul trebuie să aibă la dispoziția sa mijloace spre a face față la neprevăzutele cheltuieli. De aceea, rezimându-Me pe patrioticul concurs al Adunării, vë supun, prin acest mesagiū al Meu, votarea unui credit de opt milioane lei, rămânând ca, în urmă, Ministrul Meu secretar de Stat la departamentul finanțelor să infățizeze o legiuire privitoare la modul acoperirii acestui credit, și, la timpul cvenit, și socoteală lămurită despre întrebuințarea lui. Dumnezeu să bine-cuvinteze lucrările Adunării. Domnul să protege Principatele-Unite.

**Alexandru Ioan.**

Contra-semnați: *I. A. Filipescu, N. Golescu, D. Brătianu, B. Katargiu, Gr. Filipescu, B. Vlădoianu.*

Se deschide discușiunea asupra urgenței.

**Barbu Katargiu**, *Ministrul Finanțelor*, cere cuvântul asupra urgenței și zice că Principele Moldo-României, venind în România, a vëzut neapărat ceea ce trebuie să lucreze, a socotit că 'i trebuie

material spre a lucra, care material este capitalul. Apoi, văzând că fondurile din casele publice nu pot satisface de cât oare cari cheltuieli obișnuite, a socotit de neapărată trebuință, pentru împrejurările de astăzi, de a 'și procura alt capital. Acest capital se va cheltui ast-fel cum se va socoti mai de cuviință de către guvern și se va da socoteală de întrebuințarea sa. Aceasta este de urgență. Acum Adunarea are să delibereze și să hotărască.

După oare-care desbatere, urgența se priimește și se decide ca discușiunea asupra să se continue a doua zi.

### Ședința de la 27 Februarie 1859

(Monitor ofic. 1859, Martie 16, p. 105)

Biuroul anunță că ordinea zilei este asupra mesagiului Domnitorului, ce se comunicase Adunării în ședința trecută.

**D. Barbu Bellu** se abține de a vota pentru mesagiū, din cauza formei nelegale, sub care s'a prezentat Camerii propunerea de vot coprinsă în acel mesagiū. D-sa sprijinește această aserțiune pe formele constituționale, după cari Domnitorul, ca persoană inviolabilă, nu poate cere d'a dreptul de la Cameră un credit pe seama Statului, ci trebuia ca această cerere să se facă de Miniștri, cari singuri sunt responsabili.... Al doilea, nu poate vota orbește, pe responsabilitatea Domnului, un credit al cărui scop nu 'l înțelege, căci la toate întrebările ce a făcut Ministeriului, în această privință, Ministeriul a răspuns categoric că nu poate da nici o știință.

**B. Katargiu**, *Ministrul Finanțelor*. Domnilor, am avut cinstea a arăta și ieri cinstitei Adunări, că, în adevăr, cererea de credit de care este vorba, nu s'a făcut poate cu acele forme regulate; dar Domnul, fiind extra-ordinar chemat printr'o alegere extra-ordinară, în niște circumstanțe foarte extra-ordinare, venind între noi, a recunoscut urgența de a se îmbunătăți toate ramurile de activitate ale Statului. Aceasta a fost cea d'antăiu preocupare a sa, când s'a uitat antăia și dată în prejurul său. Dar cari sunt mijloacele spre a ajunge acolo?

Ar trebui, Domnilor, mai'nainte de a începe clădirea, să se pregătească de materialuri, și știți bine, Domnilor, că materia trebuie în clădirile sociale tot atât ca și în cele materiale; că materialul este tot așa de necesariu la ridicarea unui edificiu social, ca și la ridicarea unui material. Materialul, de care are necesitate ca să atingă acest scop, este capitalul. Capitalul este, ca să zic așa, sufletul fie-cărei mișcări ce facem spre îmbunătățirea societății. Văzând că lipsa este generală în toate casele publice, că rezervă nu este de loc; văzând că pentru a face orice altă lucrare, afară de cheltuieli budgetare de toate zilele, îi este peste putință; mai văzând că avem o datorie de opt milioane către casele

publice ; socotind că or-ce începere de lucrare, trebuie făcută prin mijloace extra-ordinare, 'și a zis: „M'ați chemat aici ca să încep o lucrare; imi trebuie însă un punct din care să încep.“ Aceasta a făcut pe Domnitor a se adresa către Adunare, după cum s'a văzut, prin acel mesagiu, ca să ceară mijloace, cu cari să poată începe lucrarea de îmbunătățire. Apoi, știind că venitul Statului o să se mărească, după așezarea unei contribuții generale pe baze bine întocmite, cere un credit de opt milioane, a căror întrebuințare se va supune la cunoștința Adunării. Această cerere o socotesc ca urgentă, și, în împrejurări extra-ordinare, aceasta este tot ce poate zice azi Ministeriul.

După o discuțiune la care ieaū parte d. I. E. Florescu, V. Boerescu și Principele G. Stirbei, care vorbește contra formei vițioase în care se presentă cererea de credit, și după o replică personală a d-lui Dumitru Brătianu la adresa Principelui G. Stirbei.

**B. Katargiu**, *Ministrul Finanțelor*, citește Adunării următoarea declarație a patru membri ai Ministeriului <sup>1)</sup>, ca rezultat al chibzuirii ce au avut :

1<sup>o</sup> Cere de la Cameră ca, pe de o parte, să voteze creditul cerut ca o nouă dovadă de a sa nemărginită încredere în persoana Domnului; iar,

1) B. Katargiu, B. Vlădoianu, I. C. Cantacuzino și Grigore Filipescu,

pe de alta, Camera să ceară de la Măria Sa ca, pentru or-ce întrebuițare a acelor fonduri, isvorite din creditul cerut, să i se supună de către Miniștrii respectivi proiecte speciale, și atunci Camera va avea destul prilej de a declara a sa încredere sau neîncredere în ministeriū;

2<sup>o</sup> Prin deslușirile ce a dat Ministeriul, el s'a mărginit a arăta că, din pricina stării de neavere a caselor și în privința unor diferite îmbunătățiri pregătitoare, a simțit trebuința de a avea un fond excepțional disponibil. Cu aceasta însă n'a pretins, după cum s'a zis de un orator <sup>1)</sup>, că Miniștrii nu sunt răspunzători și că cheltuielile, ce se vor face, nu se vor supune la controlul Obșteștii Adunări; căci într'alt chip s'ar socoti și a lor răspundere ca Români și a lor demnitate personală compromisă;

3<sup>o</sup> Asupra zicerilor de pregătiri de războiū <sup>2)</sup> și altele asemenea amănunte, de nici unii din Miniștri nu s'a rostit un cuvânt ca să dea loc unor asemenea comentarii, ce au pus cestiunea pe un tărîm cu totul strein.

**D. Leuș** depune o propunere scrisă și de alți cinci membri <sup>3)</sup> asupra modului cum trebuie formulat votul <sup>4)</sup>.

1) I. E. Florescu.

2) D-nul I. E. Florescu a exprimat asemenea temeri.

3) I. E. Florescu, Al. Anghelleanu, Cesianu, I. Sămboteanu și I. Socolescu.

4) După această propunere se priimea creditul de 8 milioane, însă se cerea ca întrebuițarea acestor fonduri să se facă prin alt Ministeriū, cel în ființă nebucurându-se de încrederea Adunării.

**D. Ioan Brătianu.** Nu amestecați votul cu cestiuni secundare pentru sfینtenia lui. Propunerea Ministeriului este vițioasă.

**Barbu Katargiu.** In neplăcuta poziție, în care ne aflăm de ieri pînă azi, am avut a sprijini înaintea acestei Adunări o cerere de confiență din partea Prințului ales extraordinar, în niște circumstanțe asemenea extraordinare. Adunarea, prin întărirea ei asupra votului, s'a pus în trista poziție de a vedea acel vot slăbit de inoială asupra Ministeriului. Dar or care Ministeriū are a da deslușirile cele mai deslușitoare de chipul întrebunțării cerutului credit. Urgența e recunoscută, se simte; cheltuielile ce se vor face din deschiderea acestui credit se vor supune la aprobarea Adunării. Când Ministeriul va arăta modul cu care are să se cheltuiască, atunci veți judeca de este urgență chestia saū nu, atunci veți putea depărta Ministeriul de nu vę inspiră încredere. Nici unul din noi, vę încredințez, nu'și va compromite opinia ce are în public și averea prin întrebunțarea acestui credit alt-fel de cât cum Adunarea va decide. Apoi de ce să preiudecați faptele Ministeriului? El poate avea planuri bune. El a făcut tot ca Adunarea să fie unită, și apoi îi lasă garanție Camerii ca să'l depărteze îndată ce nu va lucra în conformitate cu Camera. Atunci

numai puteți fi judecători, și judecători imparțiali.

În cele din urmă se pune la vot creditul cerut de 8.000.000 lei vechi și Adunarea îl încuviințează cu o majoritate de 28 voturi contra 19.

### Ședința de la 6 Martie 1859.

(Monitorul oficial, 1859, Aprilie 4, p. 134 sqq.)

La ordinea zilei este desbaterea asupra drepturilor reciproce dintre proprietari și țărani <sup>1)</sup>.

În desbaterea acestei legi deputatul I. Văleanu propune următorul amendament:

« Acolo unde neînvoindu-se locuitorii cu al lor proprietar  
« printr'o bună înțelegere și proprietarii depunându-și condițiunile, locuitorii, departe de a le priimi, pe de o parte  
« au protestat formal contra lor, iar pe de alta și au păstrat  
« și și au muncit ca și în trecut locurile ce au avut pînă aci,  
« acolo dar să se supună locuitorii la răspunderea drepturilor  
« către proprietar după învoielile periodului trecut <sup>2)</sup>  
« și pe anul 1859, în cursul cărui an, dacă o nouă legiuire  
« nu va veni să reguleze definitiv relațiile dintre proprietari  
« și muncitorii de pământ, atunci guvernul să ceară de la  
« amândouă părțile a și face învoielii în cursul acestui an,  
« cari învoielii vor avea a lor aplicare în anul 1860 și pînă la  
« promulgarea noii legiuri.

« Iar dacă nici după aceasta nu vor voi a se învoi, atunci  
« or să se strămute pe alte proprietăți saū, nestrămütându-se,  
« se vor supune fără a li se mai asculta nici un pretext la

1) Fiind-că învoielile între locuitorii moșilor și între proprietari, încheiate în anul 1832, pe temeiul legii promulgate de Principele Stirbei în 1831, încetaseră, Consiliul Administrativ extraordinar (Consiliul de miniștri) elaborase un proiect de măsuri privitoare la regularea raporturilor dintre proprietari și țărani, pînă la promulgarea unei noi legiuri. Acest proiect de măsuri e publicat în *Monit. ofic. al Țării Rom.* din 1859, Martie 12, p. 98.

2) 1852—1858.



« răspunderea drepturilor proprietății întocmai după condițiile ce 'și ar depune proprietarii în anul 1859. »

**I. Văleanu**, într'un mic discurs, ca explicator al amendamentului său, zice că secțiunea Camerii însărcinată cu studierea proiectului guvernului a scăpat din vedere de a statua asupra cazului în care proprietarii au depus condițiile lor de învoire cu țeranii, pentru al doilea termin <sup>1)</sup>; însă locuitorii nu numai nu le au priimit, dar încă au protestat în contra lor, urmându'și cu toate acestea arăturile lor. Pe lângă acestea mai atrage luarea aminte a Camerii asupra faptului că sunt proprietari, cari au băgat în condiții și locurile cele legiuite, fără să fie învoire. Aceasta este contra legii și a produs nedomiriri.

**B. Katargiu**. Cât pentru ceea ce zice d. Văleanu că s'a întâmplat, și de aceea a fost și nedomiriri: că unii proprietari nu s'au mărginit a face propunerii de învoielii numai pentru prisoase, ca și pentru cele legiuite, d-sa se înșeală, căci legea recunoaște pe țeran slobod chiriaș și pe proprietar slobod proprietar, acordul de bună voie fiind și gândul și voința ei. Însă pînă să ajungă proprietarul și țeranul la acest acord de bună voie, sunt baze, legiuiri, și legiuirea de zece pogoane este facultativă, legea a pus oare-cară regulă, cari, în lipsă de învoielii, să serve de temei. De unde se vede, că învoielele sunt facultative. Legea dă asemenea țeranului voie de a se strămuta și proprietarului de a'l priimi sau a'l depărta.

1) De la 1858 în colo.

Apoi pentru interes de recrutație și de contribuție, regulează această strămutare a țăranului, fixând epocele ei.

Acesta este principiul legii și înțelesul rău s'aũ dat de cei ce aũ fost chieamați a o executa. Libertatea sãteanului nu este dar absolutã; el este legat de douã cãpãtaie: de guvern și de proprietar. Guvernul îi zice: „te poți strãmuta, însã când îți voiũ da eu voie.“ Și pentru ca nu cum-va țăranul și proprietarul, din rea voințã, sã treacã în tãcere anul catagrafieĩ, legea a zis proprietarului: „de n'aũ fãcut nici propunerĩ, nici invoieli, sunt datorĩ a da cele un-spre-zece pogoane.“ Așa, tot ce rãmãne este de a lãsa pe or cine a se invoi cum va vrea, cãci alt-fel se stricã principiul libertãții individuale. Aci se ivește altã chestie. Guvernul trecut, pus în poziție provisorie, nu s'a gândit a lua mãsuri încã de la al patrulea an al periodului. El a lãsat sã treacã timpul; apoi la Ianuarie dã poruncã sã facã catagrafie. Nu mai rãmãseserã de cãt 3 luni din acest period. Pe acest temeiu s'aũ fãcut sate noiũ într'oclipã, s'aũ desființat altele. Dupã aceea se dã alt ofis prin care se zice cã rău s'a înțeles cel d'antãiu. La aceasta n'a fost de cãt o curatã nebãgare de seamã de date, cãci daca guvernul ar fi luat în considerație datele, ar fi vedũt cã este

în al șaselea an al periodului, și n'ar fi făcut asemenea anomalii. Ce trebuie însă să facem? Suntem foarte aproape de începutul lucrărilor pământului. Aci voi să răspund d-nului Florescu. Negreșit, că, de aș voi să mă reazim absolut pe litera legii, aș zice să lăsăm pe oameni să se invoiască cum ar voi. Sunt însă două piedici: timpul și catagrafia, cari nu pot da drept guvernului de a permite strămutarea. Pentru aceea s'a făcut acele 3—4 articole cât se poate mai în interesul general, și s'a zis: „câți au depus invoiei în cancelariile sătești, și acelea s'au primit prin iscăliturile săteanului său prin lucrarea pământului însemnat acolo, acele invoiei să se respecteze. „Câte însă din condiții s'au contestat de săteni, însă după ofisul guvernului săteanul a lucrat pământul, vina ne-find a țăranului, nu'l putem sili a urma unor condiții ce nu au fost primite nici în fapt nici în scris. În acest caz, trebuie a se lăsa condițiile cele vechi, de și în unele cazuri ele au fost mai grele pentru săteni. Cât pentru cazul unde nu sunt condiții depuse și invoiei urmate, n'avem nimic de discutat; invoielele rămân să se facă după voința părților. D-nu Florescu a zis că cei ce au urmat condițiile din 1852, nu s'au mârșinit numai în cele legiuite. Răspund tot cu

acelea-și argumente și zic că trebuie să stea tot în condițiile periodului trecut.

De aceea s'a făcut deosebire între condiții noi priimate și între condiții vechi, cari nu se pot priimi de cât pînă la o nouă legiuire. Dacă această legiuire nu se va face în acest an, atunci pentru anul viitor proprietarul și săteanul sunt liberi să facă învoielă, ca și cum ar fi în anul catagraficesc.

Apoi se mai poate înfățișa o împrejurare. Aceasta este contribuția; cu acest prilej s'ar putea face și învoielile.

Amendamentul lui I. Văleanu, punându-se la vot, se priimește de majoritate.

Se citește art. 4 și 5 din jurnalul Consiliului Administrativ extra-ordinar cari sună : Art. 4) „Asemenea învoiri se vor adevăra de deputații satului, de preot, de logofetul sătesc și de sub-cărmuire și nu vor avea putere de cât numai pînă la înființarea definitivei legiuiri», iar al 5-lea «Or-ce individ s'ar dovedi preumblându-se prin sate și semănând în față sa în taină vorbe și povățuirii vătămătoare siguranței proprietății și ordinii publice, se va prinde și se va trimite la stăpânire ca să se dea în judecată».

**I. Văleanu** zice că aceste articole n'au a face cu chestia.

**Sc. Voinescu** zice că art. 5 este trecut de prisos, de oare-ce condica penală prevede pedepse contra bârftitorilor.

**B. Katargiu.** Fapte de asemenea fire s'au urmat în cursul anului trecut și condica penală.

a dormit. Guvernul de azi prin acele articole a voit să ia noi măsuri pentru pedepsirea celor vinovați, cari prin bârfirile lor voiesc să arunce țara într'o adâncă prăpastie. Am auzit vorbindu-se de invoielii foarte apăsătoare din partea proprietarului către țăran. Nu primesc aceasta, fiind că știu că nu poate fi un proprietar așa de nemernic, în cât să ceară de la locuitorii sătenii niște ast-fel de condiții; căci, din contra, este în interesul lor să concure cu alți proprietari în a da mai multe avantagii săteanului, și această concurență este în favoarea săteanului și în defavoarea proprietarului apăsător. În țările streine și civilizate sunt zece țărani pe un pogon. Aci din contra. Aci proprietarul zice țăranului: „Uite țara, cultiv'o cu brațele tale“. Invoielile de astă-ză vor ajunge o dată transacții slobode. Și vom vedea mai târziu că tot ce se făcea de legiuitor, libertatea și înțelegerea l'a făcut de sine. Se găsesc mulți proprietari orbiți de dorința avuției. Se întâmplă însă și cu ei ceea ce se întâmplă cu acei cumpliți neguțători cari rămân cu marfa nevândută. În țările streine se fac transacții apăsătoare; una din trei este cea mai efină, și cu toate astea oamenii se căpătuesc. La noi este libertatea strămutării; sunt proprietăți ale Statului foarte întinse și unde țăranul este prea

bine priimit, dacă a fost gonit din celelalte proprietăți prin condiții grele.

În cele din urmă rămâne ca art. 4 și 5 să se treacă în procesul-verbal ca bune și de neapărat trebuincioase, recomandându-se și guvernului să le ia în considerație.

### Ședința de la 10 Martie 1859

(Monitorul oficial, 1859, Aprilie 3, p. 142 sqq).

La ordinea zilei sunt: 1<sup>o</sup> Proiectul înfățișat de d. Ministru al Finanțelor pentru criza comercială; 2<sup>o</sup> Cestiunea dotării palatului domnesc etc.

**Ministrul Finanțelor** citește Adunării proiectul Ministeriului asupra mijloacelor ce s'ar putea lua spre încetarea crizei comerciale <sup>1)</sup>.

După o dezbateră asupra luării în considerație a proiectului, d. I. Brătianu cere cuvântul, eare i se acordă.

**D. I. Brătianu.** Domnilor! Am cerut cuvântul ca să fac asupra proiectului ce ni s'a înfățișat de d. Ministru al Finanțelor oare cari observații, pe cari le am anunțat adineauri. S'a zis de d. V. Boerescu că criza agricolă este strîns legată de criza comercială. Aceasta este foarte adevărat; însă pe lângă cauzele acestor două crize, pe cari le au enumerat mai mulți oratori, mai este una. Věz cu măhnire că mai există la noi în țară o lege de vamă, care aduce o

1) Acest proiect este publicat în *Monit. of.* 1859, Aprilie 3, p. 141. Art. 1 zicea: Să se ia cu împrumutare de la particulari suma de 200 mii galbeni împărătești, pe termen de un an și cu dobândă de la 8-10%. Art. 2: Împrumutul să se facă cu acțiuni de câte 200 galbeni împărătești, fără să se poată întoarce acestea în plățile către Stat înainte expirării termenului de un an. În urma propunerii d-lui I. Brătianu din ședința de la 13 Martie, Adunarea primește ca acțiunile să fie de câte 10 și de câte 100 galbeni fie-care.

mare vătămare comerțului nostru în genere și mai cu ose-  
bire comerțului agricol.

Intr'alte părți vama nu este cestiune finanțiară, ci numai un mijloc de a incuraja comerțul național. La noi însă gu-  
vernele trecute, fiind nestatornice, ele n'au căutat de cât  
numai cum să facă bani; s'au purtat ca niște arendași, și  
principiul de economie politică din care isvorește vama n'a  
fost nici de cum luat în considerație; au văzut numai că  
comerțul de exportare și mai cu seamă al cerealelor și al  
vitelor, care este cel mai mare comerț național, este cel  
mai întins la noi, și pe comerț l'au lovit cu taxă, în vreme  
ce în cele-lalte locuri el este incurajat prin premii.

Ast-fel de măsuri se ieaă și în cele-lalte părți, dar numai  
în caz de foamete, spre a împiedica exportarea. La noi gu-  
vernul n'a făcut din vamă numai un caz excepțional de ne-  
cesitate, ci și un izvor sistematic de finanțe.

Această măsură este cu totul rea și în favorul streinilor,  
cu paguba noastră, căci oprește concurența în piețele streine  
ale produselor noastre agricole cu acelea ale altor țări, cari  
singure au avantajul cel mai mare din această măsură rea  
adoptată de guvernul nostru.

Voiu să propun o măsură care lipsește din proiect.

Ne plângem de criza finanțiară. Care este cauza ei prin-  
cipală? Lipsa de monedă. Cum voiți să înceteze această criză,  
dacă nu deschideți drumul monedei în țară? Produse sunt  
o mulțime, dar nu le putem vinde. Cum o să avem monedă,  
de nu vindem nimic?

De aceea conchiz că vama, ca măsură generală, asupra ex-  
portației trebuie desființată și adoptată numai ca măsură es-  
cepțională. Astăzi însă nu se poate adopta măsura es-  
cepțională, căci bucate sunt destule și nu le putem vinde. Con-  
curența e mare pe piețele Europei și socotesc că trebuie a  
da sbor comerțului nostru agricol. Termin zicând că, des-  
ființând guvernul această lege, să fiți siguri că criza comer-  
cială se va resimți într'un mod foarte avantajos de această  
măsură.

**Barbu Katargiu.** Principiile de economie politică, pe cari le-a dezvoltat D-nu Brătianu, sunt principii pe cari le primesc de foarte bune. Dar să vedem dacă poziția actuală a guvernului nostru îl iartă a desființa vama asupra exportului. Principiul, după care trebuie să se conducă un Ministru, este că, dacă scoate ceva, trebuie să puie alt ceva în loc.

Finanțele țării noastre au bazele lor, din cari, dacă am scoate vre-una, finanțele ar pierde. Apoi noi nu avem nici o rezervă spre a înlocui acest gol. Această măsură de ridicare a exportăției se poate face fără pagubă pentru finanțe numai când se vor așeza legile contribuției generale pe ast-fel de baze, în cât să înlocuiască acest gol. Acestea au fost cauzele ce m'au oprit de a trece această măsură în proiect. Mi se zice că s'au întrebuintat multe capitaluri în gratificații etc., făcute cu mai mult sau mai puțin folos. Eu unul le socotesc cu prea prea puțin, și pot zice cu nici unul. Așa e; dar aceste capitaluri acum abia acoper cheltuieli neapărate de zi. Cât despre ceea-ce 'mă zice d. Brătianu că e lipsă de numerariu, voi răspunde că nu e lipsă de numerariu, ci de credit. Europa este împrejurul nostru. Ea, chiar când n'ar avea trebuință de cereale, ar da bani, căci socotesc că le-ar veni



30060



mult mai bine capitaliștilor de a lua dobândă 12 la sută de cât 5 și 8. Dacă nu dați, este că nu e credit nicăieri. Creditul este bogăția popoarelor, și dovadă este că, de câte ori un Stat a pierdut din vedere acest punct în mersul său politic și a luat capitalul de singura bază a a-vuției sale, el a trebuit negreșit să cază.

**D. I. Brătianu.** Să răspunz la rezoanele ce opresc pe guvern de a lua măsurile ce am propus pentru inlesnirea de a eși din criza financiară în care suntem.

D. Katargiu zice că, mai înainte de a desființa un izvor al Vistieriei, trebuie să găsim altul, căci alt-fel mecanismul, pe care se bazează izvoarele financiare ale Statului, s'ar strica. Noi când am votat creditul de 8 milioane, l'am votat în principiu, lăsând apoi pe guvern a face o lege, care să realizeze acest credit. Nu cer în chestia de față nimic mai mult de cât aceasta: să votăm mai întâiu principiul că vama asupra exportăției este desființată și apoi să căutăm mijloacele cum să realizăm acest principiu. Dintre legile cele mai vătămătoare ale unui Stat este și impunerea de vamă asupra exportului vitelor și grânelor, și or ce altă lege ar face guvernul spre înlocuirea acestui fond, ar fi mai puțin vătămătoare de cât legea ce există. Aduc aci un proiect ce atinge de aproape criza financiară. Guvernul a dovedit în faptă că voește a interveni și a face să înceteze această criză printr'un sacrificiu chiar; căci a găsi 200 de mii galbeni este un sacrificiu din partea guvernului în lipsa în care suntem. De aceea vii a cere desființarea vămii asupra exportăției cerealelor și a vitelor mai cu seamă, socotind că prin aceasta vom aduce cu mult mai mare ajutor de a eși din criză, de cât cu darea celor 200 de mii galbeni. Cu aceasta, mai mult de cât cu or care altă măsură, se va da mijloc arendașilor de a aduce bani, fiind-că își vor vinde produsele. Apoi aceasta ne va da mijloc și nouă de a plăti contribuția; căci, dacă nu vom

avea bani, cu ce o să plătim? De aceea cer ca Ministrul Finanțelor să ia toate măsurile ce va socoti de cuviință pentru înlesnirea exportăției. Nu cer aceasta de o cam dată ca lege stabilă, ci ca măsură provizorie pentru depărtarea crizei în care ne aflăm.

**B. Katargiu.** Să răspund domnului I. Brătianu la două înprejurări: mai întâiu asupra înlesnirii de 200 de miș galbeni, cu cari Statul voește a veni în ajutorul comercianților. N'aș fi venit a pipai această vorbă azi, de nu cerea trebuința, ca să nu socotiți cu aceasta că voiți să slăbesc proiectul. Guvernul este foarte dispus, după cum ați putut să vă încredințați din proiectul ce vi l'am înfățișat, a da această înlesnire comercianților.

Acea înlesnire însă să vedem dacă voiesc a ne-o acorda particularii? Vor răspunde ei la cererea ce le face guvernul? Aceasta este o chestie problematică. Cât pentru cererea domnului Brătianu de desființarea vămii pentru exportăția cerealelor și a vitelor, vin a'i mai arăta încă o piedică pe lângă cele ce am enumerat. Chestia nu e aci numai de desființarea unui venit de 2 milioane, și este o chestie pe care tocmai guvernul nu trebuie să o atingă, ci din contra să o sancționeze. Sfințenia contractului vămii cerealelor și a vitelor sunt vândute. Intreprinzătorul lor, ca și or-care altul, a cheltuit mult în anii d'antăiu și poate a pierdut, cu nădejde de a trage în

urmă profit. Luându-i-le acum din mână, n'ar avea el dreptul de a cere despăgubiri de tot capitalul ce a băgat în această întreprindere și de tot profitul ce putea trage? Cât despre principii, și eu mă unesc; e bun, e temeinic; să ne chibzuim și să așteptăm să deslegăm această chestie la facerea contribuției generale; căci e bine, în loc de a merge cine-va iute și a face cercări de un moment, să meargă încet și sănătos.

**D. I. Brătianu.** Ieău act de ceea ce a zis d. Katargiu, ca să mă serv cu acestea la altă chestie.

**V. Boerescu.** Voiu să rog Camera ca să indatoreze pe secția respectivă a ne înfățișa proiectul Sâmbătă.

**I Oteteleşeanu.** Comisia făgăduște a înfățișa raportul său Sâmbătă.

**B. Katargiu.** Când s'a votat cifra listei civile a Domnului, a rămas a se supune Camerii un proiect asupra cheltuielilor Palatului, ca să se hotărască aceste cheltuieli; dar lipsește un motiv Ministeriului spre a face aceasta.

**D. I. Florescu** cere să se facă un proiect asupra dotării Palatului, cum se face și în alte State.

**Barbu Katargiu.** Se va face de Consiliu.

## Ședința de la 12 Martie 1859.

(Monit. Ofic. 1859, Aprilie 6, p. 147 sq.)

**Barbu Katargiu**, *Ministrul Finanțelor*, anunță Camera că măsurile legiuite pentru încetarea crizei s'au luat de Ministeriū, iar criza a socotit de a sa datorie de a o împărtași de a seară Măriei Sale prin telegraf. <sup>1)</sup>

**Belzadea Dimitrie Ghica** întreabă pe Ministru de a făcut această incunoștiințare numai ca o noutate.

**Barbu Katargiu** răspunde că a incunoștiințat pe Măria Sa de criză încă de ieri și a întreat dacă proiectul o dată incuviințat de Adunare se poate pune în lucrare, mai 'nainte de formala întărire a Măriei Sale.

**V. Boerescu** zice că este de părere a se incunoștiința și ca din partea Camerii, voind a arêta cu aceasta și mai mult Măriei Sale urgența cestiunii.

**D. I. Brătianu** zice că, în or ce fapt, trebuie mai întâiū să procedem legal, și această procedare se calcă prin propunerea Eminenției Sale Mitropolitul <sup>2)</sup>. Al doilea, să fim consecuenți, și aceasta n'o facem, punând în discusiune un proiect, pe care l'am trimis în secțiuni și pe care apoi să'l discutăm. Al treilea, să tragem cel mai bun folos din faptele

<sup>1)</sup> Principele Alexandru Ioan I nu sosise încă în București. Pe atunci el se afla încă în Iași.

<sup>2)</sup> Nifon. Acesta propusese ca, pină la discutarea proiectului înfățișat de Ministeriū în privința crizei finanțiare, să facă un apel Măriei Sale, ca să chibzuiască despre mijloacele ce trebuiesc luate spre a întâmpina réul, de care era amenințată țara.

noastre, și aceasta nu este, căci, de am priimi propunerea, am părea că voim să exploatăm situațiunea în defavoarea Domnitorului și în favorul nostru, adică să aruncăm asupra Domnitorului toată răspunderea și s'o ridicăm d'asupra noastră.

De aceea se zice că ar fi mai bine să însărcinăm pe secțiune a lucra și a înfățișa Adunării raportul chiar în aceea zi spre a'l desbata, căci votul ce voește a da Camera i se pare cu totul de prisos.

**V. Boerescu** zice că acest vot este neapărat, dacă nu de alt ceva, cel puțin spre a manifesta și mai mult urgența cesțiunii. Apoi observă Ministeriului că n'a lucrat cu destulă grăbnicie ca să facă a înceta răul, căci, abia după patru săptămâni, de când s'a interpelat <sup>1)</sup>, a înfățișat proiectul acela Camerii.

**Barbu Katargiu.** Când un deputat acuză Ministeriul, trebuie să aibă cuvinte temeinice pentru aceasta, iar nu să'și facă un joc. Acele patru săptămâni, de cari vorbește d. Boerescu, s'a în trebuințat a chiema pe neguțători, a 'i întreba, și apoi ei, chibzuindu-se în parte în mai multe întruniri, au făcut raportul lor către Ministeriul, care, în starea critică în care se află finanțele guvernului, a trebuit a se chibzui asemenea bine pînă să înfățișeze proiectul său Camerii. Apoi D. Ministru arată că guvernul a făcut și mai mult de cât a da un proiect Camerii, voind a pune și chiar depozitele în circulație.

<sup>1)</sup> Interpelarea lui V. Boerescu asupra crizei financiare s'a făcut în ședința de la 21 Februarie 1859. Vezi p. 1.

**V. Boerescu** răspunde că D. Ministru de Finanțe poate să aibă rezoanele cele mai bune pentru această întârziere, însă că în convicția D-lui crede că Ministeriul a lucrat foarte încet. Apoi, răspunde la obiecția D-lui Brătianu că, primind propunerea Em. Sale, Camera ar exploata în defavorul M. Sale poziția în care se află, obiectând că paguba provenită din criza financiară este o pagubă nu numai materială, dar și morală înaintea Europei, și că voește a încunoștiința pe Prințul de această criză, vrând a depărta cu aceasta calomniile unor oameni ce ar exploata pozițiunea actuală a comerțului în defavorul votului de la 24 Ianuarie, de și toată lumea știe că această criză exista cu mult mai înainte de acest vot.

**B. Katargiu** îi răspunde că dacă Adunarea crede că Ministeriul lucrează rău, să 'l depărteze. Cât despre convicția pe care zice că o are D-nu Boerescu că Ministeriul a lucrat încet și că nu trebuie să aștepte inițiativa Camerii, ca să ia măsurile necesare spre încetarea crizei, îi răspunde că n'a fost de datoria Ministeriului a lua inițiativa. Apoi, că dacă guvernul a intervenit ca să ia măsura spre a o opri, trebuia să ia astfel de măsuri, ca nu cum-va, ajutând comerțul, să cază el. Aceasta a fost cauza puținei întârzieri ce a curs. D. Ministru apoi se adresează către Cameră invitând-o ca, dacă Ministerul nu 'și a împlinit datoria lui, să declare aceasta.

**D. I. Brătianu** propune următorul amendament la propunerea Em. Sale Mitropolitul :

«Văzând gravitatea și chiar primejdia, în care se află

«comerциul nostru, Adunarea electivă a hotărit să se invite «Secția II-a ca să cerceteze îndată proiectul guvernului, prin «care propune mijloacele de a veni în ajutorul comerциului, «ca mâine la 11 ore să ne înfățișeze raportul asupra acelui «proiect. Camera se amână pentru mâine la 11 ore a se «discuta de urgență raportul și proiectul sus zis.»

Semnați: *I. Brătianu, M. Marghiloman, Dimitrie Ghica, Al. C. Goleșcu, Sc. Voinescu, C. Deșliu, C. Argintoianu, C. G. Grigorescu, C. A. Costescu, N. Lahovari.*

Amendamentul se primește.

### Ședința de la 13 Martie 1859.

(Minit. Ofic. 1859. Aprilie 10, p. 153 sqq.)

La ordinea zilei este discușiunea proiectului pentru măsurile ce sunt a se lua în privința crizei comerciale.

Biuroul întreabă dacă este cine-va care să vorbească asupra proiectului în total.

**D. Ion Brătianu.** Așteptam să iea cuvântul niște bărbați mult mai competenți; dar, fiind-că toți dd. deputați tac, se vede că-l primesc pe tăcute.

Eu nu înțeleg să venim în ajutorul comerциului de cât în două rinduri: sau într'un mod cu totul anormal, expeditiv, cum s'a întâmplat și în alte State, să chieме guvernul pe banchierii principali, cu cari el avea daraveri și în cari avea încredere, și să depuie la dispoșiția și pe răspunderea lor o sumă oare care. Aci guvernul n'a făcut aceasta și a avut rezoanele sale. Neputând veni într'un mod expeditiv în ajutorul comerциului, eu cred că nu este alt mijloc de cât așezând bazele unui așezământ de credit, care la început să-și aibă forma sa imperfectă de un lucru ce vine să răspundă

la o trebuință de moment, însă să fie începutul bine așezat, ast-fel în cât sacrificiile ce face Statul să nu fie aruncate pe drum. Proiectul guvernului, mai ales cu modificățiile aduse de comisie, nu este nici un mijloc expeditiv nici fundamental unui așezământ regulat, din care să putem vedea în viitor folosul sacrificiilor făcute. Proiectul acesta nu este nici o bancă de scompt. Ce așezământ este acela, pe care la anul îl condamnăți să moară? Ce încredere va avea lumea? Cum o să găsiți oameni speciali, când toată încredințarea ce vreți să faceți trebuie să se sfârșească la anul? Secția azi mai adaugă o greutate, căci zice să se dea bani împrumut numai acelor ce au moșii, adică face comerțul dependent de aceia ce au moșii, bunuri statornice, și noi de ceea ce ne ocupăm mai mult este comerțul în genere. Când se va mai vorbi asupra acestui proiect și se va emite părerea mea, nu vă voi mai osteni cu argumentații mai multe ca să-l combat, pentru că, după mine, acest proiect nici nu merită discuția.

**I. Oteteleșeanu** găsește ceva ciudat în discursul d-lui Brătianu, căci d-sa combate azi proiectul că ar fi nefolositor, când ieri singur d-sa zicea ca să treacă Comisiunea în sala de alături și să nu ieasă de acolo pînă nu'l va isprăvi.

**Barbu Katargiu**, *Ministrul Finanțelor*. Din cele ce a zis onorabilul preopinent trag o contradicție: pe de o parte aud zicându-se că nu s'au luat măsuri grabnice spre a veni în ajutorul comerțului care strigă: „ajutor!“ pe de altă parte că proiectul Ministeriului este cu totul necomplet, pentru că nu așează bazele unei întreprinderi îndelungate. Iată contradicția: pe de o parte cere grăbnicie, pe de alta un proiect de bancă stabilă, care să trăiască mai mulți ani. Oare aceste două împrejurări



se pot combina în aceea-și gândire? Ați acuzat pe Ministeriū că n'a luat măsuri înainte de a veni comerziul să ceară ajutor. Vi s'a răspuns de Ministeriū că a întinde pînă acolo îngrijirea, în cât să ia măsuri pînă să nu fi venit nimeni a'i cere ajutor, aceasta nu o putea face, căci, chiar după ce a strigat comerziul, a văzut că mijloace spre a'i veni în ajutor nu erau, că tot ce va face este numai de a aduce un ajutor momentan. Ministeriul n'a venit să vă spuie toate ranele sale, să vă zică că un moribund cere ajutor de la alt moribund; n'a venit să vă spuie că Statul are 25 de milioane datorie, dintre cari cele mai multe către casele ce sunt în activitate, d. ex. casa drumurilor, a scoalelor; n'a venit să vă spuie că țara este datoare 8 milioane la particulari pentru produse date în trebuința oștirilor streine, cari sufer să'i ție în așteptare 10 ani fără vre'un profit. Tóte acestea Ministeriul n'a venit să vi le spuie, pentru că a văzut criza grabnică, Adunarea îngrijată, și s'a temut ca nu cumva, făcënd aceasta, să se considere ca o rea voință din partea lui. Din contră; el a făcut un proiect și a zis: „iată tot ce poate face Ministeriul; am chibzuit a interveni între particulari și comercianți și a cere particularilor capitale noui spre a le pune în circulație.“ Am zis mai mult: „pînă se va face împrumutul, să se

atingă depozitele“, încurajat fiind de împrejurările grabnice, și pe lângă aceasta am mai avut un sprijin la îndrăsneala de a atinge depozitele, căci am văzut că în depozitele acestea sunt sume cari stau de ani în Vistierie, și am zis că poate nu ni le vor cere particularii îndată; să le dau comerțului și le voi pune la loc când se va face împrumutarea. Acum vedeți în ce pericol s'a pus Ministeriul. Căci suntem oare siguri că atât capitalurile din străinătate cât și cele de aci vor veni la chemarea noastră? Nu; căci bogăția este creditul, și creditul este încrederea, un nu-știu-ce din atmosfera politică, care face pe particulari să se teamă și să'și tragă capitalurile din circulație.

Viu acum la modificările Comisiei și restricțiunea, prin care lasă toată responsabilitatea asupra Ministeriului. Nu o primesc. Ministeriul n'a zis Aduării că are capitaluri, ci că n'are; și a arătat singurul izvor, cerând voie de a-l întrebuința. Aci însă o să se întempele o împrejurare. Ceea ce iaă din cereale, iaă, căci nădăjduesc că gratificații nu se vor mai face; iaă asemenea capitalul emancipaților, căci acela este un capital și nu o datorie, și când va veni să-l ceară voi zice: „așteptați!“ Cât pentru depozite, de nu'mi va da voie Adunarea, nu le voi atinge. A doua restricțiune ce'mi impune Secția, ca să dau în sume mici fără să

determine cât, iar nu o priimesc; căci se știe prea bine că comerțul este împărțit pe persoane în mici capitaluri, dar cari toate sunt legate ca un lanț, vin de se împreună în unele case mari, din cari apoi iar ies și vin. De vom hotări dar ca să se dea în sume mici, atunci, viind o casă mare ca să se împrumute, negreșit că o să 'i trebue o sumă mai mare de cât unei case mici; apoi, nedându'i suma ce cere, o s'o punem în pericol, și împreună cu dânsa se pun o mulțime de case mici. Vedeți dar în ce responsabilitate gravă pune Comisia pe Ministeriū nedeterminându'i suma cât să dea. Cât pentru lepădarea polițelor și oprirea numai a ipotecelor, este iar de nepriimit, căci și ipotecele aū inconvenientele lor; căci sunt ipotece directe și indirecte. Pentru cele directe nu este nici un inconvenient. Când însă un comerciant va aduce o transacție de ipotecă, cum s'o priimească Ministeriul? Dacă este pe două ani, să o priimească pe două ani? Nu poate. Să o priimească pe două luni? Aceasta nu o priimesc tribunalele. Iată dar piedici cari vor avea reacții fatale asupra comerțului. Asemenea nu este prea lesne a se putea face ceea ce a zis D. Brătianu; căci bazele unei întreprinderi se fac în odihnă, vîzînd statutele țerilor de unde pot veni capitaluri.

**D. I. Brătianu.** D. Katargiu zice că n'am fost așa de logic

în argumentarea mea, fiind-că întâiu am criticat guvernul că nu vine într'un mod expeditiv în ajutorul comericiului, și tot eă viă și zic că proiectul nu presumă un așezământ. Ne-greșit, d. Ministru de Finanțe nu m'a ascultat, ca să-și poată aduce aminte de ceea ce am zis la început. Am zis că sunt două mijloace spre a veni în ajutorul comericiului: întâiu un mijloc expeditiv, care este mai mult o măsură a puterii executive de cât a puterii legislative. Am văzut în Statele Europei că guvernele aă relații cu deosebiți banchieri și fac un apel la ei, când se află în momente critice, precum și banchierii la guvern, când vin în inprejurări reciproce. Sunt și alte măsuri: guvernul stringe pe banchieri, pe capitaliști, și'i angajază să se alieze. Atunci am zis că nu știu dacă guvernul ar fi putut, în condițiile țării noastre, a face ceea ce aă făcut în cazuri excepționale alte guverne.

Pe urmă, sunt alte mijloace, cari, de și expeditivitate la început, atât prin natura lor cât și prin bazele ce li se dau, constituiesc, precum a zis d. Katargiu, un așezământ financiar în născare. D. Katargiu a zis că fiind-că am criticat proiectul d-lui că n'ar avea acest caracter, aș fi criticat și or ce proiect ar fi înfățișat mijloace expeditivitate, de și ar fi fost începutul unui stabiliment statornic. Nu; nu va să zică fiind-că un lucru este în început este și rău. Nu zic că proiectul guvernului n'are baze largi; însă nu vĂz că ar putea naște din acest proiect ceva. A mai zis d. Katargiu că un asemenea stabiliment, cum cer eă, nu se poate începe azi, în situația în care suntem. Alte State, d. ex. Franța, s'aă aflat într'o criză nu numai comercială, ca a noastră, ci comercială, industrială, socială și politică. Ei bine! măsurile ce a luat guvernul Franței aă fost două: una expeditivă, de moment; a decretat ca la toate polițele să li se dea respect de ată'ea zile. Aceasta era o măsură ce a dat mare ajutor comericiului. A doua măsură aă fost comptoarele de scópt. Guvernul a pus o sumă cu care a așezat acele comptoare, cari aă început îndată a funcționa; însă erau așezate pe principii bune. Vedem un mijloc expeditiv, care, coordinându-se cu bazele sănătoase ale aceluși așezământ financiar, a

putut funcționa cu succes, în cât comerțul s'a ridicat și el, a devenit așezământul cel mai important din Franța. Proiectul guvernului însă nu este așezat pe nici un principiu; sunt mai multe principii ce se amestecă, și ast-fel nu va putea funcționa de cât câte-va zile. Aș dori să vie cine-va să citească proiectul și să ne arate că acesta este mijlocul cel mai bun spre a veni în ajutorul comercianților, și mai cu osebire cu modificățiile ce s'aũ făcut de secție. Cu acest proiect vom avea numai fanfaronada de a voi să facem ceva. Aceasta este atâtia lege ce iese din Adunarea noastră. Am arătat Europei că suntem vrednici de a ne face legi. Acum însă am da o tristă idee de tezaurul și de ideile noastre finanțiare. Persist dar a se găsi alt proiect.

**Barbu Katargiu**, *Ministrul Finanțelor*. Măsurile din proiectul guvernului, în necunoștință de vre un principiu de economie politică, s'aũ luat de la comercianți. Cât pentru ceea ce privește vorbele lungi și frumoase, nimic mai lesne de cât a critica, dar anevoie de a face ceva. D. Brătianu m'a apărat ieri zicând: „de ce vorbe și nu fapte?“ D. Brătianu are dreptul să ne zică că suntem săraci de principiile economiei politice. Eũ nu cer nimic mai mult de cât un geniũ. De socotește că 'l are, să vie să ne lumineze; geniũ însă care să creeze, nu să repete ceea ce a făcut Franța, ci ce poate face România în condiția în care se află. Acum întreb numai pe D-nu Brătianu dacă creditul ce ne lipsește din partea Europei suntem noi în poziție astă-zĩ să 'l mărim sau să 'l micșorăm. Eũ mărturisesc că, în împrejurările de

azi, suntem departe de a avea acel credit; ba sunt sigur chiar că 'l vom micșora, dacă măsurile ce vom lua nu vor fi în cercul puterilor noastre.

**D. Ion Brătianu** dă citire unui amendament și, luând cuvântul, zice : «Poziția ce 'mă a făcut d. Katargiu, este prea grea pentru mine. Crez că toți simt aici pină la un punct egal, de și în feluri deosebite, criza de azi, și socotesc că nu trebuie să avem vre unul din noi nici geniū nici învățatură multă, ca să poată îndrăsni a critica proiectul d-lui Katargiu. Și eu aveam să propun ceva ; dar, îndată ce am auzit pe d. Katargiu ast-fel, nu mai aveam curagiū. Cu toate acestea viū cu modestie și propun un amendament la proiectul secției.» D-sa citește amendamentul.

**B. Katargiu.** Din citirea acestui proiect vedem că D-nu Brătianu a fost prea modest, când a zis că, pentru ca să facă un proiect, nu trebuie să fie cine-va geniū. D-lui a făcut aceasta lucrare într'o noapte. Pentru cine n'a citit statute de bănci streine, ar fi în adevăr o creație demnă de un om de geniū. Inșă aici nu e vorba de o asemenea lucrare, ci de un ajutor repede ce trebuie să se dea comerciului. Când arde o casă pe care toți vor s'o scape și când stăpânul ei cere ajutor, când puterea poliției vine s'o scape, se înfațișează de o dată un architect cu un plan mare și frumos de casă și zice: „Stați! Nu e vorba de ceea ce vreți să faceți. Aceasta este nimic; eu am un plan ca să clădesc o casă ce nu va arde nici

odată.“ Un architect care ar ținea o asemenea cuvântare, într'o asemenea împrejurare, ar presenta multă asemănare cu ceea ce ne zice d-nu Brătianu să facem în aceste circumstanțe urgente.

Citindu-se art. 1 din proiect, d. Al. Golesecu propune un amendament la acest art., prin care cere suma de 600.000 de galbeni, în loc de 200.000, cum figura în proiect.

D. I. Brătianu și V. Boerescu susțin amendamentul, pe care Principele Dimitrie Ghica îl combate.

**Principele G. Știrbei** dorește să auză pe Ministrul Finanțelor asupra acestui amendament.

**Barbu Katargiu**, *Ministrul Finanțelor* Nu Ministeriul a luat inițiativa acestei măsuri; el n'a fost de cât un interpret al comercianților. Comercianții au venit și au luat inițiativa, ei au cerut ajutorul guvernului. Guvernul a chemat pe comercianții cei mai de căpetenie, s'a sfătuit cu ei și unii din ei au cerut să se chibzuiască mai mult timp, și de aceea au cerut voie să se adune între dînșii. S'au adunat, au desbătut și au încheiat proces verbal. Pe acest temei guvernul a făcut proiectul, în care nu cere mai mult de cât ceea ce au cerut comercianții. Comercianții au zis că 200.000 galbeni le sunt de ajuns. După această cerere s'a făcut și proiectul.

**Principele Știrbei** zice că fiind-că explicațiile d-lui Ministru de Finanțe sunt importante, d-sa respinge amendamentul d-lui Golesecu.

Se citește art. 4, care sună ast-fel în proiectul guvernului :  
 «Până la intrarea fondului din împrumutări, Vistieria va începe această operație pentru ajutorul comerțului cu din numerariul de care dispune până la suma de 70 mii galbeni împărțești și anume :

- a) din depozitele tribunalelor galbeni . . . . . 40.000
  - b) din fondul emancipaților, cei strinși în socoteala plății datoriei contractate în 1857, galbeni . . . . . 20.000
  - c) din paragraful cerealelor . . . . . 40.000
- «îngrijind Vistieria ca, îndată ce se vor aduna toți banii din împrumutul hotărît la art. 1, să se pună la loc sus-citatele avansuri.»

**I. Otetelișanu** zice că Secția n'a specificat suma, ci o lasă pe seama d-lui Ministru de Finanțe, să ia banii ce va avea disponibili.

**Barbu Katargiu**, *Ministrul de Finanțe*, declară că, de nu'i va da Adunarea voie să atingă depozitele, d-sa nu le va atinge, și prin urmare rămâne atunci disponibilă numai suma de 30.000 galbeni.

**D. Dimitrie Ghica și C. Cantacuzino** susțin că depozitele nu trebuiesc atinse.

**D. Ion Brătianu** propune a se uza de capitalul mănăstirilor spre a se veni în ajutorul comerțului.

**I. Otetelișanu** observă că propunerea d-lui Brătianu este imposibilă, căci în casa centrală nu se află mai mult de 60.000 lei.

După alți oratori, **Turnavitu** propune ca depozitele tribunalelor să nu se atingă cu nici un preț, iar d. Ion Brătianu cere să nu se atingă nici un deposit de or-ce categorie.

**Barbu Katargiu** răspunde că, dacă n'a votat pentru amendamentul ce zicea să se ia banii din



casele mănăstirești, cauza a fost că lucrurile erau grabnice și d-sa știa că în case nu este nimic. De altminterlea acestea sunt cestiuni ce se vor discuta și se vor deslega la timpul lor.

Se pune la vot amendamentul d-lui Turnavitu și cade... apoi se pune la vot tot art. 4 din proiect și se leapădă și acesta cu totul.

**V. Boerescu** observă că Adunarea se contrazice, căci n'a înțeles votul. Adunarea însă merge înainte.

Se citește art. 5 și modificările făcute de Comisie. Acest articol sună ast-fel în redacțiunea guvernului :

«Scomptarea se face contra polițe cu trei iscălituri valabile și cu termen nu mai mare de trei luni, sau contra obligații cu o ipotecă directă sau indirectă, aceasta putându-se prelungi și pe termen de un an.»

**Barbu Katargiu.** Ministeriul a socotit că trebuie să vie în ajutorul comerțului și prin scompt. Comisia nu primește aceasta. Ministeriul, firește, nu poate primi scomptul, de cât cu condițiunile zise în proiect, adică un comitet de comercianți aleși din sênul lor să autorizeze scomptarea cu garanția lor materială și morală, căci Ministeriul nu poate veni în ajutorul comerțului cu riscul fondului public. Dar Comisia a zis că e mai bine să se facă împrumutări numai prin ipotecă. A-supra acestor două opinii Adunarea este chemată a se pronunța. Cât despre Ministeriū, el se ține de proiectul său; însă și una și alta din aceste două opinii au inconvenientele și avantajele lor.

**D. I. Brătianu** observă că între proiectul Ministeriului și lucrarea Secției este o deosebire radicală; căci proiectul se apropie de o bancă de scont cu oare-care întindere, pe când Secția voește să facă ca comerțul să fie cu totul dependent de aceia ce au bunuri stătătoare.

Apoi dacă este vorba să ajutăm pe comercianți, atunci am fi neconsecinți primind modificarea Secției, căci ea îi face tributari ai celor ce au pământ.

Se pune la vot modificarea Secției și se leapădă. Se citește art. din proiectul guvernului și d-nu I. Brătianu observă că, după acest art., un capital angajat pentru un an de zile este mort pentru comerciant. De aceea propune ca termenul să fie numai de trei luni.

**I. Otetelișanu** îi răspunde că este peste puțină ca ipotecile să fie cu termen de trei luni.

**Barbu Katargiu.** Priimindu-se acest termen, o să se întempe că Ministerul va respinge pe cei mai mulți, căci de ex. trecând termenul de trei luni, Ministerul poate să vînză o ipotecă indirectă al cărei termen n'a venit? Nu. Atunci Guvernul ce va face, de nu va avea comerciantul cu ce să îi plătească? Ipoteca nu le-o poate vinde. Negreșit că trebuie să aștepte expirarea termenului ipotecii.

**Sc. Voinescu** întreabă dacă un comerciant ar veni în luna lui Maiu sau mai târziu să se imprumute, i s'ar putea da imprumul pe un an, când proiectul zice că operația va ținea un singur an, și pentru acela pînă la termenul proiectului nu mai este un an.

**Barbu Katargiu** îi răspunde că un an este maximum și ce va trece din acest an se scade.

## Ședința de la 14 Martie 1859.

(Monitorul oficial, 1859, Aprilie 13, p. 161)

La ordinea zilei este continuarea desbaterii asupra proiectului de măsură în privința crizei comerciale.

**D. I. Brătianu** prezintă la art. 5 un amendament în sensul următor : »Scomptarea să se facă contra polițe cu trei iscălituri valabile, însă de pământeni nesupuși vre unei jurisdicțiuni streine și cu termen nu mai mare de trei luni «sau contra obligații directe cu ipotecă, acestea putându-se «prelungi și pe termen de șase luni.»

**Barbu Katargiu** observă că va fi impracticabil, fiind-că, operația făcându-se numai în curs de un an, acest termen se va scurta firește pentru aceea cari vor veni să se împrumute trei-patru luni în urma deschiderii operației, și adaugă că termenul de șase luni ar exclude mai toate ipotecile indirecte, de oare-ce, chiar cu termenul de un an, Ministeriul nu va putea primi din asemenea ipotecă de cât pe acelea al căror termen nu merge mai departe de cât anul cât a durat acea operație. Ast-fel guvernul nu s'ar putea despăgubi la timp, fiind-că n'ar fi în drept să ceară vinderea unei ipotecă, al cărei termen nu s'a împlinit.

După citirea art. 6 <sup>1)</sup> d. I. Brătianu întreabă dacă prisolul de 2% va fi de ajuns ca să acopere cheltuielile întreprinderii, dacă s'a făcut cel puțin o socoteală aproximativă.

1) Care sună așa: „Scomptul va fi cu 2% mai mult de cât ceea ce plătește Vistieria la capitalul împrumutat.“

**Barbu Katargiu**, *Ministrul de Finanțe*, zice că o asemenea socoteală nu se poate face a priori și fără să aibă un punct sigur de plecare, adică fără să știe cari sunt cele eșite. Dar socotește că 2%<sup>o</sup> va fi de ajuns.

Art. 6 se primește

La art. 7 <sup>1)</sup> Al. Golescu propune ca la alegerea comiteului să ia parte și alți comercianți, cari nu vor fi figurând în lista alegătorilor deputatului, zicând că aceasta ar fi o condiție politică pusă alegătorului și că nu-și poate avea locul în această împrejurare.

Acest amendament este susținut și de dd. I. Otetelișanu și Alexandru Florescu.

**Barbu Katargiu** susține articolul din proiect, zicând că s'a făcut ast-fel din cauza dificultăților și întârzierilor ce s'ar întâmpla cu constatarea calităților de ales și alegător ; de vreme ce, luându-și pe cei din listele făcute cu ocazia alegerii deputatului, scapă de aceste dificultăți, și lucrul se face cu grăbnicia cerută de cazul de față.

**C. A. Rosetti** întreabă pe Ministrul de Finanțe dacă a înțeles cu acel articol (6) că guvernul are dreptul de a refuza pe cei aleși.

**Barbu Katargiu** răspunde că negreșit, și adaugă că Ministeriul n'a venit cu acel proiect în Adu-

(1) Redactat ast-fel de guvern: „Se va întocmi un comitet de cinci comercianți fără plată aleși de către neguțătorii înscriși în lista ce a slujit la alegerea deputatului la Cameră, aleși dintre comercianții ce înfățișează mal multă garanție și cu știință despre starea pieței, rămânând guvernului dreptul de a îi recunoaște și întări.”

nare de cât ca un remediū propus și cerut de comercianții ei înșii, iar nu ca un proiect din partea Ministeriului. De aceea o repetă, ca să se înțeleagă bine, că Ministeriul nu ia asupra-și neisbutirea aceluī proiect; că în privința aceasta toată răspunderea privește pe comercianți, cari aū propus acel remediū, dar că guvernul va priveghia numai ca banii să nu se dea fără luarea de toate garanțiile cerute, și, din acest punct de vedere, trebuie în comitet oameni, cari să presinte garanții morale și materiale. Dacă comercianții vor alege oameni ce nu aū aceste calități, atât mai rău pentru dênșii, fiind-că guvernul îi va refuza, și ast-fel începerea operației se va întârzia.

**D. Ioan Brătianu** ia cuvântul și zice: «Fiind-că d. Ministru de Finanțe s'a pronunțat într'un chip așa de categoric, eū protestez. Într'un guvern constituțional, Ministrul este responsabil de faptele sale. Adunarea n'are să-l întrebe cine'i a dat, de unde a luat proiectul ce'i supune. Ministrul e liber să consulte pe cine vrea, când face un proiect; dar aceasta nu însemnează că răspunderea trebuie să privească pe cei consultați. Nu. Ministrul e singur responsabil, într'un guvern constituțional, de ceea ce face; și noi numai din acest punct de vedere am priimit proiectul în desbatere.»

**Barbu Katargiu.** Atunci de ce mă mai întrebați? Acest proiect nu este o lege, o pravilă care privește pe guvern. În el e vorba de niște măsuri, pe cari comercianții le aū cerut de la guvern și

pe cari le au găsit de cuviință pentru vindecarea suferințelor comerțului. Așa guvernul nu face de cât să intervină între comerț și Cameră. Camera arunce-le, de nu voiește să ia acele măsuri. Inșă, în ceea ce se atinge de garanțiile cu cari să se dea fondurile, aceasta privește pe seama Ministrului.

La art. 11<sup>1)</sup>, d. I. Brătianu observă că «ar fi mai bine să se alcătuiască un biuroū de oameni speciali pentru manipulații de asemenea natură și cari să fie inițiați în operațiile și lucrările ce se cer în asemenea cazuri.»

**Barbu Katargiu** obiectează că sunt funcționari în Ministeriū, cari au, în lucrări de asemenea fire, o rutină de mai mulți ani, cari cunosc tot mecanismul finanțiar. Pe lângă acestea, acei oameni au și garanții date pentru sumele ce le trec prin mâini, și ast-fel se împlinesc toate condițiile ce s'ar cere ca să se însărcineze cu lucrarea întreprinderii.

Apoi se desbat cele-l-alte articole din proiect, după care, punându-se la vot proiectul întreg, se priimește cu o majoritate de 31 voturi contra 21.

La 28 Martie 1859, Adunarea electivă 'și a luat concediū pină la 4 Maiū. Cu toate acestea pină la 14 Maiū nu s'a

1) Redactat și admis ast-fel: „Lucrările de cancelarie ale acestei operații se vor face prin Secția contabilității din Ministeriul Finanțelor, pentru ajutorul căreia se va orindui un ampoiāt cu plată de 800 lei pe lună, care va fi însărcinat cu ținerea registrelor trebuincioase și cu toată corespondența relativă la această operație, și un numărător cu 300 lei pe lună.

putut ținea nici o ședință, din cauza necompletării Camerii.

Înainte de închiderea Camerii, Ministeriul N. Golescu demisionă. Atunci, la 23 Martie, Ministeriul se compuse în modul următor: *Nicolae Cretzulescu*, interne; *Ioan Cantacozino*, justiție; *Const. Steriadi*, finanțe; *Scarlat Fălcoianu*, externe; *Barbu Vlădoianu*, război. înlocuit de la 12 Maiu prin *General Macedonshi*; *Constantin A. Cretzulescu*, culte și Președinte al Consiliului.

Decretul, datat din 27 Martie 1859, se află publicat în *Monit. ofic. al Țării rom.* 1859, Martie 30.

### Ședința de la 14 Maiu 1859.

(*Monit. ofic.* 1859, Maiu 25, p. 234 sqq.)

Se citește de la biuroū adresa prin care Ministrul de interne (d. N. Cretzulescu), cere de la Adunare să permită d-lui Nicolae Opran a merge la postul său de administrator (prefect), unde trebuințe urgente reclamă prezența d-sale, mai cu seamă acum când nici secretar nu se află în administrație, fiind suspendat.

**D. I. Brătianu** observă că prezența unui administrator este tot d'a una urgentă în districtul său, că trebuințele ce o reclamă nu pot să înceteze nici o dată, și întreabă unde va ajunge Adunarea cu principiul ca un deputat să poată fi și administrator.

**Principele Dimitrie Ghica** roagă pe Adunare ca, cu această ocazie, să se ia în considerație că sunt cinci ședințe de când nu se poate completa, și aceasta numai fiind-că Adunarea este prea indulgentă și acoardă or ce congediū, or ce cereri, ast-fel în cât, în mai multe rînduri, a fost în imposibilitate de a ținea ședințe.

**Barbu Katargiu** zice că, osebit de împrejurarea specială ce se înfățișează azi, lucrul are o întin-

dere mai mare; că este o cestiune de principiu; că dacă astăzi Adunarea are doi-trei deputați cîrmuitori, cine poate chezași că mâine nu vor fi zece-cinci-spre-zece? Și ast-fel se va întempla, în una din zile, ca saü administratorii să nu fie prin județe saü deputații să nu fie în Cameră. Or ce ați face, nu puteți eși din acest cerc. De aceea fac această observație ca să atrag luarea aminte a Adunării, că trebuie să se chibzuească și să se hotărască o dată pentru tot d'a una această cestiune. Cât pentru d. Opran, Adunarea hotărască cum va voi pentru acuma.

**Sc. Voinescu.** Imi iaü libertatea de a răspunde d-lui Katargiu. Știți că, două zile înainte de a mă orindui administrator, eü am fost cel d'ântăiu care am protestat, zicënd că funcțiunea și deputăția sunt incompatibile. Chiar în ajunul plecării mele în district, am întreat cum ar putea fi cine-va administrator și deputat, fiind-că se pune în poziție de a neglija saü funcția de administrator saü misiunea de deputat. De aceea am cerut să se pună în regulament acel articol, pe care majoritatea nu l'a priimit.<sup>1)</sup>

1) În ședința de la 10 Februarie 1859, Sc. Voinescu depusese un amendament subsemnat de I. Voinescu, Al. Const. Golescu și N. Rosetti în termirii următorii: „Deputații luänd funcție să nu se mai realeagă, ci să-ı rămăie facultatea de a'și alege calitatea de funcționar saü deputat.“

La aceasta B. Katargiu declară că „este de acela-și principiu, dar acel articol nu'și are locul în regulamentul Camerii, care se rapoartă numai la procedura lucrărilor Adunării; că acel articol este cu totul constituțional, și, punëndu-se în regulament, se dă Camerii un drept pe care ea nu'l are. Camera nu poate discuta și priimi o lege constituțională de cât provenită din două izvoare: Comisia Centrală și Consiliul Miniștrilor.“

Votarea amendamentului depus de Voinescu s'a amănat pină după terminarea regulamentului Camerii.



Nu înțeleg astă-zî cum d. Katargiu vine și ne propune o lege nouă în această privință. S'o propună d. Katargiu, și eă imi voiă alege una din două; dar să o propună ast-fel cum s'a propus în regulament.

**Barbu Katargiu.** Sunt de opinia d-lui Voinescu asupra incompatibilității. La cele-l-alte observații însă îi răspunz că dacă majoritatea n'a priimit a se pune acel articol în regulament, cauza este că Adunarea nu poate lua inițiativa de a face legi fundamentale, ci numai în ceea ce privește regularea lucrărilor Camerii. Nu este de competența Adunării să modifice drepturile vre unui român; aceasta este de competența puterilor legiuitoare prevăzute de Convenție. De am vorbit dar astă-zî, aceasta am făcut'o numai ca să atrag luarea aminte a Camerii și a guvernului, pentru ca să chibzuească oare cari măsuri de a depărta inconvenientul ce ne amenință.

Acum vine la ordinea zilei bugetul pe anul 1858 și 1859.

**I. Otetelișanu.** Socotesc că trebuie să ni se trimită toate socotelile, — și câte sunt cercetate de Control și câte nu sunt, — căci alt-fel nu putem intra în cercetarea bugetului pe anul 1859. Toate socotelile trebuiesc să vie întâiu la Cameră și apoi la Control. Obșteasca Adunare le citește, le vede cu o repede aruncătură de ochi și apoi le trimite iar la Control.

**C. Cantacozino** se opune.

**I. Otetelișanu.** Aceasta o știu prea bine, căci am fost Controlor.

**C. Cantacozino.** D-ta vorbești ca Controlor și eu te întreb ca deputat, cum o să se facă aceasta ?

**I. Otetelișanu.** Așa cum s'a mai făcut. Să se aducă regulamentul.

**Barbu Katargiu.** Fiind-că s'a făcut această vorbire, poate să se afle în nedomirire o parte din Cameră, pentru-că unii din domnii deputați au fost de o părere și alții de alta. De aceea socotesc că ar fi de trebuință oare cari explicații.

Controlul este înființat pentru revizuirea socotelilor, însă numai întru cât privește forma; iar Obșteasca Adunare este chemată de a considera pricipiile. Prin urmare, luând în vedere aceste două căderi, una restrinsă și cea-l-altă întinsă, vom urma și noi cum s'a urmat de la organizația țării pînă astă-zî. Socotelile trecute prin Control se vedeau articol cu articol de Obșteasca Adunare și se aprobaū sau se desaprobaū. Cele netrecute prin Control se aduceau la Adunare, care, găsindu-le greșite în fond, le făcea observații; găsindu-le greșite în formă, le trimitea la Control. Socotesc că tot aceea-și poziție este și cea de astă-zî. Deosebirea stă numai în faptul că socotelile nu s'au luat de patru ani, și Convenția zice să nu se întărzieze facerea socotelilor de cât cel mult cu doi ani. Avënd dar de temeiu prezentul și antecedentele ce ne înfațișează, este de

trebuință, astăzi mai cu seamă, să vedem unde ne aflăm și să ne proporționăm cheltuielile pe anul curent, după ce vom vedea ce avem.

.....

**D. Ion Brătianu.** Adunarea are un rol constitutiv, de a introduce Statul în regimul constituțional al Convenției. Am zis că nația întreagă așteaptă aceasta de la noi, de a intra pe drumul Convenției, și noi n'am făcut pînă acuma nici un act, care să arate din parte-ne această tendință. Am venit și voiți veni în toate zilele la tribună și voiți striga aceasta. Am zis că văz pe d. Katargiu și I. Otetelișanu preocupându-se numai de socoteli, în vreme ce singura preocupare a noastră ar trebui să fie aplicarea Convenției. Ce voiți a face? A rămânea sub regimul Regulamentului? Imi veți spune că socotelile sunt necesare. Domnilor, vă voiți da și ajutorul meu, și vă rog să credeți că voiți fi tot așa de riguros ca și Dv. Dar să nu ne mărginim la această lucrare, ci să facem și alte acte, prin cari să îndestulăm dorința nației; să 'i arătăm că am intrat cu adevărat în regimul Convenției.

**Barbu Katargiu.** Care este aci confuzia? D-nu Brătianu voește un lucru ce 'lă vrem și noi toți; însă noi avem lucrări cari țin de competența noastră imediată, și lucrări cari trebuie să ne vie noue de la alte izvoare. D-nu Brătianu confundă aceste două feluri de lucrări. D-nu Brătianu ne făgăduiește concursul d-sale asupra socotelilor. Nu este de trebuință să facă această promisie, căci aceasta e o datorie a d-lui. D-nu Brătianu se plînge că Adunarea n'a dat semn de viață pînă acuma,

că n'a făcut nimic constituțional. Cu aceasta va să zică că Adunarea nu poate lucra ceea ce este în căderea sa imediată de a lucra pînă vor veni legi conform Convenției? Nu, negreșit. Convenția zice că, pînă la formarea legilor noui, să se urmeze legile vechi.

**D. I. Brătianu.** Da; însă numai acelea cari nu sunt contrarii Convenției.

**B. Katargiu.** Cât despre budget sunt și eu de părerea d-lui I. Brătianu. De mult sunt și eu de părere că contribuția trebuie pusă pe alte baze de cât cele actuale, că toți cei ce au să se apere să plătească. Pentru aceasta am lăsat ca să văz dacă Ministeriul ne va da un proiect de contribuție pe baze mai largi, în proporție cu ceea ce particularul pune sub pavăza Statului, ca să nu se apese o clasă mai mult de cât alta. Dar nu se gîndesce d-nu Brătianu că guvernul, cu toată buna voință, n'ar fi putut pînă acum a ne înfățișa un asemenea proiect? În două luni nu se face un cadastru. Cât despre budget, voim a face azi numai unul provisoriu, și ori-ce lucrare a noastră cată să fie provisorie, pînă se vor pregăti legile fundamentale, pe drumul pe care ni-l arată Convenția. Atunci numai legile cele vechi se pot da la o parte. Alt-fel, de vom scoate o pia-

tră din temelia edificiului fără ca să punem alta, cade edificiul. Intreb: azi să cercetăm socotelile? să facem un budget? sau să aşteptăm pină ne vor veni legile cele noi? Repet dar: toată discuţia asupra acestui punct n'are sens. D-nu Brătianu să se explice mai categoric.

**Sc. Fălcoianu.** Guvernul va răspunde la observaţia D-lui Brătianu, atunci când se va pune chestia asupra acestei materii. Dar aci n'are loc asemenea discuţie.

**D. I. Brătianu.** Dorese să respunz d-lui Katargiu, dar biuroul nu'mi dă voie.

Biuroul citeşte propunerea depusă.

**C. Cantacazino.** Mă rog, socotelile pe 57 şi 58 să se observe mai întâi de Adunare sau să se trimeată la Control?

**D. Ion Brătianu** voinde a lua parola, se face confuzie, apoi, după cât-va timp, d-sa începe aşa:

«Discuţia dintre noi şi D-v. n'a fost pe acel tărîm. Eū am zis că ţara întreagă este preocupată de alt ceva de cât de ce sunteţi D-v. Noi n'am făcut de cât o singură observaţie, dorinţa d'a intra în Convenţie, şi 'mi aţi atribuit zise, pe cari le aţi combătut cu cuvinte lungi, numai ca să aveţi plăcerea de a combate. Am zis că toate greutăţile sunt numai pe o clasă de oameni şi nici de cum şi pe noi feciorii de boeri, şi pină când nu voi vedea birul şters din sarcina numai a ţeranelui, zic că n'am intrat în regimul Convenţiei.

**B. Katargiu.** Nu pot combate un lucru pe care nu 'l înţeleg.

Şedinţa se ridică pentru 10 minute. După deschidere, biuroul citeşte propunerea modificată în modul următor:

«Una din cele mai serioase dătorii și căderi ale Camerii după art. 22 și 24 al Convenției este cercetarea socotelilor Statului și alcătuirea budgetului. Subsemnații, considerând «aceasta ca o chestiune importantă, propunem ca Adunarea să intre, îndată ce i se va înfățișa raportul Comisiei, în cercetarea tuturilor socotelilor trecute, conform cu oficiul Domnului No. 3 de la 10 Februarie anul curent, ca să se poată lumina pentru alcătuirea budgetului.»

Subscriși: *N. Bibescu, I. Slătineanu, I. Cernătescu, D. Filipescu, G. Lenș.*

Președintele întreabă Adunarea de primește propunerea.

**C. Bozianu.** Mi se pare că această propunere nu face de cât a reproduce sub altă formă pe cea d'ântăiū Ințeleg opinia D-lui Otetelișanu, care era dreaptă, că o Comisie, în alcătuirea unui budget, trebuie să aibă în vedere socotelile anului trecut; dar nu înțeleg ca o cercetare nedeterminată, cum se pune în propunere, să se pue sub formă de chestie urgentă. și să ne punem în imposibilitate de a lucra și alte chestii. In starea de azi, avem alte lucrări mult mai urgente de cât revizuirea de socotelii. Ceea ce voește această propunere este a ne perde timpul cu cercetări de socotelii trecute, de fapte săvirșite. Să primim opinia D-lui Otetelișanu, însă simplă, adică să cerem socotelile și să le dăm o căutătură repede, pe cât ne este de trebuință spre alcătuirea unui budget. Urgența însă n'o pot vedea destul de motivată aci, și de aceea resping amendamentul.

**Barbu Katargiu.** D. Bozianu nu e de loc deslușit. Eū n'am fost de opinie ca noi să ne ocupăm numai de socotelii. Ceea-ce n'am înțeles este cum d-sa primește ca necesitate cercetarea socotelilor pentru formarea unui budget și apoi zice ca să nu se cerceteze cu de amăruntul. Dacă aceasta

n'ar fi, atunci cum va lucra Comisiunea și cum își va face raportul ei?

După vederea acestei cestiuni, biuroul citește adresa Ministeriului de justiție, prin care cere de la Adunare pe d. Cesianu, unul din deputați, fiind-că se reclamă de către procurorii Curților Inalte și Criminale, precum și al Tribunalului Corecțional, ca bănuir de cap al complotului uneltit în contra vieței Domnului.

Asupra acestei cestiuni se citește art. 61 din regulamentul Adunării.

**Barbu Katargiu.** În art. 61 este vorba de a se vota său nu asemenea cestiuni pentru darea în judecată a unui deputat, dacă adică se iea ca cestiune urgentă său nu.

### Ședința de la 26 Maiu 1859.

(Monit. Ofic. 1859. Iunie 6, p. 253 sqq.)

La ordinea zilei este, între altele, raportul Secția V-a, asupra cererii făcute de Ministrul Justiției pentru darea d-lui Cesianu <sup>1)</sup>, ca să fie depus înaintea procurorilor.

**C. Cantacozino** întreabă pe d. Cesianu dacă Domnitorul venise în București, când d-sa a spus Prefectului că Matelon complota împotriva vieței Lui.

**Cesianu.** Da, mise spusese de însu-și d. Aga, care a zis că l'a dovedit și-l va prinde, dar mai în urmă a venit croitorul Schmidt la d-sa și 'mi a spus că conspirativii, simțind spionarea poliției, s'aũ risipit.

1) Această afacere este pe larg narată în *Supliment la Monitorul Oficial* No. 64, Anul 1859, Iunie 6, după declarațiunea lui Cesianu.

**Sc. Fălcoianu** întreabă cine era Aga când s'a dus d. Cesianu la d. Barbu Katargiu de'i a spus ce i se descoperise.

**Cesianu.** Era actualul d. Bălăceanu, cu care de la început am avut numai a face.

**Sc. Fălcoianu.** Dacă este așa, cum se zice în relație că descoperirea complotului 'i s'a făcut d-sale înainte de cea d'ântâiu venire a Domnitorului în București, când atunci era Prefect d. Karagea?

**Barbu Katargiu.** Cu o zi sau două, — nu știu bine minte, — înainte de venirea Domnitorului său după ce venise, d. Cesianu a venit speriat la mine și 'mă a spus înprejurarea complotului ce i se descoperise de croitor. Eu am fost mișcat și 'i am cerut mijloace, căci și eu ca român sunt dator și ca Ministru să fac cunoscut Domnitorului acel complot, ca nu cum-va să se întempele un ce cât de mic și să rămână o pată pe un om nevinovat sau să se zică că e fapta boerilor. În urmă am fost la Domn și, la prima întrevvedere sau la a doua, — nu știu minte —, 'i am vorbit despre complotul ce se urzea, dându-'i și note, după lista ce mi se dedese de d. Cesianu, despre conspiratori și alte înprejurări ce mi se descoperiseră. Atunci mi se pare că încă nu se schimbaseră Aga. Tocmai la urmă, când era să plece Domnitorul, l'a schimbat și 'mă a zis că a dat deslușiri Agăi ca să urmărească pe conspira-



tori și că 'i a zis să se pună la dispoziția mea. Aga a și venit, și eu 'i am zis că de acuma e treaba Poliției, că mai mult nu poate face de cât să se înțeleagă cu d. Cesianu, și, de va voi să-'i dea d-lui informații, ca unul căruia i se descoperise toată șiretenia complotului de la început. D. Cesianu a priimit și atunci a intrat în relații și înțelegere cu Aga.

Precum se vede, d. Cesianu, de la început și pînă azi, n'a făcut alt de cât, spăimântat de gravitatea împrejurării, a venit să destăinuiească guvernului ceea-ce afiase. De aci, d-sa se încarcă cu o sarcină ce nu era a d-sale, numai după o povață a Ministrului, în care firește avea încredere, și după dorința de a scăpa societatea de primejdia ce o amenința. Se pune în relație cu Aga și se tractează lucrul precum ați văzut din relația d-sale, pînă când Matelon și Grini pier din țară. Apoi d. Cesianu vine la mine și 'mă spune că acei oameni s'aun făcut nevăzuți.

După cât va timp iar vine la mine și 'mă spune că complotul a apărut din nou mai infernal, cu Bontilă. — „Cine 'ți a spus?“ — „Tot croitorul.“ — Eu 'i am zis că tot ce putea face, este să descopere și aceasta prin Ebreu. Acum cine e acel Bontilă? De unde a venit? Sub ce recomandație a fost dat Poliției, în cât ea să fie datoare a 'l trimite

spion pe lângă Cesianu și să-l facă a juca rolul de conspirator al complotului? Acestea nu se pot înțelege. Aceasta a fost o greșală mare din partea Poliției, să aibă mai multă încredere într'un venetic, într'un vagabond, de cât într'un om cu un caracter cu mult mai înalt, și ca cetățean și ca deputat. Acum cestiunea e aci. Acest Bontilă a fost în realitate numai un spion al Poliției, care încerca să compromită pe d. Cesianu, sau a fost el un adevărat conspirator, care sub rolul de spion a putut și să joace pe Poliție și să tragă pe d. Cesianu în conspirație și complot? Ast-fel se înfățișează lucrul. Trebuie să avem toată bănuiala în cugetul și rolul lui Bontilă, și oare care încredere în caracterul d-lui Cesianu. La dinpotrivă, am bănuî pe d. Cesianu, și, în loc de a'l apăra, l'am înjosora pînă a'l trimite pe banca acuzaților. Oare, făcînd ast-fel, n'am închide ușa fie-cărui om de cinste, care ar putea și ar voi să descopere vr'o crimă? Nu 'i am pune o stavilă de a cerca o asemenea faptă mîntuitoare pentru societate, când va vedea că noi, în loc de recunoștință, îl apăsăm pentru cugetul lui cel bun? și că, din potrivă, șarlatanul, care a jucat un rol problematic, se plimbă fără să 'i ia nimeni socoteală? Ei bine! repet că Poliția a făcut o greșală neiertată, s'a amăgit. Guvernul trebuie

să se oprească aci, să afle ce s'aũ făcut Matelon și Grini. Acel Bontilă de unde a venit, cine este și care 'i a fost cugetul? De vom da pe Cesianu, ce va spune el guvernului de cât ce ne a spus nouă astă-zî? De aceea termin zicînd că noi trebuie să luăm lucrul cu seriositate și să nu lăsăm a remănea o pată pe capul unui om, care nu ne a făcut de cât bine.

**Const. A. Cretzulescu, Ministrul Cultelor.** D. Katargiu, în discursul d-sale, a zis «guvernul», vorbind de șeful Poliției. Noi nu putem lua solidaritatea actelor impiegaților subalterni. Noi nu suntem răspunzători de acestea. Fie-care este dator a 'și da seamă de actele sale. Poate că d. Aga să fie cu dreptul vinovat; eũ însă nu pot lua responsabilitatea nici chiar pentru fratele meu.

**Barbu Katargiu.** Zicînd „guvern“, am înțeles pe d. Văleanu, căci nu puteam să atac guvernul, când chiar eũ eram în guvern. Sunteți greșiți, Domnule Ministru; faceți un anachronism, fiindcă desfășurarea complotului s'a petrecut în timpul fostului Ministeriũ, din care făceam și eũ parte.

**Brâncoveanu.** D. Cesianu s'a cerut de la început de fostul procuror. Guvernul s'a opus a'l da. De aceea a și depărtat pe acel d. procuror, Andronescu.

**Ioan Cantacozino, Ministrul de Justiție.** Nu. La întâia cerere a procurorului, l'am și cerut de la Adunare, însă

Adunarea se afla atunci în vacanță, și acel procuror nu s'a depărtat, ci s'a mutat la altă Curte, după alte trebuințe.

**I. Otetelișanu.** Ar fi bine să vie d. Andronescu, ca unul ce știe cursul pricinii dintru început.

**D. G. Cretzeanu.** E netrebuincios, de oare ce toate actele, din cari putem vedea tot, se află în dosare.

**Cesianu.** Și eu ca acuzat cer să vie, spre a arăta cursul pricinii de tot ce știe.

**I. Cantacozino, Ministrul de Justiție.** Nu ești acuzat, ci instrucția trebuie să fie secretă. Procurorul a arătat această trebuință, spre a nu se compromite rezultatul lucrării.

**Barbu Katargiu.** Nu sunt de opinia d-lui Ministru de a se păzi secretul de procurori. Intre guvernul executiv și Cameră este egalitate de drept și solidaritate. Azi Camera este constituită într'un tribunal, ca să hotărască de trebuie a înjosi pe un membru al ei, de a 'l trimite de pe banca Adunării pe banca acuzaților. Să vină puterea executivă sa ne zică: „mulțumiți-vă cu dovezile ce v'am dat și dați-mi pe d. Cesianu“, nu o priimim. Camera azi e tribunal mai înalt de cât cel criminal, și dacă procurorii știu acele secrete, cu atât mai mult trebuie să le știe Camera. De ce neîncrederea tribunalului criminal în Cameră? Ea trebuie să cunoască tot, ca să poată trimite pe un deputat de pe banca Adunării pe banca criminală. Fapta, din cele spuse de d. Cesianu e

invederat că n'a putut fi alta de cât a unui om de onoare și îngrijat de binele societății, poate cu prea mult zel. Pentru aceea guvernul trebuie să'i fie recunoscător. De aceea conchiz că, fără dovezi puternice de culpabilitatea lui, nu 'l putem da.

**Ministrul justiției.** Să zică Adunarea că art. 144 din procedura criminală se poate aplica la deputați fără consimțimentul Adunării și Ministeriul atunci își va retrage cererea.

**Barbu Katargiu.** Ceea ce a zis Principele Dimitrie Ghica am voit să zic și eu, ci o zic luând terminii din urmă ai Ministrului, când a zis Ministrul justiției: „nu se cere ca acuzat și că Ministrul nu stăruește“. Nu, Domnilor. Adunarea nu 'l poate da. A da este lesne de zis; dar a-nevoie de făcut. Și de aceea vrem să vedem limpede, când facem un fapt. Pe Adunare se reazimă toată norocirea și nenorocirea țării. Acum să vedem în ce categorie punem pe omul acesta. Il cere procurorul? Dar după a cui declarație și aretare de oameni a intrat procurorii în lucrare? După o lucrare preliminară a capului Poliției? După această lucrare procurorii cer pe d. Cesianu nu ca acuzat, ci ca bănuț după acuzările ce 'i fac conspiratorii și Bontilă.

Acum să vedem cum a fost complotul: serios

saŭ numai o jucărie? Să zicem pentru un moment că a fost serios. Oare complotul acesta așa de serios, l'ați fi știut dv. azi, de n'ar fi fost un deputat din Adunare, care, din împrejurări, luând știință de dînsul, a venit la guvern și l'a declarat? Fără aceasta s'ar fi descoperit complotul? Nu. Prin urmare caracterul d-lui Cesianu se schimbă în cazul acesta, fiind-că el este care v'a făcut bine. Dar Poliția a spus Parchetului ce rol a jucat d. Cesianu? De a spus'o, atunci ce mai caută cu d. Cesianu? De n'a spus'o, atunci e greșala Poliției.

Acum să presupunem că complotul nu este serios. Atunci de ce este bănuït d. Cesianu? Că a făcut o jucărie? Nu puteți de cât să rideți de această jucărie. Vedeți dar că nu puteți eși din cercul acesta. De aceea Adunarea, înainte de a da hotărîre, trebuie să ia toate măsurile ca să vază toate hărțile și în urmă să 'și dea hotărîrea.

După B. Katargiu vorbesc V. Boerescu, Ministrul justiției, Principele Dimitrie Ghica. Acești trei susțin că Cesianu trebuie să se ducă de bună voie înaintea procurorului a depune ca martor. Prin aceasta prestigiul Camerii nu se atinge de loc.

La aceste păreri răspunde

**Barbu Katargiu.** Din câte s'aŭ vorbit cu destulă știință și elocință de d. Boerescu și Bozianu, nu

s'a luminat chestia. Ca să ne putem lumina, nu putem face alt-fel de cât să despărțim cestiunea în două categorii. D. Ministru, d. Boerescu și în parte d. Bozianu, vor a pune chestia pe tărîmul că d. Cesianu nu se chiamă nici ca martor nici ca bănuît. Dacă este așa, ca ce e, mă rog? De e vorba numai să se îndeplinească procedura, atunci aceasta nu mai privește pe Cameră, ci rămâne la d. Cesianu. Afară de aceasta, d. Cesianu a dat taciriu, și îndată ce nu se pune chestia așa că d. Cesianu e chiebat său ca martor său ca bănuît, cererea Ministeriului e lepădată. Ministeriul trebuia să știe cine este d. Cesianu. Poliția are asupra-î o mare încriminare, căci trebuia să descurce procurorul pricina. N'a făcut'o? Foarte rău din parte-î. O facem noi. Dar a tăcut'o. Atunci procurorul o știa bine și nu putea întreba pe d. Cesianu alt-fel de cât ca pe un bine-făcător ca să lumineze instrucția, să descopere adevărul, cum a descoperit și complotul.

Ședința se termină prin votarea următoarei moțiuni subscrisă de C. Bozianu, C. A. Cotescu, G. Cretzeanu, I. Brătianu și St. D. Greceanu: « Considerând că art. 144 din « instrucția condiceî penale este o obligațiune pentru fie « care cetățean spre a lumina acuzația publică asupra de- « licțelor și crimelor ce pot compromite ordinea socială: « fiind-că în acest articol nu se implică cestiunea de acuzare « nici de arestare, Camera este de părere că cererea Ministe- « riului nu e în cazurile prevăzute de Convenție și că d. Ce-

« sianu prin urmare este obligat de citatul articol 144 a merge  
 « la procurorie, spre a da toate deslușirile ce i se vor cere  
 « spre completarea instrucției; dar procuroria nu'l va putea  
 « nici acuza nici aresta fără voia Camerii;

« Considerând că Adunarea nu poate lăsa să planeze asupra  
 « unuia din membrii ei un asemenea delict ce ar compro-  
 « mite viitorul nației, ea stăruiește ca d-nii procurori, după  
 « deslușirile ce va da și d. Cesianu, or care va fi convicția  
 « d-lor, să comunice îndată totalitatea instrucției făcute  
 « despre acest complot.»

Propunerea a fost priimită în unanimitate.

În ședința de la 19 Iunie 1859, Ministrul de justiție răs-  
 punde la o întrebare a Principelui Stirbei că instrucția s'a  
 terminat și că d. Cesianu este acum afară din or ce prepus.  
*Monit. ofic.* 1859 Aug. 3, p. 367.

### Ședința de la 6 Iunie 1859.

(*Monit. ofic.* 1859, Iulie 3 și *Suplim. la Monit. ofic.* p. 300 sqq.)

Se comunică Adunării o petiție dată de 8 arendași de  
 moșii mănăstirești și susținută de 5 membri.

**D. I. Brătlanu** observă că asemenea petiții trebuie să se  
 dea la Ministeriū, iar nu la Obșteasca Adunare.

Se hotărăște a se trimite în Secții.

**Văleanu**, ca raportor al Secției a 6-a, dă citire raportului  
 făcut în privința petiției d-lui Costaforu și hotărîndu-se de  
 Adunare a se discuta asupra acestei cesțiuni

**B. Katargiu** zice că nici o dată în fastele par-  
 lamentare ale națiilor nu s'a văzut ca o Adunare  
 să priimească jalba unui particular defăimător a  
 unora din membrii ei, căci cu atât este mai de



osîndit acel particular, cu cât, prin poziția sa socială și prin cunoștințele ce are, nu'î este iertat să nu cunoască conveniențele; că cestiunea din raportul Secției financiare nu-l atinge cătu-și de puțin, fiind vorba în el de guvern și de Obșteasca Adunare, corpuri cari, după natură, trebuie să se controleze unul pe altul. Cu ce drept dar vine un particular să se interpună între aceste două puteri și îndrăsnește a huli o parte din Cameră, care, împreună cu guvernul, formează cei doi stâlpi mari, pe cari se zează toată bolta socială?

După aceasta adaugă că, de ar fi avut în regulamentul Camerii cel mai mic sprijin, ar fi cerut darea în acuzație a d-lui Costaforu pentru îndrăsneala ce a avut. Dar n'a prevăzut asemenea caz și n'a pus în regulament un articol special pentru aceasta. De aceea ceea ce a făcut d. Costaforu rămâne făcut și e sigur că d-lui se căește și nu va mai face. De aceea cere ca, pe de o parte, să se voteze raportul Secției a 6<sup>a</sup>, iar pe de alta pentru viitor să se pună în regulament un articol, care să fie o pavăză în contra unor asemenea huliri, zicînd că asemenea garanții 'și au luat și puterea executivă și cea judecătorească, și că nu știe de ce tocmai corpul legislativ, care trebuie să fie mai pre sus de toate puterile în Stat, să

nu'și iea și el garanțiile lui în contra atacurilor ce un particular ar îndrăzni să-'i facă.

După închiderea incidentului cu petițiunea lui George Costaforu, biuroul anunță că la ordinea zilei este discușiunea asupra budgetului pe anul 1859, asupra raportului Secției finanțiare în privința aceluși budget și a socotelilor pe anul 1858.

După un discurs al Ministrului de finanțe și după o dezbateră la care iaș parte I. Otetelișanu, C. Cretzulescu, Isvoranu, Principele Dimitrie Ghica, Sc. Cretzulescu și d. I. Brătianu, B. Katargiu cere cuvântul.

**B. Katargiu** voind să iea cuvântul asupra bugetului,

**C. A. Rosetti** se opune, zicând că regulamentul (art. 25) nu iartă pe Vice-Președinte să iea parte la discușiune.

**D. I. Brătianu** observă că d. B. Katargiu, ca unul ce a fost Ministru de finanțe, poate da Adunării cele mai bune deslușiri asupra finanțelor, că asemenea deslușiri sunt necesare pentru a se lumina Camera. De aceea cere să se facă o excepție în privința d-lui Katargiu pentru considerațiile mai sus expuse.

**Barbu Katargiu.** Nu stăruesc a cere cuvântul, nici ca să susțiu raportul Comisiei, nici ca să acuz saș să apăr vre-o persoană, ci numai ca să pun discușiunea pe tărîmul ei cel adevărat, pentru interesul Statului, desbrăcându-se de or-ce sentiment personal, de or-ce spirit de partide, de or-ce simpatie saș antipatie individuală. Nu, d-lor, nici urele, nici afecțiile personale nu sunt demne de cine voește a servi cu credință în fo-

losul intereselor publice. Eū voiū zice, precum am făcut tot d'a una: această faptă e rea, când mi se va părea că este în adevăr rea, și binele că e bine, când voiū găsi că în adevăr e bine, fără să mă preocup nici când nici de cine s'a săvîrșit acest rău sau acel bine.

Venind a vorbi cel din urmă, după o discușiune așa de aprinsă de mai multe ore, mă simț copleșit de o mulțime de idei ce această discușiune a deșteptat în minte-'mī; mă vîz silit a înbrățișa o mulțime de puncte și a răspunde la feluri de argumentări contra-zicătoare, ce am auzit pronunțându-se. Nu știū de voiū putea îndeplini această sarcină, după cum doresc; dar voiū încerca a face totul ce 'mī va sta prin putință ca să rezum această chestie degajându-o de elementele intunecoase și turburătoare, de cari a fost pînă aci învăluită, și să pui, de voiū putea, cu acest mijloc, Camera în poziție de a se declara în toată conștiința sa. Cuvîntul meu prin urmare va fi, d-lor, cam lung poate. Vî rog dar să aveți puțină răbdare și să fiți indulgenți. Il voiū divide în mai multe despărțiri: raportul Comisiei, chestia socotelilor, temeliile lucrării Comisiei, drepturile Camerii, căderile noastre în privința datorțiilor ce avem ca Deputați, și în sfîrșit budgetul, asupra căruia, după desvoltările date de d. Ministru de

Finanțe cu atâta lămurire, nu voiū avea a zice de cât puține cuvinte.

Raportul Comisieī, d-lor, nu e, o mărturisesc, așa precum ar fi fost de dorit să fie, nici în ceea ce privește expunerea împrejurărilor, nici în privința formelor parlamentare, nici măcar în privința clasificăției budgetelor. Dar pentru că redacția unui raport nu e făcută după cuviința gramaticală saū parlamentară, nu e un cuvânt, socotesc, de a lepăda și subiectul ce era chiebat a tracta, și pe care noi suntem datorī a' l desbata și pune în lumină. Ca să nu caz în aceea-și greșeală ca și Comisia, care a început vorbirea întâiū despre budget și apoi despre socotelī, voiū vorbi, d-lor, întâiū despre socotelī și apoi despre budget, această ordine părēndu-mi-se mai conformă regulor comptabilității și bunului simț.

Spre a putea în adevēr hotări despre ceea ce avem trebuința a cheltui, e de neapērat să cunoaștem mai întâiū starea averī noastre, starea finanțelor publice. Acest adevēr e recunoscut de toți și în tot locul. De aceea și toate Obșteștile Reprezentații sunt însărcinate cu căutarea socotelilor Statelor ce înfățișează; de aceea și Convenția, ce e astă-zī legea noastră fundamentală, a impus Adunării noastre ca o indatorire din cele mai de căpetenie cercetarea socotelilor, mai adăo-

gând că nici o dată să nu se lase mai mult de 2 ani socotelile Statului necercetate. Guvernul, în această privință, a și avut grija de a trimite, încă de la cele d'ântâiu comunicări ale sale cu Camera, socoteli ale Statului prin oficiul său de sub No. 3. Cu greșeală dar s'a zis ceea ce am auzit zicându-se, că adică Comisia nu a fost însărcinată cu cercetarea de socoteli, ci numai cu rezoluția bugetului.

Comisia, din contră, d-lor, după a mea părere, a fost mai cu seamă însărcinată cu cercetarea socotelilor, și Adunarea, precum vă aduceți aminte, după mai multe desbateri a și autorizat'o a cere de la Obștescul Control și socotelile anilor ce n'aū apucat încă a se revizui de acest departament. Ceea-ce avem dar a cerceta nu e dacă Secția a avut căderea să revizuească socotelile; — aceasta e de netăgăduit; — dar de ceea ce a rezultat din a ei lucrare, și dacă raportul său nu e îndestul pentru a ne lumina, să ne slujim cel puțin de el ca de un punct de plecare și să căutăm a ne lumina inși-ne. Ce avea în adevăr să facă Comisia și ce a făcut? Ea, pe de o parte, era chieată a căuta cu de amăruntul socotelile Statului pe mai mulți ani; iar, pe alta, se află mărginită într'un spațiu de vreme foarte restrâns, grăbită pe toate zilele de reclamațiile Adunării

de a 'și săvârși lucrarea cât mai în grabă, și, osebit, în fața celor mai multe din aceste socoteli nici măcar revizuite de Control, ca să aibă cel puțin înlesnirile ce e chemat a da acel Departament prin a sa prealabilă lucrare. Secția dar, văzându-se într'această poziție neîndemnatică, nu vîz că a făcut alt de cât numai ceea ce putea să facă. Ea s'a mărginit întâi într'o repede citire a osebitelor socotelii, și a constata din înpreunarea lor că există o mulțime de cheltuieli însemnătoare cari au urcat cifra totală a bilanțului obștesc, al Vistieriei, la mai mult de 80 milioane; într'un cuvînt, în vreme ce anul 1856 ce fusese bantuit de un șir de calamități și, din evenimente împovărătoare, intrase în cursul său cu o moștenire de o rezervă de mai mult de 5 milioane, moștenirea ce ne a lăsat anul 1856 este din potrivă de un deficit de 7 milioane și ceva, de și acest an a succedat unui interval de timp mult mai senin, mult mai domolit și mai puțin apêrat de greutățile extraordinare ale anilor trecuți. Această alăturare, această comparație, d-lor, a două epoce așa de deosebite și a două situații așa de depărtate a stării Finanțelor Țerii, era de fire a impresiona pe nație negreșit, precum ne impresionează pe noi astăzi. Putea dar Comisia să rămână impasibilă și mută la vederea acestui

fapt? Nu, negreșit nu, precum nici noi, d-lor, nu'l putem trece cu vederea sau lăsa la o parte ca un ce de puțină valoare, de un interes secundar.

Ce a făcut dar Secția?

Secția, d-lor, văzându-se în neputință de a intra în amărute și definitive cercetări ale socotelilor ce avea înainte'î și din pricinele ce am avut onoare a vă expune mai sus, a părăsit acea lucrare ce era în neputință de a săvirși acum, amânând-o pentru viitoarea sesiune, pînă când atunci va avea și Obștescul Control vreme de a'și desăvârși lucrările sale, și s'a mărginit a supune Adunării numai acele două-trei articole de calea însemnătoare ce i s'a părut a fi cu totul în potriva principiilor fundamentale ale țerii noastre, și cari sunt acestea: lista civilă, fondul gratificațiilor și despăgubirea făcută la niște contraccii de poște, domeniuri, vămi și cele-l-alte.

Intr'un cuvânt, Secția, lăsând, chestia de amărute și de forme, a atins numai pe aceea de principiu.

Urmarea dar a Secției, d-lor, departe de a fi blamabilă, eă o găsec cu totul rațională, și noi suntem datorî a hotări asupra acestor puncte.

Din nenorocire, în loc de a ne pătrunde în dată de adevărata poziție a chestiei și a o supune la a noastră rece și nepărtinitoare judecată, am auzit

cu mahnire, d-lor, rostindu-se vorba de parțialitate, de personalitate, de vrăjbi, de răsbunări asemenea, vorbe amare pentru fie cine în parte, dar mai virtos seci de folos pentru binele public, ca să nu zic vătămătoare.

Am auzit, d-lor, conjurându-se Adunarea în mai multe și mai multe rînduri, să nu se coboare pînă a sluji de instrument patimilor de ură și de răsbunare. <sup>1)</sup>

D-lor, la începutul sesiunii, în altă împrejurare, am avut cinste a zice un ce, pe care sunt silit a-l repeta aici. Iertați-mi această repetiție. Faptele, am zis, d-lor, se săvîrșesc firește de oameni, și noi nu suntem chemați a ne ocupa de cât de acele fapte cari s'aũ săvîrșit de ei. Dacă dar, la fie-ce împrejurare, îndată ce unul din noi va deschide grupa să zică ceva saũ pentru saũ contra unei fapte, i s'ar răspunde: "ântaiũ, nu ai drept să vorbești, ești pãrtinitor. Acela ale cãruĩ fapte le ieĩ ca să le sprijinești îți e rudă, prietin; ești creatura lui," saũ, la din potrivă: "nu ascultați, d-lor, pe acel ce vorbește în contra; e un om aprins de ură, orbit de patima răsbunării. Nu fiți instrumentul unor asemenea mărșave porniri ne-

1) Principele Dimitrie Ghica, vorbind asupra raportului Comisiunii însărcinate cu luarea socotelilor guvernelor trecute, zisese: „Resping raportul Comisiei, căci nu este demn pentru o Cameră de a se face instrumentul patimilor personale.“



vrednice de înalta misiune a reprezentanților unei țări, " ei! d-lor, înbrățișând lucrurile din asemenea punct de vedere, procedând la lucrările noastre după un asemenea mod de judecată, slujindu-ne de acest fel de argumentații, oare cum ne ar mai fi prin puțință a ne îngriji de trebile și interesele țării? Adunarea d-voastră, în a sa ființă, e supusă la greaua îndatorire de a controla adesea faptele, și, faptele fiind săvârșite de oameni, e firește că în toată vremea e osândită a se lovi de persoane. Trebuie dar să-'și aleagă una din două: sau ca reprezentanții ce o compun să se ocupe numai de datoriile lor și să treacă peste personalități, când e vorba de fapte publice, și să'și îndeplinească misia; sau, dacă s'ar preocupa mai mult de a lor persoană, să jertfească interesele țării lor susceptibilității de a fi calificați de partinitori, și prin urmare să abdice la căderile Adunării. Nu mă îndoiesc, d-lor, că nimeni din noi nu va sta un minut la îndoială despre ceea ce are să facă. Siliți dar suntem a intra fără temeri în cercetarea împrejurărilor ce au provocat această îndelungată și furtunoasă desbatere și a hotărî ceea ce conștiința ne va dicta. De aș urma într'alt chip, de aș lăsa în amorțire această chestie sau de aș încerca să o conținesc, oare ce ar zice țara, ce ar zice lumea de noi?

Pentru unii din noi, d-lor, ce au și îndeplinit slujbele țării, fiți bine încredințați, ar zice: „O! ei tot n’au pierdut nădejdea de a fi în capul funcțiilor și prin urmare de a urmări trecutul; de aceea sunt indulgenți!“ Pentru cei-l-alți ce n’au fost încă slujbași publici, negreșit că observațiile ar fi tot de aceea-și natură.

„Aceștia, s’ar zice, ved că se apropie, că a venit epoca ca să apuce și ei din dulcelețurile oblăduirii, și așa încep a trece cu vederea ceea-ce au să dorească mâine poate a le trece și lor alții; ei simt o simpatie firească pentru aceia pe cari îi huleau pînă acum, de când nădăjduesc a le moșteni poziția.“ Acestea sunt, d-lor, plăcutele observații la cari, după dreptate, trebuie să ne așteptăm, de ne vom preocupa de alt ceva de cât de căderile misiei noastre. Am mai auzit zicându-ni-se că toți suntem greșiți în lume, că să uităm trecutul, să ne iertăm unii pe alții, că, în sfîrșit, aceste cheltuieli fiind făcute pe o vreme trecută, Adunarea n’are dreptul de a face prăvilii retroactive.

Cât pentru ceea-ce se atinge de creștineasca mărturisire a d-lui preopinent <sup>1)</sup> și de cererea de iertare, acestea sunt în adevăr niște argumente foarte evanghelice și vrednice de umilința omească. Dar când e vorba, d-lor, de necompetența

1) Const. Cantacozino.

Adunării, de retroactivitatea de legi ce voește a face, atunci sunt silit a răspunde prin această întrebare: dacă, după cum zice d. preopinent, Adunarea are retroactiva, luând socotelile celor ce le au făcut, apoi oare pe ale cui socoteli îi mai rămâne a cerceta? Pe ale celor ce nu le au făcut încă?

Vedeți, d-lor, că un asemenea argument nu poate fi serios, căci atunci saū că legiuitorii ce au dat Adunărilor dreptul de a cerceta socotelile Statelor n'au știut ce fac, saū că au voit să facă o paradă, o glumă; și nu e bine a crede nici că asemenea oameni nu știu ce fac nici că ei și au bătut capul a face parade și glume în niște lucruri de o importanță așa de înaltă ca aceea a legilor unui Stat. Asemenea, d-lor, răspunz și la cele zise pentru cercetarea socotelilor de la anul 1847 <sup>1)</sup> încoace, răspunz, zic, că nu numai sunt gata a intra în asemenea cercetare, indată ce mi s'ar trimite prin canalurile legale, dar v'aș ruga încă, la asemenea înprejurare, să'mi faceți cinstea de a mă numi și pe mine în Comisia Finanțiară ce ați chiema să le cerceteze. Și ați văzut, d-lor, dacă am două cumpeni și două măsuri la lucrurile misiunii mele.

1) Principele Dimitrie Ghica zisese că „sarcina Comisiunii era d'a se ocupa cu facerea bugetelor, iar nu și cu cercetarea socotelilor. Dacă este vorba ca Adunarea să intre în luarea socotelilor guvernelor trecute, apoi atunci ea trebuia să înceapă chiar de la anul 1848.“

Dar a căuta acum să ne sprijinim pe imposibilitate ca să respingem o lucrare posibilă, o lucrare ce avem înaintea noastră, ar fi, d-lor, un subterfugiū incompatibil cu demnitatea unei Adunări Naționale.

Este, d-lor, ceva mai serios: este averea publică. Știți, d-lor, că starea noastră finanțiară, cu toate incurajătoarele vorbe ale d-lui Ministru de Finanțe <sup>1)</sup>, nu e în cea mai de laudă stare, cel puțin nu este în linie cu trebuințele ce simțim, cu îmbunătățirile ce dorim să facem, cu progresul pe calea căruia voim cu toții a intra. Știți că ne lipsesc multe, multe de tot, d-lor, în cât în adevăr nu știm de unde să începem. Știți asemenea că avem și datorii din cari unele cari strigă cu glas mare a lor liquidăție cât mai în grabă, căci sunt luate pentru furnituri de la sormanii particulari, încă de pe la anul 1853 și 1854, și pentru cari prețul acelor furnituri era singura avere, singurul mijloc de hrană și de întreținere

1) Ministrul de Finanțe, C. Steriade, zisese: „Starea Finanțelor Țării nu este atât de deplorabilă precum se crede de unii-alții. Țara e datoare 25 milioane lei (vechi), din cari numai 8 milioane lei este datoare a-i răspunde către particulari, iar cele-lalte le datorează către case și fonduri publice, adică Guvernul către Guvern, și tot de o dată Țara are să primească de la Guvernele ruse și otoman pentru aprovizionările ce le a făcut, în anii 1853 și 1854, peste 16 milioane lei. De se va aproba dar propunerea Ministerului de a se șterge toate aceste datorii către case și fonduri, nu numai că Guvernul nu va mai fi dator, ci din contră va avea și o rezervă de vre o câte-va milioane, și se va privi într'o stare destul de prosperă, în comparație cu actualele sale resurse și cu alte State.“

a familiei lor. Această datorie, d-lor, e de 8 milioane ; 8 milioane, dar neplătite în curs de mai mult de cinci ani. Vedeti dar că e o pagubă de peste 4 milioane, socotindu-se numai pe 10<sup>o</sup>%. Această pagubă împovărătoare, d-lor, oare era cu dreptul să o sufere aceștia, pe când milioanele Statului se imprăștiă în gratificații și alte cheltuieli de trebuințe mult mai secundare? Pentru ca să acoperim aceste datorii și să ne creăm fonduri, pentru ca să putem pași în tot felul de îmbunătățiri de cari suntem așa de lipsiți, vom fi nevoiți, d-lor, să mărim budgetul, prin urmare să înălțăm contribuțiile de toată natura.

Ce vom răspunde însă comitenților noștri, când infățișându-ni-se un budget de 50 — 60 de milioane, vom fi nevoiți să'l acoperim cu din chiar ale lor neapărate trebuințe? Nu ne vor zice oare ei: „dar de ce 50 — 60 de milioane, d-lor, și nu 40 sau 50 numai? căci, după cum cam știm și noi socoteala finanțelor, în casele publice urmează a fi o rezervă de vre-o 10 — 15 milioane.“ Ce vom răspunde? vă întreb. Indrăzni-va vre-unul din noi să le zică: „în adevăr acele milioane de cari vorbiți puteau să fie în casă, dar s'aun cheltuit, și, de și ni s'a spus că s'aun cheltuit cu un chip ilegal, totu-și n'am îndrăznit a zice nimic asupra acestei împrejurări, temându-ne să nu fim acuzați de oameni personali,

de instrumente de răsburare?“ Vă întreb, d-lor, îndrăzni-va vre-unul din noi a da un asemenea răspuns comitenților săi?

După cum vedeți, d-lor, ceea-ce a zis Secția în raportul său nu numai nu e fără cuviință, ci din potrivă cere a noastră băgare de seamă. Să ne rezimăm dar pe dinsul, ca să vedem cari sunt categoriile și cari sunt sumele articolelor acuzate de Secție. Acestea sunt în număr de trei. Vorbesc de cele principale, căci cele de cinci mii galbeni date d-lui Suțuși și de cele 48 mii lei date d-lui Costaforu, acelea intră în categoria aménunțelor ce au a se cerceta în sesiunea viitoare; și apoi nici merită prin a lor neînsemnătate a ne ocupa de ele. Articolele dar de căpetenie sunt: 1) Lista civilă. Nu zic d-lor, că s'a luat nici rău nici bine de Căimăcămie; dar Camera trebuie să se pronunțe. 2) Fondurile împărțite în gratificații. Acestea se urcă, d-lor, unindu-se cu cele luate de prin alte case cu destinație cu totul streină gratificațiilor, se urcă, zic, la aproape 6 milioane: 4 milioane din fondul cerealelor, 175 mii idem lăsați rezervă la începutul anului 1856, 360 mii lei din fondurile dorobanților și grănicerilor, 800 mii din ai Casei Centrale, și 200 mii lăsați în povara venitului cerealelor pe lunile Octobrie și Noembrie, când Căimăcămia de care e vorba încetase cu totul. Acum vedeți, d-lor,

la 6 milioane, fără un-ce, la 6 milioane, d-lor, se urcă gratificația, pe când, v'am spus, o sumă de sërmanî adăstaū de cinci ani plata singurelor averi luate în trebuințele armiiilor, pe când Statul plătea do-bândă la un milion împrumutat de către Vistie-rie pentru acoperirea rescumpărării emancipați-lor, pe când jalnica stare, în care s'a găsit în Septembrie 1858, era în toată puterea ei, și pe când într'una din zile nu mai rămăseseră pe fun-dul Casei de cât 7 mii delei rătăciți.

Cel de al treilea și din urmă articol de cercetare este, d-lor, acela al indemnizațiilor către unii din contraccii de poștă. D-lor, suma acestor in-demnizații a d-lor este de peste un milion 6 sute mii lei. Dar nu e numai suma ce ne impresio-nează, ci împrejurarea ce însoțește această des-păgubire. Acești contraccii, d-lor, cu câți-va ani înainte, se arătaseră cu reclamație la fostul Gu-vern domnesc, și, cercetându-se de Consiliul de atunci, fuseseră respinși. Prin urmare, după legile țerii, nu le mai rămănea de cât a se îndrepta prin canalul judecătoresc. Consiliul Căimăcâmiei însă, sărind peste această legiuire, se constituie el singur într'un fel de tribunal suprem, judecă și hotărăște în potriva Prezidentului Consiliului, al căruia cel mult nu se putea socoti de cât egal, și hotărîrea sa a fost de a se da printr'o trăsură de

condeiū 1 milion 6 sute de mii lei din derăpăna-tele venituri ale Statului, in folosul unor oameni ale cărora drepturi legale le vëzurăți.

Pină aci, d-lor, precum ați vëzut, m'am mâr-  
ginit in singurul lor raport al facturilor, lăsându-mi  
părerea a se forma după aceea a cinstitei Adu-  
nării. Dar aci, d-lor, dați-mi voie să mă simț bi-  
ruit de sentimentul de dreptate ce mă stăpi-  
nește și să zic că această sumă trebuie a se  
plăti fără zăbavă de cei ce au îndrăznit a o in-  
trebuința așa de rău.

Da, Domnilor, opiniunea mea e aceasta și o  
manifestez fără temere de a putea cine-va să  
mă acuze de patimă și de răsbunare.

Sunt trei guverne, d-lor, sub cari m'am aflat  
reprezentant la nației. Natura ideilor mele m'au  
pus in trista poziție de a le critica, când mi  
s'a părut că făcuseră rău. De voiū fi fost greșit, cel  
puțin conștiința imi spune că n'am fost rătăcit  
nici de patimă nici de vr'un interes personal. Ceea  
ce vë zic dar astă-zī la 1859, d-lor, este ceea ce  
am zis la 1855, la 1845 și la 1842: ura nu am  
ințeles'o și n'o ințeleg pentru un om public.

Vë rog, d-lor, ca, desbrăcați de or-ce patimă,  
să procedăm la cercetarea intereselor publice, să  
lăsăm vorbele amare, personalitățile necuvenite  
caracterului nostru, să facem ca Grecii cei vechi,



Ei ziceau, când mergeau să se adune pentru lucrări publice: „să ne punem urele personale sub piatra pragului și, când vom eși, vom ardica piatra, și, venind, ne vom lua urele, simpatiile de sub ea.“ Așa vorbeau Grecii pe acea vreme, domnilor, și de aceea Grecii erau mari și tari, de aceea ei fură o nație ale cărei fapte au străbătut veacurile și au ajuns pînă la noi încununate de slavă și de admirația lumii. Să imităm pe oamenii veacurilor trecute, să ne lăsăm și noi urele și simpatiile sub pragul ușii și, eșind de aici, de vom voi, să le luăm iarăși; dar în lăuntru acestei săli să fim slobozi de or-ce patimă, de or-ce personalitate, să fim așa de curați la sufletul și la cugetele noastre precum e preotul ce intră în altarul Dumnezeirii. Urmând așa, d-lor, vom avea lauda și admirația lumii, și interesele nației vor fi de atunci asigurate de or-ce bântuire.

Acum nu'mi rămâne, d-lor, să mă vorbesc de cât numai despre budget. Dar, în urma luminoaselor deslușiri ce v'a dat d-nu Ministru de Finanțe, simț că am prea puține de zis. Nu voi, D-lor, să sprijin budgetul Ministeriului, căci a fost întocmit de mine; dar, în fața stării provizorii a tuturilor lucrurilor țării noastre, nu e cu putință de a avea altul, și mă mir foarte cum Secția n'a prețuit aceasta și pentru-ce modificările ce a făcut d-nu

Ministru n'au deslușit destul că acel budget său urmează a rămânea întocmai precum e alcătuit său că, la din potrivă, nu poate merge guvernul înainte, pentru-că, termenul legiuirii contribuției fonciare fiind expirat cu anul 1858, nu poate urma împlinirea acestei contribuții, fără incuviințarea Adunării și pentru alte asemenea cuvinte ce e de prisos să mai repet eu.

Mă mărginesc dar, d-lor, a zice numai o vorbă în favorul adăogirii lefilor impiegaților. Acolo arătați că această adăogire este de o netăgăduită trebuință și de o mare importanță chiar morală. Căci cum poate cine-va, și mai cu seamă un guvern, cere activitate și cinste din partea unui slujbaș, a cărui leafă nu e îndestulă ca să-l susție în cele mai de neapărat cheltuieli ale vieții, și unde e demnitatea unui Stat când impiegații săi se află într'o așa de tristă poziție?

În sfirșit, pentru ca să încheiă acest lung și ostenitor cuvânt ce Camera a fost așa de indulgentă a'mi acorda să'î rostesc, vă rog, d-lor, a'mi mai da voie să zic câte-va vorbe și în privința adaosului de 2 parale la ocaua de sare. Împrejurările acestui adaos, d-lor, curg așa: Ministrul fostului Guvern Princiar, la încheierea contractului consumației sării, a fost înscris în contractul arenduirii un articol, prin care se zi-

cea că, la întemplantare de a voi guvernul să măi înalțe prețul sării cu 2 parale la oca, contracții vor fi datorî a priimi asupra-le și acest adaos, plătind Statului patru din cinci părți din totalul preț al arenduirii.

Acest articol a rămas dormind în sênul contractului pînă la 1858 August sau Septembrie; iar atunci, în loc cel puțin ca Guvernul să ia inițiativa, aŭ luat'o contracții, și, printr'o petiție către fostul Caïmacam, aŭ cerut să li se dea acel adaos, căci d-lor sunt gata a-'l priimi după contract. Această bună-voință a contracțiilor se va părea oare-cum netălmăcită pentru cei ce nu cunosc pricina acestei amenințări din partea d-lor; pentru mine însă, d-lor, nu; și vë rog a priimi să v'o și explic.

Consumația din lăuntru este cel puțin de 22 milioane de oca sare pe an; 2 parale la oca adaos face un milion una sută mii lei; analogia a patru din cinci din prețul închirierii este de 700 mii, prin urmare rămâne un folos mic pentru d-nii contracții de 400 mii lei pe an, iar pentru 3 anî, pînă la expirarea contractului, un milion 200 mii lei, fără ca d-nii contracții să aibă cea măi mică cheltuială pentru adunarea acestuia. Cât pentru stabilitamentele d-lor pe la ocne, acestea sunt înființate pentru vînzarea sării de consumație din contract.

Acest folos părându-mi-se prea nefolositor pentru consumatorii de sare, îndată după sosirea mea la Octobrie trecut în Ministeriul de Finanțe, am și cerut a-l mărgini, arătând prin două rapoarte foștilor Caïmacamăi necuviința, immoralitatea, pot zice, a unei contribuții, ce supune pe consumatori la un bir de 400 mii lei pe an în folosul unor particulari. Dar, de nu s'a încuviințat raportul Ministeriului de către Sfatul extraordinar de atunci, Caïmacamăii însă —, pentru ce și cum, nu pot înțelege —, nu l'aū întărit; ei l'aū amânat pînă la înființarea Domniei.

Acest adaus dar, domnilor, pentru cuvintele ce am arătat mai sus, iaū îndrăsneala a ruga pe cinstita Adunare a'l șterge din buget, mai cu seamă când, după cum se vede, mijloacele noastre finanțiare, de și slabe, totu'si pot acoperi pe anul acesta cheltuielile curente, adausul proiectat de legi, și a lăsa și un prisos de peste patru milioane pentru cheltuieli extraordinare. Dar și așa de n'ar fi, iară'si aş zice că pentru 700 mii de lei ai zeciuielii adaus, iară'si făcend trebuință și împrumutându-ne iară'si, n'am plăti de cât 70 mii lei, fie indoit 140 mii lei. Tot este un folos de 260 mii lei, și efectul moral pe d'asupra. Repet dar a zice isprăvind că Onorabila Adunare va face un act de dreptate și moralitate desființand acel adaus.

## Ședința de la 9 Iunie 1859.

(*Monit. ofic.* 1859. Iulie 13, p. 322 sqq.).

La ordinea zilei este discușiunea asupra raportului Secțiunii finanțiare în privința bugetului și socotelilor.

Se face propunerea de a se închide discușiunea asupra bugetului, de a se lua îndată în desbatere bugetul prezentat de Ministeriū și « comparându-l pe de o parte cu acela al anului 1858, slujindu-se pe de altă parte de observațiunile Secției, Adunarea să hotărască ceea ce va găsi cu cale asupra fie-cărui articol, scoțând și adăogând prin amendamente câte i se vor părea că cere cuviința, și la trebuință, pentru a sa mai desăvirșită luminare, să ceară a se da citire și raportului Vistieriei de la trecutul Ianuarie înpreună cu obșteștile bilanțuri acolo anexate.»

**N. Rosetti** susține acest amendament printr'un lung discurs citit.

**Barbu Katargiu.** Adunarea să desbată și să voteze propunerea ce s'a citit.

**D. I. Brătianu** cere ca autorii propunerii s'o esplice, căci d-sa unul nu poate pătrunde diferența dintre dēnsa și raportul Secțiunii finanțiare.

**Barbu Katargiu.** Propunerea difere și de raportul Secțiunii și de ceea ce face Adunarea de două zile, căci nu facem de cât să ne înfășurăm într'un drum rătăcit. Ni s'a trimis socotelile Vistieriei să le cercetăm, potrivit Convenției și legilor țării. Le am trimis la Secție, negreșit, nu ca să petreacă cu ele, ci ca să le cerceteze. Ceea-ce s'a zis că cu votul Adunării de a nu cerceta socotelile în

amărunt i s'a ridicat dreptul Secției de a se ocupa de acele socoteli, nu poate fi consequent. Secția, având în vedere ordonanța Domnului și Convenția, 'și a făcut lucrarea; dar, de este imperfectă sau nu, aceasta e alt ceva. Să nu uităm însă că în toate zilele se zorea să'și dea raportul mai curând.

Așa, tot ce a putut face Secția a fost de a arunca o privire repede, a'și forma o idee, pe care a exprimat'o în raport, apoi a trecut la budget, și a zis că precum guvernul a mers șeșe luni fără budget, să meargă tot așa pînă la finele anului după budgetul anului 1858. Comisia a mărturisit că a pierdut din vedere deosebirile ce erau la venit și cheltuieli, între budgetul dat de Guvern și cel din 1858. Apoi aceste deosebiri au trebuință de o autorizație a Camerii, ca să poată Guvernul merge înainte. La venituri diferența cea mai mare este următoarea : venitul zeciuielii proprietății, care a expirat la începutul anului și pe care Ministeriul cere să o continue și acest an, precum și acele 2 parale adaus la ocaua de sare ce urmează a se desființa ; iar la cheltueli, afară de cheltuielile ordinare ce sunt conforme cu budgetul anului trecut, este adaosul lefilor impiegaților de gradul inferior. Adaosul necesar să'l priimim, căci aceste lefi s'au hotărit într'o vreme când leul

prețuia o rublă de azi; prin urmare nu mai pot fi de ajuns sërmanilor impiegați, căci seamănă cu o haînă ce s'a făcut unui copil mic, care făcându-se flăcău mare, haîna nu 'l mai încape. In sfîrșit moralitatea și demnitatea Guvernului cere să se facă un adaos; căci ce onestitate poți pretinde de la un impieगत căruia nu 'i dai nici cu ce să se hrănească? Aceste două deosebiri sunt dar cele mai de căpetenie. Comisia nu le a băgat de seamă. Ce am vrut noi să facem? Să facem pe față ceea ce Comisia a făcut pe dos; să facem după toate regulele comptabilității, lămurind antaiū bilanțul anului trecut, să vedem ce ne mai rămâne în casă și apoi să trecem la budget. Nu s'a priimit aceasta; s'a cerut mai antaiū să ne ocupăm de budget. In acest sens se face propunerea ce se citi. Nici aceasta nu vë place? Se vede dar că cugetul vë este de a face să ne învîrtim fără a produce nimic. Cel puțin vom lăsa pe lume să bănuiască aceasta.

Ministeriul însă a declarat că, de nu 'i vom da budget, Guvernul nu mai poate înainta. El a făcut o lucrare provizorie, numai ca să poată merge înainte; căci, într'un timp așa de scurt, nu putea pregăti toate lucrările, cari să schimbe fundamentele acestei țări, dându 'i altele noi. Guvernul merge dar pe provizoriū, și ne a supus un budget tot

provizoriu. Pe acesta să'l discutăm, orientându-ne după cel din 1858.

S'a zis de unii că trebuie să știe cu deamăruntul pe ce se cheltuește, pentru ca să poată vota; dar acelea sunt cheltuieli hotărîte o dată pentru tot d'a una și întocmite de la Regulament. Ar fi ridicul să stăm acum să vedem câte boabe de grâu mănâncă un soldat și câți coți de panză trebuie pentru o cămașă. Acestea sunt lucruri ce privesc pe Ministeriū, și pentru ast-fel de lucruri, nu o lună, nu zece, ci ani trebuiesc spre a se discuta una câte una. Dar Guvernul nu poate sta fără budget. Pe lângă acestea se va lăsa o bănuială că nu voim să hotărîm cu budgetul nimic, ca să nu venim la socoteli, și că vrem să trecem cu buretele peste ele ca și în trecut. Ei bine! Un miliard aproape s'a cheltuit de la Regulament, în curs de 25 de ani. Și ce avem? N'avem nimic. Miliție? Nu! Școli? Nu! Drumuri? Nu! Arme, temnițe? Nimic! Abia ne aū rămas din acel miliard niște rudimente barbare, ce cad în ruină și cari toate trebuiesc dărimate, iar în locu-le trebuiesc făcute altele noi. Și când avem atata de făcut să zicem publicului: „nu vrem să intrăm în cercetarea socotelilor, ci să trecem peste ele?“

Mai adaug că nu viū cu personalități și patimi, ci cer să fim drepti pentru toți: judecători reci



și imparțială, preocupându-ne numai de binele și interesul public, lăsând afară din Cameră și din desbatere rude, prietini, urii și toate patimile. Trebuie să intrăm în acest local curățit ca sufletele muritorilor înaintea scaunului Vecinicii și, după ce vom eși, să luăm iară-și slăbiciunile naturei ome-nești. Aci să vedem unde este averea Statului, ce s'a făcut cu dënşa? Statul e dator milioane pe la particulari cari așteaptă de ani întregi. De ce? Oare Statul e falit? Nu! Decî cată să li se plă-tească. Dar mai, 'nainte de a ne adresa la con-tribuabili, nu trebuie să căutăm pe fundul Case-lor, ca să vedem de nu mai sunt niscai-va mi-lioane rëmase, ca să nu împovărăm țara cu prea multe contribuții?

Iată ce cerem cu propunerea ce s'a citit.

Să intrăm în budget. Să prefacem ce nu vom găsi bine; iar pentru socoteli va veni o Comisie specială pe urmă, care le va lua cu deamăruntul, și dacă, la numirea acelei Comisii, voiü face și eu parte dintr'ënşa, mă îndatorez a fi drept, sever pentru toți, și nu voiü apëra pe nimeni, precum nu-ı am menajat nici apërat la 1842, 1845 și 1855. Interesele Statului măi presus de toate, iată busola ce mă va călăuzi în toată viața mea publică!

**D. I. Brătianu** sfirșește un lung discurs propunënd ca «majoritatea să formeze o comisiune *ad-hoc* pentru cerce-

tarea socotelilor cu cea mai mare severitate, adăogând că numai ast-fel Camera va scăpa de bănuiala că lucrează cu patimă. Iar pentru budget, să ia Ministeriul răspunderea anului acesta,—și deficit și adaus—, și să infățișeze budgetul, pe care Adunarea să-l voteze. D-sa declară că nu ia parte la budget de cât în modul propus de d-sa; face apel la sentimentele nobile ce a exprimat d. Ministru de Finanțe (Const. Steriade), când a apêrat mărimea lefurilor. Să se gândească cu acelea-și sentimente la toate clasele române și la cele două parale pentru ocaua de sare, cari aduc atâta pagubă statului agriculturii.

**Barbu Katargiu** se unește cu d. Brătianu întru cât privește luarea socotelilor. De asemenea se apropie de propunerea preopinentului, în ceea ce se atinge de budget. Roagă decî pe biuroū a pune propunerea la vot, căcî, după câte vede, ea rezumă o dorință generală.

**Principele Dimitrie Ghica** caută să apere Căimăcămia lui Alexandru Ghica, aruncând în acela-și timp acuzația asupra domniei Principelui Stirbei și incheie cerénd să se ia socotelile din anul din care nu s'aū dat.

**Barbu Katargiu.** Atât Principele Dimitrie Ghica cât și d. Brătianu zic că sunt acuzați de a voi să treacă cu buretele peste socotelî. Știți prea bine, d-lor, că nici o data n'am obiceiul de a acuza pe cineva. Ceea ce am zis nu este că d-lor voesc să treacă cu buretele peste socotelile trecute, dar că poate să fim bănuți de opinia publică, —și cu oarecare dreptate —, de a avea această dorință. Cât des-

pre ceea ce a zis Principele D. Ghica că am uitat se spuî numele autorului contractului pentru consumația sării, precum și de a vorbi de cele urmate la arenduirea exportăției de sare, am cinste a respunde că, întru cât se atinge de chestia din urmă, e știut de toți că pe acea vreme nu îndeplineam nici o funcție activă. Prin urmare nu puteam ști nimic despre cele urmate. Iar cât pentru chestia adaosului, mă repet și acum că nu numai am numit pe autorii contractului, dar am mă adăogat, când am vorbit despre aceasta, că de aș fi făcut eu acel contract, nici o dată n'aș fi înscris într'insul acea clausă; și că de aceea în dată ce am intrat în Ministeriul Finanțelor, întelnind această înprejurare —, căci atunci începea și plata aceluî adaos —, impresionat de ilegalitatea sa, am și cerut prin două raporturi de la fosta Căimăcămie desființarea aceluî adaos. Dar dacă s'a scris în adevăr de unii și s'a pus în lucrare de alții, eu nu acuz nici pe aceștia nici pe cei-l-alți. Guvernul ce a pus în lucrare această măsură poate nu s'a îndeletnicit a face nici o socoteală, precum am făcut'o eu ce am patima lămuririi cifrelor, ca să ved pînă unde se întindea căștigul ilicit al contractiilor cu ocazia aceluî adaos.

Acestea sunt cele ce am avut a respunde la

vorbele Principelui Dimitrie Ghica zise cu destulă elocuență și delicateță, și pentru care acum îi mulțumesc.

**Principele D. Ghica.** N'am răspuns la unele din zisele d-lui I. Otetelișanu, despre Pantelimon. Imi păstrez dreptul de a-i răspunde la timp. Atunci voi dovedi că, de și s'a făcut de fosta Căimăcămie o faptă arbitrară în privința acestor așezăminte, însă ea s'a făcut în urma unei fapte mult mai arbitrară de fostul Guvern; căci așezământul Pantelimonului, după Regulament, rămâne să se administreze de familia lui Ghica. N'a fost prin urmare fapta Caïmacamului Alexandru, ci numai contra-otrava unui act arbitrariu făcut de Principele Bibescu contra articolului 120 din Regulament, și dovadă e și ofisul Principelui Știrbei, prin care încorporează aceste așezăminte cu ale Statului, când lucru regulat era să ceară documentele și actele, după cari se administrează aceste așezăminte, și apoi să hotărască, dacă nu cum-va s'a urmat întâiu hotărînd și apoi cercetând actele.

**Constantin A. Cretzulescu, Ministrul Cultelor.** Dosarul acestei pricini este în Ministeriü ; acolo nu găsesc ofisul de care vorbește Principele D. Ghica ; găsesc numai o lege, în care se zice că Pantelimonul să fie admis în fondurile Statului, și vëz și acum un ofis nou, care sancționează acea lege.

**Principele Dimitrie Ghica.** La vreme voi răspunde.

**D. I. Brătianu** face un amendament la propunerea celor 5 membri. 1)

**Barbu Katargiu.** Să'mi dați voie să răspunz la acest amendament cu un fel de mică poveste.

1) Cinci deputați și a nume N. Bibescu, B. Bellu, C. Otetelișanu, Filișanu și D. Pliniceanu cereau luarea socotelilor Vistieriei de la 1855 pînă la 1858 inclusiv, iar amendamentul d-lui I. Brătianu cerea examinarea tuturilor socotelilor încă de la 1847.

Prin acest amendament se cere cercetarea socotelilor de la 1847. Dar această cercetare este legată de niște împrejurări politice. Să desființăm ceea ce putem și să facem ceea ce suntem competenți a face. Să ne inchipuim că am avut o fată, o soră, pe care dând'o sub epitropie unui om oare-care, acel epitrop ar fi întrebuințat rău o parte din stare; că l'am fi tras prin urmare în judecată și că tribunalele, din slăbiciune sau părtinire, ar fi disculpat pe epitrop și ar fi găsit că bine s'au făcut acele cheltuieli abusive în paguba nevirstnicei. În urmă, venind alt epitrop, acesta mănâncă cu totul starea epitropisitei, și așa tragem și pe acesta la tribunal. Oare ce ar zice tribunalul avocatului, care ar veni să susție că, pentru ca să se tragă în judecată acest al doilea epitrop, ar trebui să se tragă și cel d'ântăiū, că și el a prăpădit starea? Dar epitropul d'ântăiū are în mâini hotărîrea tribunalului de antăia instanță; bună-rea, o are. Tribunalul d'al doilea poate să desființeze pe cel d'ântăiū? Nu, căci acest tribunal era făcut de două puteri. Acestea aū un legămēt cu cele de azi. Suntem veniți aci prin o parte a tractatului de la Balta-Liman. Cele șapte puteri aū găsit cu cale a ne pune executori ai Convenției, pe când Guvernul de la Balta-Liman se afla sub regimul tractatului cu acela-și

nume. Acel Guvern, fiind controlat de autoritățile de atunci, a fost găsit în regulă și prin urmare acuitat. Oare, lăsând la o parte aceste considerații, n'am greși noi, când am zice să nu judecăm pe al doilea epitrop, fiind-că cel d'ântăiū epitrop a câștigat judecata pe nedrept?

Cât despre socotelī, eū sunt gata să le cercetăm nu de la 1847, ci de la 1834, numai să le putem cerceta.

### Ședința de la 13 Iunie 1859.

(*Monit. ofic.* 1859. Iulie 17, p. 333 sqq).

La ordinea zilei este continuarea discușiunii asupra cercetării socotelilor și asupra budgetului.

**Barbu Katargiu** amintescă că, în ședința trecută, s'a făcut asupra socotelilor o propunere, la care mai mulți deputați aū adaus un amendament și un subamendament ce aū fost puse la vot și respinse, și cere a se pune acum la vot și propunerea asupra căreia nu s'a luat nici o hotărîre.

**V. Boerescu** cere ca mai ântăiū să se citească amendamentul sēū. Adunarea priimește și, citindu-se acest amendament susținut de 29 deputați, se depune pe biuroū.

Acest amendament este formulat ast-fel:

« Considerând că examinarea socotelilor este o cestiune ce trebuie tractată cu răceală și imparțialitate;

« Considerând că Adunarea este datoare a revizui toate socotelile, cari n'aū fost întărite și afirmate de către Obșteasca Adunare după Regulament;

« Considerând că, în cursul desbaterilor ce aū avut loc în

« sênul Adunării, s'a recunoscut că Principele Alexandru Ghica și Barbu Știrbei o să aibă a întoarce la Stat oare-cari sume rău luate din tezaur sau rău întrebuințate ;

« Dar fiind-că, pe de o parte, nu e conform nici cu demnitatea nici cu imparțialitatea Camerii de a condamna pe un om, fără a-l asculta și a-l judeca ;

« Și fiind-că, pe de altă parte, Statul iară-și nu trebuie să fie expus, prin prelungirea acestei judecăți, a-și pierde asigurările sale pină nu va fi plătit integral ;

« Sub-scrișii sunt de opiniune, în privința socotelilor :

1) « De a se numi îndată o Comisie permanentă, care să examineze socotelile nu numai de la 1855, ci toate acele socoteli cari n'aũ fost revizuite și întărite de către Obșteasca Adunare după Regulament. Această Comisie se va constitui într'un fel de tribunal, spre a constata toate abuzurile ce s'ar fi comis de Guvernele ce s'aũ urmat în acest timp ;

2) « Așteptând lucrarea acestei Comisii, Principii Al. Ghica și Barbu Știrbei se vor supune la această măsură asigurătoare pentru Stat de a nu putea instreina nimic din starea lor ;

3) « La începutul sesiunii viitoare, Comisia permanentă va presenta Camerii rezultatul lucrării sale negreșit. »

Semnați : *V. Boerescu, Dimitrie Ghica, Al. Const. Golescu, A. Prejbeanu, C. Bozianu, N. Rosetti, Nicolae Golescu, Barbu Vlădoianu, C. Gr. Ghica, N. C. Isvoranu, G. Văleanu, P. Derbescu, Sc. Voinescu, G. Crezeanu, N. Lahovari, M. Marghiloman, C. Deșliu, N. Păcleanu, C. Argintoianu, I. Marghiloman, I. Brătianu, Sc. Turnavitu, C. T. Grigorescu, C. A. Cotescu, St. D. Greceanu, T. Brătianu, C. Apostolescu, N. Opranu, C. A. Rosetti.*

**Barbu Katargiu**, luând voie de la Adunare, citește și d-sa un subamendament tot în privința socotelilor și 'l depune la biuroũ.

Iată acel subamendament :

„Considerând că din propunerea ce dă în cu-

„noștința Adunării sub iscăliturile a mai multor  
„onor. deputați,

„Unindu-se socotelile necercetate încă de nici  
„una din Adunările competente cu acelea ce  
„suntem chemați prin Convenție a cerceta, s'ar  
„putea socoti împiedicată Comisia de a cerceta  
„chiar pe acestea ce 'i sunt trimise de Guvern,  
„subscrișii propunem ca, la eventualitatea de a  
„nu se trimite Comisiei acele socoteli anterioare  
„anului 1856, Comisia să-și înainteze lucrările  
„sale asupra acelor numai ce Guvernul se va  
„socoti în cădere a'î trimite, și Guvernul să fie  
„rugat ca, pentru sumele recunoscute de ilegal  
„cheltuite, încă de acum, să se ia măsuri  
„asigurătoare.

„Aceasta fiind adinca convicție de dreptate a  
„subscrișilor, ei declară că, din parte-le, la din  
„potrivă, resping de asupra-le or ce răspundere  
„înaintea comitenților lor și a nației întregi pentru  
„illegala însușire de fosta Căimăcămie a listei civile,  
„a gratificațiilor și a indemnizațiilor.“

Subscriși : *Barbu Katargiu, G. Lens, I. Socolescu, I. Otetelișanu, N. Bibescu.* 1)

1) Prin acest amendament se acuză Căimăcămia lui A. Ghica : 1) că 'și a apropiat lista civilă hotărâtă de legi numai Domnului Țării ; 2) că a dispus de fondul gratificațiilor contra legilor, cari puneau acest fond numai la dispoziția Domnitorului ; 3) că reu și fără cale a indemnizat de suma 1<sup>1</sup>/<sub>2</sub> milion lei vechi pe niște contracții de poște, domenii, etc.



Se pun în dezbateră aceste două amendamente și se începe dezbateră asupra celui propus de V. Boerescu.

**I. Otetelișanu** întreabă că, dacă Guvernul nu va voi să nu va putea trimite toate socotelile de la 1847, Comisia să nu cerceteze nici pe cele trimise deja, adică de la 1855 până azi?

**V. Boerescu** răspunde că articolul din amendament precizează destul de bine că Comisiunea are a intra îndată în cercetarea socotelilor ce îi sunt în mână.

**Barbu Katargiu** aprobă cu plăcere unitatea și apropierea ce se pun între opiniile și dorințele ambelor părți din Adunare prin amendamentul d-lui Boerescu, și adaugă că, spre a se vota în deplină convicție de conștiință și a se risipi orice bănuială ar mai rămânea, ar trebui să se intrunească și subamendamentul d-sale, care nu este mai mult de cât o complinire a celui propus de d. Boerescu.

**D. I. Brătianu** combate subamendamentul d-lui Katargiu, zicând că este nu numai de prisos, ci și necuviincios. Apoi d-sa adaugă: «Ca să dăm o probă că n'am voit să adoptăm o tactică abilă, dar nedemnă de o nație, de a ne servi de patimile unui partid forte spre a isbi pe altul slab <sup>1)</sup>, am cerut și repetăm iară-și ca toate abuzurile să fie lovite de nație, iar nu de un partid.» Cât pentru ceea ce s'a zis de unii că acele abuzuri ar fi poate necunoscute și prin urmare anevoie de urmărit, d. Brătianu produce un act oficial, un raport al d-lui S. Cretzulescu, ca Ministru în acea epocă, prin care denunță către Principele Caïmacam Ghica spoliațiile ce des-

1) Prin partid forte d. I. Brătianu înțelege pe al Principelui Stirbei, cu care ținea și Katargiu; prin partid slab, pe al Principelui Al. Ghica.

coperise sub Guvernul precedent. Din acest raport d. Brătianu citește numai cifrele ca mai elocvente de cât or ce cuvinte, și ast-fel se vîd risipiți :

	Lei vechi	}	Toate acestea peste su- mele ce erau legiuite.
1. Sub titlul de mile și ajutoare . . . . .	1,795 584		
2. Sub titlul de gratificație . . . . .	250.500		
3. Sub titlul de pensii . . . . .	36.444		
4. Sub titlul de ținerea bisericilor . . . . .	2,934.590		
5. Sub titlul de lefuri protopopilor . . . . .	21 390		
6. Sub titlul de adaus la Seminarii . . . . .	67.000		
7. Din casa eparchiilor pentru gratificații și pensii . . . . .	285.000		

Nu mai acestea sunt destul spre a ne convinge că și sub Guvernul Stirbei s'au comis destule abuzuri <sup>1)</sup> și că s'a atacat nu numai venitul, ci chiar fondurile statornice ale monastirilor. In privința administrației proprietăților, raportul citează : 1) *Schimbul din anul 1850 dintre Mitropolie și d. Colonel N. Bibescu, carele luă moșia Brezoaia din Ilfov cu o pădure ce singură aceasta a vîndul'o pe 12.000 de galbeni și cu o arendă de 21.000 lei în acea epocă, în schimb cu moșia Golumbu din Dolj, mult mai mică și care abia astă-zî dă 22.000 lei pe an*; 2) *schimbul din 1851 dintre Episcopia de Argeș și d. P. Olănescu, etc.*

**Barbu Katargiu** revine asupra propunerii de a se incorpora amendamentele.

**V. Boerescu** arată că, după obligația ce 'și a luat Ministeriul, aceasta este de ajuns.

**Barbu Katargiu** răspunde că, pentru o cestiune așa de importantă, e de dorit să fie o însemnătoare majoritate, care nu s'ar primi de cât pri-

<sup>1)</sup> Cu toate acestea n'a fost administrație mai inteligentă și, relativ vorbind, mai onestă, de căta Principelui Stirbei.

imindu-se propunerea de a se uni amendamentele. Intru cât se atinge de făgăduiala Ministerului că va procura toate documentele, d-sa amintește faptul că s'aũ vëzut chiar în ședința trecută discușiunii, cari contestaũ Secțiiei dreptul de a intra în socoteli necontrolate. In deșert s'a demonstrat competența Camerii numai de a legitima aceste socoteli, căci Controlorul nu este de cât un Ministru al Guvernului, și în fine urmându-se ast-fel, Comisiunea ar găsi ocazie de a protesta că n'a făcut nimic din cauză că Controlul nu a cercetat socotelile, și cu chipul acesta s'ar amâna lucrarea din Secțiune și s'ar realiza dorința celor ce vor a se trece cu buretele peste trecut. Katargiu adaugă că aici sunt două cestiuni: 1) dreptul de control al Adunării și 2) o cestiune politică. Convenția de la Balta-Liman, fatalmente un act public, și tractatul de la Paris, care a depărtat'o la început, ne a trmis în urmă pe chiar acest Guvern de la Balta-Liman, ca să ne organizeze. Ast-fel, zice d-sa, întemplantu-se ca o piedică politică să oprească cercetarea socotelilor aceluı Guvern, am ajunge să legăm o măsură posibilă de niște evenimente incerte și să nu mai putem realiza nici ceea ce ne stă astă-zı în mână.

„In ceea ce mă privește pe mine, nu voesc să

apăr moralitatea Guvernelor trecute, pe cari le am combătut, și nu mă cred nici de cum un personagiū atât de mare, ca să deschiz ușa, precum s'a zis <sup>1)</sup>, vre unei puteri în țară. Iar cât pentru ceea ce s'a zis <sup>2)</sup> că șefii acelor Guverne vor alerga cu feluri de intrigă pe la Curțile streine chiemându-le în ajutor, ca să le acopere abuzurile, nu socotesc că acele puteri au trebuință ca să mă fac eu avocat al moralei națiunilor. Nu le crez însă într'o stare așa de înjosită, în cât să se lase a se influența de unii-alții, și să dea acestora sprijin la ale lor netrebnicii în contra intereselor unei nații." D-lui arată cât îi sunt de scumpe drepturile țării, dar că știe tot de o dată a despărți sentimentalismul de rațiune; rațiunea rece, măsura posibilului, e singura cărmă în politică; iar dorințele rămân în inimă, pînă în momentul când se realizează.

După o desbatere la care ieau parte Principele Dimitrie Ghica, V. Boerescu, I. Brătianu și Turnavitu, se pune la vot amendamentul lui Barbu Katargiu și se respinge cu 33 bile negre contra 27. Apoi, punându-se la vot amendamentul d-lui V. Boerescu, se primește cu o majoritate de 50 bile albe contra 9, căci Principele Stirbei s'a abținut.

1) De d. I. Brătianu.

2) De acela-și.

## Ședința de la 18 Iunie 1859.

(*Monit. ofc.* 1859, Iulie 22 p. 346).

În ședința de la 16 Iunie 1859 s'a votat, între altele, alegerea a 11 membri în Comisiunea permanentă pentru cercetarea socotelilor ce nu s'au verificat de Adunarea Națională după Regulament.

La prima votare au întrunit majoritatea trebuincioasă : V. Boerescu, B. Katargiu, I. Otelelișanu, E. Kinezu, I. Petrescu, B. Bellu, G. Lenș și St. Greceanu. Cei-l-alți trei n'au întrunit majoritatea absolută

La a doua votare se aleg : C. A. Rosetti, C. Bozianu și I. Brătianu. La alegerea acestor din urmă face aluzie B. Katargiu în declarația ce urmează.

**Barbu Katargiu** anunță că, în urma împrejurărilor puțin parlamentare din ședința trecută, cu ocazia votării celor trei din urmă membri; în urma acuzării repetate de o parte a Camerii de ură, părtinire și răsbunare, d-sa dinpreună cu patru colegi ai săi, demisionează din această Comisie, lăsând cercetarea socotelilor asupra părții acuzătoare. Tot de o dată aduce aminte că, în cursul debaterilor asupra raportului Secției financiare, s'a arătat că 10 milioane, risipite fără nici un temei, trebuie să reîntre în casa Statului și că, unindu-se socotelile din urma anului 1856, cu acelea ale anilor precedenți, e foarte de temut că se vor aduce complicații și anevoințe în realizarea acestor socoteli.

În fine d-se zice că, prin această retragere, cei 5 membri lasă asupra părții stânga toata onoarea și răspunderea acestei lucrări, rămânând ca partea zisă dreaptă se dea la timp o nouă dovadă că primește cu mulțumire binele or de unde și de la or cine va veni; iar când lucrarea ar vătăma interesele publice, desaprobarea dreptei se va mărgini în cercul cel mai restrâns al moderației, lăsând opiniei publice a hotărî cum s'au îngrijit interesele țării, în această ocazie.

### Sedința de la 19 Iunie 1859.

(*Monitorul oficial*, 1859, August 3, p. 367 sqq.)

La ordinea zilei este : 1) Alegerea a 5 membri în Comisiunea pentru cercetarea socotelilor, în locul celor ce au demisionat ; 2) Votarea în total a proiectului relativ la militarii răniți la 1848 ; 3) continuarea discușiunii budgetului.

Procedându-se la vot, se aleg în comisiunea pentru cercetarea socotelilor dd Stefan Vlădoianu, St Cesianu, I. Slătineanu, Barbu Slătineanu și D. Stefanopolu. Trei din aceștia și a nume St. Vlădoianu, I. Slătineanu și Cesianu demisionează. Atunci se aleg A. Angheleanu, C. Otetelișanu și D. Filișanu, însă și acești doi din urmă demisionează.

**D. I. Brătianu** espune diferitele faze, prin cari a trecut cestiunea socotelilor, de la ivirea ei și pînă astăzi, diferitele incidente și desbateri ce ea a provocat în sênul Adunării și cari toate constată reaua credință a părții drepte și constanta ei intenție de a sdrobi drapelul unui inimic, care îi face atâta umbră la planurile partidului ce ea reprezintă. Retragerea d-lui Katargiu cu cei patru colegi ai săi d. Brătianu o consideră nu ca o dovadă de deplină încredere, după

cum zice d-sa, ci ca o consecuență a tacticei ce partea dreaptă a căutat să țină în tot-d'a-una, căci, văzând că nu poate avea unanimitate, a preferit a renunța și la majoritatea ce i se lăsase.

Astă-zî chiar se face a treia votare, și stînga, ca să se încredințeze încă o dată că nu pretinde majoritatea în Comisie și că 'i place a se pune sub controlul drepteî, care are mai mult experiența trecutului, împlinește pe membrii retrași prin alți cinci tot din acea parte. Dar trei dintr'înșii își dau îndată demisia, și mai procedînd încă și la o a patra alegere, cei noui aleși se retrag și dênșii, toți sub niște pretexte ce nu pot fi primite de Cameră și cari vădesc lămurit că dreapta astă-zî refuză din sistem de a mai lua parte în Comisie.

Ast-fel dar, ca să arătăm pe față purul adevăr cum există, partea dreaptă văzînd că, în cursa ce întinsese Guvernului Ghica, poate să cază și cele-l-alte Guverne ce s'au succedat de la 1847 pînă astă-zî, caută acum și se sileste din toate puterile cum să nimicească ea însă-și această cursă. Noi cari am fost acuzați de partizani și apărători ai Guvernului Ghica, pentru neputința noastră ca indivizi și ca partid politic, am socotit de datoria noastră a veni aici să constatăm adevărul în toată puritatea lui. Ceea ce am întîmpinat însă de cea-l-altă parte a fost o hotărîre luată cu multă statornicie și abilitate de a se pune piedici lucrărilor Comisiunii. Domnilor, să vă spun : o faptă poate fi vătămătoare; dar, când acea faptă este naturală și consecuență cu principiile celor ce o fac, este respectabilă, vine din simțiment de conservare. V'ați văzut ca partid în ajun de a vă inneca în groapa ce înși-vă ați săpat, și faceți toate mijloacele ca să scăpați. O mai repet, vă respect; tenacitatea d-v vă face onoare, e de datoria d-v să căutați a scăpa din groapă. Este însă și de datoria noastră să îngrijim ca nu, când veți vrea să săriți din lac, să aruncați noroiul asupra noastră. Prin urmare vă declarăm că vom trece îndată la numirea acelor membri și, de vreme ce așa vreți, vom completa Comisia cu membri afară din sînul d-v și vom căuta cu toate mijloacele a neutraliza toate piedicele ce veți pune

înaintea noastră, pentru ca justiția să-și ia cursul său și cei vinovați să se pedepsească după faptele lor. O zic cu credință că o să isbutim și o să vă biruim, fiind-că am credință în viitorul nației mele și crez că condițiile cele nenorocite ale trecutului nu vor mai veni să împiedice nația de la exercițiul celor mai sacre drepturi ale sale.

**Barbu Katargiu.** Astă-zî, ca tot d'a una, ascultaî cu îndestulă mulțumire cuvîntul d-luî Brătianu rostit în adevăr de astă dată într'un ton mai domol, mai puțin violent de cât or când. Cu toate acestea, de și mai puțin înțepoase, mai puțin ascuțite cuvintele d-luî, totu-'și d-sa nu se putu stăpâni de a arunca acuzații și a pronunța cu această ocazie și mai mult linia de demarcație între părțile numite dreapta și stînga, pe care toți știți că de la 22 Ianuarie și pînă acum am respins-o din toate puterile mele, m'am luptat în toate zilele și în toată ora spre a o șterge. Am strigat tot d'a una: „Nu voiî dreapta și stînga!“ Ce mi s'a răspuns? E de prisos a o mai zice, protocoalele sunt de față.

Viî acum la chestie.

Budgetul, dându-ni-se aici de Ministeriî, s'a trimis la Secție; ea ne-a înfățișat o lucrare imperfectă, — sunt cel d'antâiî, care am mărturisit-o. Dar, în raportul ei, ea a arătat trei articole de principiu, cari, — fie juste, fie asupritoare în fondul lor, — nu arătau nici de cum că cele-l-alte articole nu aî trebuință de cercetare. Rău este



aceasta saū ba ? Nu știu. Ea n'a zis : „cele-l-alte articole, n'au trebuință de cercetare.“ Indată după această citire, s'a ridicat un glas mare, un glas de Stentor contra Secției și a părții drepte, zicând că este nu numai un partid contra altuia, ci un partid de persoană contra altei persoane. Au trecut mai multe ședințe, și, la vijelia de acuzații și incriminări prin care am fost calificați de instrumente de răsbunare, de partizanii ai unuia și altuia, de trădători chiar, această parte ce se califică de dreaptă a răspuns tot d'a una printr'o răbdare nemărginită, printr'un stoicism, la care negreșit nimeni nu s'a așteptat. Acum auzii de la un onor. preopinent că această parte, voind a săpa o groapă, a căzut în cursa ce pregătise. Așa dar e cursă, e viclenie.

Cu această sarcină de acuzații desprețuitoare, pe care tot d'a una am respins'o, de și cu cea mai mare moderație, dar cu cuvinte indestul de categorice, — protocoalele le dovedesc în sfirșit —, am ajuns la alegerea Comisiei de ieri. Partea dreaptă și stângă eū nu le recunosc, am zis'o în miș de rinduri, nu voiū să înțeleg această deosebire ! S'a ales dar acea Comisie nici din dreapta nici din stânga, ci din deputații Camerii. Cu spaimă am auzit însă indată ridicându-se o furtună, pe care nu o nădăjduiam. Am văzut eșind din lucrul cel mai

conștiințios un nou isvor de acuzație, și acestea toate numai pentru că numele său poate chipul persoanelor sale nu plăcea la o parte. Am auzit o acuzație, care nu s'a mai pomenit în analele parlamentare, a nume că o parte a Camerii nu e onestă, nu e demnă, ci vicleană și părtinitoare și că unii din d-nii deputați din stânga cer a-și da demisia dintr'o Cameră, care nu mai merită acest nume.

De aș fi fost aici la locul meu de deputat, aș fi protestat cu glas mare, căci e un lucru neauzit, neiertat, a acuza o parte, pentru că alegerea ei nu place celei-l-alte; dar eram pe scaunul Prezi-denției, și a trebuit să tac. Am simțit că a mea poziție cerea de la mine o nouă jertfă, o nouă dovadă de răbdare. O parte și cea-l-altă au intrat în vorbiri, în transacții. Nu sunt transacții cu conștiința, d-lor, nu! De aceea ne tragem acum. D-voastră n'ați avut încredere în noi. Ei bine! noi avem în d-voastră; de aceea lăsăm onoarea și răspunderea toată asupra-vă.

Am mai auzit zicându-ni-se că ne temem de a intra în socotelile Guvernelor trecute și de aceea ne retragem.

La aceasta aduc aminte Camerii că, după acuzațiile împovărătoare și în nenumărate rinduri repetate, după răspunsul din partea noastră, după

înbrâncirea sistematică a tuturilor amendamentelor noastre, am votat, mai în unanimitate, amendamentul d-lui Boerescu, care cerea socotelile de la 1848. Știți prea bine, domnilor, că, încă din cea d'ântăiū ședință a acestor debateri, am fost cel d'ântăiū care am declarat că nu numai nu mă împotrivesc la aceasta, dar aș voi să le putem cerceta și de la 1834. De am făcut observație Camerii ca nu cum-va, innodând noui lucrări de o fire alta de cât cele prevăzute de Convenție, să nu primejduim interesele Statului, a fost oare pentru-că nu voiam a le cerceta și pe acelea saū pentru-că ne temeam să nu fim stăviliți de a cerceta și pe cele ce avem în mână? Ce mi s'a răspuns? Că suntem instrumente de răsbunare, că deschidem drum streinilor în țară și altele asemenea, și de mii de ori repetate! La acestea toate noi v'am răspuns cu demisia noastră. „Noi suntem părtinitori,” ați zis. Nu aveți încredere în noi? Ne retragem dar, și noi ce avem încredere în d-voastră, vă dăm locul nostru. Ni s'a mai făcut asemenea întrebarea de ce ne am abținut? Ne am abținut pentru-că, neștiind ce este dreapta saū stânga și alegând în conștiință, nu voiam să dispăcem unei părți și să mai aducem incidente ca cele de ieri. Ne am dat demisia, căci, după neîncrederea și acuzațiile ce ne ați aruncat, nu mai puteam rămânea cu onoare

în acea Comisie. Noi avem încredere în stânga, —, o numesc așa, fiind-că m'aŭ silit să o numesc —, și iară-și declar că, dacă Comisia va veni aici cu o lucrare limpede, dreaptă și legală, vom vota pe față pentru Comisie, eu cu toți colegii cari vor avea încredere în mine. Nu știu de era să se întempele tot așa și de lucrăm noi. Mă tem că atunci era să se întempele una din două: de aveam majoritatea în Comisie și minoritatea în Cameră, atunci era să fim stigmatizați și acuzați de partinitori; iar de eram în majoritate în Cameră, am fi fost negreșit și atunci acuzați și arętați ca o majoritate nedreaptă și apăsătoare, ce-și întrebunțează puterea spre a apęra interese meschine și personale sau a năpăstui pe neprietenii săi.

Conchiz cu cugetul curat: avem încredere în d-voastră. Aduceți o lucrare limpede aici, și noi vă vom susține. Mai mult încă: vă vom sili să ziceți că în adevăr dreapta și stânga nu mai există.

**D. I. Brătianu** zice că d-sa credea că dreapta va privi lucrarea amicilor d-sale ca revoluționară și va scăpa, va eluda cercetarea socotelilor, chiar compromițend situația politică. Aceasta o credeam pină acum, adaugă d-sa. Dar astăzi, când d. Katargiu vine și declară în fața nației și a lumii, că sentimentele d-sale sunt departe de a fi acestea, ci niște susceptibilități cavaleriești, când d-sa ne spune că are toată încrederea în noi, imi ieau curagiul de a răspunde, în numele meu și al colegilor mei, că rezultatul lucrărilor noastre va fi mai mare de cât speram.

**Barbu Katargiu.** La cele ce se mai ziseră de d. Brătianu nu mai simț de trebuință a zice nimic mai mult de cât că d-lui a uitat că demisia noastră nu s'a dat astă-zî ci alaltăieri; ea s'a dat nu mai 'nainte de a fi aleși, ci din potrivă după ce am făcut tot ca să ne alegem, și prin urmare, departe de a depărta de la noi această sarcină și a voi să o aruncăm asupra-le, am cerut a lua din potrivă toată răspunderea și asupra noastră. Și d-lui ne a răspuns. Și prin ce mijloace? Le știți toți, s'a zis mai sus. O repet și acum, nădăjduesc că lucrarea dv. va fi dreaptă și legală, și, în acest sens, mă îndatorez înaintea nației a vă da atunci mâna.

### Ședința de la 24 Iunie 1859.

(*Monit. ofic.* 1859 August 31, p. 413 sqq.)

La ordinea zilei este discușiunea asupra articolelor în parte ale budgetului.

Asupra unui amendament propus de d. I. Brătianu relativ la desființarea scutelnicilor și la indemnizarea celor ce aveau scutelnici, B. Katargiu pronunță acest discurs.

**Barbu Katargiu.** Dacă ieau astă-zî cuvântul, nu o fac ca se apăr un privilegiu, ci ca să îndreptez o idee greșită, o tendință ce a servit, din nenorocire, a aspri din ce în ce mai mult spiritul de desbinare, a însemna cu o trăsură mai adâncă

linia de demarcație dintre partea aceea (arătând spre stânga) și partea aceasta (arătând spre dreapta) a Adunării. Zic dar că astă-zî nu e vorba de privilegiu, ci de o simplă indemnizație sub o formă vițioasă.

Să cercetăm istoria acestei indemnizații. Cu acest prilej voi arunca o căutătură repede și asupra istoriei acelor ce cu rămășițele acestei indemnizații au ajuns pînă la noi, aducându-le împreună cu rămășițele sfâșiate ale naționalității noastre: temeiuri pe cari ne sprijinim astă-zî, ca să reînfințăm năbușita noastră naționalitate și, pe cari de le am fi pierdut, am fi pierdut împreună cu ele și dreptul de a mai fi vre o dată nație. Dar să venim la chestie.

Ce erau scutelnicii pe vremea când se dau scutelnicii? Scutelnicii erau o serie de resplătiri, un fel de pensie progresivă, ce se da celor ce slujeau țării. Acești oameni dar aduseră țării lor un șir de servicii însemnate, în schimbul cărora aceasta le acorda un număr mai mic sau mai mare de scutelnici proporționat cu gradul în care ei bine-meritaseră de la dînsa.

Deci ceea ce era, nu era un privilegiu, ci o resplătire oare cum meritată.

D-lor! Când judecăm trecutul, trebuie să avem cea mai mare grijă de a nu ne lăsa să fim stăpâniți de nici o patimă, de nici un sentiment

de ură saū de rēsbunare. Să ne ferim în tot minutul de a cădea în crima nedreptății și de a invinovăți pe cine-va, pe care poate am fi datorī să-'l bine-cuventăm, luând drept isvor al unor fapte o idee greșită, o nălucire cu totul contrarie adevărului.

Să cercetăm dar adevăratul isvor al instituției, de care e vorba, și atunci să ne pronunțăm în deplină cunoștință de cauză, cu întreaga convicție că ea constituie saū nu un privilegiū.

Scutelnicii, d-lor, în vechime, atunci pe când se dau scutelnici, se câștigaū pe temeiul unui rang, și rangul era o rēsplată de slujbă —, se înțelege că nu vorbesc de abuzuri; abuzul nu face legea.

Și ce erau acei scutelnici? Niște oameni, cari, în loc de a plăti contribuția, numită atunci bir, către Stat, o plăteaū către un particular. Acum când această instituție e rău înțeleasă, nesăbuită, barbară chiar, nu zic nimic. Dar care nație după fața pământului n'a avut asemenea instituții ciudate și barbare, ba încă și mai barbare chiar?

Dar, și așa fiind, această formă de rēsplată a încetat de mult. Scutelnicii s'aū prefăcut în indemnizații de bani d'a dreptul de la Guvern, intr'o adevărată pensie.

Cu dreptate oare ar fi acum și vrednic de sentimentele de omenire ce profesăm aci în toate

zilele de a lipsi de cel după urmă isvor de viață pe niște bieți bătrani sau vèduvele lor, numai pentru-că acestia au avut reaua soartă de a sluji țării lor înaintea Regulamentului, în vreme ce toți slujbașii de la Regulament încoa se bucură de niște pensii mult mai însemnătoare? Nu. O asemenea faptă nu ar fi numai nedreaptă, ci în adevăr barbară. D-lor, se spunem mai bine lucrurile pe față. Calificând indemnizația scutelnicilor de privilegiu, mărturisiți că n'aveți în vedere această ticăloasă răsplată a unor sërmani slujbași. Nu; preocupăția dv. nu este aceasta, ci din nenorocire acea ură neîmpăcată, de care sunt încetăt frământați unii dintre dv. în contra acelei clase de oameni, pe cari îi numiți aristocrația. E de neapărat dar ca să dăm o repede deslușire și asupra acestei chestii.

× Să cercetăm ce e această uricioasă aristocrație, ce fu ea în țara noastră?

Această dorință e o simțire dureroasă ce fierbe în sufletele noastre de acum zece ani și care s'a deșteptat și mai viuă de șase luni încoa. Zece ani trecuți sunt de când plouă asupra aristocrației tot felul de acuzații, de incriminări, de călomnia infame! Și din ce în ce se fac mai ascuțite, mai veninoase, mai sângerătoare!

Să vedem dacă aceste incriminări, ce revărsați



cu atâta vrăjmășie asupra aristocrației, pleacă cel puțin dintr' o cugetare înaltă, dacă ele își au originea în niște principii de reînviere a nației, pe cari acea aristocrație le ar fi respingând, sau într' o pornire de patimi micșorătoare și meschine, de niște interese mârșave.

Să vedem!

Ce a fost boierismul și pe ce s' a bazat el de la descălciătoare?

Incepând de la întoarcerea Românilor în țara noastră sub Radu-Negru, boierismul se înființă pe temeiul virtuților și faptelor răsboinice. Cine zicea boier zicea ostaș, zicea viteaz.

Dar să lăsăm vechia istorie a strămoșilor noștri, căci e știută de toți, și să vorbim de cele petrecute în niște vremi mai apropiate de noi.

După veacurile de lupte crude și de isbânzi strălucite, veniră veacuri de nenorociri și umilință, cari făcând să cază armele din mâinile Românilor, noblețea singură putea fi chieată a mai sprijini drepturile primejdite ale țării; ea, precum le sprijinise cu armele în mână în vremile trecute, se nevoi a le apăra prin mijloacele iscusinței, moderației, înțelepciunii, și, vai! chiar ale umilinței.

Dar o nație, care 'și pierde armele, e silită a alerga la asemenea triste mijloace sau a peri.

Aceasta făcură și boerii. De și desarmați, ei nu părăsiră steagul naționalității, nu se descurajară, nu'și lăsară țara în desorganizare; din potrivă, ei căutară a o scăpa dintr'o desăvirșită robie, plă-tind adesea a lor statornicie cu capul. De și armele erau sfărimate în mâinile lor, ei opuseră puternicilor lor biruitoři pavęza biruiților: supu-nera, blândetea, răbdarea. Și nu fu în zadar, căci, de suferiră ei atunci, ne bucurăm noi astă-zî.

Acum să ne apropiem și mai mult de vremea noastră.

Sunt familii —, pe cari nu voesc a le numi aci, ca să nu dau să se crează că voesc îngânfarea saũ caut a linguși pe cine-va —, sunt familii, zic, aci în Cameră ce fură reprezentate la 1821 de niște bărbați, ale căror nume merită a fi înscrise de condeii dreptății pe piatra nemuririi. Ei ve-niră cu capul în mână, nu ca să capete posturi și domnie, ci ca să 'și scoțã patria din abisulũ în care căzuse.

Eram copilũ, dar imi aduc aminte că cea d'ân-taiũ priveliște ce mi se înfățișã, când mă întorseiũ în Capitalã, fu sângele de român respândit pe zidul caselor repositatului Barbu Văcărescu. E știut de toți că, în acea tristă vreme, nimeni nu pu-tea eși din casã afarã pe ulițã cu siguranța de a se mai întoarce. Capul de revoluționar era taxat

o mahmudea; și e lesne de înțeles că între capul de revoluționar și capul unui pacinic cetățean nu era nici o deosebire, ca să nu fie luat unul pentru altul. Aceasta era starea lucrurilor, aceasta era poziția țării, când mai mulți dintre cei mai de frunte boieri, luându-și inima 'n dinți, se întoarseră pe pământul lor, ca să 'l scape sau să piară cu el. Ei nu așteptară, pribegind sau preumblându-se prin lume, pînă va trece furtuna și apoi să se întoarcă, ca să copleșească slujbele și posturile de căpetenie. Nu. Ei veniră în mijlocul primejdiilor, ca să se împărtașească de suferințele compatrioților lor, să le ușureze, pe cât vor putea. Acestea sunt slujbele boierilor; aceștia sunt boierii, în fața cărora dv. aveți impietatea de a arunca tina patimilor dv!

Tot aceștia sunt boierii pe cari îi numiți vrășmași ai poporului, cari, chiar sub năprasnica oblăduire a Fanarioților, tot isbutită a zidi spitale, a înființa școli, a institui fonduri pentru trimiterea tinerilor în statele civilizate, ca să se formeze în știința lor. Rezultatul acestor măsuri, ce cu Regulamentul se desvoltară și mai mult, sunt invederate.

Dovada o avem chiar aci în Cameră, căci din asemenea tineri avem astăzi între noi colegi, cari nu crez că pretind a fi alt ceva de cât fii ai poporului

nicî că ar fi așa de învățați, dacă acei neînvățați boieri nu le ar fi votat fonduri, ca să se ducă să capete învățatură.

De ce dar această pornire asupra celor ce aveau puterea în mână și cari poartă un nume, dacă a lor putere nu a fost în toate rău întrebuintată și dacă acel nume a fost purtat cu vrednicie? Este oare o crimă de a se trage cine-va din vechime? Este o necinste de a purta cine-va cu fală numele tatălui său, când părintele a fost un om de cinste? Eu întreb pe cine va voi să 'mi răspundă. Când înaintea unui străin am arăta pe cine-va din noi că e feciorul lui Gâdea, ce ar zice? Părea-i-va bine sau s'ar socoti insultat? Insultat? Și de ce? De ce infamia tatălui, și o infamie poate izvorită din împrejurări nenorocite, să se reverse pe capul fiului? De ce cel puțin fiul să căute a o ascunde, și fii unor părinți onorați să nu se mândrească cu numele ce poartă, mai virtuosă când sunt vrednici de a'l purta? De ce dar d-voastră, pe singurul cuvânt de nobili, de aristocrați, vreți să stigmatizați pe acești oameni ca pe niște paria? Temeți-vă, domnilor, temeți-vă că va veni o vreme, când vi se va măsura cu măsura cu care măsurați altora astăzi. Aveți copii sau veți avea. Părea-vă-va bine, vă întreb, când într'o zi vor veni alții să le zică:

„afară din mijlocul nostru, sunteți niște paria, căci aveți un trecut, aveți părinți cu un nume, tatăl a fost boier“!!! Știți bine, d-lor, că și d-voastră vă numiți boieri de către clasele mai de jos.

Acesta este boierismul, d-lor, aceasta este istoria sa trecută, actuală și viitoare. Incetați dar, vă conjur! Acest război primejdios pentru societatea noastră e o sinucidere reciprocă. Băgați de seamă! E un element din care nu va isvorî de cât mult rău pentru biata noastră patrie.

Elementul de ură și de vrajbă nici a fost nici va fi vre o dată aducător de bine. Boierii v'au dat dovadă că n'au alta în vedere de cât tot ce aveți înși-vă. Chiar alaltăieri, după ce au priimit în unanimitate recrutația obștească, ei întinseră a lor rivnă de a vă urma pînă a face și o greșeală.

Dați-mi voie a nu numi într'alt-fel votarea contribuției directe, după modul cum s'a votat. În adevăr, d-lor, care este izvorul zelului ce ați desfășurat cu această ocaziune? Intocmirea unui impozit pe baze cunoscute și economice, ce slujesc în toată lumea civilizată la așezarea impozitelor? Nu. Un folos însemnat provizoriu, care să vie în ajutorul finanțelor Statului? Iară-și nu. Care dar? Zelul cel adevărat al acestei votări n'a fost, d-lor, vă mărturisim în toată sinceritatea, n'a fost de cât reaua gândire, dorința de

a umili aristocrația. Ați văzut însă că v'ați înșelat. Aristocrația ce ziceți că este partea dreaptă, în loc de a se simți umilită, v'a arătat a ei grăbire de a intra în contribuție cu cel mai de jos cetățean. Nu, aristocrația nu se simte umilită, ci onorată de acest impozit; asemenea ideii nu intră de cât în mintea unor oameni cu cugetări ghiemuite, meschine, și al căror punct de vedere scurt nu se întinde mai departe de puțin prețioasa lor persoană.

În loc dar ca, printr'un vot vrednic de oameni serioși, să întocmiți un impozit regulat, ce ați făcut? Ați pus o contribuție de ris, și în ceea ce privește baza și în ceea ce privește cifra lui, și ați păgubit Statul de vr'o cinci-șase milioane ce ar fi adus un impozit convenit, lăsându-i acum să adune cum va putea abia vr'o șase-șapte sute de mii de lei.

**C. Cretzulescu.** D. Katargiu iese din chestie.

**D. D. Ghica.** Trebuie să ne apărăm, suntem în drept de a o face. (Confuzie)

**D. I. Brătianu.** Să urmăim D. Katargiu, din contră, e foarte în chestie.

**Barbu Katargiu.** De așa fi voit să mă opun la desființarea privilegiilor, așa fi propus ca cel puțin să ni se întoarcă taxa diplomelor. Taxa aceasta,

e știut de toți, se suie, pentru unii din boierii din antăiele ranguri, la câte-va mii de lei, cari fac un capital, a cărui dobândă cu drept cuvânt se poate socoti că inființează o contribuție anuală. Aș fi putut dar zice: „Voiți a desființa privilegiul boieriei? Foarte bine! Dar atunci întoarceți înapoi acel capital; sau ceea ce voiți a face este o faptă necuvenită.“ N'am zis însă nimic de felul acesta. Vedeți dar care din aceste două tabere ale Adunării este cea nedreaptă. Boierii, nu; căci ei au priimit cu bucurie și recrutația și contribuția generală —, cât de prost a fost întocmită —, precum și or ce li s'a înfățișat în folosul obștesc. Nu e dar spiritul de dreptate, interesul și binele obștesc ce vă insuflă, când cereți a lua bucătura de pâine din mâna bieților bătrâni slujbași; ci ura și patima ce hrăniți în veci contra acelora pe cari îi numiți aristocrați; și spre a vă masca aceste sentimente condamnabile, vă sprijiniți pe excepții și pe abuzurile ce s'au strecurat; și aceasta nu în tot d'a una, ci după vremi.

Aduceți-vă însă aminte, d-lor, că Dumnezeu zise într'una din zile lui Iona: „De voiți găsi un singur drept în Cetate, Cetatea nu va peri!“ D-voastră, din potrivă, e destul să bănuiți că e un nedrept în Cetate și, de ar fi în a d-voastră putere, acea ticăloasă Cetate ar fi spulberată la

cele patru vânturi. Aveți dreptate, nu sunteți Dumnezei, ci oameni. Și ce oameni!...

Conchiz dar și zic: scutelnicii nu sunt un privilegiu feudal, ci o răsplată meritată a serviciilor aduse Statului. Lăsați dar în pace indemnizația și pe cei ce o primesc; numărul lor nu este așa mare. Vremea lor e măsurată. Nu mai ați mult a vă supăra. Cu dârșii se va stinge și această datorie a țării către cei ce ați slujit'o.

Ea vă e supărătoare, căci ajută pe niște oameni, pe cari îi bănuieți a nu fi de aceea-și credință cu d-voastră. Puțin și cei mai mulți din ei vor înceta de a vă mai supăra.

**D. I. Brătianu.** D-l Cretzulescu zicea că d-l Katargiu a eșit din chestie; nu, ci a ridicat chestia.

**C. Cretzulescu.** Ziceam că a eșit din chestie, căci reclama asupra unui vot al Camerii.

**B. Katargiu.** Nu reclamam, ci rectificam calitatea lui.

D. I. Brătianu, C. Bozianu și V. Boerescu ieaș pe rînd cuvîntul spre a demonstra că scutelnicii și poslujnicii nu sunt un drept, ci un privilegiu, și prin urmare, conform Convenției, trebuiesc desființați. Pe de altă parte d. Ministru al Cultelor, C. A. Cretzulescu, și G. Văleanu afirmă că scutelnicii și poslujnicii constituiesc un fel de pensie pentru serviciile făcute, și prin urmare instituția lor nu conține nimic contrariu Convenției.

**Barbu Katargiu** zice că, dacă n'ar fi avut orele



scurte, ar fi dorit să răspundă la toți d-niș preopeni-  
 nenți. Iși rezervă însă dreptul de a răspunde d-lui  
 I. Brătianu altă dată, pină unde a fost folositoare  
 sau vătămătoare retragerea boierilor la 21 și la  
 48 1). Viu însă asupra ziselor d-lor Bozianu și  
 Boerescu, ca să le arăt că sunt greșiți. D. Bo-  
 zianu zicea că acum trebuie să se dea pensie.  
 Ei bine! dacă acum sunt lefurile mici, cercetând  
 pe cele de atunci, le găsim că erau așa de mici,  
 în cât nu sunt vrednice de însemnat. Atunci  
 aveam și lefuri mai mari și am dat și gratificații,  
 ca să se facă un capital și acel capital să dea un  
 venit. Și cu toate acestea se dau și lefuri și  
 pensii. Deosebirea este că acum se dau pensii,  
 pentru un termen de serviciu, și atunci se dau  
 pentru fie-care slujbuliță. Să vedem acum ce erau  
 scutelnicii. Ei erau un fel de transacție finanțiară.  
 Ministrul de atunci zisese: „De cât să-'mi aducă  
 contribuabilii contribuția la Ministeriū și Ministe-  
 riul să o dea la câte-va persoane, mai bine să o  
 dea contribuabilii d'a dreptul acelor persoane.  
 A venit Regulamentul și a pus, în locul scutel-

1) D. I. Brătianu zisese: „La 21 și la 48, Românii s'au sculat ca să-și redo-  
 bāndească drepturile lor naționale. La 21 și la 48, unii rătăciți au părăsit  
 tabăra română, care, or cât de mică și de necompletă ar fi fost, era de da-  
 toria or căru român să vie să se lupte acolo, iar nu să fugă..... Au venit  
 streinii, și pe aceia ce 'i au găsit în tabără, 'i au persecutat; și la 48 ca și  
 la 21, aceia cari desertaseră tabăra au venit și au profitat de situația țării  
 și au luat bunurile ei.“

nicilor, pensiile. Prin urmare azi avem două clase de oameni: pensionari și scutelnici. Ei bine! eu zic că nu este cuviincios ca acelor oameni bătrâni, cari au servit înaintea Regulamentului, să le luăm dreptul de pensie, pentru cuvântul că acea pensie se numește indemnizație. De este vorba de scutelnicii, de cari vorbi d. Boerescu, d-lui are dreptul, și nimeni n'a luat nici o indemnizație pentru ei. <sup>1)</sup>

### Ședința de la 25 Iunie 1859.

(*Monit. ofic.* 1859, Septembre 11, p. 435).

La ordinea zilei este continuarea discușiunii asupra budgetului.

**Barbu Katargiu.** Am ajuns în fine la articolul din urmă. Aci vedem că este o rezervă de 4.200.600 lei (vechi). Am avut cinste a vă mai spune că, din această rezervă, Statul își va plăti cu analogie o parte din datoriile sale după produse, pe cari datorii trebuie neapărat să 'și le plătească. Aceasta am zis'o însuflat pe de o parte de spiritul de commiserățione pentru aceia cari au dat produse în socoteala Statului, iar pe de alta pentru onoarea și demnitatea Statului, care trebuie

<sup>1)</sup> V. Boerescu zisese că poslujnicii și scutelnicii sunt o urmare a servagiului, desființat de C. Mavrocordat, și a nume că acest Domn, ca să despăgubească pe stăpâni de servii lor, le dete scutelnici și poslujnici

să-și plătească datoriile. Am recunoscut de trebuință a se da or ce economii se vor face în folosul drumurilor, ca cu aceasta să înlesnim Ministeriului mijloacele de a înainta în lucrarea drumurilor, care este una din cele mai de căpetenie și care poate să ne aducă în stare de a face mai cu înlesnire or ce alte lucrări.

Inșă, ca să nu lăsăm Ministeriul în nedomirire, trebuie să-și fixăm sau toată această sumă de rezervă sau numai ceea ce va rămânea, scoțându-se cele două milioane pentru plată ca analogie a datoriilor, pentru ca pe de o parte să-și plătească Statul datoriile, iar pe de alta să intre și în lucrarea drumurilor.

### Ședința de la 26 Iunie 1859.

(*Monit. ofic.* 1859. Septembre 14, p. 441 sqq).

La ordinea zilei e discușiunea asupra bugetului Cultelor.

**D. I. Brătianu** propune următorul amendament, pe care, în principiu, îl susține și d. V. Boerescu : « Potrivit cu art. 45 « din Convenție, care zice că privilegiile și scutiile vor fi « desființate, se hotărăște ca toate mănăstirile din Țara Românească, pentru cari Regulamentul Organic face o scutire « și așează un privilegiu, să intre în categoria comună a « celor-l-alte mănăstiri și Ministeriul Cultelor să ia admnistrația lor. »

**Barbu Katargiu.** Inființarea tuturilor mănăstirilor în general se datorește parte familiilor din țară,

parte Domnilor noștri. Donațiile s'aũ făcut cu felurimi de condițiuni privitoare mai mult sau mai puțin la folosul public și al religiei. Aci dar se leagă două cestiuni mari. Ântâiũ dreptul proprietarului de a lăsa un legat cu ce condiții va voi el, și al doilea dreptul public, asupra căruia Guvernul avea tot-d'a-una un drept de tutelă. Trebuie dar să facem deosebire între mănăstirile, pentru cari fundatoriĩ lor vor fi format un fel de restricțiune că le ridică pentru cutare trebuință publică sau ai căror ctitori or moștenitori aũ dispărut după fața pământului, și de altă parte, Guvernul a luat sarcina de a executa acel testament. Dar ce vom face când in testamente vom găsi zicându-se curat că administrarea acestora se dă cutărei familii? Putea-vom desființa acest drept? Eũ zic că nu, căci numai pe baza condițiunilor acestea s'aũ înstreinat acele averi in folosul public. Ast-fel el a zis: „daũ averea mea in veciĩ vecilor să fie spre folosul public, însă tot-d'a-una incredințarea mea este de a fi executor testamentului meu cutare persoană, și Guvernul să nu se amestece la nimic.“ Poate Guvernul veni și zice; „bună este clausa de a fi averea in folosul public, dar tutorul să fiũ eũ?“

Așa dar de vom pune principiul ca toate mănăstirile să intre in Casa Centrală, nu cum-va

vom priva pe public de acel folos, de și cu restricțiunea de a fi guvernate de niște tutori ad-hoc?

**D. I. Brătianu.** Imi pare bine că d. Katargiu a tractat chestiunea din punctul de vedere general. Dv. sunteți pe tărîmul feudal și sunteți foarte consecuenți; noi însă pe tărîmul dreptului public modern, dreptul social, care azi s'a întins în toată Europa. Cestiunea ce ni se înfățișează azi este o cestiune care a despărțit Europa un veac și jumătate, și pînă astăzi nu s'a hotărît încă în toate locurile; aceasta este secularizarea bunurilor clericale. Mănăstirile s'au fundat pe timpul feudal; atunci domnea dreptul feudal; pe urmă însă a venit a predomini dreptul social. Când s'au înființat mănăstirile, societatea nu era nici completă nici nu avea asigurarea de azi; brațul cel mai puternic era apărătorul unui drept. De aceea, când se făcea un stabiliment public, se pune sub patronagiul unei familii puternice, și, firește, fie-care alegea familia sa. A venit însă timpul când societatea Europei s'a constituit pe alte baze, s'a pus dreptul public pe d'asupra dreptului individual, și atât de puternic, în cât poate da asigurări or cărui stabiliment. . . .

Regulamentul nostru are multe lucruri rele, dar are și ceva bune. Eū, în streinătate, mă laudam cu două lucruri: 1) Cu desființarea pedepsei cu moarte, și 2) cu secularizarea bunurilor clericale. Eū, în adevăr, vedeam în Regulament acest principiu ... Din acest punct de vedere noi plecând, am aplicat la aceste mănăstiri art. 47 din Convenție.

**Barbu Katargiu.** Cu părere de rău sunt silit să măi ostenesc și eū Adunarea. D-nu Brătianu a pus chestia pe un tărîm istoric. Să 'mă dați voie să răspunz cu puține cuvinte, D-nu Brătianu veni și, în puține cuvinte, ne redesteptă niște amintiri istorice, și ne zise că suntem pe tărî-

mul feudal. Răspunsul meu este că feudalitatea în România n'a existat nici o dată. Feudalitatea s'a introdus în Franța, Germania și în celelalte părți ale Europei. Și iată cum.

Precum este știut, peste elementul Roman ce stăpânea o parte a lumii de atunci, veniră Goții, cuceriră pământul și, în puterea conchistei făcute, reduceră pe locuitorii în stare de servi. Aceasta fu baza societăților moderne, cărora le trebuia acele sguduituri, pe cari ni le descrie istoria, ca să se poată preface.

La noi însă elementul Got nu predomină ca acolo, ci din potrivă coloniile Romane știură să rămână stăpâni în pace pe pământ, afară numai dacă se vor scula Dacii să ne conteste pământul cucerit de la dănsii. Posesorii dar de pământ la noi nu sunt de cât moșneni, adică locuitorii cei vechii sau cumpărătorii, și ca cumpărător, mi se pare că cine-va trebuie să fie mai absolut stăpân pe averea sa și de cât chiar cel d'antăiu posesor. Dreptul sfânt și consfințit al proprietății ne duce în urmă, firește, la îndatorirea de a respecta testamentele ce sunt ultima voință a acelora, cari astăzi nu mai există, ca să 'și poată apăra drepturile, dar a căror cenușe noi trebuie să o bine-cuvântăm, căci ale lor sentimente de iubire de oameni le simțim pînă acum

prin bine-facerile ce au testat. Când dar acești oameni simpli, dar religioși, — și când zic „religios“ înțeleg „virtuos“, căci cine înțelege religia în partea ei morală și bine-făcătoare e singurul adevărat religios, — când dar acei oameni, cu jertfa intereselor chiar ale moștenitorilor lor, au instituit acele stabilimente filantropice, au voit cel puțin să lase urmașilor lor, familiilor lor, în locul averii materiale, de care îi au lipsit, cel puțin mulțumirea, fala de a îndeplini ei dispozițiile testamentului de a fi ei, fiii fiilor lor și strănepoții strănepoților lor executori testamentari, dar nu unii sau alții, nu Domnul Țării, nu Miniștrii sau Guvernul; căci, de ar fi voit acei reșoși să însărcineze pe aceștia, pe aceștia îi ar fi însărcinat cu executarea voințelor lor. Dar a veni noi astăzi și a zice: „Testamentul e bun, pe câtă vreme ne deschide nouă oamenilor publici oare cari împărțiri în averea testatorului; dar, când e vorba de a lăsa acea avere în mâinile rudelor sau ale numiților într'adins executori testamentari, atunci testamentul este rău și trebuie să 'l schimbăm, e un act feudal, trebuie nimicit, libertatea, veacul, năravurile civilizației ne dau acest drept,“ — a veni să zicem aceasta, domnilor, este nu numai a face un act irreligios și immoral, dar am da chiar un drept și moștenitorilor să ne zică:

„O! oameni ai civilizației și ai libertății, părinții noștri au lăsat o avere spre împărțirea societății cu condițiile acolo prescrise; voi, avocații înfașători ai acestei societăți, rupeți testamentul; atunci dar și noi intrăm d'a dreptul în averea strămoșilor noștri, căci atunci care mai e dreptul nostru asupra acelei averi, dacă contractul ce vă chiamă să vă folosiți de dânsa l'ați rupt?“ Iată ce vă vor zice, domnilor, moștenitorii testatorilor ce vreți să desmoșteniți. Și vor avea dreptate.

Dar dați'mi voie a adăoga aci o întrebare. Găsiți oare d-voastră că daniile de bine faceri nu mai sunt din veacul nostru, că nu se mai fac acum asemenea jertfe și că nici trebuie să se facă? De gândiți aceasta, nu primejduiți într'adevăr nimic. Dar de credeți că se mai pot găsi suflete înalte, cugete bine-voitoare, cari pot să lase societății ceva danii, cu cari să vie în ajutorul slăbiciunilor și nenorocirilor omenești, apoi atunci, domnilor, dați'mi voie să zic că închideți pentru tot-d'a-una ușa unor asemenea danii și prin urmare vă faceți pricinuitoarii unei păgubi însemnate societății.

**D. Boerescu.** D. Katargiu e contra acestui principiu și prin urmare nu vrea să voteze pentru amendament; atunci însă ar trebui să critice pe cei ce au luat inițiativa, nu pe noi.



**Barbu Katargiu.** Principiul meu este să se sfințească toate testamentele.

În urma acestui discurs, amendamentul d-lui I Brătianu, precum și amendamentul d-lui V. Boerescu au fost respinse.

### Ședința de la 27 Iunie 1859.

(*Monitorul oficial*, 1859, Septembrie 21, p. 453 sqq.)

La ordinea zilei este votarea bugetului Ministeriului de Finanțe.

**D. I. Brătianu**, într'un discurs lung, declară că, dacă d-sa și alți membri din stânga vor vota pentru buget, aceasta o fac numai din necesitate, iar nu din încredere pentru Ministeriū.

După o replică din partea Principilor Dimitrie Ghica și Știrbei, iea cuvântul Barbu Katargiu.

**Barbu Katargiu.** Mă simț foarte mulțumit și tot într'o vreme și mâhnit de cele ce se ziseră de Luminățiile Lor Beizadea Ghica și Știrbei. Ceea ce voiam să zic însu'mi, sunt cele ce s'au zis de Luminățiile lor. Prin urmare cuvântarea mea va fi mărginită. Nu mă voiî intinde în vorbe, ce nu ar fi de cât o repetiție a celor ce s'au zis. Cu toate acestea, dacă îmi veți da voie, voiî să adaug și eu ceva asupra celor zise de d. Brătianu cu ocazia revoluțiilor române.

D. Brătianu, vecinic înarmat contra părții drepte, care este umbra, coșmarul ce 'l turbură

ziua și noaptea, atât alaltă-ieri, când a făcut istoria boierilor, cât și astăzi, confundă pe boierii cu partea dreaptă, fără să bage de seamă că, în acea parte, sunt cei mai mulți niște sërmani proprietari, cari n'aũ făcut nimic din cele ce se aruncă în spinarea părții drepte. Alaltă-ieri ne a zis că, de câte ori România a dat un glas de libertate, boierii aũ fugit și aũ lăsat țara în prăpastie. Astăzi ne zice că toate relele vin din partea dreaptă, că în sfirșit și acum, în cursul acestei sesiuni, partea dreaptă e pricina de n'am făcut nimic, ținnd Adunarea în loc printr'a a sa rea voință și îndărătnicie. Voesc dar să răspunz și la una și la cea-l-altă din aceste două imputări. Și iată cum. Pentru ceea ce se atinge de pierderea de vreme a Adunării, aș ruga pe biuroii să facă bine de a da sub tipar toate vorbirile ce s'aũ făcut în Cameră, în tot timpul sesiunii, atât din partea stângă, cât și de dreapta, spre a se vedea câte pagini s'aũ zis de noi și câte volume de stânga. După cum vedeți, d-lor, lucrul e lesne și de făcut și de dovedit; e o chestie de socoteală de vorbe și de fraze.

Cât pentru inițiativă, avem Convenția, care e stilpul, pe care trebuie să ne rezimăm. Ea ne prescrie niște hotare, peste cari nu putem trece; ea nu ne permite a ne constitui în 24 de ore în

*Comitet de Salute publică* și în 24 de ore să scoatem, să creăm o lume nouă. Convenția e destul de înțeleaptă, căci a prevăzut că, pentru ca să se organizeze o nație, îi trebuie timp și sânge rece, și, în a sa înțelepciune, ea ne a prescris cum avem a proceda la lucrările noastre. Câtă chibzuire, câtă cugetare matură trebuie să aducem la prefacerea legilor noastre, noi mai cu seamă ce suntem un popor nou, un popor copil și ale cărui patimi și ușurințe revoluționare ne au slăbit cu totul judecata!

Convenția dar ne a zis curat: „Procedați la revizuirea legilor; dară pînă atunci stați în cele vechi.“ Acum ne vedem acuzați de unii din noi că nu lucrăm nimic, că nu voim să intrăm în Convenție. Dar noi întrebăm: cari sunt proiectele legale venite aici și rămase nelucrate? Care parte oare mai mult de cât noi a strigat „la vot?“

La 24 Ianuarie, am ales un Domn în unanimitate și ne am zis să fim uniți și să lucrăm bărbătește pentru susținerea lui, pentru sprijinirea votului nostru în favoarea Unirii. Am primit acestea cu entusiasm și statornicie; am primit a face ceva, care era mai pre sus de cădere noastră. Noi am eșit din linia ce ne a tras Convenția, și de aceea am jurat că, or ce se va întempla, să fim ca frați. Să vedem acum care

parte, dreapta sau stânga, a călcat jurământul?

Când s'a cerut de deputatul Moldovei, la venirea sa aicea, o mare înfrățire și unire, noi, adică partea dreaptă, — de vreme ce o numiți așa —, îndoitu-ne-am de a manifesta că dorința noastră e de a merge la Focșani și de a lucra pentru completarea Unirii? Și cei ce au mers acolo dintre noi cum au lucrat în acest mare interes al nației?... O știți, o știm toți...

A venit apoi cererea creditului de opt milioane pentru armare, și s'a votat.

Și dacă unii n'au avut încredere în vre un Ministru, pentru aceasta putem fi osândiți?

A venit chestiunea recrutării în de obște; și iară'și am votat'o în unanimitate.

A venit, în sfârșit, chestiunea unei contribuții obștești. Eu unul, de aș fi fost față, m'aș fi împotrivit din toate puterile, o mărturisesc, la o asemenea propunere nesăbuită; nu că sunt contra principiului contribuirii de obște, — este știut de mulți că acest principiu e simțit și proclamat de mine de mult —; dar m'aș fi opus, căci legea contribuției nu se face după însuflări de șicane, de răsbunări meschine sau de glume copilărești, ci după temeuri sănătoase, științifice, după combinații economice, potrivite cu starea și vârsta poporului unde are să se așeze acele impozite. Cu

toate acestea partea dreaptă, ca să dovedească mai mult al său dispreț celor ce credea că o vor umili cu această legiuire, a votat'o pe dată; dar a făcut o greșeală, care, pe lângă cele-l-alte pînă aci espuse, a păgubit Statul cu patru-cinci milioane ce putea avea de la o contribuție bine înțeleasă și serioasă, în loc de patru-cinci sute de mii de lei ce vë aduce din această ridiculă impunere. Acesta e șirul celor urmate de Adunare, acestea sunt lucrările noastre, de nu mai mult. Precum vedeți, d-lor, acestea sunt fapte, nu vorbe.

Viū acum la a doua chestiune, la acuzarea ce se face boierilor de a nu fi rësboinicî.

Grecî ziceaū : „vitejia unită cu înțelepciunea este o virtute.“ Dați-mî voie, d-lor, de a zice și eū azi că a dori și a voi sunt două lucruri cu totul deosebite. A dori și a voi a face, fără să cercetăm și pozițiunea în care ne aflăm, este o nebulie.

Trebue, d-lor, a dori, a voi ce se poate, a cerceta pozițiunea în care ne aflăm, a întreprinde numai ce putem, a păși cu înțelepciune, căci un act imprudent și prea cutezător ne ar duce la peire.

În trecut, în împrejurările în cari ne aflam atuncî, țara a fost rësboinică; dar, din evenimente triste ce aū trecut peste ea, moravurile

răsboinice s'au pierdut și țara a devenit agricolă, și, căzând în slăbiciune, drepturile ei au fost călcate, pierdute. După mai multe veacuri de tristă memorie, s'au ridicat în sfârșit mai multe mari puteri împrejurul nostru, cari, pentru interese de felurite naturi, interesându-se și de soarta noastră, au zis să scoată această țară din nenorocirea în care a căzut și să-'i dea drepturile pierdute, starea ei de mai 'nainte. Cum vedeți, Europa ne a plâns pentru pierderea drepturilor noastre. Din nenorocire, plana asupra noastră acuzația de neorinduieli, de tendințe primejdioase năprasnice. De aceea Europa a zis că ea garantează independența noastră; dar tot într'o vreme ne a prescris și cum avem a ne conduce și mai cu seamă cum are a fi miliția noastră.

A cere dar acum să întocmim o oștire numeroasă și amenințătoare, pe lângă alte necuviințe economice și finanțiare, ar fi o desfidere către puterile ce ne au scos la lumină, și prin urmare o faptă prea puțin înțeleaptă.

Nu socotiți, d-lor, că eu doresc mai puțin de cât dv. să-'mi vnez țara onorată și tare. Pot zice chiar că această dorință e încă și mai veche în mine de cât în mulți dintre d-voastră.

Nu-'i doresc însă nici de cum un caracter rășboinic *don-chișotesesc*, căci n'aș dori pieirea ei, ci

o voiă răsboinică în conformitate cu poziția ei, atât cât să se poată apăra de acele bântuiri necoprinite în garanția Europei, ce este pentru noi cea mai puternică pavéză de apărare; răsboinică, în sfârșit, așa în cât să nu riză lumea de noi ca de niște copii fanfaroni. Intr'alt fel, vă întreb oare cel ce ar voi să ne înarmăm cu cuget de a ne răsboi în contra unor puteri, pe cari avem aerul de a le bănuși de rău-voitoare nouă, n'ar semăna oare acela cu un alt Samson, care, înarmat cu falca unui animal oare care, ar căuta să zdrobească alte legioane de Filistenii?

Vă făgăduesc, d-lor, că nimeni din partea dreaptă, cel puțin, nu simte dorința de a se preface într'un asemenea Samson.

Domnilor! Europa a restatornicit drepturile României, dar veghiază asupra faptelor noastre. Ea cere ca țara să aibă o oștire așa cum poate fi de folos, iar nu de povară și învălmășire. Să lucrăm înțelepțește, d-lor, să ne conformăm cu dorința Europei, ca să văzăm că suntem vrednici de starea ce ne dă.

La 1821, dacă toți Românii pe vremea aceea ar fi fost așa de ușure răsboinici, în cât să nesocotească puterea ce avea a combate și să se facă Samsoni, am fi avut poate acum un Pașă, în loc de Constituție. Dar nu, d-lor, bătrânii noș-

tri, pe cari îi ocăriți cu atata ușurință, ați simțit că nu pot fi Samsoni, fără a 'și primejdi țara. Și ați făcut bine că 'și ați scăpat țara.

Bétrânii aceia pe cari îi desprețuiți, prin înțelepciunea și răbdarea lor, ați ținut lucrurile cum ați putut, prin mijlocul atator nenorocite încercări și cu micile lor mijloace, ca să ne lase drepturile de cari ne bucurăm astăzi. Intre cei ce ați fost și ați făcut ceva, și între cei ce făgăduesc și n'ați făcut nimic, este mare deosebire. Cei ce ați fost, ați făcut mult rău, dar ați făcut și mult bine; vânturând faptele lor, tot vor rămânea multe grăunțe din pleavă, ca să avem ce semăna și să putem în urmă culege. Dar, de vom vântura vorbele pompoase, făgăduelile umflate, de cari suntem asurzii de câți va ani în coace, vă întreb, în cuget curat, ce credeți că ne ar rămânea? Tot ceea ce am putea agonisi vânturând vântul: un sgomot amăgitor, o gângă de vorbe îngânate, babilonice, neînțelese chiar de cei ce le rostesc. Iată rezultatul. Vă rugăm dar, d-lor, fiți mai modești în vorbe. Noi avem răbdare și răbdare multă; vă așteptăm faptele, ca să vă putem cunoaște cine sunteți, ce voiți și ce puteți.

Ceea ce voiți, o cam știm. Voiți să ajungeți, voiți să vă suiți; nimeni nu vă oprește. Dorința



vă e firească. Dar aci mă întorc la Ministeriū și 'l rog să 'și modereze încrederea în cei ce dau făgădueli prea mari și, chiamându'i la slujbe, să facă pe fie-care a merge treptat.

Nu vă poprim, d-lor, de a vă sui pe scara slujbelor; nici o dată n'ați fost popriți, nici d-voastră nici părinții d-voastră. Vă rugăm însă să călcați mai încet din treaptă în treaptă; nu voiți a sări din capul de jos al scării tocmăi la cel de sus și de acolo de o dată sus pe strașină; fiind pasul cam mare, ne e frică să nu cădeți, și, ceea ce ar fi mai rău, să cădeți peste noi ce vă privim cu atâta plăcere, și să ne rupeți gâtul și nouă și vouă. Urmând, din contră, după cum vă povățuim, mai cu încetul, mai moderat, o să fim toți bine, o să ne lăsați vreme să vă judecăm faptele, și fiți bine încredințați, că, de vă vom vedea făcând mai bine de cât noi, de cât bătrânii noștri, noi vom fi cei d'antaiū ce vă vom admira, mulțumi, înbrățișa. Credeți-ne, avem trebuință de oameni capabili în țara noastră și nimeni din noi nu este așa de nesocotit, în cât să ceară a avea monopolul tuturilor capacităților.

Se votează budgetul și se primește cu 47 bile albe contra una neagră.

## Ședința de la 3 Iulie 1859.

(*Monit. ofic.* 1859. Octombre 10, p. 494 sqq.)

Adunarea intră în discușiunea bugetului Ministeriului Cultelor.

D. I. Brătianu face următorul amendament relativ la luarea unei a patra părți din veniturile mănăstirilor închinat.

« Fiind-că mijloacele legiuire pentru a 4-a parte din venitul mănăstirilor închinat în ajutorul Statului pentru ușurarea datoriilor lui și la punerea în practică sunt mai multe trebuințe simțite, și fiind-că Guvernul actual a și pășit la executarea acestei legiuri, propunem a se trece în buget la venit suma de această a 4-a parte conform acelei legiuri pină la o definitivă legiuire despre aceasta, îndeplinindu-se și pe anii trecuți de la legiuire. »

În cursul desbaterilor asupra acestei propuneri, care s'a priimit de către Adunare, s'a pronunțat următorul discurs.

**Barbu Katargiu.** Eram hotărit să nu ieaă cuvântul; dar trebuie se daă oare-cari deslușiri.

Acest subiect se împarte în două: una e legea care a hotărit să se iea  $\frac{1}{4}$  din veniturile mănăstirești; cea-l-altă este mai limpede, este vorba de cele 12.000 galbeni ce s'aă învoit chiar mănăstirile să dea Statului în urma unei transacții, pină la o definitivă regulare a acestei chestii. Aceste 12.000 galbeni sunt hotărite a se da de acum cincisprezece-șeașprezece ani, și în Moldova s'a și pus în lucrare. Guvernul de acolo a priimit de atunci regulat pe fie-care an acea subvenție; dar la noi Domnitorii, după vremi, temându-se ca nu cum

va prin priimirea acelor transacții să compromiță un drept mai mare al Statului, auz refuzat de a priimi cele 12.000 galbeni; căci, în adevăr, nu sunt mănăstirile ce trebuie să ne facă nouă subvenții, ci noi mănăstirilor. Testamentele acelor, cari, după vremi, auz lăsat acele bunuri la mănăstiri, zic lămurit la ce îmbunătățiri să se întrebuinteze veniturile lor și hotăresc ca numai ceea ce va prisosi să se trimeată mănăstirilor cărora le auz închinat. Acele mănăstiri nu sunt de cât niște executori testamentari lăsați de testator, pentru că ele le auz înfățișat pe atunci mai multă încredere și siguranță că vor îndeplini dispozițiilor testamentelor; însă nici de cum nu li se dă dreptul prin acele testamente de a se bucura de acele bunuri și a scoate toate acele venituri afară din țară.

Pe aceste baze Domnii României auz zis: „nu priimim noi subvenție de la mănăstiri; ci noi să le facem lor“.

Or cum însă, acele 12.000 de galbeni, la cari s'auz învoit chiar mănăstirile a da Statului pe fie care an și cari pentru cuvintele ce arătau s'auz refuzat de Guvern, noi suntem în drept a le cere, și de atâți ani fac un fond considerabil. Așa noi să le cerem acea datorie și cu aceasta nu se infirmă de loc votul ce am dat astă-zil. Acele

resturi insumează un capital de mai bine de șapte milioane. Și, în adevăr, o asemenea însemnată sumă, într'o vreme când trebuințele Statului sunt așa de simțitoare, iar starea Finanțelor așa de tristă, — o asemenea sumă, zic, nu este de trecut cu vederea și prin urmare nu trebuie lăsată la o parte.

La 11 Octobrie 1859, în urma demisiunii Cabinetului N. Cretzulescu, Ministeriul se compuse ast-fel: Ion Ghica, *interne și Președinte al Consiliului*; A. G. Goleșcu, *culte și instrucție*; Ioan Bălăceanu, *control*; V. Alecsandri, *externe*; G. Cretzeanu, *ad-interim la justiție*; C. Steriade, *finanțe*; I. Cornescu, apoi I. Florescu, *răsboiū*.

Acest ministeriū a ținut pină la 28 Maiū 1860. Sub dînsul se disolvă Camera electivă la 9 Decemere 1859, pentru cūvîntul că această Adunare, avînd numai chîmarea de a alege pe D-mn, nu se putea preface în Adunare legiuitoare ordinară.

La nouile alegeri făcute în ziua de 19 Februarie, B. Katargiu fu ales în colegiul proprietarilor mari din Ialomița și al celor mici din Mehedinți și din Teleorman; la acest din urmă colegiū el a avut un număr egal de voturi cu Colonel Păucescu. Katargiu optă pentru Ialomița.

### Ședința de la 5 Martie 1860.

(*Monit. ofic. al Țării Românești*, 1860, Martie 8, p. 219 sq.)

**Principele Brâncoveanu** citește o telegramă adresată E. S. Mitropolitului de către d. G. Stirbei, prin care acesta roagă pe Adunare a' l'ingădui să rămăie în Craiova pină la soluțiunea

procesului ce i s'a intentat ; căci atât pentru onoarea Adunării, cât și pentru a d-lui proprie, nu poate veni să își iea locul între deputați, sub bănuiala unei crime așa de grave ca aceea de care este acuzat. <sup>1)</sup>

**Barbu Katargiu** crede că toată Adunarea simte o nemulțumire dureroasă de a vedea că sesiunea începe cu un incident așa de deplorabil. Până acum, continuă d-lui, am avut destule nenorociri isvorite din necunoștința principiilor fie-căruia, din ideile greșite, din supozițiunile contrarii ce ne făceam uniți asupra altora. Mai mulți dintre noi, prevăzând tristele rezultate ale unei asemenea stări de lucruri, luptară din toate puterile, ca să potolească furtuna și să aducă între noi apropierea de care aveam trebuință. Pe când se făceau aceste încercări, un incident neplăcut se ivi în Cameră : un deputat se cere înaintea judecății, ca să dea oare-cari deslușiri într'un proces criminal. <sup>2)</sup> Vă aduceți aminte cu ce grabnicie a lucrat Adunarea în această împrejurare. Astăzi se prezintă un asemenea caz, dar mult mai grav, căci acuzarea e mai directă, mai pozitivă. Ceea ce am făcut anul trecut, vom face negreșit și estimp : să întrebăm adică pe Ministeriul de este într'adevăr crimă, și atunci să cerem a se da judecății cu dovezile cuvenite, potrivit

1) Intre altele, Principele Stirbei era acuzat de înaltă trădare.

2) Vezi *Ședința de la 26 Maiu 1859*, p. 48 sqq.

legilor; iar de nu va fi crimă, atunci... Adunarea va chibzui ce mai rămâne de făcut.

La ceea ce s'a zis că, mai 'nainte de or-ce desbatere, Camera urmează a se constitui, d. Katargiu răspunde că, după opiniunea d-lui, o Cameră e constituită din ziua chiar a deschiderii sale; lucrările însă se împart în două: în lucrări oare-cum de procedură și în lucrări de fond sau legiuitoare.

Membrul Adunării, de care este vorba, a fost arestat sub o gravă acuzare, și acum, pentru onoarea sa și a Camerii, e de datoria sa a stărui ca să se spele de această imputare; căci este într'adevăr o crimă demnă de toată asprimea legii, nu a face, ci numai a cugeta la o asemenea faptă. Este timpul de a înceta aceste mișcări, de a cunoasce pe acești oameni periculoși, spre a-îi da judecății și a-și lua osînda. O dată scăpați de aceste elemente turburătoare, n'ar mai avea nici un înțeles denomiñațiunile de dreaptă, stângă și altele.

### **Ședința de la 8 Martie 1860.**

(*Monitorul oficial*, 1860, Martie 14, p. 245 sqq.)

În ședința precedentă de la 7 Martie, majoritatea Adunării invalidase alegerea d-lui Văleanu, pentru motivul că acesta era prefect al județului Olt. Minoritatea, ce se pronunțase pentru validarea acestei alegeri, argumenta că în Convenție

neprevăzându-se nici o prohibițiune de felul acesta, ea era legală. Totu-și Adunarea a hotărît în principiu incompatibilitatea calității de deputat cu funcțiunea de administrator (prefect).

În ședința de la 8 Martie, venea în desbatere validarea alegerii d-lui N. Opran, administrator al județului Dolj. O parte din deputați susțineau validarea acestei alegeri, pe temeiul că Adunarea nu poate vota legi din propria ei inițiativă. V. Boerescu, unul din sprijinatorii alegerii d-lui Opran, zisese: «Votul de ieri a fost un vot al unei Adunări suverane; a fost așa, fiind-că așa a voit să fie; a fost un vot revoluționar.» Cu această ocaziune B. Katargiu făcu discursul următor, pe care îl reproducem după redacțiunea publicată în ziarul *Conservatorul Progresist* din 1860 Martie 25, p. 98, pentru că această redacțiune, probabil revăzută de Barbu Katargiu, este preferabilă celei din *Monitorul oficial*.

**Barbu Katargiu.** D. Boerescu ne zise că recunoaște omnipotența Camerii, în ceea ce se atinge de verificarea voturilor, dar adăugă, din nenorocire, calificația de revoluționară. Resping această calificare. Convenția a dat, în adevăr, o latitudine mare Adunării, în ceea ce se atinge de chestia de față. Dar această latitudine, această omnipotență nu se poate întinde pînă la nedreptăți și la acte revoluționare. Adunarea, din contră, e datoare a-și mărgini prerogativele sale în cercul dreptății și al cuviinței, și a sa dreptate și cuviință urmează să fie în tot-d'a-una povățuite și conduse de adevăratele drepturi și interese ale țării.

Am auzit repetindu-se vorba de partid, de guvern sau ministeriü etc. etc. Ceea ce voiü sä zic astä-zï, e ceea ce am zis și repetit in nenumërate rinduri; e cã ar fi de dorit sä nu se mai afle un Român, care sä mai arunce între noi aceste calificãri, ca un tãciune de discordie și de urã. Acel tãciune il scoteam stins de mult. Cel ce va indrãsni dar a'l mai aprinde, comite o faptã primejdioasã, criminalã. In adevër, ce înteles mai pot avea astä-zï aceste calificãri?

Care e Românul cu simțiminte nobile, care sä nu le respingã din toate puterile sale? E de obște cunoscut, socotesc, cã rãdëcinile ministeriale nu sunt așa de adânc înfipite în bãnçile unde staü Miniștrii, mai cu seamã sub regimul constituțional în genere și mai cu osebire acum la noi.

Miniștrii dar nu pot uita cã, mai 'nainte de toate, ei sunt Români și deputați și apoi miniștri, și cã, prin urmare, ei aü datoria de a se ocupa mai mult de drepturile țërii în genere, de cât de prerogativele esclusive ale ministerielor; cãci așa numai s'ar putea păstra cumpëna dreaptã între osebitele puteri ale oblãduirii acesteï țëri. Intr'alt fel, am fi în primejdie de a vedea pe una cotropind drepturile celei-l-alte și atunci echilibrul s'ar rupe, și trebuie sä ne pãzim tare de o asemenea primejdioasã împrejurare. În chestia



de față, nu e vorba nici de persoană nici de un principiu nou, ce Camera ar voi să inființeze; e vorba de un incident ivit cu prilejul alegerilor și care, de s'ar trece în tăcere, ar putea desființa cu totul adevărata reprezentare a nației.

Spre mai bună deslușire, să presupunem că numai sunt miniștri aceștia; că vin alții, cari nu știm cum vor fi.

În lume sunt, d-lor, oameni și buni și răi, și de bună credință și de rea credință. Ce s'ar întempla oare când, în asemenea caz, s'ar desființa Adunarea mai 'nainte de a fi făcut o legiuire deslușitoare asupra chestiei ce ne preocupă, și de n'am desluși acest punct ce pare întunecos al alegerii cărmuitorilor în districtele încredințate jurisdicției lor ?

Oare nu s'ar putea ca, la o nouă alegere, sub influența unui ministeriu ca acela ce am presupus, să vedem sosind în această sală pe cărmuitorul fie-cărui județ cu cortegiul său de subcărnuitori, pomojnici etc., și poate și cu steagul județului înainte, zicându-ne: „iată-ne reprezentanții nației!“

D-lor, știm toți că, în toată Roma, abia fu un Catone. Apoi noi, deși strănepoți ai Romei, suntem departe de dinsa astă-zî, — trebuie să o mărturisim cu capul plecat.

Nu zic că nu se poate să fi rămas și la noi virtuți de acelea ale străbunilor noștri. Poate să fie, nu e de mirare; dar, și de ar fi, ele nu pot fi de cât foarte rare.

Viața ce am trăit pînă acum, d-lor, a fost o viață grea; am crescut sub un regim și în niște obiceiuri ce năbușeau tot felul de aspirații 'nalte, sugrumau or ce sentimente mari și nobile. Vă întreb dar: cu o asemenea educație națională, putea-vom nădăjdui, fără să greșim, că acei funcționari, ce ar deveni, precum am zis, reprezentanți ai țării, ar fi inzestrați de niște virtuți așa de înalte, de o abnegație așa de mare, în cât să facă ei înșii legi, prin cari să fie excluși de la dreptul, de care s'ar bucura azi cu atâta profit? Nu, negreșit. E în contra naturei omului. Ce nădejde ne ar mai rămănea dar de a ajunge la facerea acelei legi ce toți mărturisim că ar fi așa de trebuincioasă? D-lor, eu nu văz alt mijloc de a ajunge la ținta dorită a facerii unor legi bune și demne, de cât dându-ne toți mâna, prevăzând și deslușind chiar de astăzi toate puntele întunecoase și rău înțelese, ce a provocat această desbatere.

## Ședința de la 9 Martie 1860.

(*Monit. ofic.* 1860, Martie 15, p. 250 sq.).

**St. Golesecu** cere a fi deslușit, înainte de compunerea biuroului, dacă membrii Comisiunii Centrale, aleși ca deputați, pot lua parte la desbaterile și voturile Adunării. Părererea sa este că art. 28 și 29 din Convenție le interzic acest drept. <sup>1)</sup> In acela-și sens se pronunță C. A. Rosetti și G. Costaforu, iar d-nu C. Brăiloiu contra.

**Barbu Katargiu**, examinând nu numai litera, ci și spiritul acelor articole din Convențiune, găsește că, într'adevăr, acești membri nu pot fi când la Comisiunea Centrală, când în sênul Adunării, participând la lucrările sesiunii. Dar acum e cu totul altă împrejurare; ei vin aici trimiși in calitate de deputați, cu un mandat nou, și nici o lege nu 'i obligă a sta numai la verificarea titlurilor iar nu și la compunerea biuroului, care e un punct destul de delicat. Pe de altă parte,

1) Art. 28 din Convenție: „Membrii Comisiei Centrale își păstrează dreptul de a lua parte la alegerea Hospodarilor in Adunarea din care fac parte.

Art. 29. Comisia Centrală este permanentă. . . . Funcțiile membrilor ei pentru fie-care Principat, fie numiți de Hospodarul său aleși de Adunări, vor fi mărginite la vremea cât va ținea legislatura.

Cu toate acestea funcțiile membrilor ce ies nu vor inceta de cât la instalarea nouilor membri.

In caz când mandatul ambelor Adunări va expira de o dată, Comisiunea Centrală va fi reinnoită in totalitate pentru amândouă Principatele, la deschiderea nouelor Adunări.

In cas de desființare a uneia din Adunări, nu se vor reinnoi de cât acei membri ai Comisiei Centrale ce vor fi din Principatul a cărui Adunare va fi aleasă din nou.

Membrii ce ies pot fi aleși din nou.

ar fi o nedreptate a se restringe ast-fel dreptul alegătorilor acestor deputați, ca adică delegații lor să nu poată lucra la formarea biuroului. Acei membri s'ar vedea nevoiți a-și da demisiunea, și aceasta ar produce dintr'o parte călcare de lege, iar de cea-l-altă un pericol mai real de cât acela de care se tem d-nii preopinanți.

D-nii C. Bozianu și I. Brătianu se declară pentru părerea lui St. Goleșcu, iar d-nii A. Florescu și C. Brăiloiu contra.

**Barbu Katargiu** aduce aminte că într'una din ședințele trecute a auzit zicându-se de unii <sup>1)</sup> din partea aceea (*arătând spre stânga*), când era vorba de alegerea unui administrator, că se crează o penalitate, o incapacitate în contra unui om <sup>2)</sup>, și acum tot aceia voesc a crea o incapacitate în contra unor persoane alese de două ori, ca deputați și ca membri ai Comisiunii Centrale, și a arăta alegătorilor că, de acum încolo, să numai poată vota pentru niște asemenea persoane, cari rămân cu drepturi trunchiate.

Cât pentru pericolul ce ar rezulta din demisiunea acestor membri, el e mai mult fictiv de cât real, căci ei vor fi îndată, astă-zî chiar, înlocuiți cu alții, și cu modul acesta ceea ce se dă cu o mână se ia cu cea-l-altă.

1) V. Borescu și A. Prejbeanu.

2) Vezi ședința de la 8 Martie 1860, p. 135 sqq.

Toate aceste lungi discuțiuni nu vin de cât din reaua înțelegere a articolului 29. Legiutorul acolo a avut în vedere durata de 7 ani și a presupus pericolul iminent al pierderii Capului Statului; de aceea a trebuit să precizeze și mai bine dreptul membrilor din Comisiune de a lua parte la lucrările Adunării.

Afară de acestea, când Adunarea e desființată, urmează că și misiunea legislativă a Comisiunii Centrale să fie suspensă, nerămânându-și de cât aceea de observare. Așa dar nu se amestecă nici se impietează drepturile, când membrii acestei Comisiuni ar lua astăzi parte la votarea biuroului.

Terminând, oratorul zice că știe, dar nu vrea să spună, pentru ce li se contestă acest drept.

**I. A. Filipescu** protestă contra intențiunii d-lui Katargiu de a l arăta că face parte din dreapta Adunării și adaugă că d-lui își are convicțiunii independente și că nu este nici din stânga nici din dreapta.

**Barbu Katargiu** se miră cum, în această Adunare, d. Filipescu n'a găsit ceva mai interesant de cât de a se ocupa de persoana d-sale, la care d. Katargiu nici s'a gândit când a vorbit de dreapta mâinii d-lui, iar nu de a Adunării.

Inainte de a se proceda la votarea biuroului, se formu-

lează și se primește următoarea propunere cu 31 bile albe contra 18 negre :

« Membrii Comisiunii Centrale, ca deputați, nu pot lua « parte la lucrările Adunării, pînă la înlocuirea lor cu alți « membri, afară de cazul prevăzut prin articolul 28 din Con- « venție. »

### Ședința de la 12 Martie 1860.

(*Conservatorul Progresist*, 1860, Aprilie 12, p. 116).

Se procede la alegerea membrilor din Comisiunea Centrală, <sup>1)</sup> și rezultatul votului este : C. Brăiloiu, 38 voturi, I. Cantacozino, 38 ; T. Brătianu, 31 ; A. Arsache, 25.

**D. Ion Ghica**, *Ministrul de interne*. Guvernul ar fi numit chiar astăzi pe membrii ce Convențiunea îi dă dreptul să numească ; dar Domnul nu este aci și ne trebuie 4 sau 5 zile pînă va veni ordonanța Domnească. Apoi, d-lor, știți că or ce vot al Camerii este o lege, și ea lege nu poate intra în vigoare, de cât după promulgarea sa. Așa și membrii aleși de Adunare pentru Comisiunea Centrală nu pot funcționa pînă nu va veni întărirea Domnului ; și pînă atunci și membrii Guvernului sunt aleși.

**D. I. Brătianu** susține că dreptul Camerii de a alege patru membri în Comisiunea Centrală este o prerogativă a ei și prin urmare nu are nevoie de aprobarea Domnească.

**D. I. Florescu**, *Ministrul de război*, combătînd pe d. I. Brătianu, zice că acesta n'a fost în cestiune.

1) După art. 27 din Convenție, Comisiunea Centrală se compunea din 16 membri, 8 Moldoveni și 8 Români. Patru vor fi aleși de fie-care Hospodar dintre membrii Adunării sau dintre persoanele ce vor fi împlinit funcțiuni înalte în țară, și patru de fie-care Adunare din sînul ei.

**Barbu Katargiu.** D. Ministru a zis că d. Brătianu n'a fost în cestiune. Din contră, eu crez că d-sa a mers strins legat cu cestiunea. Aci e vorba dacă numirea membrilor din Cameră este o lege sau o prerogativă; căci, dacă este o lege, atunci trebuie supusă la sancționarea Domnului.

Dacă numirea celor patru membri de către Adunare ar fi o lege, neapărat Domnul poate refuza promulgarea ei; dar lucrul nu este așa, și prin urmare Guvernul nu poate nici într'un chip a nu recunoaște alegerea făcută de Cameră.

Rătăcirea dar a fost de a se lua ca lege ceea ce nu e de cât o prerogativă.

După cum ziceam alaltă-ieră, Adunarea are două căderi: procedura ei interioară, adică verificarea titlurilor, alegerea biuroului, a membrilor Comisiei etc., și al doilea revizuirea legilor ce i se trimit de puterea executivă și de cea legiuitoare. În lucrările de revizuire, Camera nu poate lua inițiativa; dar, în lucrările de procedură, ea este omnipotentă și nimeni nu poate lua inițiativa de cât dinsa. În cazul de față, nu poate avea loc sancționarea, fiind-că lucrarea Camerei nu constituie o lege, ci este ea însăși rezultatul unei legi. Ceea ce trebuie să preocupe pe Adunare e de a decide dacă membrii aleși astăzi pot intra în funcțiune cu cei vechi numiți de Guvern.

## Ședința de la 15 Martie 1860.

(*Conservatorul Progresist*, 1860, Aprilie 17, p. 120 sq.)

În această ședință s'a ridicat chestiunea dacă un alegător se poate înscrie în alt județ de cât acela în care își are proprietatea. În acest caz a fost și d. Vasile Alecsandri, care, de și își avea proprietatea în Moldova, totu-și ceruse a se înscrie între alegătorii direcți din Ilfov. D-sa a fost contestat la tribunal, dar tribunalul a încuviințat înscrierea. În acela-și caz se afla d. Barbu Bellu și alții.

În cursul acestei desbateri se pronunță următorul discurs.

**Barbu Katargiu.** Declar că nu ieaș cuvântul ca să mă pronunț asupra modului de înscriere al d-lui Alecsandri, nici asupra interpretației făcute de Guvern, căci nu pot crede că acea interpretare ar fi avut vre un scop personal, și nici nu am obiceiul de a măsura pe oameni cu altă măsură de cât cu aceea de a'i socoti că tot ce fac, fac în conștiință.

În lipsă de Cameră, Ministeriul a luat Convenția și, insuflat de niște nobile sentimente, a dat acea interpretare; dar, din cauza impulsiei ce avea de a lărgi dreptul alegătorilor, a pierdut din vedere un punct de căpetenie, acela al moralității chestiei, ce, isvorește din acea înscriere.

Dacă, în articolul din Convenție privitor la această chestie, ar fi oare-care confuzie, lucrul ar fi susceptibil de deosebite interpretări. Este însă un alt articol, unde legiuitorul accentuează



mai bine idea, zicând că or cine va avea un venit de 400 galbeni poate fi ales în or ce județ va voi.

Osebit de aceasta, legea a distribuit pe alegători în trei categorii: proprietari mari, mici și de orașe, adică cu interese de localitate mai întinsă, acei de district; cu interese de localitate mai strinsă, acei de plăși; și în fine cu interese de localitate și mai restrinse, acei de orașe. Aceste interese, de și intră în chestia generală, se încrucează însă și se combat de multe ori, când e vorba de localitate. De s'ar lăsa această latitudine alegătorilor, mulți oameni, știind că n'aū considerație saū influență într'un județ din care fac parte, ar merge cu grămada să sugrume dreptul altora din alt județ. Dacă astă-zî numărul celor rău înscriși e mic, s'ar putea ca mâine, neprecizându-se de acum cazul, acest număr să fie mult mai mare și să aducă cele mai triste rezultate. Dar legiuitorul n'a voit să înțeleagă aceasta. El a mărginit pe Români sub două puncte de vedere: ca interesați în chestia generală și ca interesați în chestia de localitate. Dacă Ministeriul a făcut o interpretare, aceasta nu e o crimă. Dar cu atât mai mult și Camera are dreptul să facă interpretări și să controleze pe acelea ale Ministeriului. Dovadă este că chiar astă-zî d. Ministru a cerut a se deslega o nedo-

mirire în privința delegaților, și când Adunarea explică acest punct, tot aceea-și cădere trebuie să aibă și pentru cele-lalte.

La verificarea titlurilor de estimp, Camera a trecut cu oare care indulgență peste câte-va neregularități. Dar, dacă după alegerile cele noi pentru vacanțele de deputați ce mai sunt, Camera ar fi cu drept cuvânt mai severă acum, după ce s'aun precizat și lămurit cazurile obscure, ce s'ar întâmpla oare atunci? Negreșit un nou conflict între Adunare și Guvern; și îndestul s'a zis că trebuie a se pune o dată capăt la asemenea neplăcute conflicte.

. . . . .

D. **George Cretzeanu**, *Ministrul Justiției*, observă că, în or ce Stat bine organizat, competența fie-cărui corp e bine definită, și, după cum puterea legislativă e suverană în atribuțiile sale, tot asemenea e și cea judiciară. După Convenție, tribunalul judecă în ultimă instanță și fără apel; el era în drept a interpreta legea cum o înțelegea, și prin urmare cuvintele d-lui C. Cretzulescu sunt atentatorii la demnitatea magistraturii.

**Barbu Katargiu**. Arată că d. Ministru al Justiției, vorbind despre suveranitatea puterii judecătorești, a uitat, se vede, că, în chestia alegerilor deputaților și a verificării titlurilor lor, e o altă putere și mai omnipotentă, și aceasta e Camera. În verificarea titlurilor, ea nu se mărginește a

respecta pînă la pămînt hotărîrea judecătorească; căci, presupunîndu-se, cum s'a mai zis cu altă ocaziune, un alt Guvern cu intențiunile cele mai rele și care să n'aibă a întîmpina în cale-î niște principii juste stabilite mai d'inainte, Adunarea, în asemenea caz, nu ar fi de cît o adunătură de țărîni și de gunoaie ale orașelor, căci, în orașe mai cu seamă, se grămădesc asemenea ființe fără principii, fără moralitate, fără o noțiune de drept, cari ar isbuti să fie aleși prin niște mijloace cunoscute la toate națiunile.

Camera dar este datoare să precurme toate mijloacele de uneltiri și inriuriri de asemenea natură, căci o mică nebăgare de seamă astă-zî ar aduce urmări foarte triste pentru viitor.

**V. Boerescu** zice că ar fi de dorit ca legea cea nouă să fie mai favorabilă acelor gunoaie, cari aduc cele mai mari foloase națiunii. D-sa adauge că din aceste gunoaie aū eșit lumina și libertatea mai mult de cît din proprietatea esclusivă.

**B. Katargiu** voește a desluși cu ce înțeles a întrebuintat vorba „gunoaie“, din cari d. Boerescu a tras o conclusiune așa de depărtată. D-sa declară că, servindu-se de această vorbă, n'a înțeles a arunca o expresiune de dispreț asupra orașelor, ci a arăta numai că, chiar în Statele cele mai civilizate, orașele, după cum sunt într'adevăr fântănele luminilor, coprind tot de o dată și tot

ce e mai lepădat în societate; și că, de s'ar priimi principiul d-lui Ministru de Justiție, anume că, or ce ar hotări tribunalele în omnipotența lor, urmează a fi priimit, atunci e lesne de înțeles unde am putea ajunge; atunci, dacă un Guvern de rea credință, cum am presupus că s'ar putea întempla să fie, înprăștiind prin toate colegiile țării acele elemente rele, cărora tribunalul în omnipotența lui le ar consfinți căderi ce n'ar avea, ar compune o Cameră de aceea-și calitate cu aceea a acestui fel de alegători. Prin umare, zice d-sa, ceea ce am presupus este curat o cestiune de moralitate, iar nu ceea ce a voit să înțeleagă d. Boerescu pentru ale sale în parte scopuri.

### **Ședința de la 17 Martie 1860.**

(*Monitor. ofic.* 1860, Martie 26, p. 293 sqq.)

Se citește raportul Secțiunii financiare, din care făcea parte și B. Katargiu, asupra proiectului privitor la regularea venitului sării. Prin acest raport se cerea darea contractului sării pe seama d-lui Ciocan pe timp de doi ani de zile. Acest domn oferise 14 sfanți (11 lei noi 65 bani) pentru suta de oca de sare, pe când alți contracții ofereau numai 10 sfanți, și exploata de asemenea sarea din Moldova pe prețul de 9 sfanți pentru fie-care sută de ocale. D. Ciocan oferise o garanție de 50.000 galbeni, pe care Secțiunea financiară o admisesese de bună. Dar Ministrul de finanțe, C. Steriade, declarase că, necunoscând starea d-lui Ciocan din Moldova nici valoarea ipotecei, nu poate încheia contractul propus de Secție.

**Barbu Katargiu.** Prețuesc încredințarea despre măsurile de garanție și de asigurare ce ni se dau, și aceasta este cea d'antăiū datorie a fie-cărui Ministru; însă să mi se dea voie a aminti o întâmplare, asupra căreia atrag luarea aminte a Ministeriului și a Camerii. D. Ciocan a mai contractat și altă dată și a dat și garanții, și știū că, după înprejurări, s'a îndatorat, prin hotărîre definitivă a Inaltei Curtți, a plăti o sumă de bani considerabilă, și din auzite se zice că banii nu s'aū împlinit încă. 1) Dar mi se va zice că nu face nimic; o să plătească, și de astă dată ne va da garanții. Este adevărat. Inșă de ce nu s'a plătit? N'are oare stare? Atunci unde este garanția ce zice că o să ne dea? Asemenea garanții ar trebui să fie reale, imediat răspunzătoare, ca să nu rămână Statul în pagubă. Căci vedeți cât de grea este pozițiunea și răspunderea Adunării. Pe de o parte, se ia hotărîre asupra înprejurărilor, ca în anul trecut, ca să nu rămână Statul în adăstare, și mâine-poimăine când ne va veni bugetul, pe de o parte deficitul acesta are să rămână neîmplinit, iar pe de altă parte Guvernul va întinde mâna la contribuabili, ca să le ceară alte sume spre împlinirea unei lipse provenite din amănări de indulgență, ce puterea executivă a făcut și pe

1) Ciocan datora Statului prin sentință definitivă suma de 25,000 galbeni.

cari Adunarea nu este competentă a le consfinți. Oare acești contribuabili nu ar avea cuvânt atunci să ne zică: „mai 'nainte de a ne întinde mâna, domnilor deputați, împlinit-ați ceea ce are Statul să ia? Ne încredințați că în casa Statului nu mai este nici o rămășiță de împlinit, ca să găsiți de cuviință a ne cere acum contribuții noi?”

Asupra acestei cestiuni atrag luarea aminte a Adunării și a Ministeriului.

D-nii G. Costaforu și C. Bozianu se pronunță contra acestui contract, pentru cuvântul că d. Ciocan, având dreptul unei exploatari nelimitate în Moldova, ar putea să facă deposite însemnate pe malul drept al Dunării și, la expirarea contractului, când Statul va trebui să vînză însu-și, acesta nu va fi în stare să debiteze o cantitate însemnată de sare, din cauza concurenței ce-i vor face depositele d-lui Ciocan de pe malul Dunării.

**Barbu Katargiu.** Ca membru al Secției, mă vîz silit a lua cuvîntul, nu ca să susțiu că trebuie să se facă această arenduire, ci numai ca să dovedesc că Secția, de și în scurt timp, cu toate acestea n'a pierdut din vedere aceste deslușiri economice, de cari aș vorbit cu atât talent d. Bozianu și d. Costaforu. Ea, de și a fost ocupată de interesele imediate ale țării și de grija de a nu lua răspunderea asupra-î, n'a pierdut însă din vedere nici una din aceste considerații.

Însă ea a pus chestia sub un alt punct de vedere. Așa ea a zis: „daca d. Ciocan ar fi avut în Moldova un contract mărginit, noi n'am fi trebuit să ne mai îndoim pentru această arenduire. Văzând însă ca d. Ciocan are dreptul nemărginit de a exploata or câtă cătățime de sare din Moldova, ne am întrebat dacă, dându-'i și noi sarea noastră, îi putem înmulți exploatarea? Nu; și iată de ce. D. Ciocan a cerut 9 milioane de sare pe an. Aceste 9 milioane le plătește, de și transportate la malul Dunării. Și acel capital ce zicea d. Bozianu că 'l întrebuințează pînă la răspundere, se înțelege că saū o să-'l iea cu o mână și o să-'l dea cu cea-l-altă, saū, făcend cu densusul deposit, îl lasă închis; ceea ce va să zică că d. Ciocan are alt capital cu care să-'și facă plățile sale către Stat. Concluzia dar este că, dacă o va vinde îndată, nu face deposit, și prin urmare o să ne plătească; dacă nu, atunci trebuie să aibă alți bani, ca, făcend deposit, să ne poată plăti și nouă. Secția n'a perdut din vedere aceste două idei, și, pentru că am văzut că nu este putința de a scăpa de d. Ciocan, am zis: „Oare cum putem lua asupra noastră vînzarea sării cu o pagubă așa de mare?“ Și am conchis că trebuie să-'i dăm contractul.

După terminarea acestei cestiuni se pune la ordinea zilei urmarea discusiunii asupra înscrierii alegătorilor în districtele, în cari nu au proprietăți. După o desbatere îndelungată, animată de cestiuni personale, B. Katargiu cere cuvântul.

**Barbu Katargiu.** Iacă trei zile cheltuite în vorbiri și revorbiri deșerte asupra înscrierilor. Soctesc că Adunarea a auzit tot ce îi trebuia spre a fi luminată. Eu voiam să aflu ce decide Camera, ca să eșim din impasul acesta.

Guvernul, când a format listele, a interpretat legea electorală mai bine sau mai rău, și acum ne zice: „Camera s'a întemplat a interpreta legea cu totul din contră. Ce trebuie dar să facem?”

Acu este chestia. Ce trebuie să facem? Rămâne în sarcina d-lui Ministru să execute interpretarea Camerii, că adică alegătorul acela care are proprietate într'un district să nu poată fi priimit a se înscrie în alt județ. Sunt dar de părere să trecem la vot.

**D. V. Alecsandri,** *Ministru de externe,* zice că Adunarea este datoare să se conforme *ad litteram* stipulațiilor din Convenție, căci cea mai mare pildă de moralitate ce trebuie să dea o Adunare Națională este de a respecta legile în ființă.

**Barbu Katargiu.** D. Ministru de externe ne vorbește de lege. Dar aci nu e vorba de lege, ci de interpretarea legii. D-sa zice că să ne ținem de lege. Dar cum? Cum voește d. Ministru?



D-lui ne vorbește de două idei mari. <sup>1)</sup> Prea bine! Le simțim și noi că sunt mari. Dar să mă ierte să-î spun că pentru cea d'ântăiū, adică pentru ca să aibă mai mulți votanți, pe aceasta n'o înțeleg, fiind-că alegătorii fiind tot atâți, și de vor merge dintr'un județ într'altul, ei nu pot spori la număr numai prin faptul acestei transferări. Pentru cea de a doua, pentru Unire, pe aceasta o priimesc; toți dorim Unirea și lucrăm spre aceasta. Dar or-ce dorință are marginile ei; trebuie să-î punem în cumpănă răul și binele ce ar aduce. Crez că s'a dovedit îndestul că, în aceea-și țară, se află interese de localitate opuse cu acelea ale altei localități; și cu atât mai virtos ne am putea teme că asemenea interese înpotrivitoare unele altora s'ar putea ivi între Țara Românească și Moldova, cum a fost de exemplu când s'a vorbit despre drumul de fier.

Katargiu e intrerupt de sgomotul ce se face în Adunare.

**Magheru** îi răspunde că Țara Românească nu poate avea interese contrarii de ale Moldovii, care a dat probe de frumoase simțiminte prin alegerea unui deputat muntean. <sup>2)</sup>

**Barbu Katargiu.** Văz, domnilor, că iar nu m'ați

<sup>1)</sup> Interpretarea legii în sensul cel mai larg, spre a face pe un mai mare număr de Români să se bucure de drepturi politice, și <sup>2)</sup> înlesnirea unirii Românilor, prin înlesnirea exercițiului acestor drepturi.

<sup>2)</sup> Radu Rosetti ales în colegiul proprietarilor mari din Fălciū.

înțeles. Aș dori ca sași să înțelegeți bine sași să nu mă intrerupeți când n'ați înțeles.

Vorba n'a fost de aleși și de alegători. Principul că alegătorii unui colegiu, unei localități, să aleagă un deputat pe care nici nu l'ați văzut, nici îl cunosc personal, ci numai din renumele și din faptele lui. Atunci însă alegerea e cu atât mai doveditoare de calitățile eminente ale alesului, cu cât ea se vede a fi fost mai independentă și mai imparțială. Dar când alegătorii străini vin de aleg pe un om cu totul necunoscut, or cine se va gândi cu sânge rece poate pricepe ce fel de alegere a fost aceea.

Cât pentru imposibilitatea de a fi oare-cari interese locale ale Moldovii în opoziție cu ale Țării Românești, viitorul va dovedi!

### Ședința de la 19 Martie 1860.

(*Conservatorul Progresist* din 1860, Maiu 10, p. 142 sqq).

D. Al. Plagino citește următoarea propunere, prin care biroul a formulat votul ce a rămas în suspensiune, asupra discușiunilor din ședințele precedente în chestiunea dacă un alegător se poate înscrie în județul unde nu are proprietate :

« Camera legislativă, chemată fiind a interpreta sensul legii electorale, declară că un alegător nu-și poate exercita dreptul său de cât în circumscripțiunea electorală unde își are cel puțin o parte din averea sa. »

**Barbu Katargiu** arată că intenția legiuitorului

a fost de a baza dreptul de alegător pe două principii: interesele generale și interesele locale. Un deputat dar are două misiuni: 1) apărarea intereselor generale ale țării și 2) interesele localității ce l'a ales.

Dreptul de avere, pe care se reazimă legiuitorul spre a da calitatea de alegător, se împarte în trei: 1) cei de district cu 1000 galbeni venit; 2) cei de plasă cu 100 galbeni venit și 3) cei de oraș cu 6000 galbeni capital.

Așa dar gândul legiuitorului, specificând aceste trei diferențe de avere și dând la fie-care dreptul de alegător într'un cerc anume determinat, a fost să nu se confunde aceste drepturi între ele.

Destule discuțiuni s'aũ făcut în această privință și B. Katargiu e de părere că resumatul lor se coprinde destul de clar în formula de vot ce a citit biuroul.

. . . . .

**D. I. Brătianu.** Nu pot primi restricțiile ce se fac în des-favoarea locuitorilor de orașe, unde se găsesc mai multe lumini de cât gunoaie.

**Barbu Katargiu.** Cer cuvântul. Aceasta este o cestiune personală. S'a tras din vorbele mele o concluzie, pe care sunt nevoit a o mai rectifica o dată, căci, de și am rectificat'o în ședințele trecute, s'aũ găsit însă oameni, cari să susție

reaua interpretatie ce au voit să dea cuvintelor mele. Aceasta mă silește dar a mai repeta din cuvânt în cuvânt ce a mai fost zis.

Când am vorbit de „gunoaie“ <sup>1)</sup>, am deslușit indestul ce înțelegeam printr'această zicere, arătând că asemenea gunoaie se află și în cele mai însemnate orașe și capitale ale Europei și că, dacă în niște State așa de înaintate se află asemenea elemente, ar fi o mare pretenție ca noi să voim a susține că în orașele noastre nu se află de cât lumină de știință și de moralitate.

Vorba era de a observa Ministrului de Justiție —, ce zisese că hotărîrea tribunalelor în chestia alegătorilor este fără apel, omnipotentă, și că prin urmare, și cu alte cuvinte, Adunarea nu are căderea de a o controla —, vorba, zic, era de a răspunde Ministeriului la această paradoxală a sa pretenție. Dar de s'ar lua de bază această maximă, nu s'ar putea oare ca, sub alt Ministeriu compus din oameni de rea credință, precum s'ar putea întempla —, căci în lume sunt oameni de tot felul —, nu s'ar putea, zic, să vedem preumblându-se prin județe asemenea gunoaie, cărora atribuindu-le tribunalele în omnipotența lor puteri electorale, pe cari nu le au, să ni'i trimiță deputați, și prin urmare să ne

1) Vezi ședința de la 15 Martie 1860, p. 148 sq.

compună o Cameră de niște elemente de calitatea acestui fel de alegători improvizați de un asemenea Guvern.

Acestea sunt cele zise de mine și pretălmăcite de alții în sensul ce le a plăcut.

Nu m'am temut nici o dată de a numi lucrurile pe numele lor; dar nu iert altora a mi le poci și desfigura după al lor plac sau mai bine după al lor interes.

Sunt oameni cari lingușesc pe cei în putere, ca să tragă de la dênșii ceva în al lor folos. De asemenea sunt oameni cari lingușesc pe popor sub masca naționalității; dar, în realitate, pentru ceva cu totul personal, tot pentru ca să ajungă unde-va, ca să apuce ceva. Acestia sunt, după a mea părere, mult mai vinovați de cât cei d'ântăiū. Intr'adevăr, cel ce lingușește pe un singur om, nu face de cât un rău provizoriū, căci acel om trece, și, de a fost rău, e nădejde că va veni altul mai bun de cât dênșul la putere. Dar cel ce lingușește pe popor îl amăgește, îl corupe și-l face să stea într'o vecinică barbarie. Cât pentru mine ce n'am lingușit nici odinioară nici pe cei de sus nici pe cei de jos, în loc de a minți poporul zicându-î că posedă toate calitățile și virtuțile și că nu mai are alt de cât a se bucura de drepturile naționale, ca

cel mai ales al nației, eu îi zic din contra, fără să mă preocup de 'i va plăcea or nu: „iubite frate! iubite prietene! tu, tu, poporul român, caută de te ridică prin educație, silește-te a ajunge prin virtuți și cunoștințe la acele drepturi ce s'aũ pus înainte-ți de legi ca un bold pentru activitatea ta, ca o țintă, ca o răsplată a dezvoltării tale morale și materiale.“

Cât ar fi de dorit ca acei ce se numesc pe sine preceptorii, învățătorii, părinții, frații ai poporului, să 'i ție acest limbagiũ! O nație, un popor nu se ridică prin lingușire, ci prin educație.

Să-'l învățăm dar, să-'l povățuim; dar nu să-'l amăgim prin lingușiri și laude viclene. Aceasta e adevărata datorie a fie-cărui om de cinste ce își iubește în adevăr pe compatrioții săi.

### **Ședința de la 24 Martie 1860.**

(*Supliment la Monit. oficial*, No. 89, Aprilie 15, p. 365 sqq.)

În ședința de la 12 Martie 1860, Camera votase Comisiunea pentru redactarea rãspunsului la mesagiũ compusă din: V. Boerescu, I. Brătianu, G. Costaforu, G. Știrbei și C. Bozianu. Această Comisiune, demisionând în ziua de 22 Martie, a fost realeasă în aceea-și zi. La 24 Martie, a început desbaterea asupra proiectului redactat de Comisiune, care a fost atacat cu multă energie atât de Guvern cât și de alți deputați. Către sfirșitul acestei ședințe B. Katargiu a vorbit în sensul următor:

**Barbu Katargiu.** Cer iertare onor. Adunării dacă cele ce voi zice nu vor răspunde la nici una din câte s'aū vorbit. Ieri am fost lipsă din Adunare, și alaltă-ieri am lăsat'o în alegerea membrilor Comisiei de redacție. Am auzit că s'aū ales tot cei d'antăiū și m'am bucurat. Dar m'am gândit că, dacă Adunarea a respins cea d'antăiū adresă, alegēnd tot pe acei membri, ea n'a putut avea altă țintă de cât de a i se infățișa alta nouă, iar nu de a i se aduce aceea-'și adresă în discușiune. Am socotit că d-lor vor prețui această onoare și vor răspunde cu aceea-'și curtenie, împacānd toate ideile ce s'aū desvoltat în Adunare cu ocazia discușiunilor din ședința trecută.

Din nenorocire însă am vėzut că proiectul de astă-zī, afară de câte-va fraze ce i s'aū schimbat, e tot acela ce ni s'a mai infățișat și pe care l'am respins. Prin urmare, fără a mai intra în alte considerațiuni, întreb Camera dacă este de demnitatea ei a permite ca un proiect, ietățī-mī expresia, să ieasă pe ușă și să intre pe fereastră, cu deosebire numai că-'și a pus bonetul mai la o parte.

Stăruesc a zice că este de demnitatea Camerīi ca să se prefacă acest proiect cu totul, iar nu să ni se facă aci o glumă, aducēndu-ni-se în discușiune din nou acela-'și proiect cu niște simple

modificații ca acelea, de exemplu, ale zicătoarei franceze *bonnet blanc, blanc bonnet*.

Aceste considerații, domnilor, mă fac să votez contra, fiind-că nu fac alt-ceva prin aceasta de cât să votez în contra unui proiect ce s'a respins ieri de Adunare.

În ședința de la 25 Martie, Comisiunea de redacție a răspunsului la Mesagiū dându-și demisiunea, se alege a treia comisiune compusă din: *Principele Bibescu Brâncoveanu, Barbu Katargiu, I. Otetelișanu, I. Slătineanu și C. Cantacozino*.

### Ședința de la 26 Martie 1860.

(*Protocoloalele ședințelor Adun. legisl. a Țării Românești*  
Tom. I, p. 98 sqq.)

La ordinea zilei este desbaterea asupra proiectului de răspuns la Mesagiū. D-nu I. Brătianu întrebă ce se înțelege prin «reînvierea de a doua oară a principiului Unirii» și de cari «aspirațiuni unanime» e vorba? <sup>1)</sup>

**Principele Brâncoveanu**, raportorul Comisiunii, răspunde că se înțelege aspirațiunile cari s'a manifestat întâiū la Divanul *ad-hoc*, și al 2-la la 5 și 24 Ianuarie, reinviând și stabilind principiul Unirii în persoana actualului Domnitor.

**D. I. Brătianu** observă că esplicările date de d. raportor

1) Iată fraza din proiectul de răspuns la mesagiū: „Suntem convinși, Prea Înălțate Doamne, că viitorul patriei se reazimă pe principiul Unirii.

„Acest principiu mântuitor a devenit credința nestrămutată a națiunii întregi, și reinviându-l pentru a doua oară în persoana M. Tale, națiunea română este incredințată ca vei ști a-l consolida și a-l face să triumfe după aspirațiunile unanime ale României întregi.“



nu pot plăcea domnilor preopinanți ce au susținut că adresa nu face nici o aluziune la Principele strein. Intr'adevăr, d. raportor a confirmat temerile d-sale, declarând că principiul Unirii, manifestat pentru întâia oară în Divanul ad-hoc, a reinviat a doua oară la 24 Ianuarie. Dar Unirea din 1857 era cerută cu un Principe strein, și d. raportor afirmă că actul de la 24 Ianuarie a fost a doua manifestare în favoarea acesteia-și Uniri ce a votat Divanul *ad-hoc*.

**Barbu Katargiu** exprimă mirarea și părerea d-lui de rău auzind pe d. Brătianu că tot mai pronunță acele cuvinte de îndoială sau că tot mai stăruiește a interpreta așa de greșit unele cuvinte din adresă, al căror sens cu toate acestea i s'a demonstrat în destul cât este de categoric și lămurit.

Îmi pare foarte rău, zice d. Katargiu, a spune d-lui Brătianu că de multe ori, ferindu-se a mărturisi ceea ce voește chiar d-lui a zice, tocmai aceea o pune în gura altora. Ne vorbi de Divanul *ad-hoc* și ne mai aduse aminte trista denumire de stângă și dreaptă. Eū, domnilor, nu am fost la Divanul *ad-hoc*, dar de mai 'nainte încă, în înțelegere cu alții, am făcut o manifestație în favoarea Unirii țerilor cu un Principe strein. Această idee a Unirii nu a fost a noastră proprie, ci am aflat'o chiar în fundamentele legiurilor, chiar în instituțiile noastre naționale. Vă aduceți aminte cum în Adunarea trecută uniă au

mers pînă acolo cu gelozia, în cât, voind a face un monopol și din dorința Unirii, a ajuns a ne tăgădui chiar cugetul, chiar devotamentul nostru în privința acestui principiu, de și manifestația noastră nu a fost numai *in petto*, ci o atestă acte tipărite.

La Divanul *ad-hoc* s'a manifestat într'adever acea convicție a nației că singura scăpare e în Unirea cu un Principe strein. Dar ce s'a făcut cu această manifestație? S'a supus la o instanță mai înaltă, care a primit o parte din această dorință, și noi atunci am zis că, principiul de căpetenie fiind dobîndit, să căutăm a'l consolida, spre a putea pași la o dezvoltare și perfecție putincioase. Mulți din noi au crezut că puterile garante au făcut mai bine de a lăsa să alegem noi înși-ne din sênul nostru pe Capul Statului, și, de aș voi să intru în amănunte, aș arăta și oare-care dificultăți practice ce am fi înteminat cu un Principe strein.

Ei bine, domnilor, ce face Comisia astă zi? Tocmai ceea ce am spus. Ea afirmă că principiul de căpetenie al Unirii, manifestat în două rînduri, fu sancționat din nou în persoana M. Sale. Dacă acest principiu a fost o dată unit cu ideea de Principe strein, în ce oare vedeți că noi acum voim a 'l ținea tot așa de strîns legat de această

idee? Nu, domnilor; el a fost despărțit de cei ce  
 aũ fost chemați să recunoască actul nostru. Preo-  
 cuparea noastră principală este prezentul; acest  
 prezent este determinat, cercul căderilor noastre  
 e tras, și nu putem eși dintr'insul la fie-ce mo-  
 ment. Destul timp am pierdut ocupându-ne cu  
 trecutul; să începem a măi cugeta și la prezent  
 și a ne ocupa odată de lucrările serioase, la cari  
 suntem chemați. Iar cât pentru ceea ce ar pu-  
 tea aduce înprejurări neprevăzute și ascunse  
 în întunericul viitorului, să le lăsăm pentru a-  
 cum pe seama aceluı viitor necunoscut și care e  
 măi pre sus de prevederile omenești.

După oare care discusiune se pune la vot proiectul de  
 răspuns la mesagiũ și se primește cu o majoritate de 33  
 bile contra 19.

### **Ședința de la 27 Aprilie 1860.**

*(Protocoalele șed. Adun. legislative a Țării Românești  
 Tom. I, p. 214 sqq.)*

La ordinea zilei este desbaterea următorului proiect de  
 de lege:

Art. 1. Se face scăzământ general la prețul cu care s'au  
 arenduit prin licitație în anul 1858 moșiile Așezămintelor  
 Bisericești de or ce categorie precum și ale or căruı alt așe-  
 zământ de utilitate publică.

Art. 2. Acest scăzământ va începe cu anul 1859, care va  
 fi de 30% pentru acest an 1859 și de 20 % pentru urmă-  
 torul an 1860 și numai pentru acei arendași, cari vor da

garanții valabile pentru regulata răspundere a arenzilor în viitor.

În cursul acestei debateri s'a pronunțat următoarele trei discursuri.

**Barbu Katargiu.** Domnilor, dați-mi voie a veni să vorbesc nu asupra unui lucru săvârșit, ci asupra consecințelor mai mult sau mai puțin mari ce ar rezulta din hotărîrea ce s'a luat de Cameră în ședința trecută.

Am aflat cu întristare, — am curagiul a o spune —, că s'a admis principiul de a se face scăzământ arendașilor. Pentru ceea ce s'a admis sunt silit a mă supune și a pleca capul înaintea hotărîrii Camerii.

Cu toate acestea nu mă tem a-î atrage atențiunea și a zice că, dacă acest principiu se va aplica în toată întinderea sa, consecințele sale vor fi ruinătoare, primejdioase pentru tezaurul Statului; căci ar desființa cu totul sfințenia contractelor, ce e de mare importanță a se păzi neclintite în toată vremea.

Prin urmare trebuie, cel puțin azi, când vom intra în amănuntele acestei înprejurări, să-î dăm calificarea, să admitem ca o milă ce face Camera unor nenorociți ce au reclamat ajutorul ei în contra ruinei ce zic că 'i amenință. Trebuie dar să vedem cui și pînă unde cată să întindem aceste

despăgubiri, căci altmintrelea ce facem? Admițând în tot d'a una asemenea reclamări de despăgubiri, toate contractele încheiate cu Statul au ajuns a fi niște acte desprețuite și fără valoare, iar Statul în veți în pagubă.

Ne revoltăm toți contra abuzurilor celor mai mîrșave ale trecutului, fără a le face să înceteze; venim toți cu drapelul dreptății și integrității. Dar nu vîz unde e dreptatea și integritatea. Pînă azi n'am vîzut de cît ivindu-se și reivindu-se tot acelea ce am vîzut urmîndu-se în timp de 25 de ani. Contractele cu Statul trebuie să 'și aibă cea mai mare sfințenie, și cu toate acestea pînă acum n'au încetat a fi risul și batjocora particularilor.

Cum s'ar tîlmăci dar de opiniunea dreaptă a lumii, dacă noi astă-zî, ce criticăm cu atîta asprime trecutul, am veni să alegem dintr'insul tocmai cele mai uricioase și criticabile fapte, și să ne facem ast-fel eclecticii ai rîului? Au fost abuzuri în trecut, au fost jafuri, dar trecutul a avut și bunurile lui. Nu voiți dar a fi eclecticii a tocmai ce e mai de lepădat din acel trecut, ci, de voiți a alege, alegeți ce a fost bun, și cău-tînd îl veți găsi. Căci, urmînd într'alt-fel, am vedea continuîndu-se immoralitățile contra cărora ne revoltăm; am vedea, zic, ceea ce am vîzut tot

d'a una; căci, de câte ori a fost vorba de averea și veniturile Statului, toți au venit și au căzut ca corbii asupra acestei averi, smulgând fie-care câte o fâșie din această ticăloasă avere.

Am auzit că s'au zis multe vorbe late asupra acestei cestiuiri; însă eu nu mă tem de asemenea cuvinte, fiind că, după cum vă spusei, le am auzit neconținut repețindu-se în curs de 25 de ani. Știu și eu, d-lor, am și eu cugetul și pot judeca cele ce s'au zis asupra comerțului național, asupra agriculturii, care e puterea principală a țării; dar, fiind că ați priimit principiul, astăzi nu pot a mai vorbi nimic asupra lui, ci numai asupra modului de a-l aplica.

Căutați dar să modificați cuvântul. Să nu se zică că se face scăzământ arendașilor, fiind că au luat moșiile prea scump și au avut pagube; căci ar fi derisoriu a susține acest argument, și concludiunea n'ar putea fi de cât și mai vrednică de ris, fiind-că atunci licitațiile ar trebui să se răstoarne și să se dea preferință celui ce dă mai puțin, iar nu celui ce dă mai mult, și așa vânzările să se facă *au rabais* în loc de *aux enchères*; ci, dacă vreți să se iea de temei, cum am zis, sentimentul de commizerație ce acești arendași reclamă, de și, la a mea părere iară-și, o Cameră

nu crez să fie competentă a jertfi averea Statului pentru asemenea considerări.

În fine, d-lor, trebuia să ne gândim că peste puțin vom fi chemați a vota budgetul, că trebuințele țării sunt mari, și ce ne vor zice oare contribuabilii, când le vom întinde mâna și le vom cere milioane, și milioane multe, pentru întempinarea acelor trebuințe? Ei vor avea drept să ne răspundă că din aceste milioane ce le cerem, spre acoperirea acelor cheltuieli, știu că o mare parte urmează a fi în Casa Statului, și negreșit nu vor recunoaște jertfele noastre de generositate, ce, socotindu-se, pot însuma 12 sau 13 milioane din împrejurarea de estimp și alte vre o zece din aceea ce fu în anul trecut subiectul unei discuțiuni așa de aprinse, așa de îndelungate și care stă pînă astăzi în suspensiune.

Când va mai veni vorba în viitor de contribuțiune, atunci Ministeriul, — poate chiar cel de azi, pe care cu mirare l'am văzut susținând tot felul de alte interese, afară numai de cele ce-î sunt incredințate, interesele Statului —, va veni să ceară credit, și Camera, ne voind să-î mai acorde, va zice că Adunarea, din dreapta, din stînga, de sus și de jos, se opune a mai da credit Guvernului. Și cum ar mai putea da Camera credit? Atâtea sume se dau în budget de atâți ani. Intrebuin-

țatu-s'ău oare bine aceste sume? Nu, ci ele au fost consumate în concesiuni, în scăzăminte, în cheltuieii absurde, în lucruri de tot felul ce nu le mai calific. Camera va avea dreptul de a pierde încrederea și de a zice: „nu mai dau“.

Terminând, o mai repet, d-lor, pentru onoarea Camerii și pentru creditul nostru în fața națiunii și a Europei: scăzământul să se facă mai moderat, pe nume dovedite de oameni ce într'adevăr au suferit; iar nu să dăm o primă de încurajare abuzurilor și immoralităților ce s'au comis. Să nu facem o speculă cu speculanții.

După o scurtă replică din partea Ministrului de Culte, A. G. Goleșcu, B. Katargiu cere cuvântul din nou.

**B. Katargiu.** D-lor, auziiu cu mirare mare, și cât țin cu cuvântul d-lui Ministru neîncetat m'am mirat, că d-lui n'a găsit nimic mai vrednic de băgare de seamă, de cât ceea ce am zis în treacăt asupra contribuțiunii și bugetului viitor. D-nu Ministru n'a găsit de cât un singur period, și pe acesta rău înțeles, pentru că d-lui îl pune dintr'un punct de vedere cu totul alt-fel de cum îl punem noi. D-lui zice că-'mi era teamă că va veni să ne ceară contribuțiuni mai multe. Nu e temerea de a da contribuțiuni, ci e temerea de răspunderea către contribuabili. D-lui, îl mai auz zicând, mărginește veniturile mănăstirești într'o



specialitate absolută, din care pretinde că nu poate eși. De e vorba să ne ținem după Regulament, după legile vechi, d-lui a uitat se vede că este Casa Centrală, care a venit în ajutorul Tezaurului de mai multe ori; dacă e vorba după Convențiune, trebuie iară-și să știe că ea zice că toate veniturile Statului să se întrunească într'o singură Casă.

Ar fi oare logic să zicem că, pentru că în Casa Ministeriului sunt destui bani, ca să se poată susține spitalele, mănăstirile și scoalele, ce avem de prisos să 'l înprăștiăm fără cuvânt și trebuință, sub cuvânt că acest scăzământ este din niște capitaluri ce nu erau destinate pentru nimic alt? Ce ar zice d-lui când ar vedea pe un om, care, după ce 'și a făcut toate necesitățile, banii ce-'i prisosesc îi aruncă pe fereastră? D-lui veni pe urmă și ne vorbi iar despre ruina arendașilor, despre teribila pozițiune în care se află țara astăzi; o mai repet, nu crez în astă teribilă pozițiune, mai ales într'un an ca acesta, care ne promite o bună recoltă și când produsele se vând cu prețuri întreprinse de ceea ce sunt sigur că d-nii arendași aș putea vre-o dată pretinde. Nu, d-lor; ruina nu poate veni de cât din două circumstanțe: sau din inprejurări extraordinare și de forță majoră sau

din nebunia acelor arendași. Dacă vine din circumstanțe extraordinare, sunt vrednici de milă; iar dacă vine din nebunia lor, ne putem întreba: cum două mii de oameni au putut innebuni de o dată? Eu crez, d-lor, că ruina lor vine din rele combinațiuni, din immoralități, din tripotagiul ce au făcut ei înșii cu alții, pe cari îi cunoaștem prea bine, la arendarea moșilor. Atunci vă întreb iară: noi oameni maturi, oameni morali, în mâna cărora țara a încredințat averea sa, să venim și noi să iertăm și să încurajăm asemenea abuzuri, contra cărora am strigat atât de mult, ba încă să și plătim aceste immoralități? Și când vor fi ani îmbelșugați și ne vom afla în lipsă sau vom avea a plăti, — precum și acum suntem datori 8 milioane la alții într'adevăr nenorociți, cărora li s'au luat produsele pentru susținerea armatelor streine, — când vom fi în nevoi ca la 1853, amenințați de vre un război, putea-vom noi oare a le zice: „tovărășie, pentru tovarășie; v'am ajutat; ia faceți bine de ne dați și d-voastră azi în niște circumstanțe foarte fatale, când suntem amenințați de nevoi; căci noi v'am scăzut, precum știți, pentru niște înprejurări mult mai puțin vrednice de considerat, ca să nu zicem imorale.“

Oare când s'ar întâmpla o nevoie, un război, — și știm că războaiele sunt păgubitoare pentru unii

și obicnuit câștigătoare pentru arendași —, și când  
 și ar vinde ei bucatele și ar câștiga sută la sută,  
 trei sute la sută, cum s'a întemplat în timpul  
 războiului din Orient, și noi, împovărați de câte-va  
 milioane, le am întinde mâna zicându-le: „dați-ne  
 și noă“, da-ne-vor ei oare ceva? Nu, negreșit.

Acestea sunt, d-lor, considerațiile ce m'a  
 împins a vorbi din acest punct de vedere, iar nu  
 din acel punct așa de restrîns, așa de ghiemuit,  
 cu care veni d. Ministru să răspundă la toată  
 vorbirea mea. Din punctul acesta de vedere tre-  
 buia dar să-mi răspundă d. Ministru. Nu, d-lor;  
 eu n'am voit să declar că voi refuza or ce cõn-  
 tribuțiune trebuincioasă Statului; din contra, o  
 zic și o măi repet și acum, că o să zic și celor-  
 l-alți: „dați, fraților, pe cât puteți pentru îmbuné-  
 tățirea soartei țerii.“ Ceea ce am voit să zic  
 este că contribuabili vor fi în drept, o măi repet,  
 să ne întrebe ce am făcut cu capitalurile în ființă,  
 ca să venim acum să le cerem altele?

**D. I. Brătianu** protestează contra unor cuvinte ale lui  
 B. Katargiu și termină zicînd că Adunarea nu este chie-  
 mată a face milă, ci a face dreptate și equitate. Camera boie-  
 rilor făcea milă, zice d-sa; Camera națională face dreptate.

**Barbu Katargiu.** Sunt foarte mahnit că mă vîz  
 silit a răspunde d-lui Brătianu, căci nici vreme  
 n'avem a întinde desbaterile, nici în stare sunt,

cum mă vedeți toți. <sup>1)</sup> Respect un act așa de mare, de și 'mă am dat părerea că așa fi fost în contra, de m'aș fi aflat față la ședința trecută. Am venit însă aici ca să zic ceva în privința consecințelor.

D. Brătianu a atacat puntele principale ale cuvântului meu în chipul acesta : 1) că a înțeles că eu așa fi zis că Adunarea a făcut un act immoral ; 2) d. Brătianu a făcut dintr'o cestiune economică o cestiune politică ; 3) d. Brătianu a făcut o cestiune de clase, de facțiuni. Acestea sunt vorbe vechi, ruginite, tocite. Imi pare rău că, pierzând din vedere atâtea și atâtea lucrări ce are Camera și trebuința ce simte de a se uni într'un gând și o voință pentru săvârșirea lor, d-lui iar mă vine a o împărți în facțiuni, în vreme ce ar fi dorit să încetăm o dată cu aceste desbinări împiedicătoare ce ne țin în loc de măi mult de un an. Chiar din aceasta, d-lor, se vede că eu n'am fost preocupat nici de idea de clase nici de interesul de proprietate, căci nu m'am povățuit nici de una nici de cea-l-altă.

Pentru cuvintele de aristocrație, de clase, de apăsări, le cunosc toți armele acestea ; dar credeam că d. Brătianu le-a frânt. În fine a venit

1) La câte-va din ședințele anterioare, B. Katargiu lipsise din cauză de boală. Iar de la 1-15 Maiu se afla în concediu.

d. Brătianu și a protestat contra cuvântului de milă, zicând că milă e atunci când face cine-va o concesiune contra dreptului. La aceste puncte am dar a răspunde d-lui Brătianu.

Pentru cel d'ântâi, a auzit Camera că cuvântul meu de immoralitate, zis și repetit de mai multe ori, s'a apăsă pe actele arendurii, iar nu pe deciziunea Camerii.

D. Brătianu înțelege că o parte a Camerii n'a avut curagiul și francheța de a'și face profesiunea de credință. Vă mărturisesc, domnilor, vă spui pe cnoare că am convicțiunea că cea mai mare parte a Camerii a avut în adevăr generositatea, de și cam mare, de a face această concesiune; iar nu ceea ce a zis d. Brătianu că a fost contra scăzământului și că n'a avut curagiul a'și spune opiniunea.

N'am venit, domnilor, a susține opiniunea unei părți din Cameră, ci convicțiunea mea proprie; căci nu 'mă a spus nimeni de mai 'nainte nici ce s'a susținut nici ce s'a petrecut în Cameră. Și dacă d. Brătianu s'a împiedicat de cuvintele „*vorbe late*“, îl incredințez că nici n'am știut că s'a zis în Cameră, ci din contră le am auzit și eu pe din afară, pe unii din arendași, pe toată lumea.

Dar că s'a zis din partea stângă sau din dreapta, aceasta n'am știut'o.

Aș dori să crează d. Brătianu că eu, or de câte ori am avut o convicțiune, am avut de conductor numai conștiința mea, și 'mi am dat opiniunea chiar contra celor mai de aproape prietini ai mei, și fără a mă preocupa de va fi sau nu opiniunea mea plăcută publicului.

Precum n'am lingușit nici o dată nici un om, nu voi linguși nici un partid. După acest tărim am venit și am zis ceea ce mai repet și acum: să luăm bine seama, ca să nu dăm o primă de încurajare immoralităților ce s'aū comis.

La ceea ce a mai zis d. Brătianu că ar fi trebuit să mă ridic și mai sus în această cestiune și să zic a se da în judecată Guvernul care a fost cauza acestor immoralități, întreb: când a venit vre-odată cestiunea a se cere responsabilitatea, chiar a celei mai înalte aristocrații, cum o numiți, sau a acelor cari aū întrebuințat rău a-verele Statului, și eu m'am împotrivit?

De vă aduceți aminte de desbaterile din sesiunea trecută, veți ști că n'am fost eu care am apărat abuzurile Guvernelor trecute. Dar dacă nu m'am urcat pînă la lucruri neputincioase, cauza e că n'am voit să pierz timpul în discusiuni nefolositoare, și, credincios misiunii mele, am căutat

și voiți căuta tot-d'a-una a le potoli. Dumneavoastră știți că, între cei ce vin de cer ajutor, sunt unii cari spun adevărul că au suferit pagube, și, de și nu suntem responsabili de ușurința lor, totu-și conviș că merită oare-cari concesiuni. Însă sunt și alții cari au fost uneltitorii mârșăviilor. Și aceora să le facem concesiune, să le dăm primă de încurajare? Și să ziceți că, fiind-că nu putem lovi pe aceia cari au fost cauza primitivă a mârșăviei, de și aflăm azi pe unii din uneltitori —, trebuie, fiind-că nu găsim pe toți, să iertăm și pe aceștia? Vedeți, domnilor, că rolul s'a schimbat: eu atac și d. Brătianu apără. Sunt foarte mulțumit. D-lui a zis drept că trecutul ne a lăsat un present semănat de mârșăvie și că sunt ocaziuni ce ne silesc a le tolera.

D. Brătianu dovedește că au fost rele în trecut; eu însă am zis că, în trecut, au fost și bune și rele, și de aceea am cerut să fim eclectic, să nu înbrățim trecutul cu toate ale lui, dar nici să'l stigmatizăm. Însă vedeți, domnilor, că nu m'am preocupat de această cestiune, nici ca aristocrat, nici ca parte din o facțiune, nici ca proprietar; nu m'am ocupat nici de interesele lor nici de al meu propriu, ci numai de principiul respectării contractelor și condițiilor lor. Din acest singur punct de vedere dar am venit și

mă-am dat opiniunea fără a mă preocupa, iară-și o mai repet, nici de interes de clase nici de interes de proprietar nici de popularitate.

Știu că mulți din domniii arendași sunt proprietari, aș dreptul de alegători; dar nu mă tem de nici o opiniune înainte de aceea a principiului, care e cea mai înaltă în ochii mei. Eu nu m'am preocupat de cât de sfințenia, de moralitatea cestiunii, iar nu de idea că n'avem cui să dăm moșiile în arendă. Preocuparea mea a mai fost cui să dăm ajutoare: tuturilor în genere sau numai acelor oameni ce vor putea dovedi netăgăduit că din împrejurări extraordinare s'au ruinat cu desăvîrșire? Și atunci unora ca acestora zic că, chiar contra convicției noastre, trebuie să ne coborîm și să le facem concesiuni din commizeratiune. Da, pe adevărații nefericiți trebuie să-i ajutăm, iar nu să trecem cu buretele peste toate și să înprăștiăm milioanele Statului, zicînd că vor fi întrebuințate în îmbunătățiri ce d. ministru a zis că sunt de o natură osebită și despărțită de cele-lalte interese ale Statului, ca și cum ar fi cu puțință ca or ce îmbunătățire sau or ce venit al Statului, provie or de unde va proveni, să nu fie tot al Statului, al națiunii.

Terminând, rog pe Cameră iară-și a restrînge în cercul equității, ca să mă serv de vorba d-lui



Brătianu, și a mărgini acele înprăștieri, ca să nu fim *dupes* —, permiteți-mi expresia franceză —, ale mârșaviilor ce le cunoașteți toți.

### Ședința de la 29 Aprilie 1860.

(*Protoc. șed. Adunării legisl. a Țării Românești*, Tom. I, p. 233 sqq).

La ordinea zilei se află raportul Secțiunii judecătorești în cestiunea arestării Principelui Știrbei. <sup>1)</sup>

La 21 Februarie 1860, Principele George Știrbei a fost acuzat de administratorul județului Dolj, d. N. Opran, înaintea d-lui procuror al tribunalului local secțiunea II-a «că s'ar fi slujit de mijloace de corupțiune asupra alegătorilor din acel județ, ținând șederea acolo mai mult timp, fără să-și fi avut domiciliul politic în acel județ, întemeiându-se pentru aceasta pe zise fără nici un fond de adevăr și luând tot de o dată măsuri preventive de arestare pentru persoana sa cu a altor două indivizi ca complici; iar, după două zile, la 23 Februarie, prin altă adresă îl acuză și de perturbator al liniștei și siguranței Statului, fără să aibă vr'o dovadă, ci numai bazându-se pe sgomotul public. Procurorul Curților unite declară pe Principele Știrbei ca nevinovat pentru acuzația de perturbator al liniștei și siguranței Statului.» De asemenea Secțiunea conchide la inocența Principelui Geoge Știrbei în ceea ce privește acuzarea de corupțiune în alegeri.

După citirea raportului Secțiunii vine la tribună Principele George Știrbei, care expune cu deamăruntul cursul tuturor șicanelor și nedreptăților ce i s'au făcut de către d. administrator al județului Dolj. Apoi vorbește d. Ion Ghica, Ministrul de interne, căutând a disculpa pe d. N. Opran de

1) Cf. Ședința de la 5 Martie 1860, p. 133 sq.

purtarea sa față cu Principele Știrbei. După aceștia cere cuvântul B. Katargiu.

**Barbu Katargiu.** Domnilor! Tot șirul acestei înprejurări delicate l'a expus d. Știrbei într'un cerc restrins, și eu nu viū acum nici să acuz pe d. Ministru nici să apăr pe d. Știrbei. Aci e vorba de o legiuire, de siguranța Statului și a individului, siguranța Statului împreună cu respectul legilor date în mâna Ministeriului. E o sarcină mare vorba de siguranța Statului, și de aceea și ministeriile sunt adesea în pozițiune saū să scape Statul de pericol și a primi felicitarea națiunii, saū de a'l compromite și a suferi blamul ei. Aci sunt grămădite toate responsabilitățile, toate greutățile miniștrilor, pozițiunea cea mai critică a lor.

Urăsc sgomotul și turburările din partea particularilor, ceea ce se numesce anarchie; urăsc abuzul de putere din partea Guvernului, ceea ce se numește despotism. Recunosc prin urmare Guvernului dreptul ca, la înprejurările cele mari, să întinză mâna afară din lege, să facă asemenea arestări; funcționarul însă trebuie să știe ce se se întemplă, trebuie să cunoască adevărata sa pozițiune, când întinde mâna afară din lege să ia asupra'și răspunderea unei măsuri grave. Aci e vorba de un complot. Să'l vedem, să se judece

și să se pedepsească conspiratorul cu toată severitatea legilor, după cum merită un turburător. Dar dacă n'a fost un complot, putem oare să zicem că a fost? Aș dori-o pină la oare-care punct, căci ne ar trage din pozițiunea de a zice Guvernului: „ai urmat rău!“

D. Ministru de interne vine și ne arată astăzi raportul administratorului său și ne zice că trebuie să-și crează slușbașul. Da ; dar e dator tot de o dată să știe cine sunt slușbașii săi; căci altfel trebuie să vază în ce primejdie se pune societatea. E adevărat raportul administratorului? E adevărată acuzarea procurorului? Eă nu acuz pe d. Ministru că 'și a crezut slujbașul, ci pentru că, după ce a văzut că sunt numai exagerații din partea administratorului, nu a luat măsurile cele mai aspre spre a pedepsi un slujbaș, care nu știe că, dacă are puterea în mână, o are ca să apere libertatea oamenilor, iar nu ca s'o calce în picioare mai rău de cât un criminal de pădure; căci un criminal de pădure, care-și întrebuințează numai puterea sa, nu pierde de cât un om, pe când un criminal de Stat, care întrebuințează puterea Statului, omoară nu un om, ci un Stat.

D. I. Brătianu, într'un lung discurs, se plânge că oratorii ce l'au precedat n'au pus cestiunea la înălțimea unui

principiū general, ci aū rēmas pe tārimum considerațiilor de persoane, și de aceea desbaterea nu poate înfățișa nici un interes pentru națiune. In a doua parte a discursului, d-sa acuză Ministeriul Ion Ghica că s'ar fi preocupat numai de a inventa comploturi imaginare, spre a inspira temeri Domnitorului și a'l răci de națiune.

D. **Ion Ghica**, *Președintele Cabinetului* se apără de acuzațiile ce 'i aduce d. I. Brătianu și susține că ceea ce a făcut Ministeriul în cestiunea alegerilor a fost tocmai de a lua măsurile cele mai nemerite ce a crezut spre a garanta libertatea lor.

**Barbu Katargiu.** Viū a răspunde la două persoane în puține cuvinte: d-lui Brătianu și d-lui Ministru de interne.

D-nu Brătianu nu numai că s'a înșelat în ceea ce a zis, dar a uitat și vorbele ce am întrebuintat eū; căci începutul cuvântului meu a fost blamând modul în care a fost pusă cestiunea cu un caracter prea special, prea personal.

Eū, mi se pare, am pus cestiunea tot la aceea înălțime, la care a voit a o pune și d-nu Brătianu, căci principiul ce am declarat aici a fost că desaproab toate actele arbitrării, ilegale, și că mă voiū rēsboi contra lor, or din ce parte vor veni, fie că vor veni de jos, și atunci se chiamă anarchie, fie că vor veni de sus, și atunci se chiamă despotism.

Prin urmare, din acest punct de vedere puindumă, zic și pentru cazul de față că e un act ar-

bitrariu. Nu e vorba acum, o mai repet, de persoana d-lui Opran — ; poate d-lui să fie omul cel mai onest — ; ci e vorba de o faptă ilegală din partea unui funcționar public în fața națiunii, a Camerei și a Ministeriului.

D-nu Opran a făcut actul acela arbitrariu în înțelegere cu d. Ministru, care, de și nu'i a dat ordine, dar 'i-a dat voie de a face ceea ce a făcut. Ceea ce m'a făcut însă să mă mir mai mult e cum Ministeriul n'a putut vedea de la început că modul de acuzare nu era așa de clar cum trebuia să fie un act de asemenea natură, căci mai întâiu a început cu o acuzare mai mică, și pe urmă a venit cu alta mai mare. La această înprejurare am venit și am zis Ministeriului că n'a făcut ceea ce trebuia să facă în asemenea caz, n'a voit a sacrifica pe un funcționar, spre a fi în pace cu Adunarea. Aici am zis că Ministeriul a avut trecere cu vederea; căci ar fi trebuit să fi sacrificat pe funcționarul său, dându'l judecății, și atunci Camera ar fi fost destul de înțeleaptă a nu mai pretinde nimic. Era dar, o repet încă o dată, mai bine să sacrifice pe un impiegat al Ministeriului pentru pacea cu Camera, căci ea este chieată a veni nu în contra Ministeriului, ci în ajutorul său. Când ea e chieată să facă, după datoria ei, cea mai mică observare Ministe-

riului, aceasta e o nenorocire. Prin urmare d. Ministru trebuia să aibă convicțiunea că nu putem să trecem cu vederea un asemenea act. D-nu Ministru nu trebuia pentru aceasta să lase pe impiegatul său nepedepsit, că să ajungă lucrul a se face o cestiune ministerială, care să aducă țara în desbinări, ci trebuia să facă ast-fel cum să nu dea Camerii ocaziune de a se ocupa de asemenea cestiuni neplăcute.

Noi vedem chiar în raportul d-lui administrator că d. Stirbei, deputatul Craiovei, a suferit nedreptăți. Dar Ministrul n'a voit să facă nici o îndreptare. Ministrul singur face din aceasta un caz ministerial. Și ce este acest caz? O infracțiune. Vă declar că Adunarea nu poate trece cu vederea asemenea infracțiunii. Aceasta e oare mijlocul de a ajunge la acele dorințe ce ne zice Ministeriul că are? La acea împăcăciune ce trebuie să realizeze o dată? Prin acălca ordinea publică? E adevărat că d. Ministru a neglijat să satisfacă Adunarea și de aceea ea se vede silită a face ceea ce Ministeriul n'a făcut : să declare pe acel impiegat ca un călcător al legii și al drepturilor celor mai sfinte ce are un cetățean. D-le Ministru, sunt silit a zice că acest administrator e un acuzator, e un calumniator declarat chiar de Ministeriul public. Acesta însu-și a zis că a acuzat pe d. Stir-

bei după cererea d-lui administrator; dar la tribunal, neavând dovezi, s'a disculpat. Îmi pare rău că d. Opranu nu și-a observat de loc datoriile; dar n'am ce face, căci e vorba de onoarea unui deputat, de ordinea publică, de drepturile noastre cele mai scumpe, cărora d. Ministru, o repet, a neglijat de a le da o satisfacere.

### Ședința de la 17 Maiu 1860.

(Prot. șed. Ad legisl. a Țării Românești. Tom. I. p. 358).

**Chr. Tell** observă că zidirile publice nu se execută întocm. după contracte. Așa este cu zidirea Mitropoliei, unde se constată o mare deosebire între plan și cele ce se execută.

**Barbu Katargiu.** Profit de această interpelație și voi vorbi în general despre principiul întreținerii lucrărilor publice. După zisele d-lui Ministru mă vnez silit a face o observație chiar asupra clădirilor. Ni s'a zis de Ministeriū că Adunarea nu poate controla, căci nu este o comisie tehnică. Cine dar poate controla păzirea legilor în ființă? Căci ast-fel se poate face planul unei case pe hârtie și în realitate a se zidi un bordeiū. Mă mărginesc aci pentru clădirile publice, căci asemenea cuvinte n'aū necesitate de o argumentare mai lungă.

Viū acum la șosele. S'aū făcut o mulțime de

petice și nici un drum isprăvit, și apoi și acele petice într'o stare de întreținere așa de deplorabilă, în cât călătorii prefer a da pe d'alături de cât pe ele. Mi se pare că, de câte ori ne apucăm să facem un lucru, trebuie tot-d'a-una să-l isprăvim sau cel puțin, dacă nu-l isprăvim, să întreținem în bună stare puținul cât am făcut din el, să nu facem ca soția lui Ulysse care țesea ziua și desțesea noaptea.

Avem făcute câte un petic de șosele și acestea sunt întreținute așa de ticăloase, în cât e și rușine a le mai vedea. Așa este șoseaua ce merge la Colentina. Mii de trăsuri trec pe ea pe toată ziua; și de două ani nu s'a așternut pietrișul; merge cine-va pe dinsa din groapă în groapă. Acum am văzut puindu-se pietriș, dar de două ani nu i se pusese nici o pietricică. Mai observați că este șoseaua de la bariera Mogoșoaiei, la marginea Bucureștilor, cea mai frecventată, și cu toate acestea se află în aceea-și stare: în toată lungimea ei nu se vede o singură grămăjoară de pietriș ca rezervă. Atrag atenția Ministeriului asupra acestor lucrări, ca, pentru folosul Statului, pentru binele public, pentru rușinarea oamenilor, dacă nu facem nimic nou, să păstrăm încă bine ceea ce avem.



### Ședința de la 18 Maiu 1860.

(*Protec. șed. Adun. legisl, a Țării Rom. Tom. I, p. 360 sq.*)

La ordinea zilei este raportul Secției IV-a (de Culte și instrucție publică) privitor la proiectul de lege pentru înmormântări.

**Barbu Katargiu.** Toți simțim necesitatea formării cimitirelor. Nu ieaū dar cuvântul pentru a combate înființarea lor, ci numai pentru a răspunde la o singură idee emisă de d-nu Costaforu, că ar putea fi în sate cimitire fără biserică. Fără superstițiune, zic și eu că n'ar fi așa de neapărată această trebuință. Dar socotesc că nimeni nu va contesta că singura școală de moralitate în starea de azi a țăranilor noștri fără de instrucție e religia. Ideile folositoare ce isvoresc din religie aū perit—, e trist a o spune—, dintre țărani, și nepăsarea le a luat locul.

Din slujbele religiei, atât de respectate înainte, țărani acum aū ajuns a nu mai face nici un caz; negligența este așa de mare pentru biserică, din cauza neîngrijirii proprietarilor, în cât vitele se plimbă prin cimitire. Cum dar am putea readuce în inimile sătenilor și a întări puțin respectul pentru religie, de cât întretinând foarte bine instituțiunile religioase? Și noi astă-zī facem cu totul din contra: vrem a nu face nici biserică pe la cimitire.

Apoi nu v $\acute{e}$  este teamă c $\acute{a}$ , nef $\acute{a}$ c $\acute{e}$ ndu-se biserici la cimitir, satele vor g $\acute{a}$ si prilej ca s $\acute{a}$  se revolte c $\acute{a}$  n' $\acute{a}$ u biserici  $\acute{s}$ i c $\acute{a}$  vrem s $\acute{a}$  pierdem  $\acute{s}$ i respectul pentru mor $\acute{t}$ i?

Nu numai  $\acute{i}$ n Europa civilizată, dar  $\acute{s}$ i  $\acute{i}$ n insulele cele mai s $\acute{e}$ lbatic $\acute{e}$ , cimitirele sunt respectate.  $\acute{S}$ i ce va aduce respect cimitirelor de c $\acute{a}$ t vederea bisericilor, pe cari de le vom scoate din cimitire, suntem pierdu $\acute{t}$ i mai r $\acute{e}$ u de c $\acute{a}$ t s $\acute{e}$ lbaticii. Termin dar  $\acute{s}$ i zic c $\acute{a}$  m $\acute{e}$  opui $\acute{u}$  ca cimitirele  $\acute{i}$ n sate s $\acute{a}$  nu aib $\acute{a}$  o biseric $\acute{a}$ .

### **Ședința de la 24 Mai $\acute{u}$ 1860.**

(*Prot. șed, Ad. leg'sl. a T $\acute{e}$ r $\acute{i}$  Rom. Tom I, p. 377 sqq.*)

Cu ocaziunea cererii de  $\acute{i}$ np $\acute{a}$ m $\acute{e}$ ntenire a unui oare care Calliade, d. I. Br $\acute{a}$ tianu zice: «*In Regulament se zice : streinul ce se va  $\acute{i}$ nsura cu o rom $\acute{a}$ nc $\acute{a}$  nobil $\acute{a}$ , trebuie s $\acute{a}$  aștepte 7 ani ca s $\acute{a}$  se  $\acute{i}$ np $\acute{a}$ m $\acute{e}$ teneasc $\acute{a}$ . Convențiunea desființeaz $\acute{a}$  privilegiile. Sunt de opinie s $\acute{a}$   $\acute{i}$ n $\acute{a}$ lț $\acute{a}$ m pe toate rom $\acute{a}$ ncele la rangul de nobile, ca s $\acute{a}$  poat $\acute{a}$  toate face pe so $\acute{t}$ iilor s $\acute{a}$  se bucare de acel drept »*

Atunci B. Katargiu pronunț $\acute{a}$  cuvintele urm $\acute{a}$ toare :

**Barbu Katargiu.** Auz iar vorba de noblețe  $\acute{s}$ i de nenoblețe, auz zic $\acute{e}$ ndu-se c $\acute{a}$  nu mai sunt nobili, fiind-c $\acute{a}$  s' $\acute{a}$ u d $\acute{a}$ r $\acute{a}$ p $\acute{a}$ nat de Convențiune.

E $\acute{u}$  zic din contr $\acute{a}$  c $\acute{a}$  Convențiunea n' $\acute{a}$  d $\acute{e}$ rimat nimic, n' $\acute{a}$   $\acute{i}$ njosit pe nimeni, ci a ridicat

pe toți a se bucura de acele drepturi, de cari pînă aci se bucurau numai unii, de și această excepțiune n'a fost nici o dată un temei de lege ci un obicei abuziv. La noi n'a fost noblețe după o ereditate seculară și tradițiuni ruginite ca în alte părți ale Europei; la noi noblețea se da după slujbe, în cât fie-care putea fi nobil. Convențiunea a venit și a zis că toți Români pot fi nobili și a făcut poate o dreptate, căci a găsit de cuviință a trage pe toți în sus, în loc de a coborî pe cei de sus. Deosebirea este numai în faptele, caracterul, educațiunea și onoarea fie-cărui, iar nu în alt-ceva. Prin urmare zic că favoarea ce acorda legea mai 'nainte numai unora, acum să o întindem la toți și să priimim termenul de 7 ani, pentru că toate Românele sunt nobile.

**C. Bozianu** susține că prin Convenție nu s'a ridicat nimeni la noblețe, ci s'a ridicat toți la legea naturală, declarându-se toți egali înaintea legii. Convenția, zice d-sa, declară pe toți egali, adică pune excepțiunea în comunitate, iar nu comunitatea în excepțiune.

**Barbu Katargiu.** 'Mî pare rău că sunt silit să mai reviu la cele zise. Nu sunt de părerea d-lui Bozianu când zice că nu s'a ridicat nimeni, ci s'au coborît unii, că nu s'a supus regula la excepțiune, ci excepțiunea la regulă.

Aceasta ar fi fost cum zice d-nu Bozianu, când ar fi existat niște drepturi de acelea monstruoase, cari, fiind deșfător pentru o parte a societății, ar fi urmat a se desființa, ca nimeni să nu poată a se folosi de dinsele; dar la noi asemenea monstruosității feudale n'aū existat, iară-'și o mai zic, nici o dată.

Tot ce s'a regulat dar prin Convențiune sunt numai acele drepturi însușite după vremi numai de unii de a priimi mai cu preferință de cât alții unele slujbe; dar aceasta, o mai repet, nu era după o lege, după o regulă, ci după niște simple considerațiuni, după oare-care favorii.

Ce s'a făcut în urmă?

Nu s'a desființat nimic, nu s'a coborît nimeni, ci s'a zis numai că toți Românii să se bucure de acele drepturi de cari se bucura numai o clasă, că regula a fost tot-d'a-una egalitatea și escepțiunea preferința, și că Convenția, ridicând pe toți la regula generală, n'a desființat alt de cât escepția. Zic dar că prin urmare, și în acest caz, în loc de a desființa dreptul, de care se bucura unii prin escepție, e mai de cuviință a'l acorda tutulor Romanilor.

## Ședința de la 26 Maiu 1860.

(Prot. șed. Adun. legisl. a Țării Rom. Tom. I, p. 399 sq.)

La ordinea zilei este proiectul de lege pentru ocne și vămi.

Art. 3. din acest proiect era modificat ast-fel de către Secțiunea respectivă: «De la anul 1861, taxele ce lovesc produsele indigene la eșirea lor din țară se desființează.»

Asupra acestui art., Ministrul de finanțe, C. Steriade, observă că Statul, prin suprimarea taxelor coprinse într'nsul ar pierde aproape 4 milioane lei (vechi). D-sa nu este în contra principiului desființării acestor taxe, dar cere ca terminul suprimării lor să nu înceapă chiar de la 1-iu Ianuarie 1861, ci mai târziu, când Guvernul va fi în stare să inlocuiască acel deficit prin alt venit.

**Barbu Katargiu.** Domnilor, vedeți că aci scăzământul acesta nu poate fi de cât fictiv; totul e să nu avem o lege așa de contrarie principiilor celor mai incontestabile ale economiei și să nu arătăm că noi cari avem aerul de a zice că suntem înaintați, să nu ne arătăm, zic, în ces-tiuni financiare, așa de înapoiați. În adevăr, scoțându-se aceste 4 milioane din venitul Statului, de cine ați să se îplinească? Firește iară-și de exportatori; dar printr'un chip mai general, în cât împărțindu-se pe un număr mai mare să fie mai puțin simțit, iar împlinirea lor făcându-se după un mod mai convenabil, să fim mai în apropiere cu cele ce se urmează în alte State civilizate. Prin urmare o să se îplinească și ceea

ce lipsește și o să avem și o lege financiară bună, vrednică de a o vedea or-cine. Cu alte cuvinte toate acele sume vor eși tot din acelea-și pungi, cu deosebire că vor eși și intra printr'un canal rațional, în vreme ce altmintrelea această aprețiere nu se făcea de cât într'un chip cu totul nerațional. Unde e dar acea încurcătură, de care auz vorbindu-se ? Unde e năpăstuirea ? Aci nu e vorba de cât de eșirea și de intrarea contribuțiunilor. De unde ia Statul ? De la contribuabil, negreșit, prin contribuțiuni directe sau indirecte, nu din nori sau din aer. Statul dar o să zică producătorilor : „mai dați încă două-trei parale pe lângă contribuțiunea voastră, pentru ușurarea producătorilor ce exportați, și aceasta vă va fi de un mare folos : vi se va întoarce împătrit, căci veți înfrâna concurența exportățiilor vecine ce au închis drumul singurei bogății ce poate intra în țara noastră“ ; și știți, domnilor, că or-ce bogăție intră se împărțește în toată țara, ca și sângele în tot corpul omului. Toți simt acea bogăție ce intră în țară ; numai cei ce nu lucrează, numai aceia nu o simt ; iar cei ce lucrează toți se ridică prin acea bogăție. De ce dar să facem un act de staționare, lăsând să mai continue o lege barbară ?

**Chr. Tell** amintește că, chiar în Statele civilizate, oamenii de stat, de și recunosc dreptatea principiilor, totu-și nu le pun

in aplicare de cât atunci când mijloacele Statului le permit. Tot așa la noi, principiul suprimării taxelor de export este sfânt, dar starea finanțelor noastre nu permite această desființare de cât numai peste câți-va ani.

**Barbu Katargiu.** 'Mă pare bine că văz un deputat din partea aceea (*arătând spre stânga*) ce se zice înaintată, care ne spune că, de și sunt adesea principii recunoscute și mărturisite de toată lumea de bune, sunt însă înprejurări ce nu iertă a le pune pe dată în lucrare și că asemenea și acum nu trebuie să ne grăbim a desființa taxele, fiind că n'avem cu ce să le înlocuim azi, etc.

Știți bine că nu suntem noi cari am fost acuzați că voim să mergem cu mașina de aburi; prin urmare nu putem fi acuzați astăzi că sunținem niște progrese prea precipitate. In cesțiunea de față, am fost preocupat de două idei: de moralitatea economică și de netrebuința de a păstra această lege, pentru că cifra se poate îndeplini tot din acele pungi și cu alte mijloce. D-nu Tell a zis că Franța n'a putut să micșoreze taxa sării, căci se dă numai deficit. In Franța negreșit că nu s'a putut face, pentru că acolo s'a înțrebuințat toate metoadele cari suplinesc taxele, s'a sleit toate mijloacele de contribuțiune. Noi însă nu suntem ajunși încă la acest punct; noi nu am isprăvit, ci începem abia

a ne așeza contribuțiunile pe niște baze regulate, și de aceea mântiū că putem să așezăm contribuțiunī, prin cari să modificăm și tot de o dată să înălțăm veniturile noastre.

Cât pentru zisele d-lui D. Ghica cari s'aū reprodus de d. Tell, că contribuabiliī își string pungile, am avut onoare a spune de mai multe ori că cu drept cuvânt ei fac aceasta. In adevăr, ei aū dreptul de a zice că, cu toate milioanele ce s'aū vĕrsat în acești ani, nu s'a făcut nimic; ba încă am auzit de multe ori zicĕndu-se că, pe lângă un milion cheltuit bine, s'aū risipit milioane multe foarte rău. Dar acesta nu e un cuvĕnt ca să încetăm de a contribui și a cere să înapoiăm în toate lucrările noastre; noi sperăm, și trebuie să sperăm, că, de acum înainte, vom avea destulă unitate și sinceritate în lucrările noastre, ca să putem stirpi abuzurile, ast-fel în cât, pe lângă un milion bine cheltuit, de și s'ar mai putea cheltui ceva cam fără regulă, acest ceva însă să fie foarte neînsemnat, adică să ajungem acolo ca abuzurile să devie microscopice.

Ceea ce d. Tell ne spune pentru alte țĕri, acestea nu sunt pentru mine, să vĕ spuiū drept, niște argumente destul de tari. Noi avem o singură și mizerabilă industrie și ar fi destul de rău, destul de barbar, să mai oprim pe exportatori



la graniță, ca să le cerem taxă. Să desființăm dar acest articol, pentru că sună rău la urechie, pentru că suntem săraci de industrie și pentru că este mai puțin barbar să zicem unui om a casă la dinsul „mai plătește și astă contribuțiune,” de cât să ne punem în drumul lui la Brăila sau la or ce alt port și să 'l apucăm acolo să plătească acea sumă sub numire de taxă de export. Așa, deosebire economică, desființându-se taxa, nu o să fie alta de cât aceea că o să se plătească aci, în loc să se plătească la graniță. D. Tell mai vorbi și de Englitera. Dați-mi voie —, căci, după obiceiul meu, voi răspunde la toate —, să 'i spui că acea taxă, de care ne vorbi, e pentru importarea în țară a mărfurilor streine. Cât pentru ceea ce a zis d-lui despre liberul schimb, chiar de ar fi un adevăr că aceasta e adevărate măsură a producțiunii, ar trebui să se știe că Englitera e silită să ție o asemenea taxă de monopolizare, pentru că aceste taxe s'aun făcut pe temeiul de legi vechi și avansuri de capitaluri însemnate, și, când s'ar desființa, s'ar pierde o mare bogăție, s'ar ruina oameni și stări cu o nedreptate revoltătoare.

Aceste taxe dar se respectă, pentru că sunt, după cum am zis, făcute de legile cele vechi și pentru că Englezii, cari se bat cu lumea in-

treagă, ca să-'și deschiză cantoare prin toate părțile, aū cel mai mare interes de a exporta cât se va putea mai mult, căci Englitera nu e în stare să-'și hrănească locuitorii numai cu producțiunile sale.

Între acestea și cele zise de d. Tell e o așa mare deosebire, în cât se pare că d-lui tractează altă cestiuine.

**Chr. Tell** se miră că B Katargiu se bucură vèzènd pe un progresist că declară principiile de salutarii, de și nu admite în tot d'a una aplicarea lor. «Nu 'mi este oare permis, zice d-sa, a bănui că d. Katargiu, avènd aerul de a ne da lecții de economie politică, umblă a pune bastonul între roatele mașinei guvernamentale? Nicî o dată n'am înveninat discusiunea, și 'mi pare rău că aceasta o face tocmai onor. d. Katargiu, care se zice conservator și care prin urmare ar trebui să fie moderat».

**B. Katargiu.** Dați'mi voie, domnilor, să vă spuiū că, de când am onoarc a mă afla în mijlocul d-v, m'am nevoit să ajung la două rezultate saū mai bine n'am avut de cât două ținte: a îndulci amărîciunea partidelor, spre a le uni și apropia, iar nu a le desbina; și al doilea că, precum nicî am avut vre o dată, asemenea nu am nicî acum ceea ce Francezul zice *des arrièrè-pensées* asupra Guvernului, după cum pretinde d. Tell, ei din contră, îi sunt și îi voiū fi în toată vremea cel mai sincer apèrător, îi sunt adică după

cum trebuie să fie un bun amic, care nu înțelege amicitia în adulații și lingușiri ci numai în observații și consilii, cari, când sunt sincere, sunt mai prețioase de cât un devotament necumpenit.

Cât pentru un interes personal al meu sau al partidului meu de a cădea un Ministru, în aceasta crez că nu e trebuință să mai zic nici o vorbă; toată lumea cunoaște care este sistema mea în asemenea caz.

Acum să vedem pentru ce am zis că-mi pare bine când văz pe unul din partea ce se zice progresistă susținând ast-fel de principii.

Cu aceasta, domnilor, nu am voit de loc să atac sau să defaim pe un om, pe care îl stimez atât de mult; din contră, am voit să-i arăt mulțumirea ce am arătat de multe ori prin votul nostru, când am văzut că partidul opus iese vre unul din principiile noastre.

Domnilor, noi cari suntem calificați de retrograzi, de ruginiți, noi cărora ni s'a imputat tot d'a una că suntem inimizii reformelor și că nu voim să mergă țara înainte —, noi, zic, am simțit o bucurie nespasă când am văzut pe un bărbat din stânga vorbind în felul nostru, că adică sunt principii netăgăduit bune și folositoare, dar cari nu se pot în practică adopta pe dată, fără a răsturna tot înprejurul nostru. Da, domnilor, am

simțit o bucurie mare văzând partea opusă că înaintează către noi și vom simți în toată vremea această mulțumire.

Ceea ce credem așa poate să fie o iluzie, poate că noi, iar nu partea opusă, am făcut acest pas de apropiere, și noi am simțit ceea ce simte un om ce călătorește pe apă și care, înnotând cu corabia spre țărmuri, crede că țărmurile ce are în vedere 'i înaintează spre dinsul și că el cu corabia stă pe loc. Dar aceasta nu face nimic, noi sau cei-l-alți, fie cine va fi, totul e să înaintăm unii către cei-l-alți, ca să ne apropiăm din ce în ce mai mult. Aceasta a fost și e dorința noastră.

### Ședința de la 14 Iunie 1860.

(*Conservatorul Progresist*, 1860 August 28, p. 266).

La ordinea zilei este raportul Secțiunii judiciare asupra propunerii privitoare la interpretarea art. 379 din Regulamentul Organic. Propunerea, de care este vorba aci, cerea ca să se aducă, pe temeiul art. 108 și 379 din Reg. Org., 2500 de familii din Germania de Nord, cari să poată cumpăra pământ pe moșiile a mai multor proprietari. Raportul Secțiunii judiciare conchidea însă că streinii, pe temeiul articulelor invocate, pot cumpăra numai *acareturi*, adică or ce clădiri precum otele, case de locuit, magazii, uzine, fabrici etc., iar nici de cum pământuri de moșii.

**Barbu Katargiu** răspunde mai întâi la cele ce s'au zis despre necompetența Camerii, că, dacă de

câte ori Guvernul cere o lămurire, Camera 'i ar zice să lase la o parte acea lege și să vie cu alta nouă, aceasta ar fi a desființa totul, a paraliza lucrările în așteptarea unui viitor, pe care nimeni nu 'l știe când va veni. Camera însă e chie-mată la interpretare chiar când Curțile judecăto-rilor sunt în conflict cu cea de Casațiune. Cu cât măi virtos că aici e o chestie mult măi mare, fiind o chestie de interes general. Ea nu presintă nimic de interpretat, căci legea e destul de po-sitivă și explicită în alineatul al 5<sup>-lea</sup> al articu-lului, prin care hotărăște ca streinii patentari să se bucure de toate dreptățile, fără esecpție, ale industriașilor și meseriașilor pământeni, afară însă de drepturile politice. Când a fost vorba de împământenire, de drepturi politice, legiitorul a căutat toate măsurile, toate precauțiile, și a îndatorat pe streinul ce a cerut împământenirea, ce a cumpărat proprietăți, să se supui la un sta-giū de 10 ani, ca să poată dobândi drepturile politice. Aceste drepturi erau întemeiate pe pro-prietate, și ar fi absurd a'î da aceste drepturi fără a'î lăsa și elementele ce i le constitue, a-dică proprietatea, baza exclusivă pe timpii aceia a drepturilor politice; căci legiitorului nu i se poate presupune aci prevedere supra-umană de a ști că peste 30 de ani are se fie o Convenție,

care se autorizeze exercitarea acestui drept și după alte baze, cum e astăzi, de exemplu, capitalul.

Trecând apoi la art. 108, pe care nu 'l consideră de cât ca un corolar al art. 379, B. Katargiu zice că, prin acest articol, streinii ce vor veni să se așeze în țară ca plugari intră cu totul în condițiunile și drepturile sătenilor români, și niminea nu poate să tăgăduiască sătenilor noștri dreptul de a cumpăra și vinde or ce vor voi.

Ba încă, legiuirea, prevăzând neprețuitele foloase ce poate aduce cu dînsa intrarea în țară a unor streini muncitori și luminați, le a acordat și niște scutiri în cei d'antăiū zece ani ai stabilirii lor în țară, spre a încuraja și a atrage și mai mult luminile și brațele acestor streini, cari aū să desgroape și să desvoalte avuțiile ce zac ascunse la fie-care pas în câmpiile noastre incolte și deșerte.

Katargiu își continuă discursul desvoltând pe larg cestiunea din punctul de vedere economic și politic chiar, arătând pe de o parte foloasele incalculabile ce ar decurge pentru noi când am deschide porțile la inteligența și activitatea streinilor, iar pe de alta tristele urmări, la cari ne am supune, dacă am stărui să rămănem în sărăcie și izolațiune ca pînă acum.

Cabinetul Ion Ghica demisionă la 28 Maiu 1860. La 31 Maiu Ministeriul se compuse ast-fel: Nicolae Golescu, *răsboiū și Președinte al Cabinetului*; Dimitrie Brătianu, *interne*; V. Boerescu, *justiție*; I. Brătianu, *finanțe*; C. A. Rosetti, *culte și instrucție*; I. I. Filipeseu, *externe*; Barbu Vlădoianu, *control*.

Decretul publicat in *Monit. ofc.* 1860 Iunie 4, p. 529.

Acest Ministeriū demisionând la 13 Iulie 1860, Cabinetul se compuse in chipul următor: Manolaki Costaki, *finanțe și Președinte al Cabinetului*; G. Costaforu, *interne*; V. Boerescu, *justiție și ad-interim la culte și instrucție*; I. I. Filipescu, *externe*; Colonel George Adrian, *răsboiū*; B. Vlădoianu, *Control*. Mai târziu B. Vlădoianu a trecut la *culte*, generalul I. Florescu la *răsboiū*, in locul colonelului Adrian, iar Manolaki Costaki ad-interim la *Control*.

### Ședința de la 19 Iulie 1860.

(*Monit. ofc.* din 12 August 1860, p. 882 sqq.)

**Barbu Katargiu**, *Președintele Camerii*, anunță că la ordinea zilei este decisiunea asupra budgetului oștirii; dar tot de o dată comunică Adunării, in această privință, următoarea propunere subscrisă de opt deputați:

«Prevăzând că pentru examinarea budgetelor in amănunțele lor la timpul mărginit ce mai are Adunarea pină la terminarea celei din urmă prelungiri a sesiunii sale nu'i va fi îndestul și că așa va fi silită a'și mai prelungi sesiunea indefinit; prevăzând asemenea că prin adoptarea in parte a feluri de adause de cheltuieli in osebite budgete ale Ministeriilor respective, Camera se va angaja in niște cifre de cheltuieli ce in urmă ii va fi cu neputință a le acoperi in

anul acesta, subsemnații propunem ca, pe temeiul celor rostite în ședința de ieri de d. Președinte al Consiliului, să se înfățișeze Camerii în prescurtare de fie-care Ministeriū cifra cheltuielilor sale curente, așa precum s'a urmat în anul trecut, și aceea a adauselor neapărate, votate mai înainte de Cameră sau chibzuite de Sfatul Administrativ. Aceste cifre împreunându-se se vor pune apoi în față cu cele ale venitului constatat, și Camera, cunoscând atunci care e deficitul acestui an, va hotări mijloacele provizorii ce urmează a se lua pentru anul acesta, spre acoperirea adauselor acelea, cari se vor recunoaște de Cameră ca urgente și prin urmare nepriimitoare de a fi amânate. Iar în sesiunea viitoare să se înfățișeze în cele d'ântăiu ședințe ale lucrărilor Camerii proiectele fundamentale, după cari au a se înființa contribuțiile definitive. Cu acest chip Camera va putea și debate cu maturitate acele proiecte și a le adopta în cunoștință perfectă de lucru. Atunci se vor înfățișa și bugetele regulate ale anilor viitori, așa în cât fie-ce buget să se afle cercetat și votat cu un an înaintea exercițiului său.

**D-nu G. Vernescu** declară că se unește cu partea ântăia a acestei propunerii relativă la cheltuieli, dar nu și cu a doua, care privește la acoperirea lor, și ar dori să știe ce a înțeles autorul propunerii prin chibzuirea provizorie a Adunării asupra acoperirii cheltuielilor ce vor trece peste venituri, căci d-lui nu poate înțelege altă chibzuire provizorie a Adunării, de cât de a vota contribuția funciară sau a se acorda un credit și nimic mai mult.

**Barbu Katargiu** răspunde că Adunarea, în poziția de acum, nu are de cât două mijloace de a procedea: sau de a adopta o măsură provizorie sau de a sta în permanență pînă va termina într'un mod regulat toate lucrările începute.



Dacă ar proceda să voteze în detaliu și cifră cu cifră fie-care budget, ar putea ajunge la fine în fața unei cifre exorbitante, rezultată din ediția celor votate parțial și atunci acoperirea acestei cifre va fi și mai anevoie, și prin urmare va pune Adunarea într'o poziție și mai dificilă.

Oratorul continuă a desvolta pe larg neajunsurile acestei metode, enumerând toate greutățile și încurcăturile ce va aduce și căutând a demonstra că, o asemenea lucrare fiind imposibilă pentru acum, Adunarea va fi silită, or ce va face, să nu fie de cât provizoriu; pe când lucrarea ce indică propunerea e mult mai expeditivă și mai eficace, reducându-se numai la simpla operație de a examina starea noastră de astăzi și a întempera numai cheltuielile de cea mai neapărată trebuință. Ministeriul va presenta o prescurtare din aceste budgete, și atunci Adunarea, având în vedere toate cifrele și toate reducțiile, se va putea pronunța în cunoștință de lucru.

Cât pentru mijloacele acoperirii acelor prisoase de cheltuieli ce ar putea isvori din această lucrare, oratorul speră că, între atâtea capete de aci, se va găsi unul, care să propună un mijloc de a se acoperi aceste cheltuieli.

Oratorul continuă a desvolta aceste argumente, căutând a pune din ce în ce mai mult în evi-

dență avantajele ce ar urma din adoptarea propunerii în cestiune, prin care zice că se înlesnește lucrarea: se dă timp puterii executive de a îndeplini ceea ce a votat Adunarea, se dă timp Comisiei Centrale de a pregăti proiecte noi; lucrările nu vor suferi și milioanele de astăzi ce se votează cu precipitare vor fi votate cu mai multă luare a minții, și în fine, chiar de s'ar vota azi, în orice chip, tot nu s'ar putea produce nimic, fiindcă nu se vor vîrsa în casa Statului de cât peste câte-va luni. Acum, fiind în a șaptea lună, o mare parte din lucrările, pentru cari sunt destinate acele milioane, nu se vor putea face de cât în anul viitor. Prin urmare, de se vor vota în sesiunea viitoare, vor avea indoitul merit de a fi votate cu maturitate și a se întrebuița îndată în folosul Statului.

**D-nu G. Vernescu** zice că s'ar fi așteptat ca d. Katargiu, care neapărat e unul dintre cei ce au subsemnat acea propunere, să fi arătat și mijloacele prin cari s'ar putea acoperi acele cheltuieli. Trecînd apoi la ceea ce a zis d. Katargiu că adică nu se pot vota contribuțiile fiindcă lipsesc elementele, după cari să se orienteze acele contribuții, d-sa susține că, pe temeiul recensămîntului, se cunosc aproximativ acele elemente, și dacă aceste noțiuni asupra veniturilor sunt imperfecte, apoi nici peste șase luni, când le amână d. Katargiu, nu vor fi mai exacte.

**B. Katargiu** vede în cuvintele d-lui Vernescu că principala d-sale preocupare nu este ceea ce

face obiectul propunerii în cestiune, adică de a se înlesni lucrarea, cercetându-se mai întâiu neapăratele trebuințe și constatându-se adevăratul deficit al budgetului, ci singura cestiune ce 'l preocupă e votarea budgetului asupra proprietății, zicând că nu vede alt mijloc de cât acesta de a se acoperi deficitul.

Oratorul arată însă că a procede ast-fel este a merge de la necunoscut, pe când tot omul înțelept pleacă de la cunoscut spre a ajunge la descoperirea necunoscutului; căci, într'adevăr, de ce s'ar vota aceste contribuții, la ce quantum s'ar putea fixa spre a acoperi o lipsă ce e necunoscută ?

Cu părere de rău, Domnilor, mă văz silit a răspunde la cestiunea arzătoare, pe care a atins-o d. Vernescu și care aș dori să nu se mai ridice.

Cu neplăcere, Domnilor, se privește de or ce om ce'și iubește țara preocuparea unora ce par a nu voi altceva de cât să persecute și să apese necontentit proprietatea, fără a se ocupa de oportunitatea vremii și de tristele efecte ce în tot d'a una dă această pornire.

Proprietarii, vă pot încredința, nu se tem și nici vor să depărteze momentul de a veni să contribuiască într'un mod conform cu puterile lor la trebuințele adevărate ale țării, așa în cât

prin aceasta să nu se sleiască isvoarele acestei avuții, de care n'o să avem trebuință numai o dată, numai într'o singură zi, ci de care vom avea trebuință în toată vremea. Proprietarii nu se dau în lături de la contribuții; dar, înainte de a le zice să plătească, ei răspund: „mai întâiü asigure-se proprietatea“. Și dacă ei zic aceasta, Domnilor, nu e fără cuvânt. Toată lumea cunoaște starea de neodihnă în care se află spiritele în țara noastră, de acum mai mulți ani, în privința acestei cestiuni. Amenințările de tot felul contra proprietății au fost, o știți bine, neconținute, numeroase; dar și de ar fi o boală, o nebunie, această grijă, iară-și datoria noastră a tuturilor —, și cei din dreapta și cei din stânga, și cei de sus și cei de jos, și cei ce guvernă și cei ce sunt guvernați, — datoria tuturilor, zic, este de a potoli această temere, și potolirea ei nu poate fi de cât prin așezarea temelilor proprietății.

Proprietarii au cuvânt de a zice: „spuneți întâiü soarta proprietății, și apoi vă spunem ce putem plăti.“

Se zice, Domnilor, că două și cu două fac patru, și e un adevăr matematic; dar sunt cestiuni economice, unde chiar acest adevăr imutabil se schimbă.

Un galben în punga unui milionar prețuește

mai puțin de cât o para în punga unui sărac, ce o are numai pe dânsa și o ține numai pentru hrana vieții sale. De veți pune azi contribuție de 5%, proprietatea, în starea ei de azi, poate n'ar suferi o împovărare, care să'i amenințe cele mai de căpetenie isvoare ale existenței sale. Dar aceasta, la împrejurarea de o scădere silnică a veniturilor funciare, împrejurare ce, cât pentru mine, nici am crezut'o nici o crezutincioasă, căci am prea multă stimă și încredere în înțelepciunea și sentimentele oamenilor ce sunt chemați a da legi țării, — această împrejurare, zic, de și iluzorie, tot îmi dă drept a zice că ar putea schimba cu totul poziția lucrurilor și a face să fie o povară nesuferită, ceea ce azi este un ce foarte simțitor.

În adevăr, Domnilor, dacă un proprietar care are azi 100 galbeni venit, cu care își hrănește familia, poate da 5%, fără a se lipsi de hrana vieții, oare tot atâta ar face când, ne mai având de cât 50, ar fi silit să dea 2<sup>1</sup>/<sub>2</sub> dintr'înșii? Nu negreșit, și iată dovada că un galben nu e tot d'a-una un galben pentru toate stările și toate pozițiile unui om.

Mă mărginesc la acest exemplu, dar din el înțelegeți toți că aș putea trage milioane.

Nu vorbesc, domnilor, mai mult despre acea-

sta, ca să nu obosească în deșert Adunarea; dar reviu la ceea ce am zis că acea temere, acea neîncredere ce se simte, ca să zică așa, în atmosferă, a fost și este cauza neunirii, cauza spiritului de ură și vrajbă ce ne ține în loc și ce pune Statul în poziția unui car înhamat de patru colțuri, care, firește, nu poate de cât a se învârti în loc. Îmi pare rău că m'ați silit să vorbesc de toate acestea, și am vorbit numai ca să fac să înceteze această cugetare ascunsă și rău voitoare care 'și face ziuă prin toate mijloacele, și socoteam, domnilor, eram convins că nu numai nu voi găsi din partea nimănui opunere, ci că din contră toți vor simți delicatetea acestei cestiuni și se vor întrece de a mă aproba și a mă sprijini.

Recunosc că proprietatea este cea d'antăiu ce trebuie să vie în ajutorul Statului; dar ea zice că este ostenită de amenințările neconținute, de cari e bântuită, că aceste amenințări au sleit creditul, din care ea suferă și, împreună cu dinsa, toată societatea.

Atunci temelia societății este pusă, când veți aduce lucrurile în așa stare, în cât creditul să nu se mai depărteze de proprietate, ci din contră să vie de sine-și în ajutorul ei.

Oare nu sunt capitaluri în țară saă în strei-

nătate? Sunt, dar nu vin, căci zic că proprietatea este în cestiune, și din nenorocire, precum am mai zis, mulți nu știu care este adevărata temelie a proprietății în țara noastră. De aceea mulți au răspândit și răspândesc feluri de idei asupra proprietății, vrednice de ris în adevăr, dar cu toate acestea foarte vătămătoare. La noi principiul proprietății, care este cel mai statornic în toate părțile lumii, a fost cletinat în felurite chipuri, fiind-că s'au amestecat oameni cari n'au știința de țara noastră sau că au avut aici alte interese de cât acelea ce au voit să apere, și cari au vrut să se serve de proprietate ca să ajungă la alte scopuri, și dovadă este că nu numai dintre noi s'au amestecat în această cestiune; dar încă și streini, domnilor, streini cu totul de țara noastră au scris, scriu, au vorbit și vorbesc despre aceasta și au avut pretenția de a ne regula o pricină, de care n'au cea mai mică știință.

Îmi sângeră inima că am spus aceste lucruri; dar le am zis, fiind-că am fost silit, căci sunt acum ani de când nu se face de cât a servi de vrajbă această cestiune a proprietății.

Eu zic că Guvernul, ce știu că și iubește patria, de ar veni cu proiectul proprietății într'o mână și cu al contribuției într'alta, am zice a-

celor Miniștri : „Fiți bine-veniți între noi, căci aceste două proiecte vor pune temelia tuturilor lucrărilor noastre.

Reviu acum la cestiunea ce formează obiectul propunerii de față. Mai repet că nu putem lua de cât o măsură provizorie. Dar mai 'nainte să vedem cifra, ca, de va fi așa în cât să nu se poată acoperi cu alte isvoare, să facem vre un adaos, nu însă cu numele de lege de contribuție, căci legea de contribuție se face pe un picior stabil.

**Manolaki Costaki**, *Președintele Consiliului*, zice că alarma dată de d. Katargiu în favoarea proprietății este de prisos, de oare-ce proprietatea este baza legii electorale. În ceea ce privește cuvântul de «provizoriu», d-sa declară că nu primește ca, sub pretext de dare provizorie, să se refuze proiectul Comisiei Centrale.

**C. Bozianu** propune Ministeriului să ia budgetul și să a-rate ce cheltuieli adoptă și pe cari le suprimă, pentru ca, dacă deficitul va fi mai mic, să se amâne discușiunea proiectului întocmit de Comisia Centrală; iar, de va fi mai mare să se provoace Adunarea și să discute proiectul.

**Barbu Katargiu**. Răspunz tot de o dată și d-lui Ministru și d-lui Bozianu. Am spus cauza care m'a silit să ating această cestiune atât de mare; însă, fiind-că n'am fost înțeles, o mai repet încă o dată.

Când am venit să vorbesc de îngrijirea proprietății, de amenințarea ei, am spus un fapt de



notorietate publică, fiind-că toată lumea știe că preocuparea cea mai mare în țară este cum are să se hotărască cestiunea proprietății. Eu n'am venit cu acea rivnă oarbă, barbară, retrogradă de a apêra proprietatea de or ce dare ; din contră, am venit să fac ceva în folosul fiscului; am zis să ne silim a convinge pe cei cari nu 'și cunosc interesul lor că, contribuind, vor câștiga îndoit de cât au dat ; să le arătăm soarta asigurată, și atunci ei vor da mai mult de cât le vom cere.

De aceea am cerut să se reguleze cestiunea proprietății, prin care veți regula contribuția ce are să mărească averea Statului, și atunci o să vedeți că eu voi fi cel d'ântai care voi zice proprietarilor: „dați!“ și acelor ce nu vor voi să dea le voi desluși și le voi spune că vor câștiga îndoit de cât dau.

Viu acum la cuvântul de provizoriu.

Nu știu cum au putut aceia, cari primesc că toate legile sunt provizorii, să înțeleagă că eu, pomenind cuvântul de provizoriu în propunerea mea, am voit cu aceasta să înțeleg legile Comisiei Centrale. Nu ; eu n'am voit să înțeleg aceasta, care ar fi afară din căderile noastre.

D-v. ziserăți că toate legile sunt provizorii. Să mă irtați ; sunt legi și neprovizorii. Dacă ar fi toate provizorii, atunci ce s'ar face societatea ?

Unde e înaintarea? Ar rămănea totul mai în aceea-și stare.

D-v. ziceți că, deficitul fiind mare, trebuie să luăm în desbatere proiectul de contribuție trimis de Comisia Centrală. De oare-ce singuri ziceți că este provizoriu, atunci vom vedea dacă această contribuție trebuie să fie așa, dacă tot deficitul trebuie să-l acopere acești contribuabili. Eu zic că nu e drept ca, dacă deficitul va fi de 100 de milioane, să omorim pe proprietari, ca să acopere ei acest deficit. Nu, d-lor. Să vedem întâi cifra și, de va fi destul a se acoperi cu contribuția, atunci vom chibzui ce să facem; însă or ce măsură am lua, tot provizorie are să fie. Iacă ce se zice în propunere. Vedeți, d-lor, că aceasta nu va să zică a înlătura legea Comisiei Centrale.

În această lege se vorbește de bazele definitive ale contribuției, după cari are să se modifice numai cifra, și aceasta numai pînă la un grad. Prin urmare ce e astăzi de făcut, fie prin legea Comisiei Centrale, fie prin altă chibzuire, nu poate fi alt-fel, mai repet, de cât provizoriu.

În anul trecut, aveam plăcuta speranță că estimp nu vom mai face lucrări provizorii. Din nenorocire, a trecut un an, și sunt cestiuni ce s'ar fi putut limpezi și cari stau în aceea-și stare.

În anul al treilea, să sperăm că vom eși din

această tristă poziție, din acest impas. Prin urmare azi suntem toți la această cestiune : care este deficitul și de unde să'l acoperim ? Să ni se arate dar adevăratul deficit și atunci vom chibzui cum să'l acoperim.

### Ședința de la 6 Septembrie 1860.

(*Conservatorul Progresist* din 1860 Septembrie 18, p. 290).

**Barbu Katargiu.** Domnilor! Dacă osebit de cele ce s'au zis astă-zî în pricina de față, nu s'ar fi vorbit în ședința de ieri asupra acestei cestiuni într'un mod mai întins, mai general, n'aș fi cerut să ieau astă-zî cuvântul. Nu viū dar să combat propunerea d-lui Rosetti de a reduce țifra plății patentelor claselor de jos. Aceasta este o cestiune secundară și care se poate rezolva printr'o cercetare mai serioasă ce ne ar convinge că acea cifră e în adevăr apăsătoare pentru acele clase. Ceea ce voesc e de a desvolta două puncte de o importanță mai mare și cari au dat și mai pot da loc la o rea înțelegere.

Cel d'antăiū din aceste puncte e acela al înființării unei contribuții pe venit, iar cel de al doilea acela al proporției năpăstuitoare pentru clasele neavute ale patentarilor, de care d. Brătianu a vorbit ieri cu atâta căldură, luând de bază un

temeiū greșit, dar apăsător pentru cei cu avere.

Încep, domnilor, de la punctul cel d'ântaiū.

Onorabila Adunare își aduce negreșit a minte că, vorbind într'una din ședințele trecute despre contribuțiile directe, am zis că ar fi de dorit ca, în locul contribuției personale și altor asemenea contribuții directe, ce, sub feluri de denumiri mai puțin nemerite, vin de supără pe contribuabili, să se statueze o singură contribuție bazată pe foloasele ce fie-care individ trage din societate, și fiind că acele foloase nu se pot dovedi într'un chip îndestulător, contribuția să se raporte la venit.

Această idee simplă, acest principiu economic, recunoscut de toți oamenii eminenti de finanțe, a dat, din nenorocire, unora să creadă că eu aș fi avut în gând ideea monstruoasă a unei contribuții progresive, de a supune adică pe contribuabili nu la o sumă fixă de atâta la sută din venit, ci la o sumă mobilă, care ar crește de o potrivă cu venitul, precum de pildă, impunind pe cel ce are 1000 de lei venit cu 5<sup>0</sup>/<sub>0</sub>, să se impuie cel cu zece mii cu 10<sup>0</sup>/<sub>0</sub>, cel cu o sută de mii cu 50<sup>0</sup>/<sub>0</sub>, cel cu un milion cu 80 și așa treptat pînă ce unora analogia contribuției le va absorbi tot venitul și poate să-î mai scoată și datori.

Această idee, cât de absurdă pare a fi —, și

este în adevăr —, a fost cu toate acestea pusă înainte în anii trecuți de revoluția Franței și susținută de mai mulți oameni cu mintea bună; dar ea căzu în disprețul ce merită, sub loviturile puternice ale mai multor bărbați eminenți ce știură să o desfășure și să o facă cunoscută în toată realitatea ei publicului amăgit. Nimeni dar din noi n'a putut avea, sunt încredințat, această ridiculă idee.

Ceea ce am cerut, o mai repet, e contribuția fixă de atâta pe venit, și nimic alt. Iar venit se înțelege și acela ce un om își face prin munca sa sau industria sa de toată ziua, ca și acela ce izvorește dintr'o avere agonisită și păstrată de el sau de părinții săi, de mai multă sau mai puțină avere.

Viu acum la cele zise de d. Ioan Brătianu în ședința de ieri asupra disproporției taxării patentelor.

D. Brătianu a zis că, dacă această taxare s'ar face începând de sus în jos, în loc de a se face de jos în sus, precum s'a urmat, s'ar dovedi lesne că, pe câtă vreme un banchier sau alt capitalist mare nu plătește de cât 1000 sau 1200 lei pe an, băcănașul din colțul unei ulicioare a unui orașel sau bietul meseriaș al unei modeste industrii ar urma să plătească abia 60 de pa-

rale pe an, după o socoteală exactă făcută de d-sa, iar nu enorma sumă de 60 de lei. Să ne ierte d. Brătianu a'î spune că socoteala d-sale poate fi dreaptă, ideea însă îi este greșită, de și motivul ce 'l a însuflețit e foarte respectabil. D-nu Brătianu nu a fost preocupat în această cestiune de cât de compasiunea sa pentru cei puțin avuți. Acesta e un sentiment foarte nobil, o mărturisesc, nu însă un raționament. Fie-care din noi, d-lor, sunt bine încredințat, simțim aceea-și bună voință pentru clasele de jos.

Dar când e vorba de cifre sau de or ce alte lucrări serioase și positive, atunci nu ne este iertat a tracta asemenea cestiuni din singurul punct de vedere sentimental, ci trebuie să ne întemeiăm pe argumente solide, pe principii dovedite de economia politică sau mai bine zicând de economia naturală, căci, precum veți vedea, d-lor, economia politică nu e alt de cât o înregistrare a inprejurărilor ce s'a'u ivit și se ivesc pe toată ziua în cursul natural al transacțiilor dintre oameni în viața socială.

Dacă dar legiuitorii mai multor state luminate, când a'u legiuit despre contribuțiile de natura celei ce ne preocupă, a'u plecat de jos în sus, iar nu de sus în jos, ca să ajungă la cele 60 de parale, de cari vorbește d-nu Brătianu, pricina e

că ei nu s'au preocupat de suma cea mai mare ce ar putea să plătească bogatul, ci de aceea ce ar putea plăti săracul, fără să fie împovărat; și dacă cu acest mod de procedură a năpăstuit pe cine-va, acela e, negreșit, fiscul, mai mult de cât or cine altul. Cu toate acestea, dacă cifra însemnată în proiectul de față se va dovedi de exagerată, reducă-se. Eu nu mă împotrivesc, o mai repet.

Acum ne rămâne să aflăm și dacă bogatul capitalist e în adevăr mult protejat prin clasificarea de care ne e vorba, și dacă nu cum-va el mai plătește pe ici pe colea niște alte contribuții indirecte, cari vin de cumpănesc modicitatea cifrei directe sale contribuții. Ei bine, d-lor, aceste plăți, aceste contribuții indirecte ce plătește bogatul sunt multe și felurite; vi le voi dovedi, nădăjduesc, în puține cuvinte, și atunci veți vedea la ce slujește bogatul și mulți din d-voastră se vor mira poate.

Întrebați, vă rog, pe zidar, pe pietrar, dulghier, tâmplar, zugrav, pe cofetar și chiar pe panglicar; întrebați, cu un cuvânt, pe toți meseriașii, pe toți artiștii și pe neguțătorii de tot felul de mărfuri; ei vă vor spune cine le plătește dobânda capitalurilor, cheltuiala întreprinderii, întreținerea casei lor, osteneala, dibăcia și iscusința lor, contribuția aceea, în sfârșit, de care s'a făcut atâta

vorbă aici. Da, domnilor ; cine plătește contribuția neguțătorului și a meseriașului? Și cine oare o poate plăti de cât consumatorul și mai cu seamă consumatorul cel mare?

Vedeți dar, Domnilor, că bogatul servește la ceva și că el nu e un trântor ce consumă fără a produce. Știu bine că mai mulți chiar din economiștii eminenți au tractat această cestiune din puncte de vedere contradictorii ; dar eu zic : și aci să întrebăm pe producător, să întrebăm pe meseriașii de tot felul de industrie și pe comercianți în genere, să-'i întrebăm, unde și când stați mai bine în trebile lor? Când trăiesc într'un Stat unde se află averi acumulate și în niște vremi de liniște, de încredere și de mulțumire, în cât acele averi să ceară a se schimba cât mai mult și mai des în lucru, marfă, lux, baluri, mese și desfătări, sau când viețuiesc într'o societate săracă, în niște vremi de temere și de neîncredere, când cei cu avere nici cumpără, nici clădesc, nici se desfătează, ci din contră fie-care își incuie averea cu mai multe lacăte, când bogatul, cu alte cuvinte, își păstrează marfa sa, aurul său argintul, și când meseriașul și neguțătorul e silit și el a-'și păstra pe seamă-'și lucrul său marfa lui, când, în sfârșit, acel schimb de trebuințe și de servicii reciproce, acea circulație de averi sub fe-



lurite forme, ce alimentează viața societăților, încetează sau se mărginește? Să'i întrebăm pe acești industriași și comercianți. Ei ne vor spune acest secret în două cuvinte mai bine de cât volume întregi de disertații. Și de ce să ne ducem mai departe? Viața Bucureștilor e aci; să o întrebăm pe ea: când se simțea mai bine? Anii trecuți, când averile creșteau și circulau cu inlesnire sau de vre o trei ani în coace, de când împrejurările vremii au micșorat averile, au în-suflat neodihnă, prin urmare au înpușinat cheltuielile, au stăvilit circulația, au năbușit creditul? Răspunsul lor ne va face să pricepem, d-lor, la ce servește bogatul, la ce servesc averile păstrate și grămădite. Răspunsul lor ne va arăta că marile capitaluri sunt în societate ceea ce riurile, gâr-lele, lacurile, mările sunt în natură. Ele se împărăștie ca aburii apelor în rouă și ploaie, și merg de fructifică pînă la cele mai de pe urmă părțicele ale societății, așa precum roua și ploaia fructifică toată fața pământului ce ele vin de adapă și răcoresc.

Cei ce cred din potrivă, cei ce tăgăduesc aceste adevăruri netăgăduite, neschimbate, vecinice, comit o eroare născută dintr'o altă eroare.

În adevăr, toți aceia ce nu s'au gândit mai adânc la misterioasa misie la care e chemată

omenirea, se preocupă mai mult de individ de cât de totul el. Aceștia ieau pe individ drept o ființă completă, când el, în adevăr, nu e de cât un mădular, o mică părticică a acestui corp colectiv. Dumnezeu, Iehova, Buda, Natura —, numiți'l cum îl veți numi. — Creatorul omului în sfârșit său mai bine zicând al Totului văzut și nevăzut, creând pe om, nu pentru el însuși, ci pentru societatea în care el îl destina să trăiască, a aflat de trebuință, în a sa misterioasă și nemărginită înțelepciune, de a crea oameni — capete cari să gândească, oameni — brațe cari să lucreze, oameni — picioare cari să alerge etc.... și cu acestea să compue acea piramidă umană, a cărei bază începe de la cel după urmă muncitor și al cărei vîrf e format din acele geniuri ce o luminează ca niște fare și cari par că se înalță pînă la Dumnezeu, ca să se sfătuiască cu dînsa. De n'ar fi așa, vă întreb de ce acea osebire între capacitățile individuale, de ce acea varietate de aptitudini ce nu vedem între nici unele din cele-l-alte viețuitoare ?

Ei bine, domnilor, adevărul e că așa este, și iată unde ni se arată și acela al acelei economii naturale, de care vă vorbeam în minutele de mai înainte. El este în acea țesătură de trebuințe și

de capacități felurite și cari se leagă așa de strins între ele.

Puterea, dibăcia, agerimea trupească, agerimea intelectuală, geniul invenției, geniul perfecției, toate se leagă împreună, și fie-care din ele se sprijine și sprijine pe cea-l-altă, și din acestea toate se naște progresul, averea, bogăția, cauza și efectul, alfa și omega al tuturilor strădăniilor omului. Rolul averii, vedeții, domnilor, nu e mai mic de cât al celor-l-alte capacități. Nu; căci, fără ea, cine ar resplăti pe cel ce 'și dărapenă puterile trupului printr'o muncă ostenitoare, pe cel ce 'și consumă viața în chibzuirii adânci, în descoperiri și invenții înalte și atât de folositoare omenirii? Cine ar resplăti, zic, pe cel după urmă muncitor și pe cel mai mare inventator?

Să încetăm dar de a huli pe bogați, și mai cu seamă de a tângui, cu cuvânt și fără cuvânt, clasele de jos ale societății. Cu aceasta nu facem de cât a le descuraja și a le înrăutăți. Insuflând lenea, nerăbdarea, invidia, nu dăm oamenilor, fiți incredințați, mijloace noi și bune de bogăție și de fericire; din contră, le pregătim mizeria și ticăloșia.

Familia omenească e, putem zice, în veci în luptă cu natura. Dificultățile vieții sale, mărite din ce în ce mai mult de trebuințele noi ale

civilizației, o silesc a căuta să smulgă din zi în zi mai multe noi mijloace de existență din adâncurile misterioase, în care stați ascunse. Dar în această campanie, ca și în aceea a unei adevărate oștiri, nu putem cere ca toți să fie biruitori, toți norociți, toți mari, și ca nimeni să nu cază pe câmpul războiului său să nu rămăie în urmă? Și oare, când într'o adevărată oștire am vedea pe un soldat obosit legănându-se și căzând pe marginea drumului, îndrăzni-vom a'i zice: „bine faci, nenorocite frate; rămăi, culcă-te, odihnește-te, nu merge mai 'nainte, nu te mai supune datoriei ce 'ți a impus o soartă aspră și nedreaptă, nu mai asculta glasul comandirului tău; el te înșală, el te năpăstuește; vezi'l, el e călare și tu pe jos?“ Intreb pe un om ce se respectă îndrăzni-va să țină un asemenea limbagiū la o asemenea împrejurare? Nu, negreșit. Eū gândesc că, din contră, el ar mângăia, ar incuraja pe acel soldat descurajat, zicându'i: „Curaj, voinice; destinul 'ți-a impus o soartă grea; dar poate că colo, cu câți-va pași mai 'nainte, el 'ți a însemnat un loc de răsplată; răbdare, curaj, n'asculta poveștile viclene ale invidiei și mândriei; cariera e deschisă pentru toți: cel ce vine mai de departe va avea merit mai mult, de va ști să ajungă.“

Acesta e limbajul ce toți trebuie să ținem către fie-care din frații noștri de mai jos.

Intr'un Stat, unde libertatea cuvenită, dreptatea și securitatea, sunt garantate fie-căruia, fie-care poate fi încredințat că va ajunge acolo, unde el merită, și că, de și persecutat de soartă, va rămânea vre unul înapoi, el ar fi o excepție, și excepțiile nu ne dau drept să schimbăm cursul natural al lucrurilor.

Dacă, din contră, am cere ca toți să fie capi, toți să poruncească și nimeni să nu se supuie, ce ar fi atunci societatea, ce ar deveni atunci acea societate, ce ar deveni acea omenire compusă din mii de capete, toate gândindu-se, toate născodind, toate poruncind, fără a se afla un mădular care să asculte și să execute? Sau, dacă am voi să zdrobim or ce cap, să coborim or ce societate, ce s'ar alege de acea adunătură de mădulare fără gândire, fără cărmă, fără direcție, fără răsplătire? Atunci, d-lor, acea piramidă umană, de care am vorbit, ar fi pe loc răsturnată, s'ar afla cu baza în sus și cu vârful în jos și un minut n'ar mai putea sta în echilibrul său.

### **Ședința de la 22 Decembre 1860.**

(*Monitor. ofic.* 1861 Ianuarie în 13, p. 6 sq.)

La ordinea zilei este discușiunea asupra proiectului de

lege pentru înființarea unui Ministeriū al Lucrărilor Publice și pentru desființarea Ministeriului Controlului.

**Barbu Katargiu.** De vreme ce luăm vacanță, socotesc ca cel puțin cestiunea de azi s'o sfișim.

Sunt silit să recapitulez tot ce s'a zis pină acum, ca să rezum puntele principale.

Puntele principale sunt două: 1) organizarea unui Ministeriū pentru lucrări publice; 2) desființarea imediată a actualului Ministeriū de Control și înființarea unui fel de Directorat de Control în Ministeriul de Finanțe. Cât pentru ceea ce privește organizarea unui Ministeriū de Lucrări Publice, fără multe cuvinte, această trebuință e simțită de toți, mai ales când ni se face băgare de seamă că înființarea unui asemenea Ministeriū nu atrage cu sine cheltuieli mai multe; din contră, aduce mare folos. Însă un singur lucru mă pune la îndoială. Știm toți că Comisiunea Centrală se îndeletnicește cu formarea unui proiect de lege, care are de obiect reorganizarea tuturilor Ministeriilor.

Prin urmare mie 'mă e teamă ca nu cum-va, îndeletnicindu-ne noi acum cu acest proiect, să nu facem o lucrare zadarnică și ast-fel să pierdem un timp prețios, pe care l'am putea întrebuiința în alte lucrări. Așa dar eu socotesc că ar fi bine să invităm Comisiunea Centrală să ne

trimeată cât mai curând acel proiect, ca, după vacanță, să facem o lucrare definitivă.

Cât pentru ceea ce privește Controlul, dați'mi voie, d-lor, să vă fac istoria acestui Control, și veți vedea cum a scăzut din ce în ce din independența sa. Controlul, după Regulament, s'a așezat ca un fel de scrutator. Precum vedeți, numele lui vă arată atribuția sa; dar, ca și procurorul în fața tribunalelor, scrutator și răspunzător către Capul Statului. Pe urmă, cum și pentru ce s'a încorporat cu Ministeriul de Finanțe și pe urmă transformat în Ministeriū de Control, nu știu, și nici nu e locul aicea de a face asemenea cercetări. Tot ce știu însă e că, îndată ce s'a încorporat cu Ministeriul de Finanțe și a pierdut forța și independența sa, n'a mai putut fi un scrutator al Ministeriului de Finanțe, pentru-că oare-care sentiment de delicatete cel puțin îl obligă să ție oare-care menajament. Cu acest Ministeriū de Control am ajuns în fine pînă aci. Acum s'a ivit încă o împrejurare care a mișcat susceptibilitățile oamenilor: această împrejurare este ocuparea funcțiunii de Ministru de Control de către Ministrul de Finanțe. Știu că aceasta e provizoriū, știu că d. Ministru de Finanțe nu poate influența nici de cum asupra Controlului, pentru că lucrările sale nu se vor controla de cât peste 2 ani și că pînă

atunci se va face or cum alt-ceva ; dar socotesc că, cu toate acestea, nu s'a împiedicat de a produce o disonanță, un sunet urit urechilor susceptibile, că adică Ministrul de Finanțe să fie însuși Controlorul Ministeriului său.

Cât pentru înființarea Direcțiunii de Control, de care e vorba, eu întreb : nu e să se înființeze în curând Curtea de Compturi ? Căci așa ni s'a zis că n'o s'avem a mai aștepta mult. Așa dar, ca să eșim din acest impas, sunt două mijloace. Dacă Curtea de Compturi este a se înființa îndată, atunci să rămănem tot cum suntem cu acest Ministeriū; dar, pentru ca buna-cuviință să fie păstrată, să se dea alt-cui-va de cât Ministeriului de Finanțe sau să se numească altul. Dacă însă Ministeriul ne va spune că această Curte de Compturi nu e speranță să se înființeze curând, apoi atunci stăruesc că ar fi mai bine să ne întoarcem la starea primitivă a acestui Ministeriū; cum a fost întocmit la început, pentru că această pozițiune ne dă mai multă garanție de responsabilitate, fiind-că Controlorul, ne mai fiind coleg cu cei-l-alți Miniștri, va fi mai independent în răspunderea sa către Cameră. Aceasta o zic numai când mi s'ar dovedi că trebuie alungată organizarea Curții de Compturi, sau dacă nu, o mai repet, de a se da interimul la



alt Ministeriū. Aceasta ar împăca toate părerile, și ast-fel am putea eși din acest impas și a închide această cestiune.

După oare cari explicări date de Președintele Cabinetului și după un discurs al d-lui G. Vernescu, care combate desființarea Ministeriului de Control și crearea a celui de Lucrări Publice, B. Katargiu cere cuvântul, care i se acordă.

**Barbu Katargiu.** Eū mă ocup de ceea ce m'am ocupat și pînă acum. Cestiunea trebuie să se rezolve cât mai curēnd. Vē aduceți aminte, Domnilor, că acum 2 ani ne aflam într'un punct de lucrare, în care mai multe fire se aflau întreprupte. Neavēnd timp să facem legi perfecte, ne am hotărit să liberăm din sēnul Camerii proiecte explicative ale celor vechi legiuri, ca să poată mașina să meargă înainte. Și cu toate acestea chiar atunci mai mulți deputați înfocați de rīvna de a avea lucrări desăvirșite, ne acuzaū de amănări.

Dacă atunci n'aveaū dreptate, acum aū. Peste 2 ani mi se pare că este vremea să înceteze lucrările provizorii și să începem a lucra într'un mod definitiv.

Lucrările provizorii de atunci aveaū de scop să înlesnească mergerea trebilor; provizoriul de acum nu mai poate avea acest caracter. Comisia Centrală există. Ce s'ar face dacă, pînă să

se înființeze provizoriul, proiectul definitiv ar veni să ne bată la ușă ? Provizoriul ar înainta oare lucrarea ? Nu, căci acest provizoriu va trebui să meargă la Comisia Centrală și ea o să zică : „de ce să le trimit o lucrare provizorie, când legea definitivă este aci ?“ Las la o parte cestiunea de amor propriu ; nu zic că ea o să prefere legiuirea definitivă, pentru că este lucrată de dînsa ; le presupui acestor domni vederi mai largi ; dar crez că ei vor da tot-d'a-una preferență unei legiuiri definitive asupra uneia provizorii. Mi se pare dar că am termina mai curînd cu modul definitiv.

Viu acum la Control. Am zis, d-lor, că, dacă este a se întîrzia înființarea Curții de Compturi, n'aș mai voi ca Controlul să facă parte din Ministeriu. Pentru ce ? Pentru că v'am arătat că cu cât Controlul s'a apropiat de Ministeriu, cu atât a avut mai puțină independență. Se zice de Convenție că sunt numai 3 puteri în Stat și dacă Controlul n'ar intra în Ministeriu, ar forma o a patra putere. S'a zis de d. Președinte al Consiliului că Controlul să formeze o Secție a Adunării. Nici una nici alta, d-lor. Ideea mea este ca Controlul să fie, după Regulament, o parte activă din puterea executivă, responsabilă către Capul Statului. Acum ni se zice că, după Convenție, Capul Statului nu e responsabil. Și cine

va răspunde pentru această putere? Dar vă întreb, Domnilor: în ce s'ar călca Convenția, dacă Controlul s'ar pune sub responsabilitatea Ministeriului din lăuntru? O zic aceasta, ca să vă arăt că această idee n'ar fi atât de absurdă, și eu am exprimat-o numai ca o dorință.

Nu voiți aceasta? Rămâie Ministeriul de Control ca provizoriu, și să rugăm Comisia Centrală să ne trimită mai curând legiuirea pentru Curtea de Compturi.

### **Ședința de la 3 Ianuarie 1861.**

*(Supliment la Monitorul oficial, No. 32.)*

În zilele de 7 și 8 Noembrie 1860, s'a petrecut o răscoală în Craiova, provocată de noua lege votată în vara aceluiași an asupra patentelor. Mai mulți negustori au cerut de la primul lor staroste să-și dea demisiunea și să protesteze contra punerii în lucrare a legii asupra patentelor; dar starostea a refuzat. În urma acestora, vr'o sută de comercianți s'au dus la administrator (prefect) și au protestat contra legii. Secretarul Administrației, în lipsa prefectului, a dat ordin să se aresteze câți-va dintre cei ce protesta. Această măsură, în loc de a potoli spiritele, le întărită și mai tare. Un număr și mai mare de neguțători asociându-se cu cei d'ântăiu, ei merseră ca să libereze cu sila din închisoare pe arestați. Atunci Administrația făcu apel la forța publică și dorobanții traseră cu armele asupra cetățenilor. Numărul celor uciși a fost 8, iar al celor răniți mai greu și duși la spital a fost de 14. Aproape 100 de persoane au fost arestate după aceea și date în judecată.

Răscoale analoage, de și mai puțin sângeroase, s'au întemplat în Ploești, Ismail și Bolgrad.

Românul de la 18 și 19 Noembre 1860 coprinde o dare de seamă foarte circumstanțioasă asupra conflictului din Craiova

În ședința de la 3 Ianuarie 1861, **Principele Știrbei** aminteste că, pe la finele lunii trecute, Adunarea rugase pe d. Președinte al Consiliului a depune pe biuroū dosarele relative la evenimentele din Craiova și acesta respinsese atunci cererea, sub cuvânt că cestiunea este încă pendentă înaintea Tribunalului și de aceea ruga pe Adunare să aștepte pînă ce acesta își va termina lucrarea. Această cerere însă se făcuse cu două luni după trecerea evenimentului și ast-fel Camera lăsase destul timp Guvernului de a lua însu-și inițiativa. Oratorul speră că Ministeriul se va ținea de cuvânt și va depune actele cerute.

După o discuțiune destul de animată, B. Katargiu cere cuvântul

**Barbu Katargiu.** În urma tuturilor cător s'au zis aici și aiurea asupra acestei fapte, și mai mult dintr'un punct de vedere de asigurare și de domolirea spiritelor, după evenimentele de la Craiova, am și eu puține cuvinte să adaug.

Domnilor! N'am nevoie să'mă fac din nou profesia de credință. Știți că sunt cel mai mare i-nimic al abuzurilor de putere și mai cu seamă al răsvrătirilor, al turburărilor de pe ulițe; și de aceea zic că Guvernul bine a făcut de a potolit aceste mișcări. Dar tot asemenea voi zice Ministeriului: „cu aceea'si datorie cată să arăți, în numele patriei și al demnității tale, că ceea ce

ai făcut este bine făcut; căci în toate întâmplările de felul acesta, se găsesc oameni cari calomniază, cari bârfesc și aruncă asupra Guvernului vina faptelor lor, vrând să 'l innegrească, să 'l sape cu ori-ce preț. Însă tu, Guvernule, dacă n'ai abuzat de drepturile tale, după ce cu o mână puternică ai zdrobit revolta, pentru care te felicităm, vino acum cu o frunte senină și arată că bine ai făcut, că nu e nici vina ta, nici a subalternilor tăi, și atunci răii tăi voitori se vor pleca și amicii îți vor întinde mâna“ (*aprobări*).

Acesta a fost cugetul Adunării, după mine, când a venit de a cerut deslușiri asupra evenimentelor de la Craiova. Dar am văzut cu întristare că Guvernul s'a tras înapoi cu îndoială și n'a venit cu francheță, cum așteptam, să ne lumineze asupra chestiei, și, cu tot respectul ce am pentru puterea executivă —, respect care singur m'a făcut a ține pînă acum tăcerea plin de mahnire, când am auzit pe Guvern că se trage cu îndoială în fața propunerii Adunării —, mi se pare că Guvernul, care, având misia de-a ține ordinea, are nevoie pentru aceasta de stima și respectul comun, cari fac forța sa și care nu îi lipsesc de cât în societățile barbare —, mi se pare, zic, că ar trebui să se ridice cu francheță în fața nației și să sfărâme gura bârfitorilor, căci, o mai

repet, societățile nu sunt bine întemeiate de cât când puterea executivă este bazată pe justiție și pe franchetă.

După aceasta vorbese Ministrul Justiției, Principele George Stirbei, Președintele Cabinetului, d. Ion Ghica, Chr. Tell și alții, în urma cărora B. Katargiu se ridică din nou.

**Barbu Katargiu.** Mi se pare că sunt două idei neînțelese, și din cauza aceasta s'a adus confuziune în desbatere. Ântăiū despre cererea de deslucșiri asupra evenimentelor de la Craiova, s'a zis că nu se pot aduce actele înainte Camerii, fără a se influența lucrarea judecătorilor. Asupra acestui punct, dacă ar voi cine-va să descopere care a fost cugetul Adunării, s'ar fi văzut destul de invederat că nu se calcă dreptul judecătorilor. Eū socotesc că fie-care din noi, care a cerut dosarele, n'a făcut'o cu scop ca să cunoască care e măsura culpabilității acuzaților, ci ceea ce a preocupat pe Cameră a fost de a putea să zică Guvernului că este o hulă nedreaptă asupra lui și că trebuie să respingă această hulă în numele ordinii și al încrederii ce trebuie să însufle Guvernul. Noi nu voim să știm dacă aceia cari au făcut turburările din Craiova sunt mai mult sau mai puțin criminali, ci dacă măsurile luate de Guvern au fost legale, dacă impiegații 'și au făcut datoria, dacă

n'au abuzat de puterea lor. Vedeți dar că cere-rea noastră nu are a face cu puterea judecătorească. Există o hulă asupra Guvernului și Camera vrea să facă să dispară această hulă, să zică acelor bārfitori: „mințiți!“, iar Guvernului: „ți ai făcut datoria!“

Rog dar să nu se considere această cerere ca o rea voință din partea Camerii, ci din contră ca o dorință de a depărta bārfirile și calomniile de asupra Guvernului.

Viu la cestiunea a doua, la ancheta parlamentară.

Deputații ce au făcut această propunere, au făcut'o cu scop de a veni în ajutorul Guvernului, crezând că el le va întinde mâna bucuros și le va zice: „vedeți cât e de dreaptă fapta noastră!“ Cu acest sens s'a zis ca să se facă anchetă, iar nu ca să i se răspundă că Adunarea n'are dreptul, căci ea îl are. Ea are un drept și mai mare, acela de a da pe Ministeriū în judecată. Vedeți dar că Adunarea nu cere anchetă contra dreptului ei, căci atunci ar fi un act revoluționar, și eu sunt inimic neînpăcat al unor asemenea acte. Resping dar ideea că Adunarea n'are dreptul de a face anchete parlamentare asupra actelor Guvernului. Din contră, ea are un drept de supraveghiere asupra intereselor țării, este

sentinela neadormită a actelor Guvernului, un amic sincer, când el e pe calea dreaptă. Conjurdar pe Ministeriū să vie să ne dea mijloace, să ne dea armele sale, ca să 'l spălăm de acele pete murdare, de cari este hulit.

### Ședința de la 10 Ianuarie 1861.

(*Supliment la Monit. ofic.* No. 40 de la 21 Februarie 1861.)

La ordinea zilei este propunerea susținută de 28 membri, cari cer a se invita Ministeriul Justiției să deslușească mai bine lucrările legiuitoare relative la art. 379 din Regulamentul Organic și votul Adunării din sesiunea anului trecut în privința streinilor ce vor voi a face cumpărători în țară. 1)

**Barbu Katargiu.** Domnilor! Sunt trei zile, de când aștept cu nerăbdare să răspunz la cele ce s'aū zis în ședința trecută asupra propunerii foarte simple, a cărei urgență s'a votat la finele acelei ședințe. Ocupând atunci scaunul Președenției, am văzut izbucnind din această cestiune o mulțime de schinte inflăcărătoare, un sgomot și un fum, la cari nu mă așteptam de loc. Ieău cuvântul astă-zī cu speranță de a potoli acel sgomot și acea spaimă, ce s'aū făcut cu acea propunere foarte simplă. Intr'adevăr, ce coprindea acea propunere? Propunerea era de a trage luarea a-

1) Vezi ședința de la 14 Iunie 1860, p. 197 sqq.



minte a Ministeriului asupra punerii în lucrare a tuturilor legilor, fără pretălmăcirii de la dînsul, și mai ales a uneia, asupra căreia a cerut deslușiri, de și fondul era destul de deslușit, și n'avea de cât să urmeze, nu după sens, ci curat și simplu după litera ei. Nu poate nimeni tăgădui că propunerea este urgentă, căci e vorba de un interes general. Ea zice Guvernului: „respect legilor la aplicarea lor, Domnilor Miniștri.“

S'a zis de către un onor. deputat că de ce importanță este această propunere, când avem la ordina zilei atâtea proiecte de legi mai serioase, precum proiectul de administrația silvică etc. ? S'a zis de d-nul Ministru că legea, de și s'a explicat an, totu-'și d-sa nu o înțelege nici estimp, și că, afară de aceasta, votul ce s'a dat atunci nu este obligatoriu. S'a mai zis încă că grăbirea nu e bună, că nu trebuie să votăm repede, căci, votând ast-fel această propunere, Camera ar face o ușurință. De aci, de la aceste cestiuni, la cari voi răspunde regulat una după alta, s'a învățat în afară toate spiritele, s'a dat materie ca aceia, cari au obiceiul de se urcă și strigă de pe strășinele caselor, să zică că sunt uriași, pe când nu sunt de cât niște pigmei; le a dat iar materie de a zice că partea dreaptă cere să trădeze patria, să o vînză la streini, etc., etc., etc.

Acestea, zic, se fac afară, nu aici, căci socotesc pe d-nii deputați destul de inteligenți, destul de patrioți, spre a nu cugeta și zice asemenea lucruri, căci este timpul socotesc de a nu mai lăsa să ne asurzească acea toba spartă de trădare și patriotism, ci trebuie să încercăm prin acțiunile noastre să dăm o direcțiune mai dreaptă poporului, care nu știe să 'și facă tot-'a-una o opiniune justă. Alt-fel, răsturnăm ordinea firească, găsim pe cei ce trebuie să 'i luminăm noi că ne luminează ei, și întunericul se face mai mare.

Viū, domnilor, la cei ce au zis că propunerea nu este urgentă. Înțeleg aceasta, fiind-că au restrins'o în cercul cel mai strimt, cel mai meschin, și Prințul Dimitrie Ghica, de și a atins importanța ei, dar n'a arătat'o indestul Sunt de opinia acelora, pentru cari, când e vorba de drepturi naționale, interesele personale nu sunt nimic. Mai întâiū însă dați-'mī voie să vă zic două vorbe despre mine. Nu sunt din acele persoane pe cari le ar putea privi această propunere; starea mea nu este în așa mare pericol —, poate nici de cum —, ca să 'mī o vînz. Am dat probe că părțile cele mai puțin susceptibile ale conștiinței mele nu le am vîndut nici o dată, și când viū aci, nu viū să vorbesc de mine sau de amicii

mei, ci de interesele țării, cari, așa cum le tratează unii, sunt pe drumul pieirii.

Cestiunea ce discutăm, Domnilor, nu este despre art. 379. Cestiunea este despre credit în genere, despre formarea unor capitaluri ce ne lipsesc, despre venirea lor cu încredere aci.

Fără a intra în cestiunile filosofice ale secolului al XIX de înfrățire universală a lumii întregi, vă întreb numai dacă trebuie și putem să zicem streinilor, când avem trebuință de luminile și capitalurile lor: „veniți de ne ajutați cu mijloacele voastre“, iar, pe de altă parte, să le repeșim la tot momentul: „tot ce nu este Român e barbar“; și ast-fel să ne înconjurăm cu zidurile Chinei și să ne închidem în ele. Dar China chiar, acolo la marginile lumii, 'și a văzut porțile seculare sfărimate de civilizația occidentului.

A fost aci în țară cholera, ciumă, răsboaie felurite, invaziuni. Oare văzut-ați vr'odată piața în starea de astă-zi? Las să judece fie-care. Ați votat un împrumut. Datu-va cine-va bani? Nu, și nici nu vă va da, vouă cari nu știți nici abecedarul economiei politice, vouă cari vă pretindeți civilizați și sunteți mai barbari de cât Chinezii.

Faceți dar o lege pentru streini, faceți'o cât de aspră, cât de restrinsă, și atunci vom lua toate măsurile și vă răgăduesc că mă veți găsi

foarte aspru, mai ales când va fi vorba de drepturile politice. Dar când e vorba numai de capitaluri, trebuie să tractăm cestiunea fără entusiasm, să o tractăm neguțătoarește, economicește.

Vedeți dar, domnilor, că aceasta nu este o cestiune secundară, căci ea se leagă de toate interesele vitale ale țării.

Trec acum la cele ce a zis d. Ministru că nu înțelege legea, de și a explicat'o Camera an și de și această explicarea cerut'o d-lui, totu-'șiea nu este obligatorie. D-nul Ministru zice că n'a înțeles legea, și eu îi răspunz că dau toată starea mea săracilor, dacă profesorii, care l'a învățat pe d-lui legile, nu vor zice că e destul de deslușită. De ce a cerut d-nul Ministru acea explicare, dacă ea nu era obligatorie?

Dacă a socotit că Adunarea e competentă a o da —, de vreme ce a cerut'o —, și că e obligatorie, de ce a schimbat din textul publicației o vorbă, căci o vorbă e destul șchimba tot înțelesul? Bună său rea, aceea explicație era obligatorie. Dacă era, de ce n'a urmat'o? Dacă nu era, de ce nea cerut-o? De ce a publicat'o? Vedeți dar că și această argumentare se pierde în vânt; vedeți că, dacă se gândea mai bine d. Ministru, nu trebuia să o zică.

Unde vom merge, dacă în toți anii vom face câte o lege, dacă în al doilea an ni se va cere

explicarea ei, și apoi va trece al treilea an, pînă să se dea explicații, și tocmai în al patrulea an ni se va zice că nu este obligatorie? Așa vom superpune legi peste legi, vom face turnul de la Babel de legi, și nu vom ajunge la nimic. Mă întorc, d-lor, și zic că importanța propunerii nu era secundară. Este o propunere simplă, dar generală, în care zicem: "sau explicați legile pe răspunderea d-voastră cum voiți, sau, dacă cereți deslușiri de la Cameră, faceți bine, d-lor Miniștri, de nu schimbați nimic de la deslușirile ei." Cât pentru ceea ce a zis d. Brătianu, avea cuvînt, dar d-sa știe prea bine că eu nu voi fi surprins, ci, pentru respectul ce trebuie să inspire țării legile noastre, voi să se desbată și să se lămurească or ce cestiune, căci, după o vorbă veche, din lovirea ideilor, dintr'o discuțiune rece și bună înțelegere, cum trebuie să fie aceea a unor oameni cărora alți 2 milioane le a încredințat stările și fericirea lor, vom ajunge, dacă nu la acel adevăr absolut, cel puțin la acel adevăr relativ, care singur este dat oamenilor. Inșă d. Brătianu a zis un ce, ce nu trebuia să zică; d-sa a voit să ne arunce un fel de blam. 'Mă pare rău de d. Brătianu, căci d-lui știe prea bine că nu'i am contestat nici o dată lealitatea d-lui. Am citit împreună acea Condiță, și, dacă d-lui nu s'a putut desluși

nu e vina d-lui, nu e vina mea ; dar e tocmai aceea ce a provocat această cerere, căci sunt legi ale Camerilor trecute, pe cari nu le știm nici noi, nici publicul, pe cari ne a făgăduit d. Ministru să le tipărească, ca să nu se întempele pe urmă să facem legi contrazicătoare. Dacă d. Brătianu știa aceasta și a tăcut ca să 'și facă o armă, a fost o armă inutilă, fiind-că, după cum zic, sunt o mulțime de legi aruncate ca în claiă cu fân, și o repet aceasta ca să mă rog pe Ministeriū să le adune pe toate de pre unde zac, prin cartoane și Ministerii, și să facă o colecțiune completă de toate câte sunt în vigoare.

Mă rezum și zic că propunerea noastră n'are alt scop de cât de a chema atenția Guvernului a nu mă face pretălmăcirii la ceea ce s'a votat de Cameră. Cât pentru ceea ce privește art. 379, Comisiunea Centrală este deschisă, ea poate să facă o lege în privința streinilor, și mă oblig'a fi cel mă restrîns în votul pentru priimirea streinilor, cari vin într'o țară necunoscuți de niminea și cărora asemenea, dacă n'aū trăit mă mulți ani aici, nu le cunosc bine nici calitățile nici defectele. De aceea vă făgăduesc a fi cel mă aspru în privința art. 379, care a înspăimântat lumea ca o fantomă de aburi prin aceia cari, neavînd nimic a face, strigă și sbiară prin răspântii.

După o discușiune, la care ieau parte Ministrul Justiției, apoi d. G. Vernescu, Chr. Tell, Principele Dimitrie Ghica și d. Ioan Brătianu, se acordă cuvântul lui Barbu Katargiu.

**Barbu Katargiu.** Nu răspunz la ce au zis două din preopinanți, cum trebuie să se desbată o cestiune, cum trebuie să se facă o interpelare, fiind-că acestea sunt cestiuni de Regulament.

Nu desbat definițiile metafisice, ce a făcut al doilea preopinant.<sup>1)</sup> Nu aș fi răspuns nici d-lui Brătianu la ceea ce d-lui a zis cu totul afară din chestie. Dar, fiind-că d-sa a intrat în fondul ei, mă ved silit a'î răspunde.

D-nu Brătianu ne a vorbit de feluri de lucruri, ne a vorbit de politica mare, de politica mică, de istoria vechie și nouă, și dacă ar fi putut ar fi mers la istoria timpurilor ante-diluviane; ne a vorbit de patriotism, de sentimentalism; a făcut o economie politică. Dacă ar fi să răspunz la toate acestea, aș avea să vorbesc pînă diseară. Îmi rezerv însă dreptul de a vorbi când va veni la Comisia Centrală proiectul de lege, în privința căruia v'am promis a fi cel mai tare apărător al naționalității noastre, ca să nu ne vindem drepturile streinilor saū să ne înghiță ei ca chitul pe Iona. Voiu însă a nu lăsa fără răspuns unele cuvinte ale d-lui Brătianu, pentru-că, după cum

1) D-nu G. Vernescu.

am zis, opinia publică este formată și se poate inflacăra foarte lesne de vorbele pompoase de sentimentalism, de patriotism, de Traian, Mircea Vodă și chiar Decebal. D-nu Brătianu ne a vorbit de aurul Spaniei care se vërsea cu profuzie în toate părțile ei, de și comparația nu e nemerită și nu 'și poate avea locul aci. D-lui a zis că ce poate fi o sumă de 500,000 galbeni ce s'ar vërsea în țară, căci țara e destul de avută. Intr'adevăr această sumă e mică; dar știți, d-lor, că o picătură de apă ce s'ar măi pune într'un pahar plin, îl face de se varsă. Și apoi nimeni nu 'i-a vorbit de această cifră, ci de încrederea ce trebuie să inspirăm streinilor, cari rid de copilăriile noastre. Vă aduceți aminte de epoca de la 1847, acel timp de nefericită memorie, în care Guvernul nu era perfect și în care capitalurile se înmulțiseră în țară așa de mult, în cât dobânda ajunsese de 7 la sută, ceea ce nu se vedea atunci în unele state din cele măi civilizate. Dacă dar țara ajunsese a avea atât de mare abundență, cu cât măi mult ar fi avut, dacă, pe lângă producția și creditul din lăuntru, s'ar fi unit și acela din afară?

Apoi, cine a zis d-lui Brătianu că avuția stă numai în numerariu, iar nu măi mult în credit? D-lui își pune singur câte o cestiune înainte, ca să vie apoi a o combate; dar cu modul acesta



am putea vorbi, fără a ne mai putea înțelege, săptămâni întregi.

Viu acum la ceea ce s'a zis despre apăsarea ce ar exercita streinii asupra țăranilor români, reducându-i în stare de paria. Dară și această alegație nu e mai puțin greșită, căci Români nu sunt în starea acelor Peaux-Rouges din America, ci îi crez mult mai perfectibili de cât sălbaticii acelor păduri. Dovadă de aceasta e că Rușii singuri s'aū mirat vĕzĕnd cĕ fac din Romĕni cĕi mai bunĭ soldați numai în șase luni, pe cĕnd în Rusia nu puteău formaū de cĕt în 2 anĭ soldați. D-nul Brătianu singur a zis cĕ o școală de arte s'a creat, spre a pune pe Romĕni în stare de a face concurența streinilor. Dar oare, dacĕ am avea 60 de școli agricole rĕspĕndite în toată țara, nu am putea să ținem atunci concurența cu un mai mare succes?

Romĕni, cum am zis, sunt foarte priimitori de inaintare, și e o insultă pentru dinșii presupunerea d-lui Brătianu. Ar trebui să așteptăm doi seculi ca să se populeze cĕmpiile noastre pustii numai cu reproducțiunea Romĕnilor. Coloniile cari se duc în America de 80 de anĭ n'aū înghițit pe nimenĭ pe acolo și numai pe noi aici ne vor înghiți de o dată ca pe un hap?... Dar toate acestea sunt niște cuvinte foarte puțin se-

rioase, și de aceea nu insist mai mult în desbaterile lor.

Viu să răspund d-lui Ministru, care s'a pus pe un tărîm alunecos, zicînd că a pus în lucrare art. 379, așa precum s'a aplicat în timp de mai mulți ani. Cu prilejul unei debateri din Cameră, în anul trecut, d. Ministru ne a cerut deslușiri asupra art. 379. Atunci s'a făcut deosebire între raiele și streini. Raielele, fiind supuse jurisdicțiunii pămîntene, iar cei-l-alți streini jurisdicțiunilor lor, s'a zis dar că atunci, când va fi vorba de jurisdicție, să restrîngem legea, să nu băgăm și pe streini, cari se vie să se judece cu dragomanî, când noi știți că ne luptăm ca jurisdicția streinilor să cază, și toți să fim supuși legilor țerii. Dar când va fi vorba de drepturile civile, să se bucure toți streinii de toate drepturile ce au în industriașii pămîntenî.

D-nu Ministru de Justiție, cu ocazia altei debateri din Cameră, a zis: „am cerut opinia Camerii, dar am pus'o în lucrare într'un chip mai sever; cu alte vorbe, nu m'am mulțumit cu vorbirea făcută în Cameră, și circularile Ministeriului nu sunt conforme cu acea vorbire;“ pe când datoria d-lui era să a fi conforme să a nu le menționa de loc în circulari. Camera n'a încuviințat acea se-

veritate mare, cu care ați aplicat legea. Pentru aceasta s'a făcut propunerea.

N'am voit a face o interpelare, ci am făcut o interpretatie cerută de Guvern și la care o să plece capul chiar Curtea de Casație. D-voastră v'ați servit de dinsa ca de un scut, fără a o pune în lucrare în litera ei.

Nu viu la vorba de *acareturi*. Acestea sunt vorbe, cari nu ne preocupă aci. Mă raportez numai la textul original francez, din care știți că e tradus Regulamentul și unde e vorba *immutables*. D-nu Brătianu a mai venit cu hârtii, socoteli, condicii, note, dele, jurnale, etc. Am vrut să auz textul întreg al legii Domnitorului Bibescu, pe care nu o știam, pentru că nu eram atunci în Adunare.

Știu numai că restricția nu era în privința aceea, de care zice d-nu Brătianu. A fost o restricție severă, dar la naturalizație. Streinul nici după 50 de ani nu putea fi naturalizat, ci numai copiii lui.

Aceasta a fost ideea, care a preocupat pe Domnitorul Bibescu în această legiuire.

O mai repet dar că Ministrul n'a pus în lucrare articolul 379, după interpretarea dată de Cameră, ci s'a servit de ea ca de un scut, și a pretălmăcit'o cum a voit.

Discusiunea se inchide ; propunerea se pune la vot și se primește cu 30 bile albe contra 27.

### Ședința de la 12 Ianuarie 1861.

(*Suplim. la Monit. ofic. No. 45*)

**Principele Dimitrie Ghica** observă că s'a făcut mai multe greșeli în compunerea listelor electorale, în cari administrații au introdus un mare număr de alegători, fără să se fi condus în această lucrare de listele de recensiuini.

**C. Steriade** arată că, în județul Dâmbovița, s. ex., numărul alegătorilor s'a sporit de la 112, câți erau în anul trecut, la 535, adică mai mult cu 423.

**Ministrul de interne** răspunde că trebuie să lase pe alegători, ca ei să ceară stergerea din liste a acelor ce s'a înscris pe nedrept. După art 7 din Convenție, administrația este chemată a alcătui listele. Inscrierea se face nu numai după cererea alegătorilor, ci și d'a dreptul de către prefect. Această operație s'a făcut. Acum este timpul contestațiilor ; prin urmare trebuie să se aștepte hotărârile tribunalelor.

**Barbu Katargiu.** Domnilor! Nu vii aici nici să tânguesc nici să mă bucur de sporirea ce se vede în numărul alegătorilor. Negreșit, fie-care român se va bucura, când va vedea că s'a înmulțit averea și capacitatea în țară. Dar aci e cestiunea de un lucru foarte mic, care a scăpat d-lui Ministru din vedere. D. Ministru a adus înainte articolul 7 din Convenție, care dă drept admi-

nistrațiunii de a întocmi listele. Dar ce se face cu art. 21, care hotărăște o pedeapsă contra celor ce se înscriu fraudulos in liste? Acesta nu servește oare la nimic? Or trebuie să-l aplicăm, și atunci trebuie să supunem pe un cărmuitor să plătească de 197 de ori câte 1000 galbeni pentru înscrierile nedrepte ce va fi făcut? Vedeți dar că înscrierea nu trebuie să se facă de administrator, ci să se lase acest drept alegătorilor, căci ei nu vor cuteza să se înscrie fraudulos, știind că sunt supuși le pedepse. Prin urmare vedeți că cestiunea este limpede și se face foarte simplă prin compararea art. 7 cu art. 21.

Dar iată ce mă preocupă pe mine mai mult. Ce rezultat va avea această interpretare a noastră? Căci domnișii Miniștri au declarat de atâtea ori aici că d-lor vor aplica legile cum le înțeleg, că și tălmăcirile Camerii nu sunt obligatorii pentru d-lor, adică tot ce zicem noi aici este pentru d-lor numai vânt vânturat. Iacă cercul in care ne au pus domnișii Miniștri. De aceea și eu nu opinez, căci 'mă e teamă că va fi de geaba. Altmintrelea lucrul ar fi foarte lesne. Aș zice d-lui Ministru să scrie prefectilor să șteargă toate înscrierile ce au adaus și să lase pe persoanele ce au drept să se înscrie singure. Iacă regula de inpăcăciune. Dar de geaba astă sfătuire, căci d-lor

ne aŭ zis cã noi putem spune ce vom voi; d-lor vor aplica legile dupã cum le înțeleg.

Vorbesc apoi Ministrul de interne, Chr. Tell și Președintele Consiliului, dupã cari se acordã cuvântul lui B. Katargiu.

**Barbu Katargiu.** De și am recunoscut neutilitatea acestei discuțiuni, totu-și sunt silit a răspunde la trei puncte din cele ce s'aŭ zis.

În ceea ce privește obiecțiunea ce 'mi a făcut d-nu Ministru asupra aplicării pedepsei, 1) îi răspund cã, de și fără diplomã de doctor în legi, totu-și am citit și eu, dacã nu altele, cel puțin legile noastre și știu cã legea impune o pedeapsã pentru o înscriere frauduloasã, și prin urmare administrația, care a făcut atâtea înscrieri pe nedrept, este pe atãta pasibilã de aceastã penalitate.

Cãt pentru d. Tell, care zise cã art. 21 prevede penalitatea numai pentru cei ce se înscriu singuri pe sine-le, îi răspund cã aceasta este a deschide ușa fraudelor, fără fricã de penalitate, cãci atunci or cine poate pune pe altul a 'l înscrie și ast-fel sã remãie apãrat de art. 21.

Viu acum la un punct foarte delicat atins de

1) Ministrul de interne, G. Costaforu, zisese cã, în materie penalã, pedeapsa este una, or de câte ori se va repeți eroarea în acela-și timp și în aceea-și materie.

d. Președinte al Consiliului. D-sa a zis că listele de recensiuine sunt greșite. Apoi atunci întreb pe d. Președinte după ce s'a plătit contribuțiunile, căci am dovezi că s'a plătit după acele liste. Mie chiar mi s'a zis să plătesc după dinsele, și, dacă se va dovedi că am dat mai mult, atunci voi fi despăgubit Ast-fel, una din două : sau recensiuinea nu e bună și atunci contribuțiile s'a luat neregulat, sau, dacă s'a întrebuințat alte mijloace necunoscute de Cameră, atunci este ilegalitate.

Trec acum la cestiunea judecării celor contestați, și fac o supozițiune. Cunosc două persoane înscrise, pe d-nii Patzelt și Calinidi, cari nu numai că sunt streini, dar se află chiar înscriși în matriculele Consulatelor puterii căreia sunt supuși. Să presupunem acum că acești domni au scăpat din vederea alegătorilor, cari nu'i contestă, sau se găsesc judecători cari să le recunoască dreptul, căci am văzut de multe ori și judecători de aceia cari fac negru din alb. Dacă s'ar întâmpla una ca aceasta și ne am pomeni cu acești streini deputați în Cameră, ce ați face ? Aici vi s'ar răspunde cum ni s'a mai răspuns, că Adunarea nu are dreptul să cerceteze cele petrecute în înscrieri. Vedeți câte rele ar izvorî. Dar când voi mai adauga că acei

administratori, ce fac înscrieri, sunt oameni fără experiență, cari n'au fost nici două zile prin cancelarii? Inșă sfirșesc, rugându-vă să trecem la ordinea zilei, căci știu ce ni se va zice tot d'a-una: „nu este un proiect de lege în această privință și or ce veți zice nu este obligatoriu pentru noi.“

### Ședința de la 14 Ianuarie 1861.

(*Suplim. la Monit. ofic.*, No 51 de la 6 Martie 1861)

Barbu Katargiu propune acest amendament la o moțiune depusă pe biuroū: «Spiritul Convenției e de a se înscrie fie-care alegător el însu-și prin a sa înscrișă cerere sau printr'un inputernicit »

**Barbu Katargiu.** Domnilor! Vă aduc aminte că această discuțiune s'a urmat și în ședința trecută. Am luat și eu parte la desbatere și am arătat că înscrierea alegătorilor chiar de administrație este contra Convenției. Eu sunt nestrămutat în această opinie, și dacă am voit acum să dau Ministeriului mijloace de înlesnire, n'am vorbit cu gândul ca să trecem cu ușurință asupra spiritului Convenției. Am voit numai ca tot d'a-una să se facă și ceva înlesniri. Dacă d-nu Ministru ar fi venit după ce a citit depeșa de la Dâmbovița, în care prefectul însu-și mărtu-



risește că s'aũ făcut greșeli și ne ar fi spus : „greșeli s'aũ făcut, dar am dat ordin la toate prefecturile a face indreptare“, Camera s'ar fi liniștit. Inșă, din nenorocire, aici a fost un punct asupra căruia s'a reinceput discușiunea. D. Ministru a mai zis douë vorbe : întâiũ a zis că numărul alegătorilor celor noi, afară de cei de la Dâmbovița, nu a trecut peste 180, și prin urmare nu este așa de mare; apoi a mai zis că imputarea ce i se face este o noutate. Adevărat, d-lor ; numărul nu este așa de mare, pentru că adăogirea în toată țara este de 520, și, scăzând pe cei 180 de la Dâmbovița, rămâne o creștere de câte 20 de alegători de district. Adevărat, nu sunt mulți ; și nu mă plâng de aceasta, pentru că, după cum aũ zis mai mulți, aș dori și eu să vëz crescând din ce în ce numărul alegătorilor, pentru că cu cât vor fi mai mulți alegători, cu atata barometrul prosperității e mai ridicat.

Viũ la vorba de noutate. Or cât de frumoasă este acea noutate, când este ilegală, nu o priimesc ; și dacă aș fi în pozițiunea d-luĩ Ministru, aș vrea mai bine legalitate fără noutate de cât noutate fără legalitate.

După aceasta d. Ministru vine de ne spune că a adoptat o bază mai largă la formarea listelor electorale, pe temeiul explicațiunilor date

de Cameră în sesiunea trecută. Sunt foarte fericit că d. Ministru vine azi să recunoască că explicațiile date de Cameră, fără proiect de lege, sunt de oare-care importanță, căci de ună-zi d-lui contesta aceasta. De aceea reviu și zic : de și legalmente sunt de opinia d-lui I. Ghica că inscrierile nu se pot face de d-nii prefecti; însă, pentru ca să se înpace lucrul și să se termine discusiunea, să ne mulțumim cu promisiunea d-lui Ministru că listele se vor modifica de prefecti, luându-se de bază cele de recensiuie. Iar acei alegători rău încriși, cari nu vor răspunde la invitația ce li se va face, se vor considera ca frauduloși, rămâind sub-penalitatea art. 21, și pentru aceasta se va măi prelungi termenul contestațiilor. Cu modul acesta crez că se vor înpace toate în present, fără a se angaja viitorul și vătéma spiritul Convenției, care zice că listele se fac prin grija administrației. Negreșit că, dacă legiuitorul ar avea milioane de cuvinte pentru ca să arate or-ce idee se naște în noi, s'ar fi exprimat măi clar; însă el nu are de cât câte-va vorbe, nu se poate servi de cât cu cuvintele existente și nu putea fi măi clar de cât așa; când zice „prin mijlocirea“, iar nu „de către prefecti“, în or-ce limbă arată o mijlocire, și nu un fapt direct. Dar să nu intrăm în aseme-

nea cestiunii de gramatică. Este dar evident că listele in viitor nu se mai pot face de către administratori; dar, ca să aruncăm *une planche de conciliation*, rog pe onor. Camera să priimească propunerea mea.

După aceasta vorbesc Președintele Consiliului, Manolaki Costaki, și G. Costaforu, Ministrul de interne, cărora Katargiu le răspunde în următoarele câte-va cuvinte, după cari amendamentul se priimește cu o majoritate de 31 voturi contra 29.

**Barbu Katargiu.** Voiu să răspunz și d-lui Președinte al Consiliului și d-lui Ministru de interne la propunerea ce 'mă fac de a șterge considerantele. 'Mă pare foarte rău că nu sunt de opinia d-lor; însă sper că voiu fi de opinia Camerii, și dacă în Moldova listele se fac de perfecți, aici pînă acum ele s'au făcut de alegători. Așa dar, dacă prin considerantele propunerii mele declar Camera din Moldova ilegală, retrăgînd aceste considerante, declar ilegală, pe cea de aici, care s'a format pe temeiul înscrierii de sine-le a persoanelor interesate. Prin urmare nu'mă voiu trage nici de cum considerantele. Aceasta este opinia mea; voiu vedea dacă este și a Camerii. Afară de aceasta, d-nii Miniștri pot să ne spuie că opinia noastră nu este obligatorie pentru d-lor, că d-lor înțeleg legea mai bine de cât noi, cum ne

aŭ mai zis'o ŝi altă-dată. D-le Ministru de interne, dacă lista de alegători de la Dâmbovița s'a făcut după tablele de recensiuone, fără ordinele d-tale, pentru că recensiuonea nu este recunoscută de Cameră, reviu și te întreb pe ce bază ați luat contribuția, pentru că aŭ fost contribuții noi, pe cari nu le puteați lua pe baza trecută? Sunt listele de recensiuone recunoscute saŭ nu? Dacă nu sunt recunoscute, de ce v'ați luat după dinsele? Dacă sunt recunoscute, de ce nu le puneți și aci în lucrare? Nu puteți eși din acest cerc. Cererea noastră are de scop împăciuirea, recunoscând tot de o dată că spiritul Convenției aplicat neincetat de 3 ani s'a schimbat azi. Asta e incontestabil. Cine a urmat mai just, se va vedea după votul Camerii. Rog pe d-nii Miniștri să crează că aceasta nu e o opoziție din partea Camerii, ci numai exercițiul dreptului său sacru de revizie și tot de o dată o propunere făcută într'un spirit de conciliație.

După aceasta Adunarea trece la ordinea zilei, care este discușiunea asupra răspunsului la Mesagiŭ. D-nu Raportor dă citire părții întâia a paragrafului al treilea din adresă, care sună ast-fel :

«Recunoaștem împreună cu Tronul că timpul faptelor a sosit. Fiind însă lipsiți de inițiativă în Adunarea noastră, așteptăm cu atât mai mare sete inițiativa puterii executive și salutăm cu fericire promisiunile Mesagiului Domnesc. Dară, Măria Ta, ne vom aplica cu sânguință a traduce în

«legi pozitive salutariile principii ale art. 46 din Convențiune: a asigura Românilor toate drepturile și libertățile ce le promite acest articol; a da toată dezvoltarea instituțiilor municipale, atât rurale cât și orășenești; a îmbunătăți starea țăranilor printr'o justă regulare a raporturilor lor cu proprietarii, ca ast-fel să se înlăture chiar pretextul unei confuziuni ce ar putea face să nască cestiunea pendentă a proprietății în sênul societății române.»

Asupra acestui pasagiū din proiectul de răspuns deschizându-se desbaterea, după câte-va discursuri ale altora, B. Katargiu cere cuvântul.

**Barbu Katargiu.** Discusiunea de față, d-lor, provine din preocuparea ce avem despre inchieta-dinea ce turbură toată țara din neînțelegerea laconismului Convențiunii. Am spus pentru ce socotesc că acest articol este scris ast-fel și nu o mai repet azi. Am spus că unii l'aū luat drept armă și am mai zis că socotesc că este timpul a da astă-zī pe față ce înțelegem prin acest articol. La aceasta zic unii că nu este acum cestiunea a spune ce înțeles îi dăm noi. Dar, d-lor, oamenii din afară aū ochii ațintiți asupra noastră, așteaptă ca or-ce cuvânt obscur din Convențiune să 'l explicăm noi, și de aceea nu putem trece peste această datorie. Este timpul, zic, a ne spune față în față cum îl înțelegem.

Domnilor, sunt principii fundamentale în cercul legilor omenești, sunt principii fundamentale în cercul legilor naturii. Dacă cine-va mī-ar zice că este o

viețuitoare care trăiește fără aer și fără lumină, l'aș întreba unde este? Arată-ne sau dovedește-ne.

Prejudecăm oare o cestiune fizică, când zicem că trebuie cui-va aer și lumină ca să trăiască? Sau prejudecăm vre o cestiune socială, când recunoaștem libertatea individuală și respectul proprietății? Sunt oare acestea principii noi și exclusive ale unui popor? Nu; ci sunt principii, cari au venit de o dată cu omenirea, când a început să se organizeze în societate.

Dacă ne vor zice unii că societatea poate trăi fără aceste două principii, cum pot trăi viețuitoarele fără aer și lumină, vie d-lor să spuie că nu vor libertatea individuală și sfințenia proprietății, că acestea sunt principii absurde, că d-lor au născocit altă rețetă, cu care vor face țara Românească mai avută și mai fericită.

Negreșit o asemenea pretensiune ar fi extraordinară, și, precum nu m'aș da nici pe mine nici pe copiii mei pe mâna unui medic, care m'ar zice că pot viețuitoare trăi fără aer și fără lumină, tot asemenea m'aș uita de două ori pînă aș încerca rețeta acelor domni; căci știți bine că, în științele fizice și medicale, experiențele se fac cel puțin pe corpuri vile; știți că or de câte ori s'au arătat asemenea imaginațiuni chimerice, n'a îndrăznit nimeni a le pune în încercare, ci au

rămas tot-d'a-una în pulberea uitării și în disprețul oamenilor. Dar ce n'a găsit veacurile poate găsi un om. Vie atunci acel om să ne arate că poate trăi o societate afară din aceste două principii și convingă-ne și pe noi.

### Ședința de la 19 Inuarie 1861.

(Supliment la *Monit. ofic.* No 66 de la 23 Martie 1861.)

La ordinea zilei este continuarea desbaterii asupra proiectului de răspuns la Mesagiū D-nul raportor citește paragraful 7, redactat ast-fel :

«Desordinile de la Ploiești, mai ales cele de la Craiova, prin fatalele rezultate ale unei invierșunări nepomōnite în țara noastră, au devenit o calamitate publică, dureros simțită de toți Romānii. Grație cerului, ordinea n'a întârziat de a se restabili. Acum este rindul justiției de a-și face a sa datorie, și, negreșit, ea va dovedi și va supune pe culpabili la toată dreptatea legilor.»

«La acest paragraf Principele Brāncoveanu a propus următorul amendament : «Nenōrocitele turburări ce s'au întâmplat la Ploiești și la Craiova le plāngem și le condamnăm. Ne place a crede că Guvernul a luat măsurile trebuincioase de a stăvili desordinile înainte de a se ivi, că va fi întrebuițat toate mijloacele mai 'nainte de a fi ajuns la extremitatea de a da ordin să se tragă asupra lumii.»

Intr'un discurs destul de lung, d. Brătianu conchidea că desordinile din Ploiești și Craiova au provenit nu din spirit de desordine al mulțimii, ci din reaua administrare a Guvernului și că prin urmare toată răspunderea trebuia să cază nu asupra țerii, ci asupra Miniștrilor.

**Barbu Katargiu.** Când s'a depus acel amendament în două-trei rinduri, n'a fost cu alt scop, de cât ca să ne mântinem în pozițiunea ce ni s'a făcut, și nu credeam nici o dată că această simplă modificare va da loc la o discuțiune așa de îndelungată și la un discurs al d-lui Brătianu așa de variat, de înalt, de multicolor, care s'a ocupat de atâtea mărunțisuri, a bătut în coace și în colo, în dreapta și în stânga. Dar suntem obișnuiți cu asemenea discursuri, și ne trebuie numai răbdare spre a le asculta.

Viu la cestiune. Vorbind de evenimentele din Craiova, le deplângem și le condamnăm ; le deplângem, fiind-că sunt triste; le condamnăm, căci este ceva care nu s'a mai întemplat în țară și care nu voim să se mai întemple. Noi astă-zî n'avem dovezi legale, știri oficiale ; și nu putem face o teză parlamentară din spusele unora și altora. Pozițiunea noastră este tot cea din zilele trecute. A fost o răscoală, și Guvernul ne a zis că a luat măsuri spre a o potoli. Noi îi răspundem că deplângem și condamnăm acele întemplări. Dar cine le a provocat, nu știm. Dacă dar suntem în așteptare de dovezi, de ce să ne pronunțăm din 'nainte, de ce să aruncăm culpa asupra Guvernului ?

Vedem că ordinea s'a restabilit, dar d'asupra acelei ordini sunt morminte. Dacă a fost răs-



coală, uneltitorii 'și aŭ luat pedeapsa. Dacă a fost nedibăcia Guvernului, adică a subalternilor săi, aceasta vom vedea'o. Pînă atunci însă zicem : „ne place a crede că Guvernul 'și a făcut datoria, a luat toate măsurile pînă să fie silit a pune mâna pe arme.“

Nu zic că în națiunea noastră nu pot să fie urzitori de revoluțiuni. Nu sunt de părerea d-lui Brătianu; ci, din contră, zic că și scrierile și vorbele pot provoca desordini. Dar nu știu nici vorbe nici scrieri, cari să fi provocat acele întemplări. Tot ce știm e că sângele a curs și că, după acele nenorocite întemplări, a urmat tăcerea mormentului. Să rămănem dar în acest amendament, așteptând să ne lămurim, dacă a fost o răscoală urzită saŭ produsă din nedibăcia funcționarilor subalterni ai Guvernului. Eŭ sunt încredințat că, în or-ce caz, Guvernul va lua inițiativa, ca, pe de o parte, să spele națiunea de blamul de revoluționară, iar pe de alta să pedepsească pe culpabili.

### **Sedința de la 26 Ianuarie 1861.**

(*Suplim. la Monit. ofc.* No. 27, 69 și 74 din 6 Februarie, 28 Martie și 3 Aprilie 1861).

La ordinea zilei este proiectul de răspuns la Mesagiŭ. A-supra unui pasagiŭ din acest proiect Văleanu citește un amendament formulat în termeniŭ următori : «Listele elec-

torale din anul acesta s'aũ format în modul cel mai vițios și cu totul afară din spiritul și litera Convenției.»

**G. Costaforu**, *Ministrul de interne*, răspunzând lui Văleanu, zisese: «Ministeriul crede că a executat Convenția în spiritul cel mai larg și mai bine-voitor pentru toți. Dar, dacă d. Văleanu crede că Convenția are alt sens, aceastae o cestiune de interpretatie și d-lui știe în ce mod caută a se face, a se determina această interpretatie.

**Barbu Katargiu**. Când am depus pe biuroũ acea propunere împăciuitoare, știți că era în urma unei interpretări a Convenției; și, spre a nu se mai prelungi debaterile, am zis în acea propunere că, de și listele nu sunt în spiritul și litera Convențiunii, cu toate acestea să se invite toți d-nii Administratori a dresa listele. Va să zică, încă de atunci Camera a emis opiniunea ei asupra acestui caz de interpretare a legii.

D-nu Ministru ne pune acum din noũ pe tărîmul primejdios, de care am voit să fugim, și zice că așa a înțeles d-sa Convenția, așa a făcut. Prin urmare d-sa nu voește să știe de opiniunea Camerii.

Dacă d-v. înțelegeți ast-fel legea electorală, apoi cele două Guverne trecute, cari n'aũ înțeles'o tot așa, aũ fost ilegale; prin urmare și noi toți suntem aleși într'un chip ilegal. Ei bine! domnilor, nu puteți îndrăsni a zice aceasta nici d-v. nici noi.

În ședințele trecute, noi am făcut un compromis, spre a împăca lucrurile, și Ministeriul e dator să ție seamă de voința Camerii. Dar d-v. nu țineți nici o socoteală —, o știm aceasta, ne ați spus'o de mai multe ori. Camera însă are să-și facă datoria, arătând că modul formării listelor de estimp este ilegal, și nimic mai mult.

După o replică a lui Manolaki Costaki, Președintele Cabinetului, se acordă din nou cuvântul lui B. Katargiu.

**Barbu Katargiu.** Mă văz silit a recapitula cele ce am zis și acum și în desbaterile trecute, ca să ajung la concluzia de adinioară. Când am făcut observări asupra acestui mod de înscriere, am expus inconvenientele sale legale și am arătat paradoxalment că, cu acest chip, se poate îndatora un administrator a plăti de atâtea ori 1000 galbeni câte înscrieri rele a făcut, și apoi legislativamente s'a dovedit că, dacă s'ar explica așa legea, s'ar nimici art. 21 al Convențiunii. Dar, fiind-că ceea ce am zis n'a fost înțeles, mă văz silit a mai repeți. Ministeriul ne zice că, pînă n'om avea o lege explicativă, nu se poate ținea de un simplu vot. Prea bine! Să admit și eu că o propunere a 3 sau 4 deputați nu este obligatoare pentru Ministeriū. Dar se ne întorcem puțin și alt-fel.

Limba omenească e săracă în raport cu gândirea; miile de nuanțe a le gândului nu se pot exprima curat într'o lege.

Ministeriul vine și ne zice: „Iată o lege, pe care o înțeleg așa“. Camera e mai în drept; a'î zice: „eu nu o înțeleg așa“, și atunci Ministeriul e dator să urmeze interpretarea Camerii. Dar, afară de acestea, mai sunt și precedentele a două Ministerii, cari au înțeles tot ca Adunarea.

Pentru principiile Convenției, pentru respectul legii, vă conjur să nu schimbați jurisprudența acestei legi, căci ați ataca cu aceasta legalitatea fundamentală și a Ministeriului și a Camerii. Nu atingeți această coardă, căci nu știm unde o să ajungem.

Dacă fie-care Ministeriu ar îndrăsni să zică: „așa înțelegem legea, așa o aplicăm, de și s'a pus altfel în lucrare de predecesorii noștri; faceți alta precum o înțelegem noi“, și dacă alt Ministeriu care ar înlocui pe acesta, ar zice la rîndul său: „ast-fel înțelegem legea, ast-fel s'o modificăm“, atunci nu știm unde am ajunge. Am face, precum am mai zis, Turnul-Babelului de legi, am grămădi explicări peste explicări una contrazicătoare alteia. Să evităm dar acest dedal, în care am cădea prin metoda adoptată de Guvernul actual. Alt-fel, am da dreptul Camerilor și Ministeriilor viitoare ca

să nu mai țină în seamă legile noastre și să le modifice neconținut. De aceea pentru pacea, dragostea și încrederea ce trebuie să avem unii către alții, vă rugăm se înțelegeți legea cum ați înțeles-o și alții, și să nu vă atingeți de acest kivot sfânt, căci atunci am dărâma totul.

Amendamentul d-lui Văleanu se primește cu 40 de bile albe contra 20 negre.

După aceasta se ia în discuție pasagiul următor din Adresă, unde la cuvintele «Ministeriul, negreșit, n'a uitat cu ce rivnă, am putea zice cu ce prodigalitate, 'i am votat toate bugetele, toate legile fiscale ce ne a prezentat în sesiunea trecută, de și o teribilă criză financiară ne bântue țara de mai mult timp,» Filișanu propune amendamentul de mai jos :

« Astăzi însă nu ne putem opi, Prea Înălțate Doamne, de a « Vă supune că, de și în adevăr trebuințele țării sunt mari, « dar și starea de criză financiară, în care se află țara, nu « e mai puțin vrednică de considerat și că așa bugetul ce « ni s'a înfățișat anul trecut cu o sporire atât de mare, mă- « car că s'a redus cu o sumă destul de însemnată, totu-și « însă îl socotim foarte în povăraător pentru unele din cla- « sele contribuabililor. Suntem convinși, Prea Înălțate Doam- « ne, că Guvernul Măriei Tale se va aplica a introduce toate « economiile putincioase în acele cheltuieli ce nu vor fi de « o neapărată trebuință actuală. Cu acest mijloc sperăm să « putem reduce și legea patentelor ce de la proiectarea ei « s'a fost elaborat într'un grad așa de apăsător pentru cla- « sele de jos, în cât, cu toate reducerile făcute la votarea « ei, poate să recunoaștem că urmează a se mai face și « altele. »

**Manolaki Costaki**, Președintele Consiliului, după ce re- vine asupra observărilor ce a făcut cu altă ocaziune asupra

cuvântului «prodigalitate» și expune din nou situațiunea ce a moștenit de la predecesorii săi, trece la partea privitoare la criza actuală și respinge acea aluziune la criza finanțiară, susținând că singurul mijloc de a întemeia creditul este mântinerea buneî înțelegeri între puterile Statului. Cât pentru reducerea budgetului, el arată că aceasta este în puterea Adunării și că Ministeriul a făcut toate economiile posibile. Iar în ceea ce privește patentele, Guvernul a făcut mai multe modificări la lege, după cum se vede în expunerea de motive a budgetului.

**Barbu Katargiu.** În adevăr, nu știu dacă pricep bine cuvântul „prodigalitate.“ Amendamentul propus nu este de cât o manifestație de ceea ce simțim toți; nu e de cât o dorință exprimată din partea Camerii de a ne sfătui împreună asupra tuturilor economiilor posibile ce trebuiesc introduse, și nu trebuie să se interpreteze această dorință de a micșora impozitele ca o ostilitate contra Ministeriului, cum s'a făcut aci. Nu este o ostilitate, ci o chemare la bunele cugetări ale Ministeriului, pentru ca, atunci când vom veni la budget, să facem economii fără a compromite trebuințele. De ce dar cuvântul de „prodigalitate“ a deșteptat asemenea susceptibilități? Mărturisesc că prin „prodigalitate“ noi am înțeles ceea ce francezul zice „empressement“, pentru că nu avem altă vorbă. Eū cel puțin așa am înțeles. Acest „empressement“, această „prodigalitate“, de unde vine? Din reaua voință a

Miniștrilor ? Din marea dragoste ce aū toate Guvernele de a cere prea mult ? Din aceea propensiune ce aū toate Ministeriile în toate Statele, chiar în cele mai înaintate, de a îngreuna cheltuielile ? Eū crez, domnilor, că la noi cauza a fost mai mult aceea dorință viuă de a eși din făgașul staționar ; și, pentru-că toate sunt de făcut, ni s'a părut că le putem face toate într'o zi. De aceea budgetul de an s'a urcat de la 54 la 75 milioane. Prin urmare această prodigalitate nu este o imputare nici pentru Ministeriū nici pentru Cameră, ci o laudă. Inșă, după entusiasm, după sentiment, vine rațiunea rece. De aceea eū am fost de opinia acelor bărbați de stat, cari susțin că mai întâiū să se voteze budgetul de venituri și apoi cheltuielile, ca să știm ce avem și ce putem da. Cheltuielile ordinare sunt tot-d'a-una mai mici de cât contribuțiile ; dar cele extraordinare se pot urca pină la sute de milioane. Inșă cată să așteptăm, precum s'a făcut și altă dată. Noi nu cunoaștem acele mijloace, prin cari, în alte State, cheltuielile cele mari angajează anii și chiar veacurile viitoare, iar nu numai o singură generație ; și de aceea zic să nu începem cu toate de o dată, ca să nu compromitem toate.

Noi nu venim să refuzăm Guvernului cele

trebuincioase ; nu venim nici să'i zicem că n'a făcut nimic, pentru că n'a avut înaintea lui de cât trei luni. Și pentru mine este mai bine să facem ceva și bine, de cât o mulțime de lucrări și toate rău. Dacă însă trebuie să ascultăm și cele ce zic contribuabilii, cari, după părerea mea, constituie opiniunea legală și de cari Camera trebuie tot-d'a-una să ție seamă, dați-mi voie să vă spun că ceea ce se zice, e că s'a'u votat adause foarte mari, mai cu seamă pentru instrucțiunea publică. Dar unde sunt profesorii ? Unde sunt școlarii ? Și dacă profesorii sunt plătiți foarte bine, dat-a'u unii o lecție măcar ? Noi nu putem ști toate; însă ni se spune pe din afară <sup>1)</sup>. Mi se poate răspunde că nu se puteau pune toate în stare bună, într'un timp așa de scurt. Prea bine ! Priimesc și aceasta. Prin urmare reviu și zic că poziția noastră este tot așa de grea ca și a d-v. Datoria noastră este să fim sprijinul și povățuitorii Guvernului ; dar, pentru-că voim să-l împiedicăm de a se abate din calea dreaptă și pentru că ne facem datoria, să nu crează că

1) În luna Septembrie 1860 se retormă programa liceelor și gimnaziilor, punându-se o mulțime de materii, despre cari cei mai mulți din profesori n'aveau nici o idee. Deosebit de aceasta, programa era întocmită cu o necunoștință completă de lucru. Un profesor numit în acel an „observă unuia din efori că nu știe nici botanica nici zoologia nici mineralogia“, la care eforul îi răspunde : „No, lasă că faci dumneata.“ Vezi *Românul* din 1860 Septembrie 27, p. 818.



voim a'î da lovituri, că voim a'l sguđui. Pentru mine, domnilor, schimbarea Guvernelor este bucuria nebunilor. Când un Ministru lucrează rău, imi fac datoria să-î spuî că face rău. Poate să se supere; însă aceasta nu mă va împiedica de de a'mi face datoria. Amendamentul acesta nu este de cât o răsufare către Domn, o cerere, o aducere de rugăciune, ca Ministeriul să ne vie în ajutor, când se va infățişa cu cheltuielile, ca să vedem dacă nu putem reduce ceva, cum să nu apăsăm așa de mult pe contribuabili. Știți prea bine că e în natura omului să strige, când îi ceri ceva, că ar vrea să se facă toate fără să dea nimic. Știți însă asemenea că Guvernul nu poate face nimic, fără să ia de la toți, de la contribuabili. Să ne sfātuim dar împreună ca să facem toate cu economie, pentru că cunoașteți proverbul care zice că meșteșugul e nu să faci la „cuisine“ bine cu multă cheltuială, ci bine cu puțină. Repet dar, domnilor: nu atacăm Ministeriul, ci 'l consiliăm ca, la cheltuieli, să vie să ne sfātuim împreună și, dacă ne va vedea luptându-ne pentru ca să le micșorăm, îl rugăm să nu ia aceasta ca o opoziție sistemată. Aceasta este singura mea părere și de aceea votez pentru amendament.

Se pune la vot amendamentul lui Filișanu și se respinge cu 29 bile negre contra 28 albe. După aceasta se votează Adresa întreagă către Tron cu modificările introduse în cursul desbaterilor și se priimește cu 40 bile albe contra 20 negre. (Vezi Adresa publicată așa cum s'a votat în *Suppliment la Monitorul oficial* No. 74 de la 3 Aprilie 1861.

Votarea Adresei în cestiune aduse la 31 Ianuarie acela-și an disolvarea Adunării legislative. La nouile alegeri făcute în primele zile ale lunii Aprilie, B. Katargiu se alege în colegiul proprietarilor mari din Ialomița și la cel din Mehedintși. Camera cea nouă se întruni la 10 Aprilie 1861. Barbu Katargiu fu ales și de astă-dată vice-președinte al Adunării împreună cu principele G. Stirbei.

### Ședința de la 14 Aprilie 1861.

(*Suppliment la Monit. ofic.* No. 95 din Anul 1861.)

Alegerile de la începutul lui Aprilie aduseră o Cameră încă și mai ostilă de cât cea precedentă Cabinetului de la 13 Iuliu 1860, adică Cabinetului Manolaki Costaki. Această Cameră hotări darea în judecată a Ministeriului. Cu această ocaziune B. Katargiu pronunță următorul discurs.

**Barbu Katargiu.** Domnilor! Am păstrat tăcerea pînă acum, căci e o tristă cestiune în adevărca, de la începutul vieței noastre politice, să ne vedem în pozițiune de a acuza un Ministeriū. Acum când ieau cuvântul, departe de a voi să apes pe d-nii Miniștri, voiū să le viū în ajutor. Ce cer d-lor? Cer să ne constituim în Cameră judecătorească, cer să desvoltăm șirul ilegalitășilor făcute, cer să auză publicul sentința noastră. La

această cerere, consiliul meu, părerea ce le dau, este să nu provoace asemenea debateri ce ar face și mai dificilă poziția d-lor, când fie-care ar veni să relateze cu deamăruntul șirul ilegalităților ce ar crede că s'aũ comis de acest Ministeriũ. De aceea zic că e mai bine pentru d-lor ca îndreptările ce vor avea să expuie, să le desvolte către fireștii judecatori, înaintea cărora se vor înfățișa. Ceea ce voiũ să dovedesc este că, dacă Adunarea își împlinește această tristă datorie, nu o face de cât pe un temeiũ legal al Convenției, apesată fiind și ea de opiniunea publică de la o margine a țerii pînă la cea-l-altă, de la mic pînă la mare. Prezența noastră în această Cameră este de ajuns spre a dovedi aceasta.

Ministeriul a acuzat Camera că ea a călcat prerogativele puterii executive și a disolvat'o. A disolva Adunarea e un drept al Ministeriului. Dar acea acuzare era oare în drept să 'i o facă? Nu știũ. Pe noi ne a dat în judecata alegătorilor, cari sunt fireștii noștri judecatori și cari 'și aũ dat sentința disculpându-ne pe noi și condamnându-vẽ pe d-voastră. Noi vẽ dãm în judecata Curții de Casațiune, care este firescul d-voastră judecător. Vedeți dar că nu facem alt de cât să urmãm fatalul drum ce înși-vẽ ne ați deschis.

Ceea ce am făcut noi, nu putem desface; fiind

că ce am făcut e după povața, după impunerea inprejurărilor. D-voastră, credeți-mă, vă apesați și mai mult de veți cere explicări în Cameră; faptele staă de față și nu le puteți tăgădăui. Ca să aduc numai un mic exemplu de asemenea fapte, tăgădăui-veți că, în intervalul de la 27 Ianuarie și pînă în ajunul alegerilor, s'au făcut 132 de schimbări judecătorești și administrative? Imi veți zice poate că sunteți în cădere. Dar căderea n'are și ea marginile ei? Care a fost pericolul ca să răsturnați ast-fel lucrurile, ca să aruncați pe drumuri atâți funcționari?

Vedeți dar unde am ajunge cu discușiunea ce cereți, când eu acum vă desvelii numai un colț al faptelor d-voastră. De aceea vă rugăm, mai mult în interesul d-voastră, să plecați capul nu sub osânda noastră, ci a națiunii.

În urma acestei atitudini ostile a Camerei, Cabinetul de la 13 Iulie fuse nevoit a demisiona, și la 30 Aprilie 1861 Ministeriul se compuse ast-fel: B. Katargiu, *interne* și *Președinte al Consiliului*; C. Brăiloiu, *justiție*; Principele Dimitrie Ghica, *finanțe*; I. Cantacozino, *Culte și instrucție*; Apostol Arsaki, *externe*; C. Filipescu, *control*; Colonel Semeșescu, *ad-interim la război*.

Iată programa noului Cabinet:

1. Numirea Comisiunii Centrale precum s'a priimit de M. S. după lista dată de noi.
2. Numirea membrilor Curții de Casație pentru Țara Românească

3. Schimbarea funcționarilor după trebuința simțită de Ministeriū.

4. Să nu se împiedice Adunarea de a lucra legea rurală, dacă pînă la <sup>9</sup>/<sub>15</sub> Iunie, termenul fixat de In. Să pentru intrunirea Adunărilor, nu se vor putea întruni Camerele; și să nu se închiză Adunarea pînă ce nu va vota această lege.

5. Ancheta Țesută de Adunare asupra abuzurilor în alegeri, și darea în judecată a funcționarilor vinovați.

6. Numirea unui Ministru definitiv al războiului, spre a statornici omogeneitatea și solidaritatea în Ministeriū și a nu se stăvili reorganizarea armatei.

7. Trimiterea proiectului de lege electorală, elaborat de Comisia Centrală în chibzuirea Adunării, precum s'a urmat și la Moldova.

8. Să ne permită In. Să a delibera asupra cesliunii scăzământului arendașilor mănăstirești, spre a găsi cel mai înlesnicios mijloc de a garanta fiscul de păgubile ce'l amenință din cauza complicațiilor, prin cari a trecut această cesiune isvorită din lipsa de chezășii destoinice la începutul Adunărilor și în urma formalelor făgăduieli ce li s'au dat în această privință.

La 10 Maiū 1861, deosebirea de vederi dintre Domn și Cabinet aduse faimoasa demisiune a Cabinetului Katargiu, care nefigurând în *Monitorul oficial*, o reproducem după *Românul* de la 14 Maiū 1861, p. 434 sq.

### **Prea Înălțate Doamne!**

Chiemați de buna-voință a Mării Voastre a lua cărma Guvernului într'o stare de desorganizare completă, am crezut că, or-cât de grea ar fi poziția noastră, totu-și vom putea-o domina, de vom găsi încredere și sprijin din partea Înălțimii Voastre, egale cu greutatea unei asemenea situații.

Intemeiați pe această speranță, nu ne-am spăimântat nici

de starea de faliment, în care se afla tezaurul Statului, de mai multe luni, și care a pus pe Ministrul Finanțelor în trista necesitate de a refuza plata mandatelor Vistieriei eliberate pentru serviciile diferitelor Ministerii, nici de discreditul ce apasă societatea noastră de mai mult timp încoace.

Toate ramurile administrației le am găsit în suferință și neînțelegere desăvârșită între puterea executivă și puterea legislativă.

Intr'o asemenea stare de lucruri, preocuparea noastră de competențe urma să fie îngrijirea de a restabili între ele buna armonie și înțelegere, și a face să reînvieze creditul, fără cari nici Guvernul nici societatea nu pot exista.

Din nenorocire, încrederea Înălțimii Voastre, la care ne așteptam, când am priimit această sarcină, și pe care ne întemeiam, am avut întristarea de a vedea, de la cele d'ântâi încercări ale noastre, că ne lipsește cu totul.

În dorința noastră de a restabili buna armonie între Corpurile Statului, am rugat pe Înălțimea Voastră să numiți membrii la Comisia Centrală persoane cari să fie un sprijin pentru Guvern, în condițiile rinduite Constituționale, iar nu un element de antagonism. — Maria Voastră ați refuzat.

Am cerut de la Maria Voastră schimbarea Prefectului Poliției Capitalei<sup>1)</sup> și înlocuirea lui prin altul, în care să putem avea încredere pentru paza liniștei ce este cu deplin în răspunderea și îndatorirea noastră. — Maria Voastră ați refuzat.

Am reclamat exercițiul unui drept inerent funcțiunilor noastre, care nu s'a refuzat predecesorilor noștri, nici chiar celor ad-interim, de a schimba pe funcționarii administrativi și judecătorești, cari nu numai au compromis autoritatea Guvernului, dar cari nici se află în condiții de a se asigura responsabilitatea și a garanta interesele private și publice ce sunt chieșași a ocroti, arătând Înăl-

1) Prefect al Poliției era Mihalache Marghiloman. *Naționalul*, 1861. Maiu 11.

țimii Voastre și situația neregulată a unor subprefecți, de exemplu, cari se aflașu popriți de chiar prefecții, superiorii lor, de a aduna contribuțiile, pentru că n'au avut a da legiuitele garanții.—Măria Voastră ași refuzat.

Ramura judecătorească se afla într'o stare anormală, din pricină că Inalta Curte funcționează în contra rinduierilor legii asupra Curții de Casație, care declară că hotăririle pendente la Inalta Curte se vor trimite la Curtea de Casație la promulgarea acestei legi. Am cerut dară să se precurme această stare prin numirea membrilor Curții de Casație.—Măria Voastră ași refuzat.

Am cerut ca Adunarea să nu se împiedice de a pune în discuțiune legea rurală, dacă pînă la 31. Iunie, terminul pus de Înălțimea Voastră pentru efectuarea Unirii, nu se vor putea uni ambele Adunări; și să nu să închiză Camera noastră pînă ce nu va vota acea legiuire, fiind-că intenția ambelor Adunări, votul lor n'a fost de a amâna în indefinit și de a lăsa neresolvată o cestiune ce ține suspendat creditul public și în suferință toate interesele țerii amenințate, ci ca să înlesnească și să grăbească rezolvarea ei.—Măria Voastră ași refuzat.

Una din principalele cauze, cari au întăritat țara și Adunarea, și le-a inspirat neîncredere în contra Guvernului, a fost abuzul de putere și nepăzirea legilor, cu care s'au semnalat în genere dregătoriile administrative și judecătorești în formarea listelor și în procesele electorale. Ca să dăm o satisfacere țerii ce s'a simțit lovită de asemenea procedare, ca să inspirăm încrederea în Guvern și să liniștim conștiința publică și a Adunării, ca să ridicăm funcțiile Statului din cădere, am cerut de la Măria Voastră să încuviințați a se face ancheta reclamată de Adunare și a se da în urmă în judecată funcționarii vinovați.—Măria Voastră ași refuzat.

Ca să ajungem la o stare regulată și temeinică în reorganizarea armiei noastre și ca să stabilim omogeneitatea și solidaritatea în acțiunea Guvernului, am rugat pe Măria Voastră să bine-voiți a numi un Ministru definitiv al Răsboiului.—Măria Voastră ași refuzat.

Pe când Înălțimea Voastră ne ați anunțat ideea unei reforme electorale, ca să ne ținem în rînduială constituțională, am rugat pe Înălțimea Voastră să trimiteți în deliberarea Adunării, precum s'a urmat și în Moldova, proiectul de lege electorală elaborat de Comisia Centrală.—Măria Voastră ați refuzat

In chestia arendașilor mănăstirești credem că am fi ajuns la înțelegere.

Refuzul însă la cererile noastre nu ne mai poate lăsa nici o îndoială. Prea Înălțate Doamne, că nu ne bucurăm nici cum de încrederea Măriei Voastre.

Neputînd dar primi răspunderea unei poziții ca aceea ce avurăm trista îndatorire de a expune Înălțimii Voastre, când ni se dispută autoritatea cuvenită funcțiunilor ce ocupăm și ni se refuză mijloacele de a o întîmpina, venim să Vă rugăm cu respect ca să bine-voiți a încredința frênele Guvernului în mâna altor bărbați, cari se vor bucura de încrederea Măriei Voastre.

Suntem cu cel mai profund respect

ai Măriei Voastre

Prea plecați și supuși servitori,

*B. Katargiu*

*D. Ghica*

*Ap. Arsaki*

*C. N. Brăiloiu*

*I. Cantacozino*

*C. I. Filipescu*

București 1861 Maiu

In urma demisiunii Cabinetului Katargiu, Ministeriul se compuse ast-fel, la 12 Maiu 1861: Stefan Golescu, interne și Președinte al Consiliului; G. Aghiropolu, justiție; V. Mă-



linescu, *Culte și instrucție*; Dimitrie Bolintineanu, *externe și ad-interim la Control*; C. Bălcescu, *finanțe*; Colonel Semeșescu, *ad-interim la război*.

### Ședința de la 14 Mai 1861.

(*Supliment la Monitorul oficial* No. 111).

A. Prejbeanu citește un raport al Secțiunii administrative pentru cererea de pensie a mai multor persoane. Ministrul de Finanțe, C. Bălcescu, cere amânarea discuției asupra raportului pînă la ședința viitoare, ca să informeze pe Cameră de sumele de cari dispune Ministerul. D-nu I. Brătianu este de părere ca Adunarea să constate drepturile petiționarilor la pensie, rămânând ca Adunarea să voteze treptat sumele trebuincioase pentru satisfacerea acestor drepturi sau să steargă pe aceia cari ieau pensie fără a avea drepturi destul de întemeiate pentru aceasta.

**Barbu Katargiu.** Pentru ceea ce se atinge de susceptibilitatea d-lui Brătianu, pe care o împărtășesc și eu, răspund cu întristare că susceptibilitatea noastră a trebuit să fie mult mai adânc mișcată prin neplata mandatelor pentru serviciile recunoscute, și ar fi foarte măhnitor ca Statul, pe lângă neplata unor asemenea datorii, să calce și contractul, prin care s'a obligat către funcționarii săi a le da pensie. D. Ministru, împins negreșit de această susceptibilitate, de a nu fi adică Statul redus la pozițiunea de a nu

putea plăti nici această datorie sfintă, ne arată că trebuie un credit la paragraful pensiilor.

Cât pentru hotărîrea ce zice d-nu Brătianu că trebuie se luăm asupra acestei cestiuni și spaîma ce simțim toți pentru mulțimea covârșitoare a cererilor de pensii, aceasta face obiectul unei legi noi, care însă nu poate avea efectul retroactiv, căci nici într'un Stat nu se pot face asemenea legi, nu se pot ataca drepturile unor oameni ce au jertfit tot timpul și odihna lor spre a le dobândi. Abuzul e că se ved funcționari cerënd pensii din posturi, la cari au ajuns dintr'un singur salt, pe când alții se scoteau din acele posturi, în cari ajunseseră după servicii de ani îndelungați. Trebuie dar să cercetăm dacă scoaterea acestor oameni s'a făcut pe vre-un temei de lege, și dacă cei înălțați în locu-le au avut dreptul de merite și capacitate ca să ajungă acolo, sau mai bine dreptul de ierarhie, fără care piramida socială s'ar răsturna cu vèrful în jos.

D-nu **I. Brătianu** zice că Guvernele dinainte de 24 Ianuarie au abuzat mai mult de cât cele de la 24 Ianuarie încoace. Mulți dintre feciorii de boieri n'aveau nici mustață pe buze și cu toate acestea ocupaui posturi mari. D-sa cere să se facă o nouă lege de pensii, pentru că nu s'a vèzut, în nici un Stat cu un venit de 30—40 milioane, dându-se pensiuni de 4—5 milioane.

D. **G. Vernescu** zice că funcționarii nu se puteau întemeia de

cât pe un fond anumit. O dată acest fond terminat, Camera nu poate vota alt fond, ci trebuie să aștepte pînă se va face loc prin stingere.

**Barbu Katargiu.** Sunt silit să vorbesc asupra acestei cestiuni, să recapitulez ceea ce s'a zis de d-nu Brătianu și de d-nu Vernescu și ce se conchide aci.

Să începem de la d-nu Vernescu, care a vorbit mai în urmă și a conchis trecënd de la retroactivitate la o pretălmăcire. Sunt două ani, d-lor, de când ne luptăm în Cameră a păzi Convenția, care zice să nu desființăm legile cele vechi, fără a le înlocui prin altele noi.

Am văzut Miniștri cari au venit și ne au zis: „de și nu e o lege nouă, noi înțelegem însă astfel legea existentă“. Prin urmare cele zise de d-nu Vernescu și ceea ce voește acest amendament este tocmai aceasta: să se pretălmăcească o lege, după care se urma și după care toți funcționarii se angajaseră a-și sacrifica averea naturală, vieța, studiul, și acum să le zicem: „pravila a fost înțeleasă rău, aplicată rău; noi o vom face să se aplice alt-fel cu o propunere“. Dacă se va admite o asemenea sistemă în Cameră, se va răsturna or-ce lege cu un amendament. Dar vă întreb un lucru: de ce d. Brătianu și d-nii cei-l-alți nu văzură greutatea pentru fisc,

în anii trecuți, când se votaă pensii pentru oameni, cari, în guvernele trecute, ocupaseră posturi foarte mici, și de o dată săriseră în cele mai mari? Acelea aū fost fără greutate priimate a se vota îndată. Cum pot veni acum dar să zică și să susțină că e în lege să se oprească de a priimi banii ce li se cuvin cu dreptul la pensie și să li se înscrie numai dreptul? Nu e numai dreptul, ci dăm fie-căruia efectivul ce a lăsat în două-zeci de ani în fisc. De ce acest fond s'a dat acum altora, și nu acelora de cari s'a depus? O lege nouă să se facă, dar nu prin pretălmăcire sau retroactivitate.

Dacă s'a vorbit de retroactivitate, nu s'a înțeles ast-fel. Aū fost, precum a zis Principele Dimitrie Ghica, oameni năpăstuiți, cari nu aveau cu ce trăi. Aceasta a fost cauza, pentru care li s'a întins mâna; acesta este motivul care a condus pe acele Camere anti-naționale, anti-patriotice, și noi Camerele cu dragoste pentru contribuabili, noi plini de patriotism, pe de o parte am îndoit lefurile, iar, pe de alta, am înălțat pe aceia cari aveau două—trei sute de lei la posturile cele mai înalte fără scară; și pe urmă, pentru că am servit patriei, luăm patru—cinci mii de lei, când 20 de ani n'am avut de cât două—trei sute; și acum trebuie să răsturnăm legea printr'un amendament,

pentru că acei impiegați 'și aũ început poate cariera de la zapciũ ! Da, domnilor; oamenii trecutului, oamenii nepatrioți, începeaũ de la zapciũ, și oamenii de azi, oamenii patrioți, vor să înceapă toți de sus.

Vreți o lege ? Să se stabilească ierarchia. Aceasta e cea d'antãiu îmbunătățire ; pe urmă să se cerceteze dacă funcționarii cari s'aũ destituit sunt mai incapabili de cât aceia cari 'i aũ înlocuit. Dacă nu, să se aducă la loc; căci aceia aũ cel puțin experiența, și experiența, or câte ar zice cine-va, este lucru mare, domnilor. Fie-care trebuie să mărturisească că nu se învață de la școală cum să se ție cărna țerii, ci încetul cu încetul trebuie să străbata cine-va toate greutățile, toate amănuntele, de cari se isbește când vine în Ministerii și nu știe nici în ce dosare se află hârțile, nici titlurile dosarelor. De aceea ne aflăm în starea de azi. Putem tăgădui că e rea starea finanțelor noastre ? Este rușine, este o ocară pentru noi să fie falită Țara Românească, care cu un budget de 30 — 40 milioane ținea acelea-și posturi, mai-mai aceea-și armată ; și astă-zi, când are 80 milioane, să fie falită, de și s'a zis că este numai o stație. O asemenea stare nu s'a întemplat atunci, pentru că oamenii nepatrioți se mulțumeaũ cu două mii de lei când erau Miniștri și cu 1,500 ca directori. Acum s'aũ

făcut în bunăcredință numai în favoarea persoanelor. De aceea s'au îngreuiat pensiile. Trebuie să fim drepți, ca să dăm cel puțin Statului un relief de cuviință. Falit din greșala unor oameni, să nu tăgăduiască cel puțin angajamentele acelora cari s'au legat cu țara, și să tremurăm ca nu mâine, când vor fi a trece în senul eternității, să se căiască că s'au încrezut în făgăduielile țării și nu s'au apucat de vr'o meserie, care ar fi putut asigura vieața copiilor lor.

Asemenea pravile nu se prefac prin asemenea amendamente, ci prin legiuiri noi, cari să fie cu maturitate desbătute.

### Sedința de la 23 Maiu 1861.

(*Suplim. la Monit. ofic. No. 121*)

D-nu Președinte acordă cuvântul d-luț B. Katargiu, spre a 'și desvolta o interpelație.

**Barbu Katargiu.** Mă voi ținea în cercul cuvincios, căci a se face o interpelație, prin care se pune oare cum îndoiala că Ministeriul său vr'un Român ar fi suferit să se calce drepturile țării, aceasta nu poate rămânea fără o explicație. Altfel, după o asemenea bănuială, fie-care ar fi în drept să se întrebe cine a provocat'o, cine ne a autorizat să credem că Românii ar suferi

o asemenea călcare de lege ? Nu voi să spun nimic mai mult de cât ceea ce trebuie ca să precizez motivele acestei interpelații.

Grija noastră a fost întemeiată pe faptul regretabil de a vedea adesea în joc și dominând numai patimile, de a vedea luându-se de la Comisia Centrală inițiativa, de multe ori provocându-se lucrări, cari, în urmă, se respingeaă chiar de aceia cari le provocaseră, numai ca să puie într'o poziție falsă pe colegii lor de idei contrarii. Când am văzut că, de câte ori în Cameră s'a făcut interpelații, de câte ori s'a făcut vorbă aci de dreptul nostru de autonomie, de atâtea ori cu rea intenție s'a calomniat o partidă de rea voință, de trădătoare, și am auzit vorbindu-se și mai mult, de amenințări, de adunături de acei oameni, pe cari legile fundamentale îi resping de a se amesteca în trebile țării, cari în toate țările civilizate sunt ținuți în respect și nu sunt îngăduiți de a veni să apese voința mandatarilor țării.

Domnilor, am văzut și vedem încă pînă azi administrațiile că, în loc de a da sprijin și respect legilor, aduc frământături prin felurimi de provocări și calomnii, cari nu pot avea alte efecte de cât de a arunca asupra nației, în fața Europei, pata

de perturbatrice. Ei a  adus lucrurile până unde ? P nă la sânge.

Apoi tot aceşti oameni, c nd este vorba de a indeplini legea, se dau în lături, aleargă la pretextul inviolabilit ţii domiciliului  i a persoanei, în c t, sub această pav ză, nu numai interesele particularilor sufer, dar nici contribuţiunile Statului nu se pot stringe. De aci a izvorit ne crederea, îngrijirea, spa ma din partea oamenilor de pace ; de aci a izvorit că datoriiile Statului nu se plătesc  i Casa tezaurului a ajuns falită.

Să trecem la partea judecătorească. Dar mai  nt i cer iertare acelor funcţionari cari ar fi excepţiunii onorabile, în aceste împrejurări când generalitatea e coruptă. Sunt judecători, d-lor, cari îndrăznesc să zică, când e vorba de un proces între un bogat  i între un sărac, ca bogatul, numai pentru singurul cuv nt că e bogat, nu poate avea dreptate. Vedeţi dar că aci vin regulile proudhonismului, care ştiţi ce efecte pot avea pentru societate.

 n ceea ce priveşte pe o teni, pe cari  i am iubit din copilăria mea ca pe fraţi  i  i am respectat ca pe martiri ai societăţii, căci  i dau nu numai odihna  i libertatea lor, dar  i viaţa, ca să  i asigure ordinea  i existenţa —, nu sunt competent a intra în această cestiune, căci de



aș vorbi numai după ceea ce văz pe din afară, ce aș avea să zic de cât : fir, epolete, poleituri, chipiuri de tot felul ? Iată tot ce vedem. Las celor competenți cestiunile de organizare și mă mărginesc a zice că plâng pe braviinoștri militari de a fi într'o epocă, în care fuseră siliți, între alte jertfe, a trăi în privațiile cele mai mari, din cauza stării deplorabile a tezaurului public.

Nu voiü vorbi despre trista împrejurare că o cazarmă a ars aprinsă de patru părți, nici de infamele calomnii răspândite în această privință. Am speranța că Guvernul va stărui să descopere pe culpabili și să'î supuie la cea din urmă pedeapsă.

Știți asemenea, d-lor —, și să mă iertați dacă trec de la o cestiune la alta —, știți starea în care se află instrucția publică. La aceasta poate să fie unii cari ne ar obiecta: „dar ce aveți să ziceți de instrucțiunea publică ? Nu e destul că ați votat câte-va milioane în lefuri la profesori ? Ce vă mai pasă, dacă ei își fac lecțiunile sau dacă sunt mulți cari n'aü dat nici o lecțiune ? Ce vă pasă dacă sunt profesori cari aü lefuri fără a avea catedre ? Ce vă pasă dacă școlarii își împlinesc datoriile sau dacă se revoltă în contra lor ? Acesta e un lucru firesc ; e libertate, libertate, d-lor. Dar noi oare putem sta privitori muți în fața acestor abateri ?

Ați văzut în fine, d-lor, ca încununarea tututurilor acestor anomalii, câte ilegalități și câte infamii îngrozitoare s'aū petrecut în timpul alegerilor. În ce scop? În scop de a năbuși cu finețe dreptul cetățenilor ce dau garanție de ordine și legalitate. Ei bine! 'mie teamă că ceea ce s'a făcut într'un mod ilegal, arbitrariū, să nu vie a se face acum cu aparențe de legalitate, dar într'un mod și mai ilegal.

De aceea, mișcat de toate aceste îngrijiri, am venit a interpela pe Guvern să ne spuie ce se face cu legea electorală? Nu cum-va prin o lege aū să se legitimizeze toate aceste ilegalități? Nu cum-va printr'o lege venită nu știū de unde, nu știū prin ce canal, se vor viola drepturile țării, vom fi aruncați, sub masca de libertate, în despotismul ochlocrației, care e mai rău de cât toate despotismurile—, pentru că știți, d-lor, ceea ce s'a zis în vechime, ceea ce se repetă și azi de oamenii cei mai însemnați ai națiilor civilizate: „mai bine zece ani de tiranie de cât o noapte de anarhie“.... Și, în adevăr, ochlocrația ar fi o adevărată anarhie tiranică, pentru că nu intră în ordinea lucrurilor stabilite; pentru că ea este puterea brutală, care nu e în stare să judece prin sine-și, ci condusă după influența unora și altora, cari sunt adevărați tirani.

După o discușiune animată, la care ieaŭ parte d-nu I. Brătianu, Principele Dimitrie Ghica, Principele G. Stirbei și d. G. Vernescu, Președintele acordă cuvântul lui B. Katargiu.

**Barbu Katargiu.** Viu să răspunz și d-lui Brătianu și d-lui Vernescu. Cele ce am zis n'aŭ fost de cât o expunere de motive. Am constatat, n'am acuzat pe nimeni. Dovadă că nu puteam să acuz pe stânga este că, între membrii Ministeriului dat în judecată, eraŭ și din dreapta, și din cei mai însemnați. D-nu Brătianu a reinviat însă rănilile și a zis că relele nu sunt de azi, ci din trecut. Din partea cui dar vine acuzația? Din a mea, saŭ a d-lor? A venit apoi și a zis că Adunarea este pricina rēului, că dacă armata este în stare proastă —, eu nu am zis că e în stare rea saŭ bună —, Camera e de vină; dacă se sfișie partidele, dacă se află bancrută în Vistierie, toate acestea aŭ fost și de la 1841, și că vrem să facem saŭ cel puțin avem aerul de a voi să facem ceea ce s'a făcut la 41. Vē aduc însă aminte, d-lor, că, dacă atunci era lipsă, nu era falită; că, dacă a fost lipsă, venitul Statului era de 14—20 milioane, iar nu de 75; că oastea, dacă nu era în stare mai bună, avea un budget de patru-cincă pînă la cel mult 7 milioane, iar nu ca azi de 17 milioane. Vedeți dar că nici buna-voință, nici spi-

ritul de liberalitate nu ne a lipsit. Am dat tot ce ni s'a cerut și, cum a zis D. Ghica, am dat mai mult chiar de cât ni s'a cerut. Prin urmare resping asemenea acuzațiuni. Am constatat fapte și nimic mai mult. Mi s'a zis că cu acestea ne punem în mare pericol, că arătăm nația în fața Europei ca perturbătoare. Dar, d-lor, ceea ce ne a făcut să ne îngrijim, este ceea ce se zice pe afară: interpretațiile cari se repet de câte ori ne iese o vorbă, interpretații ce privesc la acele persoane, cari sunt așa de sus, în cât nu putem nici cugeta a ne atinge de dinsele. La cea d'antăiū vorbă ce am pronunțat'o, ni s'a zis că voim să trecem peste cele dobândite, ca să ajungem la cele dorite de Divanul *ad-hoc*.

Ei! d-lor, nu suntem așa de simpli precum voiți a crede, ca să desființăm noi Convenția, care este catechismul nostru, evanghelia noastră socială, de când ne a fost dată. Noi nu am fost intimidați, ci indignați de amenințările ce ni se făceau din afară. Noi știm să ne mântinem în legalitate, și am zis că, de câte ori va fi vorba să cerem ceva pentru viitorul țării —, mai curând sau mai târziu —, vom face ceea ce a făcut Capul Statului și cu el însu-și în capul nației, pe care voim să'l acoperim, iar nu să'l punem înainte, ca să ne ascundem după dînsul, ceea ce singur chiar

El de la început a declarat, și acela este poate actul său cel mai de vecinică laudă.

Acest act însă 'l vom face când va trebui, fără primjdie pentru țară, fără a atrage blamul și nemulțumiri nici din partea țării nici din partea puterilor garante. Nu ne vom încerca dar să ne armăm cu acest fapt acum, ca să ne învălășească lumea, precum fac unii cari n'aū de cât această țintă, răspândind calomnia pe afară, ca să aducă desbinare și să facă pe Domnitor a crede că noi îi suntem inimiză personali. Dar a crezut'o! Ei! știți, d-lor, că cu cât e cine-va mai sus, cu atât se înșală mai mult, pentru-că aceia cari'l inconjoară caută numai interesul lor și'l consiliază numai în vederea aceluī interes.

Când am luat cuvântul, o mai repet pentru a treia oară, n'am acuzat; am constatat. E saū nu falită în țară? E strimtorare în Vistierie? Este o temere generală? Sunt talhari cari îngrozesc județele? A fost saū nu oștirea în lipsă? Dacă n'a fost, de ce s'aū cerut bani de șeful oștirii, ale cărui bonuri staū mucezind în Vistierie? Dacă a fost în lipsă și nu i s'aū dat, n'a suferit atunci oștirea privații?

Prin urmare, când venim de constatăm, nu ne presupuneți idei ce n'am avut, cu cari suntem prea înțelepți, ca să ne armăm fără a fi siguri că

toți Români de la un cap al țării pînă la cel-alt, de la cel mai mare pînă la cel mai mic, le dolesc.

Noi constatăm, pentru ca să nu se mai facă greșelile ce s'a făcut, pentru ca să poată Guvernul să arunce un balsam asupra rănilor, cari au bantuit și bantue țara. De am cerut ca legea electorală să nu se facă în streinătate, e pentru că am știut că s'a făcut o lege de Comisia Centrală și nu ni s'a dat, fiind-că s'a zis că e prea restrînsă. De ce dar s'a trimis la Moldova și nu și aci? Cine v'a zis că noi nu o vom lărgi? Cine v'a zis că lucrările Comisiei Centrale sunt o evanghelie pentru noi? Nu, d-lor, evanghelia noastră este Convenția, sunt drepturile țării și nimic mai mult. Cine a dat drept Guvernului ca să urmeze pe această cale afară din drepturile noastre, cu atât mai mult că s'a văzut în ziare streine un memorandum, în care se zice că nu este cu putință de a se face legea electorală de o Cameră, care represintă trecutul, că nu vor putea acei oameni să se sinucidă? Ei bine! sunt destule elemente, destule probe ca să ne puie în poziție de a ne îngriji și a striga, noi, sentinelele nației: *qui vive!*

Ne acuzați că constatăm, ne acuzați, deschizînd mormintele trecutului, și pe cînd noi vorbim de rănilor, de cari sîngeră țara, d-v. ne puneți

înainte rănile aceluï trecut. Nu scormoniți cenușa morților, căci atunci nu știu cine va fi cel mai vinovat! Vă vom proba că multe erau mai bine atunci. Dacă nu alt-ceva, cel puțin era siguranța publică, dormeau oamenii în mijlocul drumului cu miï de galbeni și dacă se întâmpla vre o călcare, era caz excepțional, lucru neuzit. Azi, d-lor, în Argeș, în Prahova, avem un Tunsu, și dea Domnul să fie numai un tâlhar. Fi-va oare și aceasta o consecuență a inviolabilității persoanelor, și pentru aceasta nu se prinde acest om? Asemenea inviolabilitate nu exista în trecut, dar nu exista nici temerea și teroarea în toate inimile.

De ce d-nu Brătianu vine să măi sgândăre trecutul? De ce se zice că acuzăm pe stânga, când în actul de acuzație s'aũ aflat implicați și oamenii din dreapta? Stânga saũ dreapta, nu voiũ să știu; n'am acuzat pe nimeni, am constatat că se preumblă injuru-ne oamenii zicând lucruri, cari nu merită de cât disprețul, și de aceea nu mă mai explic. Intreb însă, adresându-mă acum măi mult la Ministeriũ: ce zice de aceste manifestații? De aceste vorbe răspândite? și 'l fac răspunzător. Oare mâine, când va veni legea, rurală ne chează. șuește Ministeriul că suntem siguri în Cameră, că vom fi liberi a ne împlini datoria de mandatarî

ai nației, ca să știm ce facem ? Nu ne e frică, d-lor, penru noi ; ci, cum v'am mai zis'o, temerea noastră, frica noastră este pentru țară, pentru instituțiile ei, căci, precum ai zis d-ta, d-le Brătienne, la cea d'antăiū manifestare de asemenea natură, vom trece în ochii Europei de o nație de perturbatori, și atunci s'a dus țara noastră, s'aū dus drepturile ei; ele vor fi înmormentate pentru tot-d'a-una; iar noi nu vom avea de cât lacrimi să'î dăm spre mângăiere și vom atrage pe capul nostru hula' și blestemele generațiilor viitoare !...

*(Aplause în tribună).*

După Katargiu, ieău cuvântul d-nii I. Brătianu, Principele Dimitrie Ghica, d. G. Vernescu și Principele Stirbei. În urma acestora Katargiu pronunță discursul următor.

**Barbu Katargiu.** D-nu Brătianu și d. Vernescu ne aū vorbit de interpretări rele, ce zic că am dat cuvintelor dumnealor. Asemenea interpretări d-lor sunt cari le aū făcut, și aceasta o dovedesc. Ați băgat de seamă, d-lor, că nici n'apucă a se potoli vibrația de aer a cuvintelor noastre, când d-lor, luând cuvântul, vin și fac în auzul tutu-lor interpretații în adevăr de o îndrăsneală ne-tălmăcită.

Ne aū atribuit că noi am zis că toate ale trecutului aū fost bune ; ne zic că propunerea ce



facem e o desfidere pentru puterile streine. Vedeti un nou mod de insinuație. După ce au vrut alaltă-ieri să ne calomnieze în fața țării și a Capului Statului, pe care de două ani acum neîncetat se muncesc a o depărta de noi, voec să ne calomnieze azi și în fața Europei. Suntem, d-lor, mai politici de cât d-voastră. Sunt cestiuni politice și naționale, cari se respectă între ele de națiile cele mari, de puterile cele mai independente. Care dar ar fi ușurința Românilor, când ei ar îndrăzni să desprețuiască aceste principii de drepturi și cuviințe internaționale? Puterile ne au dat dovezi de buna lor voință; ele au venit, au întrebat pe nație, și apoi ne au dat Convenția pe baza vechilor noastre drepturi. Știm pină unde se cuvine a respecta și a apăra drepturile nației. Nu sfidăm pe Europa, ci vorbim numai despre ceea ce e să se facă de Guvern. Principele Stirbei a amintit că a fost un memorandum care a circulat prin streinătate, memorandum făcut sub un Ministeriu oare-care și care are să se execute sub altul.... Intreb pe acel Ministeriu este aceasta adevărat sau nu? Știe el ceva de acel memorandum? Face-se-vor cele expuse într'insul? Zisu-s'a într'insul că nu e putință a merge înainte cu Camera aceasta de azi, în cât să puie pe puteri în necesitate de a face de la si-

ne-le ceea ce li s'a insinuat că nu suntem în stare a face noi, sub cuvânt că nu ar fi cu putință a ne sinucide noi înși-ne, acordând drepturi mai largi în cestiunea electorală? Acesta a fost obiectul interpelației; sub această preocupare am depus la biuroū propunerea ce desbatem, iar nu cu intenția de a da o sfidare puterilor, ceea ce nici am putea nici am cugeta vre o dată să facem.

Ați zis că d-voastră sunteți cari ați luat inițiativa celor patru puncte din Divanul *ad-hoc* și că dreapta le a combătut. La aceasta nu vă voi răspunde de cât numai prin fapte, arătându-vă că acele patru puncte și toate principiile, pe cari se bazează Convenția noastră, s'a cerut de noi, aristocrației, încă pe când d-voastră erați în streinătate, și, spre a vă încredința și mai bine, vă putem da câte un exemplar din câte-va sute ce aș mai rămas din cele 6,000 tipărite și distribuite atunci de noi. Nu veniți dar a vă înbrăca ca cioara cu penele păunului, nu vă așteptați tot ceea-ce nu sunteți, căci ne cunoaștem. Ne ați zis că noi vrem să desgropăm trecutul, că noi zicem că el este mai bun de cât prezentul. Nu, domnilor; am zis că rău a fost trecutul și, dacă nu ar fi fost rău, nu am fi protestat, când posurile, precum d-voastră ați pretins, erau toate o-

cupate de aristocrație ? Vedeți dar că nu ne am sfiit atunci de a zice chiar pentru ai noștri : „Măria Ta, țara e îngenuchiată!“ Dar în present oare faceți și d-voastră asemenea când cei de la putere sunt de ai d-voastră ?

Da, domnilor ; de nu erau toate bine, era însă ceva mai bine de cât azi. Atunci era credit, de și budgetele erau de 28 milioane, și, când Guvernul era în lipsă, întindea mâna în piață și găsea milioane. Faceți-o și azi, de puteți. Am zis că nu erau tâlhari. La aceasta răspunză negoțul, respunză toți, dacă au azi ca atunci încredere, dacă pleacă cu sume de bani pe afară fără frică. Aceasta v'am zis. Nu v'am vorbit de principiul libertății, căci libertatea noastră zăcea sub țarina veacurilor trecute, din nenorociri, pe cari nu le am adus noi. Nu pervertiți discușiunile spre a falsifica cugetele noastre. Nu zicem că trecutul era bun ; dar ceea ce era bun atunci, vedem că azi lipsește, adică creditul și siguranța. Vedeți dar că aceasta nu e de cât o constatare, iar nu o desfidere.

Ni s'a zis : de ce n'am cerut legea electorală împreună cu constituția în cele 10 zile cât am fost la Ministeriū ? Dar n'am făcut'o tocmai că suntem mai politici de cât ne credeți ; pentru că știm că sunt cestiuni legate de interesele

Statelor streine, cestiuni cari socoteam că pot să ne facă a trece că voim să aducem o atingere Convenției. Dacă însă noi n'am avut curajul acesta, aibă-l, de voește, Ministeriul actual; vie cu constituția, pe care n'o cunoaștem, și cu legea electorală, și noi le vom discuta.

### Ședința de la 27 Maiu 1861.

(*Supliment la Monitorul Oficial* No. 129 și 130).

D-nu C. Grădișteanu citește raportul Secțiunii III-a, prin care se acordă Ministeriului de interne suma de 11,588,457 lei (vechi) pentru construirea drumurilor următoare : Ploești-Buzău, Buzău-Focșani, București-Giurgiu, Ploești-Breaza, București-Pitești.

După o desbatere, la care ieaă parte d-nii I. Ghica și I. Brătianu, Președintele acordă cuvântul lui B. Katargiu.

**Barbu Katargiu.** Mai 'nainte de a intra în amănunte, trebuie să vorbim de principiile acestor lucrări. Dacă nu m'ar împiedica un fapt desăvârșit, aș fi și eu de opinia d-lui Prejbeanu; dar vedeți în ce pozițiune ne pune Guvernul, când iese din șirul metodic al lucrărilor. Noi, în adevăr, trebuie să votăm pentru drumuri, cari sunt studiate, cari au deviz; însă, împinși de setea de a vedea pe o cale mai bună lucrările publice, am votat suma pentru niște lucrări cari n'au nici un deviz, și aceasta o facem din bună-voință numai,

după o simplă cerere, căci avem un Ministeriū constituțional, patriot, și credem că el nu poate lăsa bănuială de dispreț pentru ceea ce decide Adunarea. Ministeriul însă, în loc de a nu le pune în lucrare mai 'nainte de a face niște lucrări pregătitoare, el, pe temeiul celor 500 de mii lei votate, a contractat lucrări de 2 milioane. E trebuință neapărată a se face aceste drumuri? Noi nu știm; nu am desbătut.

Tot-d'a-una oportunitatea unui lucru are și oare-cari condiții, oare-cari limite, în cât, dacă necesitează o cheltuială exorbitantă, atunci e preferabil a aștepta încă, de cât a autoriza o cheltuială imposibilă, care nu ne ar duce la nici un rezultat.

Drept exemplu vă dau drumul dintre Ploești și Buzău. D-ul I. Ghica zice că este foarte necesar. Dar să mă ierte d-lui, căci nu este acesta cel mai trebuincios; și, dacă am desbate necesitatea acestui drum, am găsi-o mai neînsemnată de cât s'a zis. Cu toate acestea suntem nevoiți a-l lăsa să continue, căci s'a cheltuit milioane pentru el; terasamentul s'a făcut și nu mai rămâne de cât așternutul cu pietriș și podul. Dacă nu s'ar fi început, aș zice și eu să se înceapă altul; astă-zî însă nu-l putem opri, căci 'mi e teamă ca milioanele închise acolo să nu se

piarză, să nu se sacrifice în paguba fiscului. D-nu Prejbeanu zice că paguba să o plătească Ministeriul trecut. Dar să vedem este oare lesne a găsi 2,000,000 la Miniștri? De aceea zic că, pe de o parte, să protestăm în contra lucrărilor rău făcute, iar pe de alta să votăm proiectul și concluziile Secției în speranță că vom avea un Ministeriū constituțional cu respect către Cameră și care nu va începe lucrările ce au să se facă mai 'nainte de a le infățișa și supune la aprobarea Camerii.

Aceste considerații păstrate pot stăvili răul, afară numai dacă vom avea nenorocirea ca să dăm iar peste un Ministeriū, care să zică: „Ei! v'ați călcat competența; închiz Adunarea!”

### Ședința de la 13 Iunie 1861.

(*Supliment la Monitorul Oficial* No. 136).

Unul din secretari citește o adresă a d-lor Glogoveanu, Niculescu și B. Slătineanu, prin care arată că, vîzîndu-se numiți de Guvern în Comisiunea de cercetare a ilegalităților Ministeriului de la 13 Iulie, nu pot primi ca deputați această însărcinare fără autorizarea Adunării

**Barbu Katargiu.** Domnilor! Cunoaște și onor. Cameră și toată Țara Românească înprejurările, cari au provocat cererea de anchetă și gravele

urmări ce poate da formarea acestei anchete, când nu ar fi serioasă, sinceră. Camera a propus, cu consimțimântul Guvernului, formarea unei anchete prin reprezentanți din Cameră. Camera, știți prea bine, cu o majoritate însemnată, s'a pronunțat și acum în contra urmărilor Ministeriului precedent, urmări cari au avut de rezultat de a implica în acele fapte și pe funcționarii subalterni.

Se cerea această anchetă cu intențiunea ca Guvernul să lovească pentru tot-d'a-una asemenea abuzuri, să le stirpească prin o justă pilduire, ca în viitor subalternii să nu mai îndrăznească să iea asupra-le lucrări în contra legii. În această înprejurare, Guvernul nu putea face alt-ceva de cât să vă vie cu francheță și să ne zică ca cel precedent: „nu recunoaștem Camerii dreptul de a face anchetă; însă noi ne însărcinăm a da lovitură,“ sau să ne zică: „priimim ancheta și, spre mai bună dovadă că voim să mergem în Unire cu Camera, pentru interesele țării, venim a cere Camerii să numească și din parte-î membrii ce va voi în această anchetă. Acum însă Guvernul numește singur membri din Cameră, lucru neazit; își aroagă un drept, pe care i'l contest, căci abia are dreptul tacit de a numi funcționari din sênul Adunării, și ace-

sta chiar, după părerea mai multora, ar trebui să nu mai existe. Cu cât mai mult când e vorba de descoperirea faptelor unui Ministeriū, pentru care actualul Cabinet pot afirma că are mai mult simpatie, și va veni vremea s'o dovedesc. Dar ce e de mirat este că desbaterile noastre s'aū făcut în ședință publică, votul s'a dat pe față, și cu toate acestea vedem numiți în Comisiile cercetătoare numai câte unul din deputații, cari aū lovit în Ministeriū, și, pe de altă parte, un deputat care l'a susținut și un reprezentant al acestui Guvern, ai cărui membri aū fost de părere că nu trebuia să se trimiță acel Ministeriū înaintea Justiției. Poate părerea mea să fie nedreaptă. Voi cere iertare, când mi se va dovedi că sunteți amici ai conservatorilor, ai acestei mari majorități ce compune Camera, ai acestei majorități, pe care o sfișiați și căutați în tot chipul a o săpa. Prin urmare nu putem priimi o asemenea Comisie, care are de scop să sprijine Ministeriul acuzat. Mai bine să ia Guvernul asupra-și cercetarea faptelor, și, dacă își va împlini datoria bine, îi vom mulțumi și 'l vom ridica sus; iar, dacă nu, ne vom face și cu acest Ministeriū datoria, cum ne am făcut'o cu cele-l-alte.



**C. A. Rosetti.** Onor. d-nu Katargiu a zis un cuvânt, contra căruia sunt dator să protestez. D-sa a zis că membrii din partea stângă numiți în Comisiuni...

**Barbu Katargiu** (*întrerupând*). N'am zis așa.

**C. A. Rosetti...** Sunt din aceia cari aș apărât Ministeriul pus în acuzație. Am luat cuvântul ca să rectific această și acum e dator să rectifice și d-sa, pentru că acei membri aș votat pe față, ca și d. Katargiu, care în adevăr a acuzat pe față, dar a votat secret.

**Barbu Katargiu.** Sunt gata a arăta mulțumiri d-lui Rosetti de profesia de credință ce face în numele acelor deputați, cari s'aș numit în Comisiu; însă d-sa trebuie să ție seamă de neîncrederea reciprocă, și provenită din partea d-lor, ce avem unii în contra altora, și nu se va mira de observația mea, dacă își va aduce aminte de desbaterile ce s'aș urmat cu ocazia raportului pentru punerea în acuzație, unde am văzut pe mai mulți șovăind și încercându-se a o amâna pentru un viitor necunoscut. Putem fi nedrepti și vom fi fericiți, de cât ori veți putea să ne arătați că dv. sunteți mai puțin nedrepti de cât noi, și să ne o dovediti. Când veți începe a nu ne mai acuza de trădători, de mincinoși, de mai știu și eu ce; când veți avea încredere în noi și vă veți hotări să mergem la bine, pentru bine, cu toții de mână; când nu ne veți mai

schimonosi vorbele, precum am mai zis'o, pină a nu apuca să înceteze vibrația lor din aer—, pină atunci iertați-ne a vă plăti cu aceea-și monedă, pe care ne o aruncați în tot-d'a-una.

**C. A. Rosetti** răspunde protestând în contra afirmărilor lui Katargiu și conchide zicând: «Pină când d. Katargiu nu va proba ceea ce zice d-sa și nu va putea desminți ceea ce zicem noi, d-sa este șovăitor.»

**Barbu Katargiu.** Nu aveam de gând să vorbesc de jurnale, pentru că nu am jurnal. Când se va dovedi că Barbu Katargiu a făcut sau a scris vre un articol, în care a tractat pe stânga de burieni rele, atunci voi răspunde. Cât pentru ceea ce zice d. Rosetti că am întins podina Ministeriului Iepureanu, am onoare a 'i răspunde că partidul conservator a întins mâna, nu podina, or căruî Ministeriū, pe câtă vreme îl ierta conștiința să facă așa. Așa am făcut și cu Ministeriul Iepureanu, l'am susținut pe cât am putut, pe cât timp adică nu intrase încă pe acele cale de arbitrarie, de ilegalitate, la capătul căreia știți ce a aflat. Dea Domnul ca și d. Rosetti, când vor fi la putere oamenii de o culoare mai mult sau mai puțin pronunțată contra celeia a d-sale, să-î susție, cum facem noi și acum cu or ce Ministeriū, pe câtă vreme nu vom

vedea călcate d'a dreptul său pieziș legile fundamentale ale țării.

**Principele Dimitrie Ghica** zice că dreapta voește o anchetă serioasă, iar nu după modul cum a alcătuit-o Ministeriul.

**V. Mălinescu**, *Ministrul Cultelor*, se miră de neîncrederea ce unii din membrii Adunării arată Guvernului, de oare ce Comisiunile se compun din câte doi membrii din Adunare din acea majoritate, care a votat darea în judecată a Ministeriului și unul din partea Guvernului.

**Barbu Katargiu**. Voi începe mai întâi cu ceea ce a zis Principele Dimitrie Ghica, că Adunarea, departe de a respinge o anchetă parlamentară în cestiunea de față, din contră, o dorește, și a și votat că are dreptul de anchetă parlamentară. Camera a voit să conlucreze cu Guvernul în această privință, însă cu membri aleși din sênul Adunării de către Adunare.

Viu la ceea ce a zis d. Ministru al Cultelor asupra neîncrederii. V'am mai zis: dacă n'am avea înaintea ochilor tot-d'a-una ceea ce e în natura principiilor noastre: pace, răbdare, așteptare —, atunci negreșit că nu ne ar fi permis, chiar după legea constituțională, a nu declara de la început că n'avem încredere în dv. Noi însă am voit să procedăm și acum ca tot-d'a-une. Or care ar fi Ministeriul, de or ce culoare mai mult sau mai puțin aprinsă, chiar eșit din mi-

noritate în contra regulilor constituționale, or cum va fi, pentru noi e bine venit; îl priimim, îl așteptăm la fapte. Dar așteptarea noastră e cu mâna pe conștiință, și nu vom zice că nu avem încredere, că avem îndoială, de cât când vom vedea, ca azi înaintea ochilor, că se petrec lucruri, cari nu se petrec în starea normală a societății, lucruri cari adună aburi amenințători de furtună și catastrofe, așa în cât să aducă Țara Românească or în prada unei anarhii or în prada unei invazii.

Puteți zice oare că nu e un act de mare răbdare, de o mare abnegație, de o mare încredere în intențiile și conștiințele dv., de o mare speranță în bunătatea Providenței, când zicem că așteptăm? Nu sunt zece zile de când am văzut preumblându-se pe aci umbre înspăimântătoare, nu pentru noi, ci pentru existența țării și pentru drepturile ei. Când vedem jurnalele vorbind de o revoluție, nu sub figură retorică, ci liber și pe față; când vedem în teatru și pe Câmpul Libertății vorbindu-se cum nu s'a vorbit nici în Franța la 1793, vorbindu-se de sânge, de lovituri de acelea ce ar putea prăvăli țara în fundul prăpastiei —, când vedem toate acestea, noi vă zicem să așteptăm, nu ne mișcăm de pe scaunele noastre, nu ne temem de nimic. Membrii din dreapta,

conservatoriî, nu aũ trebuinãã de putere, ci de pace, de securitate, de paza drepturilor țerii, cari sunt în pericol. Noi așteptãm actele dv., și, de veți urma bine, veți găsi o mână de ajutor în conservatori, veți găsi niște frați. Iar când veți voi a aduce scenele Drusilor și Maroniților, <sup>1)</sup> atunci să știți, domnilor, că nu va mai rămânea piatră peste piatră, că veți face din această nație nu o nație de oameni liberi, ci o turmă de sclavi!

Katargiu, cu alți patru deputați, face propunerea ca să se numească o Comisiune mixtă, compusă din membri parte aleși de Adunare, parte numiți de Guvern. Mălinescu, Ministrul Cultelor, este de părere că această propunere nu e practică, căci, dacă membrii numiți de Guvern vor fi egali la număr cu cei aleși de Adunare și dacă, pe de altă parte, cei d'ântâiu vor fi de o părere și cei-l-alți de alta, atunci nu se va putea lua nici o hotărîre asupra dării în judecată a Ministeriului acuzat.

**Barbu Katargiu.** Când s'a întreat Ministeriul dacă primește a se numi o anchetă cu membri din Adunare, care se va numi parlamentară, Ministeriul a aderat. Acum vine d. Ministru al Cultelor și ne întreată ce se va întempla fiind paritate de voturi? Oare pentru că'i numește Camera se schimbă lucrurile? Saũ că Guvernul

1) Două populațiuni rivale din Syria, cei d'ântâiu musulmani, cei din urmă creștini; cei d'ântâiu feroși și războinici, cei din urmă pacinici și agricultori. Oratorul face aluziune la măcelul Maroniților de către Drusi în Maiu 1860. Tot pe atunci creștinii din Damasc fură măcelăriți de către mohamedani.

vrea să aibă majoritatea sa să facă un ce defectuos. Ne mai zici încă : „numiți d-v. pe cine voiți și noi pe cine voim.“ Va să zică, în loc de a lua măsuri împăciuitoare, să luăm acea măsură, care ne ar trimite o sumă de petiții la Cameră, petiții contradictorii una alteia ; adică vom ajunge ca aceia, pe cari 'i am găsi culpabili, să fie apărați de Guvern ca inocenți și să fie înaintați din judecători de tribunale la demnitatea de judecători la Inalta Curte, din zapcii la demnitatea de Miniștri. Pentru ce ? Pentru că Comisia Guvernului 'i a găsit nevinovați.

Vedeți că avem a cerceta faptele unui Ministeriū, care a deschis Camerii un proces mare. De aceea vă răspunz că ceea ce s'a făcut în Anglia era cu totul alta <sup>1)</sup>. Acolo nu era un proces între Guvern și Cameră, proces care a tras după sine închiderea Camerii și darea în judecată a aceluī Ministeriū. De aceea sunt foarte mirat cum astă-zī, când vrem să ne dăm mâna cu Guvernul actual, ca să lucrăm pentru binele public, când venim să dăm o dovadă de încrederea ce avem într'insul, el refuză și ne răspunde : „faceți voi ancheta voastră și noi pe a noastră,“ adică : „rēsboiū tot-d'a-una între noi și voi, între

1) Ministrul Cultelor zisese că numirea unei anchete parlamentare nu este o invenție a sa, ci că modul numărării membrilor ei il împrumutase din Anglia.

Cameră și Guvern.“ Poate să nu fie în fond aceeași intenția d-v. Noi însă vă arătăm primejdia, în care cădem prin deslușirea d-v. Și, fiindcă voim cu cea mai sinceră dorință a termina o dată pentru tot-d'a-una or ce sfișieră dintre Guvern și Cameră, noi cerem a se face anchetă de Cameră în unire cu Guvernul, ca să putem dovedi mai bine răul și să'l tămăduim.

### Ședința de la 17 Iunie 1861.

(*Supliment la Monit. Ofic. No. 138 din anul 1861.*)

**Barbu Katargiu** cere a se pune în desbatere cestiunea proprietății. Ministrul Cultelor crede că, de vreme ce atât Camera din București cât și cea din Iași au formulat în această privință un vot, care în acest moment se află la Comisia Centrală, este logic să se aștepte întoarcerea aceluși vot de la Comisia Centrală.

**Barbu Katargiu.** Domnilor! De și toți cunoașteți gravitatea acestei cestiuni, vă cer întâi voi a o desvolta într'un cerc mai întins, vă cer iertare, dacă mă vîz silit a'mi face azi datoria. Nu mă voiî afunda cu toate acestea în negurile unui trecut întunecat; mă voiî ocupa numai de fazele, prin cari am vîzut trecînd cestiunea proprietății de trei ani încoa.

Această cestiune importantă, această cestiune,

vitală, pe care se întemeiază viitorul României, a deșteptat de la început îngrijirea Comisiei Centrale, care, încă din prima ei sesiune, a elaborat în această privință un proiect de lege, care, din împrejurări inexplicabile, nu s'a putut lua în cercetare, amânându-se din zi în zi, pînă ce în fine, după mai multe asemenea amânări și tergiversațiuni obositoare, se putu desbate și hotări această cestiune, și rezultatul s'a înaintat Camerilor.

Camerile, preocupate de importanța cestiunii și văzînd cât de greu se lucrează asemenea legi, au emis dorința ca, dacă n'ar fi cu prejudiciul intereselor politice ale țării, să se întrunească amîndouă pentru această cestiune, spre a 'i da o soluțiune mai ușoară. Acesta a fost scopul, pentru care Adunările au dat acele voturi. Unul s'a emis aci. Ne am înfățișat cu dînsul înaintea Domnitorului și ni s'a zis că votul nostru, deși bun, totu-și este târziu, căci Unirea e făcută.

Vedeți dar că am avut oare care decepție. Inșă, pornind dintr'un sentiment patriotic, am priimit cu plăcere, ne am întors plini de mulțumire, căci ni se asigura că Unirea, visul nostru de aur, s'a realizat.

Trei luni au trecut de atunci și nu s'a făcut nici măcar unirea parțială. Cunosce delicateta acestei cestiuni, cunosce împrejurările politice ce o



înconjură, și de aceea nu fac nici o imputare Guvernului. Nu 'i cer aceasta, nu 'i cer să facă ceva care să amenințe interesele nației; dar votul ce am dat cu scopul de a ajunge mai lesne la scopul dorit, n'ar fi oare un ce netălmăcit, când acea dorință s'ar întoarce contra scopului nostru, adică ar face mai anevoioasă și mai târzie soluția acestei cestiuni, în loc de a o înlesni și a o grăbi?

Dați-mi voie, domnilor, a spune adevărul în toată simplitatea lui și iertați-mă, dacă sunt silit a pune degetul pe rane sângerânde. Știți că oamenii pe afară, unii în adevăr spăimântați, alții numai din rea credință, pe de o parte ne acuză pe noi de moliciune, de o indolență culpabilă, și chiar un jurnal sub numele de *Proprietarul Român*, a cărui creațiune socotesc că d-nii Miniștri știu cum s'a făcut, ne impută că nu stăruim a săvârși această cestiune, care este piatra unghiulară a edificiului nostru social, această cestiune, care, pentru țara noastră a ajuns o armă de scandal și de discordie. Pe de altă parte, suntem acuzați că lăsăm a se ridica înainte-ne felurimi de obstacule și că pașii ce credem că facem spre a ne apropia de soluția acestei probleme sociale sunt o iluzie, un miragiu ce ne amăgește. Oamenii de pe din afară zic

despre aceia ce ne ridică asemenea piedici, că sunt insuflețiți de o precugetare funestă, ceea ce eu nu voi să cred, căci nu pot crede să fie un român într'atâta lepădat de lege, în cât să nu voiască a stîrpi acele semințe înveninate, pe cari în republica franceză generalul Cavaignac, care era un republican destul de călduros, le a stîrpit cu tunul. Eu, o repet, nu cred aceasta pentru țara mea. Dar oamenii de din afară se îngrijesc, și noi trebuie să ținem socoteală de temerile lor. Comitenții noștri, văzând că la Comisiunea Centrală s'a pus principiile năprasnice ale Comunistului, cu drept cuvânt, în spaîma lor, se adresează la noi zicându-ne: „nu vedeți ce se face în jurul vostru? Nu știți că se pregătește o lege electorală afară din țară, o lege care chiamă pe cei ce inspiră jaful a fi legiuitorii noștri? Voi cunoașteți toate aceste machinații, și tăceți! iar noi, comitenții voștri, vă întrebăm ce ați făcut de trei ani?”

Iată, domnilor, ceea ce pentru noi e mult mai apăsător, mult mai periculos de cât ceea ce zice Principele Dimitrie Ghica, căci din ruina financiară tot mai scapă un Stat, pe când din răsurnarea socială nici o dată.

Ni se mai zice încă un lucru. Ni se zice: „iată cum v'a înșelat, cum dorința ce ați ma-

nifestat a fost o cursă a Guvornului, ca să vă puie într'o dilemă, din care să nu puteți eși". Și într'adevăr, votând noi acum această lege, când se vor întruni Camerile vota-o-vom din nou împreună cu a Moldovii? Aceasta ar fi o anomalie. Camera Moldovii vota-o-va ea singură fiind întrunită cu noi? Aceasta ar fi și mai absurd. Vedeți dar impasul în care suntem puși. Vedeți că acea sabie a lui Damocles, de care vorbea în ședința trecută unul dintre Miniștri că stă spinzurată asupra-le, atîrnă mai mult asupra noastră, și, ceea ce e încă și mai înfricoșător, este că o mână nevăzută, infernală, o zguduie d'asupra capetelor noastre.

Scoateți-ne dar din această situație, și atunci vă asigur că nu va mai fi nici un paiu spinzurat asupra capetelor Miniștrilor. Pină atunci însă voiți fi silit să vă zic : „acești oameni au dreptate, și eu cu mâhnire sunt silit să vă acuz. Vă rog dar nimiciți acele aparențe ; tăiați firul acelei săbii ce ne amenință pe toți ; dați răsufare Românilor copleșiți de răsvrătiri și de inchiétudesi ; scăpați-i de acea apăsare a anarchiei, de acea perturbare a societății, care aduce stingerea unei nații, care aduce, ceea ce am mai zis, a nu mai rămânea piatră peste piatră !“

Departa de mine, domnilor, a vă zice : „aveți

poporul României cu voi, mergeți înainte, faceți Unirea, faceți ce voiți!“ Mare ca Italia să dea Dumnezeu să fie România, și atunci tot voiți zice împreună cu Cavour : „Să respectăm puterile Europei, căci de ne vor părăsi toate, suntem pierduți.“ Dacă 24 de milioane de Italiani, cu toate avantajele și forța ce dau o civilizație înaintată, dacă Statele cele mai mari țin seamă de relațiile internaționale, de interesele celor-l-alte, nu sunt eu acela care vă voiți zice : „faceți or ce vă trece prin minte“. Inșă voiți fi cel d'ântăiū care voiți protesta contra streinilor, când vor veni să calce legile noastre fundamentale.

Domnilor Miniștri, d-v. aveți un mijloc de a ne scoate din această dilemă. Dați-ne făgăduiala că veți ținea deschisă Adunarea din Iași și veți ținea pe cea de aici în permanență pînă se va vota legea rurală. Dea Dumnezeu ca Unirea să se facă și atunci vom tracta multe legi mână 'n mână cū Moldovenii. Pînă atunci inșă, dacă nu ne veți înlesni mijloacele de a ne ocupa de această cestiune, voiți fi silit a crede că se uneltesc lucruri amenințătoare, periculoase. Cestiunea Unirii e o cestiune politică și socială, e cestiunea de viață a României; inșă nu vom cere nici o dată ca să fie tractată cu atâta ușurință, în cât

să se puie în primejdie instituțiile noastre ; iar cestiunea proprietății, pînă cînd nu va priimi o soluțiune, va fi o cauză de discredit, de mizerie, într'un cuvînt de moartea societății românești.

După aceasta, Katargiu citește următoarea propunere :

« Propunem a se da Ministeriului un termen de șase zile, « declarându-î că său să roage pe Măria Sa a da Camerii « mijlocul cel mai putincios, spre a se inlesni rezolvarea « cestiunii proprietății înainte de închiderea acestei sesiuni, « său, la din potrivă, or ce Ministeriū ar mai încerca să « prelungească soluțiunea acestei cestiuni nu va mai avea « pe viitor încrederea Camerii.»

**Președintele.** Nu pot pune în discuțiune nici la vot, pînă nu se va tracta cestiunea prealabilă, dacă datî precădere cestiunii rurale. Trebuie dar să se hotărească mai întăiū intervertirea ordinii zilei.

Se pune la vot și se priimește a se da precădere cestiunii rurale.

**Barbu Katargiu.** Prin această propunere noi suntem hotărîți a nu mai suferi apăsare din partea comitenților noștri și a nu trăi sub o atmosferă de inchiudinii zilnice, și de aceea zicem că or ce Ministeriū ar mai prelungi această chestie nu are încrederea Camerii.

Propunerea de mai sus, punându-se la vot, se priimește.

## Ședința de la 20 Iunie 1861.

(Supliment la Monitorul Oficial No. 144.)

**Barbu Katargiu** cere cuvântul spre a atrage luarea aminte a Ministeriului și a Adunării asupra ziselor sale din ședința trecută (de la 17 Iunie), așa cum s'au inserat în procesul verbal, și cari au fost așa de rău interpretate.

Președintele, consultând Adunarea, acordă cuvântul lui Barbu Katargiu.

**Barbu Katargiu.** Ați auzit, domnilor, din citirea procesului-verbal, cele ce s'au vorbit în Cameră, cu ocazia cererii de a se discuta legea rurală. Dați-mi voie acum să vă spui că am auzit cu mirare interpretându-se cu totul alt-fel și de astă-dată cuvintele pronunțate aici. S'a zis, domnilor, că propunerea ce am făcut era de a sili pe Guvern să declare cu or ce preț unirea Camerilor. Procesul verbal însă ce ni se citi atestă cu totul din contră, că nu numai nu voim să bruscăm înprejurările, nu numai nu cerem a se face nimic ilegal, dar încă ținem seamă de greutatea ce Guvernul întempină în realizarea acestei dorințe și 'i mulțumim că n'a făcut vre un pas care să compromiță această cestiune importantă, pentru-că știm foarte bine de ce peri-

cule e înconjurată. Adesea ori, domnilor, s'au întrebuintat felurimi de manopere, ca să ne atragă afară din Convenție; noi însă vom fi în tot-d'a-una cu cea mai serioasă luare aminte contra unor asemenea uneltiri și vom protesta contra or căruia am vedea că vine cu ast-fel de încercări. O singură dată am eșit din Convenție, la 24 Ianuarie; dar a doua oară nu ne mai este permis a o face.

Propunerea noastră de ieri, foarte explicită pentru or cine, nu zice alt ceva de cât ca Ministeriul să ne dea mijloace legale de a discuta legea rurală, deschizându-se și Adunarea Moldovii, ca să o putem tracta tot de o dată, după cum am tractat și alte legi; iar cât pentru Unirea definitivă, rămâne ca ea să ne vie de la cei ce ne au promis'o. Așa dar am zis'o și o mai zic că nici nu am cerut și nici nu vom cere fapte ilegale, și cei ce au interpretat ast-fel cuvintele noastre, său că nu le-au înțeles saū că au fost de rea credință. Cererea noastră s'a mărginit numai în aceasta ca saū să se deschiză Adunarea din Iași, ca să putem desbata tot într'o vreme cestiunea vitală a proprietății, a cărei soluțiune e așteptată cu atâta sete de țara întreagă, spre a face să înceteze o dată criza și invălmășelile ce frământă societatea românească

și care face să priimim pe fie-care zi imputări de la comitenții noștri că nu avem grijă să o resolvăm ; — sau, dacă nu, să ne dea Guvernul incredințarea că nu se pregătesc uneltiri de a întocmi o Cameră de spoliație, și, de ne va da această asigurare, va avea increderea noastră, căci numai ast-fel vom putea fi și noi în acord cu Guvernul, și Guvernul cu Camera în pace cu nația, cu opinia publică. Și aci nu e vorba de opinia acelui public, care subscie petiții pe Câmpul Libertății, ci de acel public care ne a trimis aci, de opinia legală a țării, căci numai lor le dă azi Convenția dreptul de a se amesteca în interesele țării. Dacă mâine lucrurile vor lua altă față, dacă aceștia vor fi copleșiți de alții fără drept azi, aceasta este altă cestiune. Astă-zi însă ei formează opinia legală a nației, singura opinie de care suntem datorți a ținea seamă.

Vă cer iertare, Domnilor, dacă și astă-zi, luând cuvântul, n'am făcut de cât să reviu la cele ce am zis în ședința trecută. Veți fi observat negreșit obiceiul, defectuos poate, ce am fost nevoit să contractez, acela de a repeta une ori pînă la sațietatate, acelea-și ideї, acelea-și expresii ; căci, cu toată această repetiție, cu toată claritatea și precisiunea cuvintelor ce am între-



buintat, ați avut în nenumărate rinduri ocaziune de a constata cât de rău interpretate au fost zisele mele nu numai afară din Adunare, dar pe dată aici în mijlocul nostru, și de cei cari le auziseră așa de bine. De aceea, o mai repet și acum nu mai știu pentru a cătea oară, noi n'am cerut a se face Unirea cu paguba țării și pe răspunderea noastră, pentru că cunoaștem că această cestiune este delicată și înconjurată de multe piedici și pericole, pe cari Guvernul, prin poziția sa, este în stare a le vedea mai de departe și a le aprea mai bine de cât noi.

### **Ședința de la 22 Iunie 1861.**

*(Supliment la Monitorul Oficial No 144).*

În ședința de la 20 Iunie, Principele George Știrbei 'și a dezvoltat interpelarea sa privitoare la intrunirea făcută pe Câmpul Filaretului și la o petițiune către Domn subsemnată acolo, prin care se cerea o reprezentațiune națională pe niște baze mai largi.

În ședința de la 22 Iunie, biuroul Camerii dede citire unei moțiuni de neîncredere în Cabinetul Ștefan Golescu, pe considerantele că acest Cabinet n'a înfățișat încă socotelile doveditoare de întrebuintarea milioanelor acordate Guvernelor în anii din urmă; că n'a prezentat încă bugetele anului viitor, cu toate invitările ce i s'au făcut; că mișcarea de la 11 Iunie s'a făcut nu numai cu consimțimentul și instigațiile, ci chiar cu concursul Guvernului; că prin aceasta s'a adus la culme criza comercială; că, în fine, Guvernul nu

voește să inlesnească deschiderea Camerii din Moldova pentru rezolvarea uestiunii rurale, care ar fi singurul mijloc de înfrățire a locuitorilor și de ridicare a autorității Guvernului.

Se admite urgența propunerii.

**G. Ghica** declară că votează moțiunea de neîncredere în Guvern, însă își face rezerve prealabile în ceea ce d-sa crede că ar putea să infirme dreptul poporului de a se aduna și de a petiționa.

**Barbu Katargiu.** Temerea d-lui Ghica e ca nu cum-va Camera să voiască a pune un principiu contra dreptului de adunare și de petiționare. Preocupăția d-sale însă va înceta îndată ce va da o atenție mai serioasă acestei propuneri, al cărei sens poate că 'i a scăpat la prima citire.

Domnilor ! Nu sunt de loc de părerea ce am auzit mai adineauri, exprimată din partea unui onor. deputat <sup>1)</sup>, că or ce nu este scris în lege este permis ; căci atunci s'ar ivi lucruri, la cari legiuitorul nu s'a putut gândi vre o dată, dar cari să fie vătămătoare pentru societate. Cu toate acestea, de și un asemenea drept nu se află scris în lege, totu-și n'am îndrăsnit să zic că acea adunare a fost afară din lege, ci am zis că Guvernul putea prea bine să o lase să se facă, însă veghiând să nu degenereze în desordine. Sunt dar cu totul contra atitudinii Guvernului de a lua o parte activă, de a se face

1) D-nu G. Vernescu,

el însu'și instigatorul acelei adunări. Acesta a fost principiul pus de Principele Dimitrie Ghica, de a lăsa poporul român, în care avem cea mai deplină încredere, dreptul de a se aduna și de a petiționa.

Tocmai această încredere, domnilor, ne a făcut să îngăduim Ministeriile neconstituționale eșite din minoritate. Am voit să încercăm acest popor român, să vedem de are maturitatea popoarelor bătrâne, și am văzut că, de și nu e poate așa de matur ca celelalte nații vechi, totu'și e mai matur de cât credeam; e ceva mai mult: e blând, răbdător, posedă încă acele virtuți patriarhale. Am văzut însă, pe de altă parte, alături cu acest popor, oameni streini de națiune, oameni crescuți în streinătate, unde au supt veninul, iar nu laptele civilizațiunii—, am văzut pe acești oameni ce nu sunt din poporul român, căci au părăsit toate virtuțile străbune și 'și-au ales în ei numai vițiile societăților streine: de acel fel de oameni, domnilor, ne am temut, iar nu de poporul român, a cărui încredere nu ne va părăsi nici o dată. Mă tem însă că poporul român nu are încă acea experiență a națiunilor îmbetrânite în libertăți, cum este cea engleză, care de secole se învață cu respectul legii. Acea nație are în adevăr privilegiați în

sênul ei, și cu toate acestea ei sunt respectați și nu se aruncă asupra-le vorbe scandaloase ca la noi.

Un d. deputat <sup>1)</sup> ne a amintit seara de 4 August <sup>2)</sup>. Dar ce are a face aceasta cu țara noastră? Unde sunt la noi privilegiile? Eu nu știu că sunt la noi privilegiile, afară de acelea de a poseda ceva saŭ de a nu a avea nici o avere. Or ce alt privilegiu mai rămăsese din trecut s'a desființat de mult.

Ni s'a zis că, în noaptea de 4 August, nobilimea franceză a renunțat la privilegiile ei. Dar la 1848 văzurăm în acea-și țară ridicându-se nația contra privilegiilor. După cum a zis Principele Stirbei, și atunci s'a început măi antaiŭ cu banchete, cu adunări, ca să se desbată lucruri folositoare țerii; dar acestea se terminară în curenț printr'o revoluție, care răsturnă acel Guvern. Ceea ce însă a uitat să mai adauge Principele Stirbei e că îndată s'a proclamat republica, care a adus cu sine principiile socialiste, principiile comunismului, cari aŭ spăimântat Europa și cari, cum am mai zis în ședința trecută, aŭ fost stîrpite cu tunul de unul din cei mai încați republicani. Știți ce s'a întemplat mai în

1) C. A. Rosetti.

2) În care nobilii francezi renunțară la privilegiile lor.

urmă, când omul, care azi e cel mai puternic, a venit să consulte dorințele Franței spăimântate de chaosul republicei; știți ce s'au făcut acei republicani inflăcârați, acei anarhiști ce ziceau că personifică națiunea întreagă; știți cum s'au răspândit ca pulberea înaintea vântului, când adevărata nație 'și a exprimat dorințele ei.

Napoleon dă astăzi națiunii franceze ordinea și liniștea, iar nu anarchia și măcelul; îi dă libertatea, iar nu o licență scandaloasă.

Domnilor, am zis: „lăsați nația în pace, nu altoiți în vinele ei vițiul și corupția, ca să nu o ucideți.“ Iată ce am zis Guvernului. Și oare de ce am zis aceasta? De ce am strigat „pace, răbdare; ridicăți mărul de discordie dintre Români?“ Nu cum-va pentru-că suntem privilegiați? Nu, domnilor; ci pentru ca să nu mai avem un firman de la Balta Liman, pe care nu l'am adus noi, ci evenimentele din anul 1848, acest 48, pe care l'aș fi serbat și eu, m'aș fi închinat și eu la dinsul, dacă nu s'ar fi văzut pe zidurile Sărindarului o hârtie, pe care în adevăr eu nu am văzut'o, căci nu eram atunci în București, dar care, de și s'ar tăgădui poate astăzi de cei ce o au fost scris, căci taga și invențiile sunt mijloacele de cari se slujesc d-lor în toată vremea —, de și, zic, se poate tăgădui astăzi, sunt

însă mulți oameni ce pot mărturisi că au văzut-o. Și ce se zicea în acea hârtie? Se făgăduia Porții malul stâng al Dunării și dreptul de a confirma legile noastre interne!

Pentru asemenea temere zic Românilor: „fiți înțelepți, fraților; răbdare, și vor veni toate cu încetul; aveți încredere în voi, în Providență și în puterile garante, fără al căror sprijin nu am fi dobândit nimic.“ Și nu este umilitor pentru noi să mărturisim aceasta. Italia cu 24 milioane de locuitori, posedând în sinul ei o mulțime de bărbați superiori, o organizație veche, o civilizație înaintată, tot n'ar fi dobândit nimic, fără ajutorul altei nații mai tari de cât ea.

Iar celor de rea credință sau cari poate numai din niște sentimente prea exagerate, dintr'o inocență copilărească, înșeală pe bietul popor; aceloră nu le zicem de cât să 'și tempereze o ardoare prea înflăcărată ce 'i împinge să săvîrșească fapte afară din calea legală.

Ni s'a dat, d-lor, Convențiunea; ni s'au dat legi, pentru cari alte țări au vărsat riuri de sânge ca să le dobândească, legi pe cari le aveam îngropate de atâta timp și pe cari poate nu le am mai fi desgropat nici o dată. Prin urmare să luăm bine seama, ca să nu facem v'o imprudență și să dăm ocaziune dușmanilor țării a zice

Europei: „Vedeți abuzurile ce fac Românii de drepturile ce li s'au dat; vedeți că ei n'au cerut libertatea de cât spre a o face să degenereze în licență și anarhie.“ Poate că în fond nu vor avea dreptate; poate că ar fi numai calomni. Dar de multe ori calomniile au mai mare putere de cât adevărul. Să ne luptăm dar a rupe masca sub care se ascund amăgitorii nației, ca să ajungă a 'și cunoaște pe adevărații ei voitori de bine și să știe a 'i deosebi de cei ce o amăgesc.

Dar viū, ca să nu mai ostenesc Adunarea, la propunerea ce se citi și care coprinde în sine rezumatul celor ce vedem petrecându-se de două ani. Adică ce? Că pe când noi cerem a se regula finanțele țării, cari formează elementul de viață al or cărei națiuni, ni se răspunde saū prin niște amănări eterne și neînțelese, saū prin niște impasuri, de cari ne spăimântăm, saū prin o indeferență ca aceea ce am văzut chiar astă-zī în Ministeriul actual, care, or că este pe acele fotoliuri, or că fotoliurile sunt goale, este cam tot una. Al doilea se mai zice de adunarea sərbătorească de mai alaltă-ierī și de modul în care s'a făcut, și al treilea revine la o cestiune pe care eū o socotesc de prisos, la cestiunea proprietății, căci în privința aceasta noi am dat deja un vot, când am văzut că ea se ține ca un tē-

ciune de vrajbă între noi. S'a spus Ministeriului că, de nu ne va deschide drumul, pe care l'a închis cu atâta dibăcie, de a ne ocupa de această cestiune, Ministeriul acesta, și or care altul va merge pe aceea-și cale, nu are încrederea noastră. Dar domniile lor, când noi le vorbim de apă, răspund „foc!“

Ni s'a mai zis că am dat un vot pentru unirea Camerilor în cestiunea acestei legi. Acel vot l'am dat, domnilor, numai ca să corespundem cu ceea ce ne a zis Convenția de trei ani de zile, cu ceea ce ne a cerut Domnitorul la deschiderea sesiunii. Cât pentru ceea ce privește manifestația făcută, nu mă îngrijesc de dorințele ce s'aun exprimat, nu m'am îngrijit nici de numărul ce se zicea că o compune; m'am temut însă de ceea ce mă voiu teme tot-d'a-una, de relele interpretări ce se ivesc în tot-d'a-una asupra unor asemenea fapte.

În urma votului de neîncredere din această ședință, Cabinetul Stefan Golescu demisionă la 24 Iunie 1861, și demisiunea sa se priimi la 11 Iulie acela-și an (Vezi *Monitor. Ofic. al Teriū Rom.* 1861, Iulie 12). Interimul Ministeriilor fu încredințat directorilor de serviciu, iar la 19 Iulie 1861 Cabinetul se compuse precum urmează: Principele Dimitrie Ghica, *interne și Președinte al Consiliului*; I. Cantacozino, înlocuit mai târziu cu Scarlat Fălcoianu, *justiție*; A. Plagino,



*finanțe*; Scarlat Fălcoianu, înlocuit mai târziu cu N. A. Niculescu, *Culte și instrucție*; Apostol Arsaki, *externe*; George Văleanu, *control*; Principele Ioan Gr. Ghica, *răsboiū*.

La începutul lui Decembrie 1861, Turcia și Puterile Garante recunoscă Unirea definitivă a Principatelor. Atunci amândouă Ministeriile din Principate demisionară, spre a se forma un singur Guvern. Barbu Katargiu fu însărcinat cu compunerea noului Cabinet, care se întocmi, la 22 Ianuarie 1862, în chipul următor: Barbu Katargiu, *interne, ad-interim la Lucrările Publice și Președinte al Consiliului*; Principele Al. C. Muruzi, *finanțe*; Apostol Arsaki, *externe și ad-interim la Control*; Const. N. Brăiloiu, *justiție*; Grigore Balș, *Culte și instrucție*; Principele I. Gr. Ghica, *răsboiū*. (*Monit. ofc.* 1862, Ian. 23). La 24 Ianuarie se deschise sesiunea Adunării legiuitoare a anului 1862. La 26 Ian. Principele A. C. Muruzi, demisionând, Gr. Balș fu trecut la finanțe, rămânând tot de o dată și ad-interim la Culte; iar Dimitrie Cornea fu numit la instrucție la 27 Ian. La 7 Februarie, d. Barbu Bellu fu numit la Culte și instrucție, în locul ocupat pînă aci ad-interim de Gr. Balș.

### Ședința de la 25 Ianuarie 1862.

(Supliment la Monitorul No. 20).

D-nu **M. Cogălniceanu** face Ministeriului următoarele interpelări: 1) Dacă Ministeriul a dat ordine telegrafice pentru desființarea Ministeriului separatist din Moldova și concentrarea direcției superioare a treburilor publice din această provincie în mâinile Ministeriului din București; 2) Dacă Ministeriul a luat măsuri să se îndeplinească trebuințele locale ale Moldovii, încredințându-se administrațiunea și justiția țării și a districtelor în mâna unor persoane, cari să fie o cheazășuire pentru legalitate și pentru ordinea publică; 3) Dacă Ministeriul are cunoștință de conflictul ivit între Ministeriul

Instrucțiunii Publice și Consiliul Superior al învățământului public din Moldova, conflict născut din nelegala destituire a unui profesor și tăgada drepturilor garantate prin legea Consiliului de instrucțiune publică, conflict care a avut de consecință demisionarea în masă a profesorilor Universității și Colegiului, atacarea Colegiului și a Scoalei Centrale de fete cu forța polițienească și militară, închiderea scoalelor și apoi chiar agitațiunea orașului. Toate acestea au provenit de la manifesta și de el propriu mărturisita violare a legii de către Ministrul Cultelor, Kneazul Alexandru Cantacozino ; 4) Dacă Ministeriul a luat măsuri pentru asigurarea unei zilnice și eftine comunicări postale între Iași și București și dacă crede a putea infățișa în curând un proiect pentru concesiunea căilor fierate din provincia Moldovii, date unei companii de mai mult timp, și care nu așteaptă de cât aprobarea puterii legiuitoare ; 5) Dacă Ministeriul are cunoștință că moșiile mănăstirilor pământene închinatelor locurilor de jos sunt a se da în arendă în zilele de 1-iu Februarie viitor și cu 15 luni înainte de expirarea arendurilor actuale și în condițiuni cu totul incompatibile cu drepturile și interesele țării, condițiuni cari pină acum au fost respinse de toate Ministeriile din Moldova etc.

**Barbu Katargiu**, *Președintele Consiliului. Domnilor!*  
Din interpelările făcute de d-nu Cogălniceanu, a-  
celea cari mă privesc pe mine în parte sunt  
foarte puține. Voiu vorbi mai întâiu în genere  
de ceea ce privește spiritul, de care va fi însu-  
flat Ministeriul, și apoi voiu trece la articulele,  
de cari se face întrebare.

La interpelarea ce d. Cogălniceanu ne face o-  
noare a ne adresa în privința măsurilor ce am  
fi luat spre a asigura pozițiunea Moldovii, fiți

bine incredințați, domnilor, că aceasta este ocupațiunea noastră cea mai de căpetenie, îngrijirea noastră de toate zilele.

Dar revii la ceea ce am zis de a răspunde mai întâi pe scurt și în general la întrebarea ce ni se face, dacă Guvernul are de gând a sta-tornici pe adevăratele ei baze constituțiunea țării. La aceasta voi răspunde că, ești din Camera României, noi știm că avem două sarcini: cea d'ântâi este de a respecta drepturile Camerii, de a le păzi sacre și neatinse, după cum pînă astăzi le am susținut și apărat în toate împrejurările, și de a căror păstrare și acum nu suntem mai puțin geloși (*Prea bine!*). Cea de a doua sarcină este de a păzi neatinse și drepturile Guvernului, căci și el represintă o putere a Statului, el este cheia bolții pe care se reazimă societatea. Precum întru nimic nu vom atinge drepturile Camerii, de asemenea nu vom lăsa întru nimic a se lovi drepturile Guvernului, spre a putea ast-fel păstra echilibrul între puterile Statului (*Bravo repetite*). Acolo unde drepturile nu sunt respectate, unde o putere trece peste marginile atribuțiunilor sale și impietează asupra drepturilor celei-l-alte, acolo echilibrul este rupt, și unde nu este echilibru este prăpastie, este pieire!

Acum să venim la amănunte. Sunt trei zile de când ne aflăm la putere și aceste zile au fost copleșite de ocupațiuni și de împrejurări, cari n'au fost toate numai ve-sele. Cu toate acestea, patru ore după numi-rea noastră, Ministeriul interimar din Moldova a încetat și s'au însărcinat provizoriu direc-torii cu expeduirea lucrărilor curente, pînă ce Camera va vota niscaî-va măsuri provizorii, căci noi nu vom lua nici pentru trei ore asemenea măsuri fără consimțimentul Camerii. Asemenea măsuri sunt excepționale și se ieau numai când este o mare urgență sau când societatea e ame-nințată de un pericol. Atunci Guvernul aleargă la asemenea măsuri, luând responsabilitatea asu-pra lui, și reprezentațiunea națională poate să le incuviințeze în considerația înlăturării primejdiei. Dar ast-fel, când nu este urgență, când primej-dia nu există, ele sunt tot-d'a-una pernicioase. De aceea noi astă-zî, Miniștrii României, cum a zis d. Cogălniceanu, de la Dorohoiu pînă la Me-hedinți și de aci pînă la Marea Neagră, nu vom lua nici o măsură fără o împreună-înțelegere cu d-voastră.

Ni s'a mai făcut întrebare pentru căile fierate. Dar, domnilor, necesitatea căilor fierate și în ge-nere îmbunătățirea tutului mijloacelor noastre de

comunicație, este o necesitate pe care o simțim cu toții, și încă o simțim foarte adinc și foarte de aproape, căci toți cunoaștem greutatea cea mare ce întâmpinăm în circulare, începând chiar de la ulițele Capitalii pînă la drumurile vicinale. Aceasta, domnilor, e una din cele mai neapărate trebuințe ale țării noastre. Căile de comunicare sunt adevărata măsură a stării de civilizație a unei țări. Dacă, în această privință, ne am pune în fața Europei, atunci am vedea că suntem foarte înapoiți, și ar fi mult mai bine să fim înapoiți în alte cestiuni de a doua trebuință, de cât tocmai în cele mai de căpetenie. Așteptăm dar cu nerăbdare să ne vie acel proiect și îndată îl vom supune înaintea Camerii și vom susține tot ce vom crede a fi de interesul țării.

Vedeți dar, domnilor, că v'am vorbit de intențiunile în general ale Ministeriului, și în parte de ceea ce privește atribuțiunile mele. Cât pentru cele-lalte interpelări, rămâne ca fie-care din d-nii Miniștri să răspundă, în ceea ce 'l privește.

Acum puteți cunoaște drumul ce are să urmeze acest Ministeriū, după profesiunea de credință ce făcuiū, și pe care, de nu mi se cerea, nu aș fi făcut'o, căci de la un timp încoa am văzut atâtea profesiuni de credință și atâtea programe făcute de Ministeriile ce s'aū urmat pînă

astă-zî, fără să fi avut vre unul timp de a'și le pune în lucrare.

Așa dar ați văzut, domnilor, dorința noastră; ați primit principiile noastre. Dar ne mai trebuie încă ceva. Acel ceva e sprijinul d-voastră, pentru ca Guvernul și mandatarii națiunii să poată îndeplini cea d'ântăiū misiune a lor, misiunea de a se ajuta, de a se susține unii pe alții, iar nici de cum de a se lupta și combate neconținut, căci calea aceasta nu are alt rezultat de cât acela de a ne ținea în loc și a nu putea face un singur pas înainte. Așa dar când e vorba că toți voim binele și fericirea Românilor, că toți voim înaintarea și prosperitatea țării noastre, nu crez să mai fie un Român, care să se încerce a mai pune o despărțire între noi, și așa să ne învêrtim, ca pină astă-zî, în cercul inactivității și al unor lupte neterminabile.

### Ședința de la 30 Ianuarie 1862.

(Supl. la Monitoru No. 24 și 25).

La ordinea zilei este discușiunea listelor electorale.

După domnul I Brătianu, care susține că s'aū făcut abuzuri la întocmirea listelor electorale, B. Katargiu cere cuvântul.

**Barbu Katargiu**, Președintele Consiliului. Nu voiū să rêsponz la disertările ce d. preopinant a fă-

cut asupra regimului constituțional; nu voiū să mă ocup de generalitățile, pe cari le a tractat d-luī. E vorba acum de abuzurile ce se zice că s'ar fi făcut. cu ocaziunea confecționării listelor electorale, de Ministeriū. Nu deosebesc in această privință persoanele Ministeriului, ci pronunț numai cuvântul „Ministeriū.“

Intreb, domnilor, ce poate face mai bine un Ministru de cât a păzi legile și a da instrucțiunii funcționarilor săi de a se conforma lor?

În instrucțiunile ce s'au dat, s'a prevăzut totul; într'insele se zice că 21 zile sunt acordate pentru înscriere la administrațiune, 3 zile pentru protestație la judecătorie, și 10 zile pentru expedierea hotăririlor judecătorești. De și sunt de 4 zile în Ministeriū, nu am văzut însă pînă acum nici o protestare, și chiar de așa fi văzut, nu puteam face alt de cât a o trimite acolo numai unde de drept se poate adresa. Crez că domnul preopinant nu poate fi în contra unei asemenea procedure, căci d-luī a votat punerea în acuzare a unui Ministeriū, care s'a abătut dela această regulă, 1) amestecându-se el în contestațiile electorale și hotărindu-le prin ordine ministeriale.

Ministeriul, domnilor, poate da ordine numai

1) Ministeriul Manolaki Costaki.

pentru păzirea legii, poate da instrucțiuni numai pentru dreapta ei aplicare, dar nu a hotărî ei chestiuni, cari intră cu totul în competența părții judecătorești. Vez însă că am ajuns într'un regim de suspiciuni: de păzești legea faci rău; de o calci, faci și mai rău.

Arătați-ne dar, domnilor, care e drumul ce trebuie să urmăm. Pină atunci însă noi vom urma tot pe acesta de a păzi strict legea.

Ni s'a vorbit apoi de demoralizare. O domnilor, nu aș fi voit să o spunem aceasta în Cameră, în fața națiunii, ci s'o plângem în inimile noastre și să căutăm a vindeca răul. Demoralizarea aceasta, domnilor, vine în parte dela Guvernele, sub cari a fost țara în regimele trecute, în parte din lipsa de educațiune a națiunii, și apoi nu mai puțin a contribuit la această demoralizare altă cauză, pe care nu voiesc să o mai arăt, că să evit de a mai aduce între noi teciunile discordiei și vrajbelor.

Viū acum la ceea ce s'a zis despre funcționari. Dar oare găsit-aū, domnilor, vre un regim, vre un Guvern, din câte aū fost pină acum, funcționari, cari să nu dea ocaziune la protestări? Nu, domnilor. S'aū văzut atâtea protestări, atâtea reclamări prin foi publice și prin tribunale, în cât se cutremură cine-va de grozăvia a.



buzurilor ce ele relatau, și când s'a'u orinduit anchete, când s'a cercetat și descoperit adevărul, s'a văzut în multe cazuri că din toate acele arătări nu exista nimic.

Noi v'am spus că suntem de patru zile la Guvern, și în timpul acesta nu am priimit nici o plângere, de nicăieri, în materie electorală. Cu toate acestea să presupunem că am priimit asemenea plângeri cu grămada, să presupunem că într'insele se arată cele mai mari nedreptăți, cele mai mari abuzuri. Ce putem face noi mai mult reclamanților de cât a 'i trimite să se adreseze la tribunale, singurele în drept, singurele competente a cerceta și hotări niște asemenea cestiuni. Putem noi, numai dupe niște asemenea plângeri, cari, încă o dată mai repet, nu există —, putem noi, chiar de arexista, să destituim funcționarii în masă? Putem noi oare face aceasta, când s'a'u auzit atâtea strigăte contra destituirilor, când chiar aicea în Cameră s'a imputat cu asprime mai multor Ministerii dese schimbări de funcționari? Nu, domnilor. Pe cât timp nu avem dovezi despre abaterile de la lege ale unui funcționar sa'u cel puțin convingerea că e nedemn de sarcina ce 'i s'a încredințat, noi nu'l putem depărta din post.

Instrucțiunile ce am dat în privința inscrie-

rilor în liste le ați văzut, domnilor, și le puteți vedea și acum. Dacă le găsiți rele, puneți degetul și arătați unde este răul, unde e greșala și cum trebuia să fie. Dacă însă nu voiți sau nu puteți să faceți aceasta, se înțelege că instrucțiunile sunt bune și nici nu se puteau face mai bune.

D-nu Ministru de Justiție, având în vedere mai multe înprejurări din județe, a hotărît ca termenul contestărilor la judecătoria să fie de zece zile ; la judecătoria însă, nu la administrație, căci aceasta nu poate face alt de cât o simplă operație de înscriere, rămânând ca cei ce s'ar crede nedreptățiți să'și adreseze plângerea la tribunale, și mâine, când vom avea Curtea de Casație, pe care și eu am mare sete să o văz înființată, vor merge acolo să reclame în contra celor ce'i au nedreptățit, și ea nu numai îi va judeca, dar încă va și pedepsi pe cei abătuti, căci e de dorit, domnilor, ca toți să ne închinăm sub jugul responsabilității, în faptă, iar nu numai în cuvânt.

D-nu **M. Cogălniceanu** zice că d-sa are dovezi că se pot alege deputați după placul Ministeriului, și fără ordine scrise, de oare ce se pot da foarte bine ordine verbale. Să nu vie d Ministru a zice că n'a dat ordine, ci numai niște instrucțiuni. În anul trecut un Ministeriu a fost dat în judecată pentru ilegalitățile comise nu de dinsul, ci pentru că a

lăsat să se comită o mulțime de ilegalități. Un Ministru nu se poate scuza că nu este răspunzător de ilegalitățile ce se comit de alții și că el nu are de cât a da instrucțiuni. Aceasta nu poate fi o scuză, căci Ministeriul este răspunzător de or ce ilegalități se comit și pe cari le lasă a se comite.

D-nu **I. Brătianu** amintește că, pe timpul Ministeriului lui Manolaki Costaki, s'a schimbat membri de pe la tribunale, și s'a înlocuit cu alții *ad-hoc*, ca să judece după placul Guvernului contestațiunile electorale. Aceste tribunale, pentru cari Ministeriul Iepureanu a fost dat în judecată, funcționează și astăzi. Cu ce siguranță dar se poate presenta un alegător în fața unui asemenea tribunal? D-sa citează apoi mai multe cazuri de înscrieri și de ștergeri nelegale din listele electorale. D-sa încheie cerând suspendarea listelor și darea în judecată a prefectilor și judecătorilor ce nu observă legile

**Barbu Katargiu**, *Președintele Consiliului*. Domnilor! Simț o mare nevoie de a putea aduna puntele de căpetenie, de cari s'a ocupat prea onorabilul preopinant d. Brătianu, arătând cele ce s'a petrecut în anul trecut cu cutare și cutare alegere, în cutare sau cutare județ. În tot ce a vorbit d-lui, și mai înainte și acuma, despre cestiunea electorală, nu ne a spus unde se găseau defecțiunile, ast-fel în cât nu știam de e vorba despre principiū sau numai de formă.

Dar din cele spuse de d-sa mai în urmă, am văzut că e vorba despre formă. D-sa a făcut un

adeverat istoric de cele ce s'aũ urmat in timpul Ministeriului Iepureanu, zicend cã tot acele greșeli se intemplã și astã-zĩ; insã'i pot spune d-sale cã Ministeriul presinte tocmai de acele greșeli, pentru cari a fost acuzat Ministeriul Iepureanu, s'a ferit mai mult, voiũ sã zic de deturnãri și orinduirã in funcțiuni pe timpul alegerilor, ci s'a mãrginit in legalitate, in paza legilor in ființa și in mësuri opuse acelorã ale Ministeriului Iepureanu. Cãt pentru anchete și darea in judecatã a funcționarilor corupți ai aceluĩ Ministeriũ, aceia ce aũ clironomit pe acel Ministeriũ, aceia trebuiaũ sã puie in lucrare acele anchete. De ce dar aceia nu aũ fãcut mai bine de cãt face acest Ministeriũ?

Dar din cele ce am auzit zicendu-se chiar și de cãtre d. Cogãlniceanu, cu pãrere de rãu am vãzut cã nu e vorba de instituțiunii, de moralitatea și dreptatea lor, ci numai ca noi sã rãmãnem rãspunzãtori de toate faptele impiegațiilor subalterni, cãci d. Cogãlniceanu ne a zis: cine poate desigila depeșile Ministeriului, cine poate opri telegraful? Imĩ pare rãu cã ne punem sub un regim de suspiciunii, sub un regim, asupra cãruia Camille Desmoulins zicea. „Aĩ plãns, ești suspect; — ești afarã din casã, ești suspect; — te inchizi in casã, ești suspect“. Așa și noi, d-lor, de

vom urma calea legalității, suntem suspecti; de vom urma pe aceea a ilegalității, suntem suspecti. Așa dar, or-ce Ministeriū o se nemulțumească pe cine-va, de vreme ce sunt diferite partide. Noi însă vom continua a urma tot pe această cale a legalității, căci, or-cari ar fi bănuielile ce s'ar putea ridica asupra-ne, nu vor putea fi drepte, pe cât timp nu se arată în ce chip puteam urma alt-fel. Eu mă văz asemenea suspect, pentru că am zis unui om să se ducă la judecătorie să'și arate drepturile, căci numai aceasta e competentă a'l redintegra în dreptul ce va fi având. Cât despre alegeri, știți, d-lor, că nici nu s'aū făcut, și sper că nici nu se vor face în anul acesta după listele actuale.

Din d-nii perfecți, cari aū fost puși sub acuzare, pot asigura că nu s'a oprit nici unul. Aș vrea să știū acuma pentru ce suntem inculpați? S'aū făcut alegeri, s'aū găsit călcări în acele alegeri, în timpul Ministeriului nostru? Nu. Atunci nu știū pentru ce d-nu Brătianu voește să ne inculpe pentru niște fapte, cari nu sunt ale noastre, ci ale celui ce a priimit d'a dreptul moștenirea Ministeriului d-lui Iepureanu.

## Ședința de la 1 Februarie 1862

(Supliment la Monitoru No. 28).

La ordinea zilei este continuarea debaterii asupra întocmirii listelor electorale.

După o discuțiune foarte animată, la care ieaū parte Anastasie Panu, Principele Gr. M. Sturza, d. I. Brătianu, d. I. Marghiloman, Principele Dimitrie Ghica, d. G. Vernescu și d. Brăiloiu, se ridică B. Katargiu.

**Barbu Katargiu**, *Președintele Consiliului*. Domnilor!

Iată două zile pierdute, și două zile sunt mult în viața omului, cu atât mai mult în fața necesităților și a stării lucrurilor, în care ne aflăm.

Am avut onoare a vă zice în zilele trecute că capitalul cel mai scump e vremea și că nu trebuie să o cheltuim în zadar. Sunt fericit dar că voiți face o mare economie prin ceea ce am a vă zice. În urma discursului d-lui Panu de înalte cugetări și de o elocință ce a mișcat toate inimile, în urma discursului Principelui Gr. Sturza, plin de o logică așa de puternică și strinsă, și de cari le mulțumesc, nădăjduiam că nu'mi mai rămânea nimic de zis.

Am văzut însă că unii din d-nii deputați au venit aici cu o listă de acuzări pentru abuzurile ce zic că s'aū făcut, ca și cum am fi fost înaintea unui tribunal, și, fără să'și aducă aminte că aci nu suntem un tribunal ca să intrăm în asemenea

amănunte, ne au făcut un șir de toate cele ce s'au întemplat. Sunt departe de a veni să susțiu că nu s'au făcut abuzuri, fiind că, în țara noastră, s'au făcut tot-d'a-una abuzuri, și v'am spus'o că aceasta este o consecință a relei educațiuni ce avem. Dar să căutăm care e cauza de s'au făcut atâtea abuzuri. Ni s'a zis că pricina e că lipsește cutare și cutare lucru, că impiegații sunt răi, că nu avem Curte de Casație, și altele atâtea. Faceți d-lor, legi, și, dacă nu se vor precurma abuzurile, cel puțin se vor stăvili. Sunteți chie mați: a face legi; țara suferă, Europa ne privește. Acestea sunt două vorbe mari, două vorbe primejdioase. Țara suferă, Europa ne privește, o mai repet o dată; ele ne cer socoteală de ceea ce facem. Incepe-vom iară-'și acelea-'și și acelea-'și discușiuni fără căpetaiu, fără început și fără sfârșit, și ast-fel să ne învêrtim în veci în cercul lui Popilius, <sup>1)</sup> ca să ne zică țara și Europa n'ați făcut și nu puteți să faceți nimic. Avem de datorie să dovedim țerii că merităm încrederea ei și Europei că știm a întrebunța și a păzi instituțiile ce ne a garantat.

1) Aluziune la următorul fapt. Antioch Epiphanes, regele Syriei, supuse o parte din Egipt și înconjurase Alexandria. Deputatul roman Popilius îl invită să părăsească Egiptul. Regele Syriei ceru câte-va zile ca să se gândească. Atunci Popilius trase un cerc înprejurul lui și i zise: „Nu vei eși de aici, pină nu vei răspunde Senatului.” Și regele, intimidat, se retrase.

Ce vreți astăzi? Să eșim afară din lege? Nu, aceasta nu o vom face. Dar să facem ceea ce legea ne iartă? Am făcut'o și v'am spus'o că o vom face tot-d'a-una. Dacă ar fi fost și pentru contestările la tribunal un termen prescris de Convenție ne ar fi zdrobit cu aceasta. Din norocire, termenul pentru apel la tribunal nu e prescris, ci atârnă de la Guvern. Noi l'am mai prelungit, il vom mai prelungi încă pe 15 zile. Ce mai voiți încă? Osînda celor abătuți de la lege? Vom face o anchetă și acei cari vor fi călcat legea, se vor trimite la Curtea de Casație, care peste puțin va fi numită și pentru care știți că am stăruiet cu toții. Dacă s'a întârziat pînă acum, o știți prea bine că a fost oprită de împrejurări înalte, peste cari nu se putea trece.

Ce mai cereți acum? Nimic. Dar acum vă cereți, cer, în numele țării, să ne unim cu toții, să ne apucăm de lucru, să facem legi. Legi, legi, d-lor, una după alta, ca să rupem lanțul care a zdrobit libertatea și a lăsat abuzurile. Să lăntuim abuzurile și să se sloboază libertatea (*aplause*).

### Ședința de la 15 Februarie 1862.

(*Supliment la Monitor* No. 40, 41, 42 și 43).

În ședința de la 13 Februarie d. **I. Brătianu** atrage atențiunea Ministrului de interne asupra inserării în *Monitor* a



unor acte, cari, după părerea d-sale, nu sunt de domeniul *Monitorului*.

« După cât știu, zice d-sa, *Monitorul* Statului e destinat « la publicarea actelor oficiale și altor acte, cari sunt de « natură a lumina țara asupra osebitelor ramuri de admi- « nistrațiune, de finanțe, de statistică și alte asemenea ma- « terii. Véz însă că se trec acum defăimări din partea unor « cetățeni în contra unor deputați. <sup>1)</sup> Eū știam că asemenea « atacuri se fac numai in jurnalele particulare, cari pot intra « în polemică, și nici de cum într'o foaie oficială a Statului. « Am văzut in *Monitor* o adresă a unor cetățeni din Pitești, « în care se zice despre cuvintele mele din Cameră că sunt « neadeverate. Înțeleg să fi făcut Ministeriul o anchetă și « să publice rezultatul ei; dar or care cetățean, care ar voi « să defaime pe un deputat, să treacă defăimările sale in *Mo- « nitor*, mi se pare că nu este încă de competența *Monito- « rului* nici de demnitatea Guvernului.»

**Barbu Katargiu**, *Președintele Consiliului*. D-nu Ioan Brătianu mi-a făcut o interpelare alaltă-ier și oarecări întrebări, zicând că a greșit Guvernul trecând în *Monitor* o petițiune a mai multor alegători din toate colegiile din Pitești, prin care se plâng contra ziselor d-lui din Adunare. Nu știu pînă unde este greșit un Guvern, dacă se bucură și el de libertatea presei, nu ca să ocărăscă, nu ca să dojenească, nu ca să pîrască pe cine-va, ci ca să priimească plângerile unor oameni nu particulari, ci cari aū oare cari pozițiuni oficiale prin partea ce ieaū la formarea Camerii.

1) Trei-zeci și șase de alegători din județul Argeș protestaseră printr'o telegramă către Ministrul Justiției in contra celor zise de d-nu I. Brătianu in Cameră asupra formării listelor electorale. Această telegramă se află publicată in *Monitorul* de la 12 Februarie 1862.

Dacă am vorbi de legi de presă, asemenea legi nu sunt trebuincioase pentru a înfrâna pe Guvern, ci pe acea presă, de care d-voastră cei ce ați venit de dincolo de Milcov v'ați speriat, iar nu presa Guvernului, care publică apărarea unor cetățeni. Dacă cei ce au scris contra ziselor d-lui Brătianu în *Monitor* au greșit, calomniază, sunt tribunale, unde d. Brătianu își poate cere satisfacerea. În presa particulară s'au văzut persoane oficiale, cari publică lucruri ce nu se scriau de cât în timpurile cele mai năprasnice ale Franciei și pe cari Franca ar fi voit chiar cu sânge să le șteargă din paginile istoriei. Guvernul nu publică asemenea adrese făcându-se solidar de dinsele, ci pentru că se crede îndatorat a da publicului asemenea plângeri ce i se trimit. Dacă ele sunt adevărate sau nu, aceasta o vor dovedi comisiunile de anchetă ce va trimite Guvernul în județe, și, pînă când se va înființa Curtea de Casațiune, cei ce se cred atacați să reclame dinaintea tribunalelor.

D-nu **I. Brătianu**. Nu e vorba de o petițiune, ci dacă un deputat a spus un adevăr sau un neadevăr; e vorba mai mult și de cât de onoarea unui deputat, e vorba de onoarea și demnitatea întregii Camere, căci Camera întreagă se simte ofensată, când se taxează de neadevăruri cuvintele pronunțate la tribuna ei, și aceasta de către o foaie care este organul oficial al Guvernului.....

**Barbu Katargiu.** Domnilor! Ați auzit ce s'a zis. Din teoria aceasta trag o singură concluziune. D-nu Brătianu zice că un deputat poate veni, acoperit de inviolabilitatea sa, să defaimă pe oamenii Guvernului, pe alegătorii aceia, în virtutea cărora ne aflăm aici, și că ei n'aū nici un drept de a se apăra, de a spune publicului că acele defaimă erau neadevărate. *Monitorul*, publicând acea plângere, a făcut un serviciu d-lui Brătianu, înlesnindu'î ocasiunea de a trage la tribunale pe cei subscriși, spre a se dovedi adevărul.

D-sa a vorbit de listele electorale, de ilegale neînscriseri și alte asemenea lucruri, pe cari le auzim neîncetat de trei ani de zile. D-sa a vorbit de anarhie și despotism, de perturbație. D-lor, anarhia și despotismul nu sunt în publicarea în *Monitor* a plângerilor unor cetățeni, ci în cuvintele ce se rostesc că atâta emfază în Adunare. Ce! Un deputat are voie de a ataca, și d-v. nu suferiți nici măcar ca Guvernul să lase în *Monitor* pe atacați să se bucure de libertatea presei, spre a se apăra? Libertatea, pentru care s'a strigat atât, trebuie să fie în faptă, nu pe buze.

Noi am declarat aici că vom orindui a se face cercetări riguroase în privința formării listelor electorale, că vom da judecății pe toți acei funcționari, cari se vor descoperi a fi comis abuzuri,

călcând legea și căderile ei. Atunci când aceste cercetări ne vor da rezultatul lor, vom putea cunoaște cine a vorbit adevărul și cine neadevăr. Până atunci crez pe toată lumea și nu crez pe nimeni.

D-nu **I. Brătianu**... Nimeni n'a contestat Guvernului dreptul de a și apăra actele și politica sa prin *Monitor*. Eu am susținut numai că *Monitorul* nu se poate face organul patimilor și luptelor particularilor..... D-nu Președinte al Consiliului a zis că este liber or cine a se adresa la tribunal. Dar pentru ce? Pentru o publicare făcută în *Monitor* în partea oficială? Va să zică dar să reclam în contra Guvernului la tribunalele Guvernului. Știți, domnilor, că n'avem o magistratură independentă, o magistratură inamovibilă. Noi ne plângem tocmai contra acelor tribunale, și să mergem în judecată iar înaintea lor, și în contra Guvernului? Gândiți-vă, domnilor, că poate să nu fiți tot-d'a-una reprezentanți ai opiniunilor acelor persoane, cari vor fi la Guvern; gândiți-vă că poate să nu aveți tot-d'a-una majoritatea în Cameră, și că lăsați printr'aceasta un antecedent, care va fi fatal pentru d-v. și țara întreagă, căci, dacă Guvernul poate să lovească pe deputați prin *Monitor* în opiniunile lor, atunci nu mai există Cameră, regimul parlamentar e în pericol, nu mai e libertate, nu mai e nici chiar moralitate.

**Barbu Katargiu**. Auz vorba de dare în judecată a Ministeriului. Ei bine, dați-l în judecată (*intreruperi sgomotoase*). Dați-mi voie să 'mi deslușesc cuvintele. S'a zis că n'aveți încredere în Guvern, că n'avem legi, n'avem mijloace de a merge în judecată. Va să zică, într'alte vorbe, că nimeni nu se poate apăra astă-zî.

Știți, domnilor, că chiar redactorii jurnalelor particulare, îndată ce un articol e subscris, își spală mâinile de or-ce răspundere, și ceea ce pot face redactorii particulari să nu o poată face jurnalul oficial? Am isprăvit cuvântul de adinea-uri zicând: crez pe toată lumea și nu crez pe nimeni. *Monitorul* nu e pentru luptele de partid, căci el nu cunoaște partide. Sunt alegători din toate colegiile județului Argeș, cari vin și zic Guvernului că ceea ce s'a spus aci nu este exact. Ce zice Guvernul? Ascultă țara! Ascultă, d-le Brătien, ce zic acești oameni. Ce trebuie să facă Guvernul? Să tacă și să lase sub acuzare pe acești oameni, cari fac parte din corpurile de unde derivă puterea noastră, cari își au și ei locul în lucrările oficiale chiar aci, în Cameră, unde este publicitatea cea mai înaltă? Dar ni se va zice că nu sunt alegători, că sunt înscriși pe nedrept? Nu, domnilor; ei sunt alegători, pe cât timp figurează pe liste, și nu vor înceta de cât numai atunci când, după ce se vor orindui anchete, se vor dovedi că, în adevăr, s'au comis abuzuri de către administrațiunii și tribunale, culpabili se vor da judecății, iar cei rău înscriși se vor șterge. Până atunci însă ei nu încetează de a compune corpul electoral al țării, și Guver-

nul îi va apăra atât pe aceştia ca cetăţeni, cât şi pe cei d'antăiu ca funcţionari.

Guvernul n'a venit şi nici nu vine să desminţă pe nimeni că a zis cutare lucru, care nu e adevărat. Guvernul nu zice că n'a publicat petiţia. A publicat'o, dar iscălită, şi dacă petiţia e iscălită, este sub răspunderea acelor care au iscălit'o. Aşa dar nici o altă întrebare nu avea loc, de cât dacă acele iscălituri sunt adevărate, şi îndrăznească cine-va să zică că nu sunt!

D. Cogălniceanu ştie câtă consideraţie am pentru persoana d-sale; însă dea 'mă voi a'î spune că atât propunerea ce a făcut, cât şi înfrînţea cu care a apărat'o, nu-'şi avea loc. Trebuie *Monitorul* să tacă de câte ori vine şipetul acelor şi reclamă sub iscălitura şi răspunderea lor? Trebuie să refuzăm o părţică de publicitate pentru apărarea unor cetăţeni, cari compun colegiile electorale ale unui întreg judeţ? Socoţesc că nu; şi o vom face de câte ori vor veni asemenea cazuri. Dacă d-v. credeţi alt-fel, ei bine, cereţi să vie un alt Ministeriu, căci poate socotiţi că noi suntem aici pe florii de trandafir.

Se citeşte un amendament al Principelui Gr. M. Sturza, prin care se cere trecerea simplă la ordinea zilei.

**Barbu Katargiu.** Nu vii să apăr pe Ministeriu, căci nu mai are trebuinţă; ci să respunz d-lui Bo-

zianu. Îi mulțumesc de moderațiunea cu care a apêrat propunerea. D-sa a zis însă că dorește să nu se mai facă greșala ce s'a făcut acum în *Monitor*. Aceasta nu s'a făcut nici cu precugetare, dar nici fără știința Ministeriului. Guvernul a socotit că nici o lege nu-'l oprește de a publica asemenea petițiunii în *Monitor*. El nu se poate supune de cât legii sancționate și promulgate. Faceți dar legi că se restringeți pe *Monitor*, iar nu propunerii.

În cazurii mari, talmăcirea legilor în ființă, puse în lucrare de ani întregi, se face ast-fel că Ministeriul vine a cere o deslușire de la Cameră, și deslușirea dată de Cameră se pune în lucrare de către Ministeriū. Aū fost însă exemple când voturile cerute Camerii de însu-'și Ministeriul aū fost lăsate în părăsire de acela-'și Ministeriū, care le solicitase. Această pildă s'a dat de alții, nu de noi. Vreți să puneți pe Ministeriū în pozițiune de a nu ținea în seamă propunerea d-voastră? N'este lege, care să oprească pe *Monitor* de a publica asemenea reclamări. Numai când vor purta iscăliturile Miniștrilor, numai atunci sunt ei răspunzători; dar când este ceva scris de alții, aceia numai răspund. Faceți legii să restringeți *Monitorul*. Până atunci se bucură și el de libertatea celor-l-alte ziare. Ministeriul voe-

ște ca ce se rostește în Cameră să fie sfînt; de aceea cere legi.

**Barbu Katargiu**, *Ministrul de interne*, dă citire unui Mesagiu, prin care se trimite două proiecte de lege și a nume unul relativ la cererea unui credit de 400 mii de lei pentru plata dobânzii la împrumuturile provizorii, ce Tezaurul va face în cursul anului 1862, iar cel de al doilea pentru așezarea unui serviciu de dobânzi la datoria flotantă.

### Ședința de la 21 Februarie 1862.

(*Supliment la Monitor No. 47.*)

Două sute de țeranî, voind să vie ca să salute pe Domn și pe deputați cu ocaziunea zilei de la 24 Ianuarie 1861, zi în care se proclamă Unirea definitivă a Principatelor, au fost opriți de Guvern. Un subrefect (Notara) a fost bătut și greu rănit. Miniștrii au fost huiduiți de țeranî.

**D. I. Brătianu.** Dă citire următoarei interpelări :

*Monitorul oficial* a vestit sugrumarea unei încercări de resculare din partea țeranilor pentru 24 Ianuarie. De atunci sute de țeranî staū inchiși la Văcărești. Arestări și violări de domiciliu afară din lege se execută într'un mod foarte larg : țeranii, atât la Văcărești cât și pe la sate, sunt maltractați, persecutați și chinuiți, ca în timpul invasiunilor turcești și muscălești.

Întreb dar pe dd. Miniștri din întru și al justiției, căci credem că cercetarea va fi avut timp a se face în curs de o lună de zile, dacă a fost resculare politică? Și în caz de afirmare, de ce capiî acestei resculari, care, după ziarul d. Brăiloiu, ar fi chiar pe băncile Adunării, sunt nebântuiți, când victimele lor sunt tractate ca în timpul inquisițiunii?

**Barbu Katargiu**, *Președintele Consiliului*. Răspund



îndată. Știți, domnilor, în ce împrejurări am venit noi la Ministeriū. Știți că or ce om care 'și iubeste, nu familia, nu pe sine, ci țara sa, se cutremură de consecințele fatale ce putea avea acea mișcare, asupra căreia suntem interpelați. Nimeni nu cunoaștea, nu putea prevedea rezultatele ei, și era o îngrijire generală. Guvernul nu a făcut alt de cât ceea ce se face în țările cele mai civilizate. Guvernul cu înțelepciune a innăbușit mișcarea. S'aū prins oamenii cu armele în mână, oameni, cari aū îndrăsnit să bată, să împungă și să injunghie pe funcționarii publici, pe sub-prefecți și pe procurori, ba chiar și pe un strein, care le a intrat în mână; aū făcut omoruri, căci sluga procurorului a și murit; oameni, cari aū jefuit, aū spart case și aū luat arme, aū spart cutiile satelor și aū luat bani; în fine oameni, cari aū făcut fapte de acelea, cari nu s'aū văzut de cât la națiunile cele mai barbare, la Vandali.

Pe acești oameni, domnilor, Guvernul i-a prins și i-a arestat.

Ni se zice acum că sunt tractați ca în timpii inquisițiunii. Nu, domnilor; nu sunt în chinuri, ci în cercetarea justiției. Procurorii sunt neconținut acolo, spre a 'și împlini datoriile ce legea prescrie. Cei prinși sunt în număr de 200. A-

cestora trebuie să li se facă cercetare, să se păzească procedura, și știți ce va să zică o procedură criminală: cei inocenți să nu se chinuiască, dar culpabili să fie dovediți, dați justiției și pedepsiți. Ni se zice că în închisoare sunt chinuiți. Dar să vedem cari sunt chinurile? Stați în mănăstirea Văcărești, au cinci camere pentru dinșii, mănâncă hrana militarilor, sunt scoși în toate zilele să facă mișcare și să iea aer. Poate ca aceasta este singura tractare inquisitorială ce li se face, fiind-că sunt scoși cu sila la aer, ca să nu se îmbolnăvească. A fost însu-și directorul Ministeriului Justiției acolo, și, la întrebarea ce le a făcut dacă au hrană și locuințe bune, au răspuns cu toții că sunt foarte mulțumiți, pentru care s'a incheiat jurnal. Ni se zice că ziarile vorbesc că urzitorii acelei mișcări ar fi stând pe băncile Adunării, fie de jos fie de sus. Cât pentru Guvern, el 'și-a făcut datoria. A fost o răscoală, domnilor, care amenința, nu pe unii din noi, ci liniștea și viitorul acestei țeri, o răscoală, care ar fi putut da țerii o lovitură ce ar fi cufundat'o în prăpastia nenorocirilor, din care nici strănepoții noștri n'ar fi putut'o scoate.

Socotesc dar că Guvernul, care a innăbușit o asemenea încercare a făcut tot ce trebuie să facă

un Guvern înțelept, și dacă d-voastră nu veți încuviința urmarea acestui Ministeriū.....

(Mai multe voci : *prea bine! prea bine!*)

Sgomot în Adunare cu semne de aprobare ; mai mulți cer ordinea zilei.

Adunarea încuviințează.

### Ședința de la 26 Februarie 1862

(*Supliment la Monitor* No. 48, 49, 50 și 51.)

Asupra acordării unui credit de 400.000 lei vechi, cerut de Ministeriū pentru plata dobânzilor ce Vistieria va fi nevoită a face în cursul anului 1862, d. Ioan Brătianu relevând cuvintele din sesiunea precedentă ale lui B. Katargiu că țara ar fi falită, acesta din urmă cere cuvântul.

**Barbu Katargiu**, *Președintele Consiliului*. Văz, domnilor, că se face o confuziune, amestecându-se în cererea ce vă facem azi cestiunea cheltuielilor trecute, a bilanțului, a socotelilor și a altele asemenea observări ale d-lui Brătianu, cari mă fac a lua cuvântul, spre a arăta ce cerem noi prin acest proiect de lege și pentru ce cerem. Să vedem mai întâi ce a găsit Ministeriul, când a venit la putere, pentru ca să facă astăzi această cerere? Ministeriul a văzut că Statul se afla în acea pozițiune nenorocită de a cădea sub acea în povărătoare vorbă de falit, care vorbă se poate aplica atunci când cine-va, fie Statul

fie un particular, nu poate răspunde la timp îndatoririle ce a contractat, chiar dacă în urmă s'ar dovedi că activul este mai mare de cât pasivul.

Prin urmare, chiar în cazul când Tezaurul nostru avea creanțe mult mai mari de cât datorii, tot i se putea aplica acest cuvânt, dacă o dată nu era în stare a face onoare angajamentelor sale, dacă nu putea răspunde cele mai neapărate cheltuieli zilnice, și știți, domnilor, ce sunt aceste cheltuieli zilnice? E hrana soldaților în cazarme, sunt medicamentele bolnavilor în spitale, e întreținerea copiilor în școli.

Venind la Guvern și găsind această stare de lucruri, văzând că sunt 20 de milioane neincasate din cauza nepunerii în lucrare a unei legi, care s'a aplicat în timp de 20 ani, scutindu-ne de atâtea dificultăți ce întâmpinăm azi; găsind Tezaurul încărcat cu o datorie, pentru care Ministeriul actual nu e responsabil precum și nici cel precedent, căci și el a găsit'o; apoi, prin aplicarea aceleia-și buget în timp de două ani d'a rindul, găsind și cheltuieli noi neprevăzute în buget —, găsind noi toate acestea, domnilor, trebuie să trecem prin acele Furci Caudine de a com-promite în fața Europei starea financiară a țării noastre? Căci, domnilor, cele patru milioane nu

mai sunt astăzi în țară, sunt la Rotschild și alți banchieri. Și oare astăzi, când suntem într'o epocă de organizare, când avem atâtea îmbunătățiri de făcut, când avem totul de creat, nu este trebuință ca Statul nostru să aibă un credit în ochii Europei? Dar ce considerație ar mai avea țara, care ar mai fi creditul Statului, când nici măcar aceste biete patru milioane nu le ar putea plăti?

Ce vine astăzi a cere Guvernul?

Ceea ce au toate Statele din Europa, ceea ce are fie-care om, adică acea dispozițiune de a putea lua de la un banchier o sumă, cu care să-și poată întempera la moment plățile, ce ar avea a răspunde.

Apoi mai văz că unii se îngrijesc oarecum de cuvântul de datorie flotantă. Recomand pentru explicarea acestui cuvânt dicționarul lui Garnier Pagès, și veți vedea că, pe lângă alte înțelesuri, cel principal, care se dă acestui cuvânt este: „datoriile ce se ieau spre acoperirea cheltuielilor curente, și cari se plătesc în cursul aceluia-și an.“ S'a mai zis că se împovărează Statul cu atâtea împrumuturi. Nu, domnilor; curând o să vă cerem legea de execuțiune, pentru că avem 20 de milioane de incasat încă, numai din cauză că legea de execuțiune de pînă acum nu mai e azi aplicabilă.

Și apoi, domnilor, în fața unei pozițiuni ca aceea a Tezaurului nostru, de a nu putea urni nici cheltuielile zilnice, dacă noi am fi prelungit starea aceasta de lucruri și nu am fi venit să cerem ajutorul d-voastră, oare nu ne ați fi acuzat de o mare neîngrijire? Dacă nu am fi venit a vă propune o asemenea măsură, nu ne ați fi întrebat de ce nu v'am cerut un credit, de ce nu am cerut un împrumut? Vedeți dar, domnilor, că noi nu cerem alt de cât ceea ce mai în urmă ne ați fi zis d-voastră. Nu cerem un împrumut, prin care să punem pe fisc în pozițiunea aceea de a nu putea plăti nici o dată, ci cerem numai un credit de a putea la necesitate găsi cu ușurință oameni, cari se poată înlesni cheltuielile urgente ale Statului, acel credit ce îl are fie care particular. Știți, domnilor, ce vâlvă mare s'a făcut în toată Europa, ce renume a dobândit creditul nostru, atunci când au ars Bucureștii, și când, cu toată această catastrofă, plățile s'au răspuns de către toți cu cea mai exactă punctualitate. Ei bine, tot o asemenea vâlvă, dar într'un sens cu totul contrariu, într'un sens cu totul desavantajos creditului nostru, se va răspândi și astăzi, când Statul nu va fi în stare a 'și păzi îndatoririle contractate, nu va fi în putință de a răspunde nici cheltuielile de zi, acele cheltuieli, domnilor,

cari privesc la întreținerea soldaților, la căutarea bolnavilor și altele asemenea.

Ni s'a mai zis că Ministeriului Goleșcu i s'a cerut în 6 zile bilanțul de starea finanțiară. Știți însă, domnilor, în ce pozițiune era acel Ministeriu, și în ce pozițiune se află cel de astăzi. Ministeriul trecut a voit se vă presinte bilanțul Principatelor Unite, dar Principatele nu erau încă unite. Guvernul de astăzi însă trebuie să vă dea bilanțul României, și acest bilanț nu se face în câte-va zile, nici chiar într'o lună; căci socotiți, domnilor, și minutele de cari putem dispune și veți vedea că nici timpul material nu ne a putut permite a vă presenta încă o asemenea lucrare, mai ales când cancelariile Moldovii sunt încă acolo, și, cu toate că am făcut chibzuire de a aduce câte unul toate Ministeriile aici, totu'și aceasta nu o putem face așa repede, ci cu o de aproape îngrijire, spre a nu compromite interesele acelei părți a țării, a nu aduce o mai mare desordine în lucruri și a face pe Moldova să strige că Unirea pentru dinsa a fost o prăpastie.

Vedeți dar, domnilor, dacă, în aceste condițiuni, puteam noi pregăti în scurtul timp, de când suntem la Guvern, acel bilanț general al României, de care ni s'a vorbit. Dacă, pe când mă

aflam pe acele bance de deputat, am cerut Ministeriului Golescu a ne da o expunere de starea finanțelor, cererea noastră de atunci era cu totul la locul ei, căci situațiunea aceluî Ministeriū era cu totul osebită de aceea a Ministeriului actual. Comparațiunea dar a fost nedreaptă, ca și cererea ce ni s'a făcut, și, zicēnd aceste cuvinte, nu le adresez majorității, ci unui deputat <sup>1)</sup>, căruia trebuia să 'i răspunz.

**C. Steriade** întreabă pe Ministrul de finanțe cu ce fonduri va putea să plătească aceste împrumuturi? Cu cei 400 000 lei ce-i cere? Cu aceștia abia va putea plăti dobânda celor 4 milioane împrumutate. Și apoi ei au cu totul altă destinațiune, anume aceea de a plăti dobânda datoriei flotante, ce se poate face în cursul anului 1862 și care trebuie acuitată în cursul aceluia-și an. Cu cele 21 milioane din rămășițe? Dar Guvernul nu are o asemenea autorizație din partea Camerii.

**Barbu Katargiu**, *Președintele Consiliului*. De și vēz că discușiunea se urmează tot asupra cestiunii generale, care este închisă, totu-și răspund, pentru că nu voiū să las pe nimeni fără răspuns. Recunosc că din punctul de vedere al manipulațiunii pecuniare, d-nu Steriade are dreptate; dar d-luī face o confușiune. Ministeriul, de și v'a vorbit în expunerea sa de motive de datoria ce are fiscul de aici, de cea adusă ca zestre din Moldova,

1) D-nu I. Brătianu.



totu-și n'a înțeles că, cu suma ce vă cere, are să acopere acele datorii; ci această sumă are să serve ca să preîntâmpine plățile zilnice, să câștige credit în țară, ca, or când va ridica glasul să ceară un împrumut, să'l poată găsi; căci pentru datoriile contractate mai 'naintese află fonduri, dar acelea intră în cercul bugetelor. Datoria ce s'a format acum e indirectă; ea s'a format prin transmiterea bonurilor, cari negreșit că au trecut și în țări streine. De aceea venim să cerem acești 400,000 lei, ca să putem avea credit în piață și să putem face plățile la timp. Noi n'am venit azi să cerem un împrumut pentru plata datoriei de 8 milioane și alte datorii ce mai sunt, pentru că ne ar fi fost imposibil. Camera s'ar fi spăimântat, și noi nu suntem încă în stare să'i prezentăm azi un tablou lămurit de starea finanțelor. Vă rog dar să venim la cestiune. Noi vă cerem 400,000 lei, pe cari 'i vom întrebuința ca dobândi la împrumuturi parțiale mai mari sau mai mici, cu cari să putem preîntâmpina plățile zilnice. Noi nu știm, și prin urmare nu vă putem spune, ce se află în socotelele Statului, căci nu sunt cercetate de zece ani, și dacă ar fi să vă spun cum sta, o să vă înspăimântați. D-nu Ministru de Control 'mă-a spus că numai în Țara Românească sunt resturi de

70 mil. Vă rog dar, nu măi încurcați lucrurile și vă țineți numai la cererea Guvernului, care nu e alta de cât suma de 400,000 lei, destinată pentru cheltuielile curente, plăți pe dobânzi, scadențe, etc. etc.

D-nu **I. Brătianu** cere să i se arate adevărata situație a finanțelor, pentru că Ministeriul a declarat în Decembre că finanțele sunt în foarte bună stare, că poate răspunde toate plățile. D-sa nu'și poate explica cum starea finanțelor s'a schimbat așa de repede și, din Decembre pînă acum, a ajuns într'o stare așa de proastă, în cât Ministeriul să fie nevoit a cere un nou credit.

**Ministrul Justiției** arată ca Ministeriul nu cere facultatea de a se împrumuta, ci dorește să i se recunoască o cifră neprevăzută în budget, adică suma ce are a se plăti în dobânzi pentru cazul când s'ar face împrumuturi; căci de unde ar putea Ministeriul să ia o sumă ce nu e prevăzută în budget? Sumele venitului intră regulat în casă și Ministeriul va fi silit pentru cheltuieli zăinice să ia cu împrumut de la banchieri, ca să-și facă plățile.

Suma împrumutată se va răspunde din venitul ce va intra negreșit în casă; dar pentru suma trebuincioasă la dobânzi, aceasta nu se poate lua de nică-ierî, de nu va fi prevăzută în budget. Pentru aceasta Ministeriul trebuie să aibă un credit, și această facultate o cere prin proiectul de față, iar nu facultatea de a se împrumuta.

**Barbu Katargiu**, *Președintele Consiliului*. După cele zise de d. Ministru al Justiției, am puține de adăugat. D-nu Brătianu ne vorbi de bilanțuri, pentru ca să vază de se poate acorda acest credit. Ei bine, să zicem că v'am dat bilanțul. Din acest

bilanț să presupunem că ați văzut că Vistieria are un escedent, să zicem de zece milioane ; și cu toate acestea are trebuință, este înprejurarea pentru un moment, că trebuie a se împrumuta ; sau, din contră, Casa Statului are un deficit de 10 milioane și se vede în nevoie a mai contracta un împrumut. Aceasta s'a văzut că se face în toate părțile și în Statele cele mai civilizate. M'am explicat destul de bine ; am vorbit românește. Dacă nu m'am explicat, crez că trebuie să învăț altă limbă, fiind că cu aceasta nu pot mai bine.

Principele **Gr. M. Sturza** citește raportul Comisiunii însărcinate cu examinarea proiectului de lege pentru înființarea unui Comitet legislativ provizoriu.

D-nu **M. Cogălniceanu** vorbește în contra acestui proiect de lege, pentru că, pe de o parte, Ministeriul nu voește să vie cu proiecte de legi definitive, iar pe de alta, pentru că, prin acest proiect, se ridică Adunării or ce drept de inițiativă în facerea legilor.

**Barbu Katargiu.** Aș fi înțeles toată argumentația d-lui Cogălniceanu, când ar fi fost vorba de a tracta astăzi definitiv cestiunea inițiativei ; dar astăzi deie-mi voie d. Cogălniceanu a zice că toată vorbirea aceasta este deșartă. D-sa ne a vorbit că n'ar mai voi să vază nimic provizoriu. Domnilor, este foarte ușor a zice, dar foarte anevoie a face ce zice d. Cogălniceanu. Suntem aci după Con-

vențiune, da or ba ? Este ea legea noastră fundamentală or nu ? Ce a făcut Convențiunea ? Convențiunea a zis că pentru legile comune, atunci când amândouă Principatele formaū două State deosebite, să-și trimită fie-care din ele delegați la Comisiunea Centrală, pentru ca să facă aceste legi comune, remânend Ministeriului numai dreptul de a infățișa legile speciale. Legătura nu era așa de strinsă între țeri atunci ca acum, de când Comisiunea Centrală s'a desflințat. D-nu Cogălniceanu zice că acum a intrat fie-care în drepturile sale. Și eū zic tot ca d-lui; însă în drepturile sale, așa după cum erau marginile prescrise de Convențiune; însă în drepturile sale în principiu, iar nu în formă, căci aceasta nu era prevăzută de lege. E vorba dar astă-zī se vedem forma, cu care trebuie să începem aceste lucrări.

Știți prea bine că Indienii, în mitologia lor, ziceau că lumea e în spinarea unui elefant, și elefantul pe o broască țestoasă. Dar sub broasca țestoasă ce este ? Aceasta e cestiunea : cine era să facă proiectul pentru regularea formelor inițiativei ? Noi singuri ? Vedeți că suntem destul de modești spre a nu o face singuri, și venim să întindem mâna Camerii, spre a lucra împreună. Camera singură ? Atunci zicem : nu, pentru că dreptul acesta ea nu l'a avut pînă acum, și toc-

mai pentru ca să regulăm aceasta, vă facem propunerea de față. Dar să presupunem, pentru un minut, că am primi această sarcină. Ce se întemplă atunci? Două lucruri. Ântaiu ne am da drepturi ce nu ar fi bine definite și nu am ști în ce limite să le exercităm. Al doilea am ridica un drept firesc al Camerii, pe care nu avem dreptul să 'l ridicăm, acela de a veni ca să conlucreze cu noi tocmai asupra acestei baze parlamentare.

Vedeți dar, d-lor, că ceea ce am făcut, era tot ce omeneste puteam face, spre a se hotări definitiv pe urmă căderile și modurile de a exercita fie-care dreptul de inițiativă.

Acum, vă întreb, dacă am lăsa modestia aceasta la o parte —, modestie, care e o modestie politică, și-și are consecințele ei, —și am face noi numai de cât o lege definitivă de înființarea acestei inițiative, nu s'ar pune oare, cu înființarea acestei legi, Camera în neputință de a lucra, alte legi de reorganizare? Oare ce s'ar face acea Moldovă care geme în starea în care se afla astăzi, de care sufer toți cei ce sunt acolo și de care noi avem grije și nu ne putem odihni nici ziua nici noaptea, ca să'i dăm și ei o bază, baza aceea pe care așezând'o să legăm pentru tot-d'a-una această Unire, care se cleatină? Vedeți dar, d-lor, că, de se va respinge acest Comitet, e o pră-

pastie pentru Țara Românească, pentru Unire și pentru Moldova mai cu seamă. Acest Comitet va face legile organice, fără cari este peste putință să guverneze cine-va; el poate schimba chiar legea electorală. Oare în mijlocul mării, când furtuna suflă, când corabia iea apă, își petrece cine-va timpul cu lucruri de a doua mână, sau se ocupă de a astupa locul pe unde intră apa, care amenință naufragiū? Cestiunea inițiativei este de a doua mână; cestiunea principală e să scăpăm corabia să nu se innece. Dacă vom isbuti să facem aceste legi, ca să putem scăpa corabia, atunci inchidem cu demnitate sesiunea; iar dacă nu vom face aceasta, atunci aruncăm în abis pozițiunea noastră politică și mai cu seamă pe aceea a Moldovii!

D-nu **M. Cogălniceanu** combate din nou proiectul, pentru-că d-sa nu voește ca un drept fundamental să se explice printr'o interpretare. D-sa cere legi definitive, cere să nu se discute numai forma, ci și fondul. Oratorul întrebă dacă Adunarea are sau nu dreptul de inițiativă și provoacă pe Guvern să-și spună părerea sa asupra acestui punct. Dacă Guvernul îi recunoaște acest drept, atunci să vie cu un proiect de lege definitiv, ca să arate cum să se exercite inițiativa. D-sa zice că înființarea Comitetului provizoriu nu va putea ușura durerile Moldovii. Durerile Moldovii consistă de o cam dată nu în reorganizare, ci în administrație bună. Oratorul termină cu vorbele: «Să ni se dea Unirea, să ni se dea titlul ce ni se refuză de *România!*»

(Aplause sgomotoase)

**Barbu Katargiu.** Domnule Președinte, mă simț dator să atrag luarea aminte a biuroului că domniile deputați sunt în drept de a aproba sau desaproba într'un chip oare care; dar tribuna, și mai virtuos funcționarii Camerii, nu se bucură de aceasta prerogativă.

D-nu **I. Brătianu.** N'au aplaudat domniile funcționari, ci noi aici.

**Barbu Katargiu.** Am auzit aici bătând din picioare!

D-nu **I. Brătianu.** No! am bătut!

D-nu **I. Brătianu.** «Onor. d. Katargiu ne a adus o pildă «din cosmogonia indiană și ne a zis că nu știe pe ce stă «acea broască țestoasă. Pentru mine nu e nici o îndoială: «broasca stă pe autoritatea noastră, pe suveranitatea națională, pe care o reprezentăm noi aici.» D-sa zice că cestiunea dreptului de inițiativă trebuia pusă încă din primele zile ale întrunirii Parlamentului român. Trebuia chiar de atunci să se numească o Comisiune, care, împreună cu Guvernul, să elaboreze un proiect, care să reguleze această inițiativă prin crearea unui corp, care să ia locul Comisiunii Centrale și a căruia misiune să fi fost de a regula definitiv exercițiul dreptului de inițiativă. D-sa declară că, pe cât timp Comitetul cerut de Guvern nu are numai această misiune, ci pregătirea tuturilor legilor, și prin urmare ridică o parte din inițiativa Camerii sau a unei părți din Cameră, până atunci d-sa va vota contra. Oratorul încheie în acești termeni: «Comitetul va fi numit de majoritatea Camerii, Ministeriul fiind, după obiceiurile constituționale, iarăși din majoritate. Prin relațiunile sale cu majoritatea, Comitetul va ști foarte bine dispozițiunile ei, și, când se va face

o lege, va fi de ajuns să consulte majoritatea la redactarea proiectelor și pe urmă, când va veni în Cameră, să strige: «*la vot! la vot!*» să închiză discușiunea și să voteze.

**Barbu Katargiu**, *Președintele Consiliului*. Voiu răspunde și d-lui Cogălniceanu în puține cuvinte, și d-lui Brătianu în mai multe.

D. Cogălniceanu a zis că, cu prilejul împrumutului de 400,000 lei, am vorbit de suferințele Moldovii și că Moldova nu are alte suferințe de cât administrația, că n'are trebuință de organizare...

D-nu I. Brătianu (întrerupând). De o cam dată.....

**Barbu Katargiu** (*urmând*)... „*de o cam dată*“ acela s'ar prelungi mult timp, și iată-ne tot cu proviziul, pe care 'l combate d. Cogălniceanu. Aș dori ca d. Cogălniceanu să vie să asiste numai două zile la Ministeriū, ca să vază cari sunt suferințele Moldovii, să vază că sunt cestiuni de lege cu totul deosebite de ale noastre, să vază că suntem siliți să ținem acolo alt Guvern, un directoriat căruia, dacă 'am da o latitudine mai întinsă, d-nu Cogălniceanu ar fi cel ce ar striga mai tare. D-lui a fost cel d'ântăiū care a cerut un singur Guvern; dar, după organizația de azi, toate lucrările se concentrează în mâna a 7 oameni, cari trebuie să dea deslușiri în toate părțile pentru cel mai mic lucru, pentru lucruri cari în toate păr-



țile se desleagă de către capiî de secțiunii Vedețî dar cât de numeroase și împovărate sunt lucrările noastre, vedețî cât de prețioase ne sunt minutele în fața atâtor nevoi, și permiteți-mi a mai repeți tot acea figură : corabia iea apă de pretutindenî, și noi să ne ocupăm de cestiuni secundare, de pozițiunea mateloților, când ar trebui să căutăm a ajunge cât mai de grab la portul nostru, adică să facem Unirea, care încă nu e desăvirșită și care, din potrivă, se cleatină ?

Acum mă întorc la d. Brătianu, fiind că d-lui a zis două cuvinte foarte mari : a zis că baza este suveranitatea națională. Da, în adevăr, însă după formă și lege, căci alt-fel n'am mai fi numai noi aci, ci am intinde acea suveranitate la toți oamenii după ulițe. Pînă acum, domnilor, nu v'a regulat nimeni cum să exercitați acea suveranitate națională ; v'a regulat numai cum să stați aci. A vorbit apoi de majoritate și minoritate, și a zis că ceea ce face majoritatea nu este bun. Eū unul, vë mărturisesc, n'am auzit pînă acum ridicându-se asemenea cestiune în viața mea parlamentară, de și am asistat la discușiunile parlamentelor din toate Statele constituționale. D-lui zice că majoritatea numește Guvernul, majoritatea compune Comitetul, majoritatea face legile, adică, răsturnând cestiunea, ceea ce face majoritatea

nu este bine, si trebuie să fie lege ceea ce face minoritatea. Faceți dar o asemenea lege; schimbați regulamentul. D-lor, o dată că este majoritatea acolo, acolo este suveranitatea poporului, acolo este puterea națională. Nu eșim de aci: or sunt legi fundamentale, cari ne hotărăsc căderile și în puterea cărora stăm acilea, sau nu ne mai înțelegem bazele sistemului nostru social.

D-nu **I. Brătianu** propune următorul amendament:

« Un Comitet provizoriu este instituit, cu însărcinarea de a elabora împreună cu Guvernul proiectul de lege provisor la determinarea dreptului de inițiativă în facerea legilor. »

Subscriși: *I. Brătianu, C. T. Grigorescu, A. Petrescu, N. Golescu, Gr. Iorgulescu, C. Budișteanu, Gr. Arghiro-polu, Gr. Miculescu, D. Brătianu.*

**Barbu Katargiu**, *Președintele Consiliului.* În urma celor ce s'aũ dezvoltat aci în Cameră, nu mă mai așteptam la această propunere. D-nu Brătianu propune ca acest Comitet să elaboreze numai legea de inițiativă; d-lui zice că vorba de a se com-promite Unirea nu'și are loc, că Români sunt învățați a suferi. V'am spus de ce nu poate acest Comitet a se ocupa numai cu legea inițiativei, pentru că dinsa poate trage cu sine desființarea acestei Camere, poate scădea or adăoga atribu-țiile sale, poate să schimbe cu totul listele elec-torale. V'am zis că Ministeriul are trebuință de aceasta, ca să nu se arunce țara într'o poziție

falsă, să nu se lase, ca să zic așa, într'un perpetuu provizoriu.

Pe de altă parte, d-sa mă întreabă de ce Ministeriul nu 'și a dat permisiunea să facă singur acele proiecte de lege? Pentru cuvintele pe cari vi le spusei: pentru ca să nu arunce țara în acea falsă pozițiune; pentru respectul ce are către Cameră, și pentru că el v'a zis mai 'nainte de toate că nu va face nimic fără a vă consulta și a lua autorizația d-voastră, căci e un Ministeriū constituțional și care nu e învățat să aibă libertatea pe buze și în inimă despotismul.

Urmează o discuțiune la care ieau parte d-nii C. Bozianu, Manolaki Costaki, I. Brătianu și Principele Gr. M. Sturza. După aceștia se ridică B. Katargiu.

**Barbu Katargiu**, *Președintele Consiliului*. Ați văzut că, de la început, Guvernul a avut îngrijirea de a veni și a statornici și această cestiune arzătoare, de care nu ocupăm azi, și de aceea am priimit redacțiunea făcută de Comisiune. Comisiunea a zis că acel proiect se va supune la discușiunea Camerei îndată ce se va alcătui; dar art. 3 este o legătură contra cazurilor de forță majoră, contra cărora nu putem lupta. Dacă acel Comitet iese din sênul d-v., dacă Ministeriul vă declară că dorește ca acel proiect să vie ca să puie ordine între drepturile puterilor Statului,

care este temerea d-v? Că Comitetul va dura numai pînă la finele sesiunii Camerii? Dar să facem o ipoteză. Dacă Adunarea, ostenită de discușiuni lungi ca cele de azi, ar cere câte-va luni de amânare, ce e atunci de vină Ministeriul că n'a votat Camera acele proiecte ale Comisiei? Mai mult angajament de cât acesta Ministeriul nu poate lua.. Toți suntem oameni însuflați de acelea-și sentimente și nu putem face alt-fel de cât ceea ce vorbim aici.

**Principele Gr. M. Sturza.** Comisiunea a socotit de a sa datorie să rostească foarte precis că acest Comitet va exercita dreptul de inițiativă și al Adunării și al Guvernului. Mandatarii ai Adunării, noi a trebuit să arătăm și respectul ce 'l avem pentru acest mare drept al Parlamentului.

Art. 2 zice că, înainte de închiderea sesiunii, Comitetul va supune Camerii acel proiect de lege. La art. 3 se zice că, pînă când se va înființa acel proiect, Comitetul va funcționa; prin urmare va înceta la închiderea sesiunii. Diferința dar între proiectul Ministeriului și cel amendat este că, în aceasta din urmă, Comitetul încetează cu sesiunea. Dar Ministeriul se oprește la acest articol și zice : poate să fie circumstanțe, cari să ne puie în contradicere cu cele ce am hotărit acum. Dacă un caz de forță majoră va împiedica pe Comitet de a elabora acel proiect pînă la închiderea sesiunii său pe Cameră de a 'l vota, oare acel Comitet nu va putea să funcționeze pînă își va împlini misiunea? Adunarea este suverană în decisiunile sale și va putea tot-d'a-una să dea o hotărîre la o asemenea împrejurare. Cât pentru noi, am socotit de datoria noastră de a preciza că inițiativa acestui Comitet se exercită și în numele Adunării, principiū pe care sunt încredințat că și Ministeriul îl recunoaște.

**Barbu Katargiu.** Explicațiunea dată asupra inițiativei luate de Guvern, ca să ieasă din acest împas, dovedește că a recunoscut Camerii ființa acestui drept și de aceea am socotit că este de prisos adăogirea făcută la art. 2. <sup>1)</sup> Dacă apoi, din cazuri de forță majoră, nu s'ar putea promulga aceea lege pînă la finele sesiunii, atunci trebuie să aibă grijă Camera de a lua altă măsură provizorie pînă la deschidere, căci alt fel ar pune pe Ministeriū în nelucrare. Iată cuvântul pentru care zic că, de și în fond elaborarea legii e precisă, totu-și trebuie a se lăsa timpul trebuincios. Zic dar că adăogirea e de prisos, căci pedică ne ar aduce, iar nu înlesnire.

### Ședința de la 28 Februarie 1862.

(Supliment la Monitor No. 53).

D-nu **M. Cogălniceanu** își dezvoltă interpelarea privitoare la impositul de 11<sup>1</sup>/<sub>2</sub> la sută pentru exportarea sării peste Prut. D-sa cere suprimarea acestui imposit, pentru că micșorează exportul și favorizează concurența altor țări ca Austria, Sicilia etc., cari amenință sarea noastră pe piața Rusiei.

**Barbu Katargiu**, *Președintele Cabinetului*. Domnilor! Am destule a zice în cestiunea aceasta. Ea nu

<sup>1)</sup> Iată art. 2: „Înainte de închiderea sesiunii anului 1862, acest Comitet va supune neapărat la deliberarea Adunării a hotărîi modul definitiv, după care au a exercita Guvernul și Adunarea dreptul lor de inițiativă legislativă.

cere nici un fel de cuvinte pline de figuri retorice, cari să producă emoțiuni adânci în Cameră. Din contră, voi răspunde cu sânge rece, căci aci e vorba de o cestiune de cifre.

Voi începe mai întâi cu acei 11 $\frac{1}{2}$  % lei ce se puseră în Moldova asupra sării exportate în Rusia.

Consiliul de Miniștri a desființat acea taxă, fiind-că i s'a părut anormală, și știți că eu mai cu seamă am fost tot-d'a-una de părere că exportarea, în loc de a fi împovărată, trebuie înlesnită. În cât privește orașul Galați, acolo nu s'a luat nici o măsură ca să nu se exporteze; dar se vede că exportăția a încetat de la sine. Și aceasta este ușor de înțeles, îndată ce veți ști că în Țara Românească nu s'a suit prețul transportului de cât de la 7 pînă la 8 lei, iar în Moldova de la 16 pînă la 18 lei. Când noi putem transporta la schele cu 7 lei, crez că ar fi foarte ciudat să transportăm cu 16 și 18 lei (vechi). Îndată ce Moldova și Valachia s'a făcut un singur Stat, nu mai sunt hotare, ca să nu treacă sare din Moldova în Valachia și din Valachia în Moldova; dar dacă nu va trece peste Prut și peste Dunăre, 'mi e teamă că Moldova nu va cumpăra multă vreme sare nici de la noi nici de la ocnele ei. Noi avem o lege, care, îndato-

rează pe Guvern ca, pe viitor, să ia ocele asupra lui și să nu le dea cu contract, adică să nu mai lase monopol. Prin urmare, legea fiind votată, rămâne acum numai la Guvern ca să o aplice. Dar, dacă Adunarea voește a lua asupra-și ca să hotărască în această cestiune, Guvernul nu se opune, și lasă la o parte cestiunea de competență, fiind-că este un caz de administrație; lasă asemenea la o parte și cea-l-altă cestiune că Adunarea n'ar avea nici timpul ca să o rezolve. Guvernul este chemat ca să aplice legile, și prin urmare dar modul aplicării lor trebuie să se lase asupra lui. Mulțumesc d-lui Cogălniceanu, căci cu interpelarea d-sale ne face o mare îndatorire, de oare-ce Camera, ocupându-se de această cestiune, ridică de asupra noastră răspunderea de toate păgubile.

Să vedem acum păgubile ce s'ar putea întâmpla.

S'a zis că vom fi nevoiți a o da tot întreprinzătorului de acum. S'a vorbit de d. Mișa și s'a zis că am voit să facem un monopol, dând sarea acestuia. Domnilor, ce am făcut noi alta de cât să înștiințăm că avem 15 milioane de oca de sare de vândut și să zicem: „veniți cumpărători din patru puncte cardinale și le luați?” Să ne închipuim acum că unii ar da prețuri mari pentru o cătașime mărginită, de 5 milioane de

pildă, și alții nu s'ar mai înfățișa, ca să mai cumpere, și am rămânea cu 10 milioane de oca de sare nevândută. Oare cum se va acoperi acel deficit? Dacă ar veni măcar pentru 10 milioane, ca să ne dea cel puțin mijloacele de a acoperi cheltuielile, atunci vom căuta mijloacele cele mai nemerite pentru a introduce sistema regiei. Dar dacă acel om ne ar trimite 10 negustori sub nume deosebite, ce am putea face noi atunci? S'a zis că să se lase negustorii streini liberi. Dar dacă nu va veni nimeni ca să cumpere de la ocnă, trebui-va oare să deschidem prăvălie, ca să vindem cu deamăruntul? S'a mai zis și pentru garanție: de ce să se depună sume așa de însemnate și nu s'a urmat ca pînă acum? Ne am săturat, domnilor, de asemenea garanții. Pînă acum Statul are a reclama 20 de milioane și a pierdut aproape 14 milioane. Chiar pentru ocne, cu d. Ciocan am fost siliți să cumpărăm acareturi, să le reparăm și să le dăm cu chirie, și, fiind-că avem îndestule zidiri, nu voim să intrăm în asemenea speculațiuni. D-nu Cogălniceanu s'a aflat în contradicere, când a susținut pe de o parte că trebuie să chiemăm pe micii cumpărători, ca să nu dăm un monopol unui bogat, și pe de altă parte se miră cum un singur om poate depune de o dată 50.000 de gal-



beni. Dar vie și toți cei-l-alți și de-a-ne suma trebuitoare pentru a acoperi toată cantitatea, și atunci vom respinge pe cel bogat.

Să venim acum la alternativa de a da un drept d-lui Mișa sau de a 'l omori. În întreprinderile comerciale, nu se omoară un adversar de cât cu mari sacrificii, și ast-fel va trebui să dăm cu pagubă sarea, în curs de trei ani de zile. Dar aceasta chiar nu omoară pe d-nu Mișa, ci face pe Guvern să piarză 10 sau 12 milioane. Apoi, domnilor, îndată ce vom pierde un cumpărător mare, cei mici ne pot juca pe degete. Ne este peste putință a vinde cu ocaua la gura ocnii sau a vinde pe rămășițe în Turcia. În loc de 15 milioane de oca de sare ce am vinde, cu chipul acesta nu vom putea desface nici trei milioane. Conchiz că, spre a ajunge la ceea ce cere d. Cogălniceanu, trebuie să jertfim un an, doi și trei, până când se va consuma toată sarea de peste Dunăre, și ast-fel până atunci Vistieria va fi tot în pagubă. Ca într'o cestiune de administrație, Ministeriul a făcut tot ce putea. Noi am luat legea în ființă, am discutat care este modul cel mai cuviincios și din punctul de vedere economic și din punctul de vedere financiar, și apoi am aplicat'o. Ceea ce putem face este să întindem publicațiunii mai dezvoltate.

După aceasta vorbesc d-nii A. Plagino, I. Brătianu Manolaki Costaki, Principele Dimitrie Ghica, d-nu Cogălniceanu, Principele Gr. M. Sturza și d. I. Brătianu. În fine se acordă cuvântul lui B. Katargiu.

**Barbu Katargiu**, *Președintele Consiliului*. Ați auzit, domnilor, cuvintele frumoase și întinse ale d-lui I. Brătianu. Dar aici nu e vorba de poezie, ci de cifre; nu de artă retorică, ci de calcul.

S'au luat toate acele măsuri de publicație, s'a zis de două luni tuturilor doritorilor să vie a cumpăra sare. Știți care a fost rezultatul? Nu s'au înfățișat cumpărători de cât pentru 50.000 de oca de sare câte  $5\frac{1}{2}$  sfaști suta de oca, când la gura ocnei se vinde cu 20 lei suta. Și apoi mai ziceau că, dacă vom lăsa mai jos, vor cumpăra ceva mai multă. Gândiți-vă acum, domnilor, ce vânzare putem avea cu asemenea mușterii! D-nu Brătianu a vorbit de vânzarea unor cantități mari de sare de 30, de 40 milioane. Dar dea'mi voie a'î spune că asemenea calcule nu sunt de cât un romanț, cu toate că și în romanțele cele bune se ține socoteală de timp și de coloarea locală. Dar oare cine să care acele milioane, cumpărătorii său noi? Și apoi cum și cu ce să le care, când chiar pentru aceste 15 milioane greutatea cea mare este căratul?

Dar să nu mai insist asupra acestor amē-

nunte. Cestiunea astă-zî se reduce la aceasta: este oare în competența Adunării aducerea la îndeplinire a unor măsuri cu totul administrative? Sau privește aceasta numai în sarcina și îngrijirea Guvernului? Cu toate acestea, lăsând la o parte și cestiunea de competență, noi primim or ce deslegare va voi să ne dea Camera, rămânând însă bine înțeles că or-ce responsabilitate de păgubi și deficite, în cazul acesta, nu va mai privi asupra noastră.

Ni s'a mai zis că acest cumpărător, înfățișându-se astă-zî pentru o nouă cantitate de sare, pe lângă ceea ce mai are, negreșit nu vine să o cumpere pentru ca să o mănânce el, ci numai pentru că se întemeiază pe o mare consumațiune, și, astfel fiind, ni se pune întrebarea de ce să nu deschiză Guvernul prăvălii, în care să vînză sarea, și cu chipul acesta să uci-gă pe vechiul întreprinzător? La aceasta voi răspunde întrebând și eu: dar dacă Statul nu va vinde în aceste prăvălii nici cât să-și poată scoate cheltuielile? Este oare timpul de a ne mai expune la asemenea păgubi astă-zî, când nu știm la ce să întrebuițăm mai întâiu veniturile noastre, când avem atâtea de făcut, poștele de organizat, patru milioane de plătit ale Țării Românești și două milioane ale Moldovii, bonuri pentru desrobiți de

acquitat, și câte altele? Apoi care este mijlocul putincios de a depărta cu desăvirșire pe vechiul antreprenor, când el ar putea indirect să ne trimiță alți zece cumpărători, sub deosebite nume și fisionomii, unul cu barba ascuțită, altul cu mustața răsucită, altul cu părul vâlvoi, cari să nu fie de cât oameni trimiși de d-nu Mișa ca să cumpere pe sub mână sare pe seama d-lui? Acest Mișa este —, să zicem —, și pentru Guvern un *cauchemar*; dar nu vîz puțința de a' l uicide. Ca să ucidem pe un antreprenor, trebuie să ne punem în concurență cu el. Dar știți, domnilor, că concurența reclamă sacrificii, și v'am spus că finanțele noastre astă-zî nu pot suferi asemenea sacrificii.

D-nu Cogălniceanu a zis că ni s'aū dat 400.000 lei (vechi), ca să contractăm un împrumut de 4 milioane, și că ne ar da și 6 și 8 milioane. Din nenorocire, domnilor, milioanele nu se prea găsesc așa lesne în țara noastră, de la o vreme încoace. Deosebit de aceasta, avem a îndestula nemărate trebuințe cu aceste milioane. Dacă dv. cunoașteți mijlocul de a acoperi deficitul ce s'ar face în această ramură de venit prin măsura ce ne propuneți, bine-voiți a ni 'l arăta și nouă, căci, precum v'am spus, pozițiunea Guvernului

este foarte grea, și noi nu cutezăm a o mai îngreuna și cu o asemenea responsabilitate.

Propunerea d-lui Cogălniceanu privitoare la vinderea sării se trimite în cercetarea Secțiunilor.

## Ședința de la 2 Martie 1862.

(Supliment la Monitor No. 54.)

La ordinea zilei e continuarea discușiunii asupra proiectului de lege pentru înființarea Comitetului legislativ.

D-nu **G. Vernescu** declară că este contra art. 8 din acest proiect, pentru că dă Miniștrilor dreptul de a retrage din discușiunea Adunării or ce proiect de lege prezentat ei.

Principele **Gr M. Sturza**, *raportatorul*, răspunde că inițiativa Camerii rămâne respectată chiar și prin aceasta că se rezervă Ministeriului dreptul de a și retrage proiectele. În adevăr, când Ministeriul va retrage un proiect contra voinței Camerii, ea are putere de a i zice: «rău ai făcut», și Guvernul va fi silit a se retrage.

**Barbu Katargiu**, *Președintele Consiliului*. După cele zise de d. raportator, n'am de cât puține cuvinte de adăogit. În adevăr, m'am mirat foarte mult cum d. Vernescu a ridicat această cestiune. De ce e vorba? De un Comitet menit a face proiecte de legi, în care delegații Camerii să ia parte împreună cu Ministeriul. Să presupunem că Miniștrii s'aū unit cu membrii Camerii și aū fă-

cut un proiect. Acum, vă întreb, cum credeți că Miniștrii, după ce au scris acel proiect, au să vie în Cameră și să 'l retragă? De ce să facă aceasta, când se pot abține de la început de a'l iscăli? Cum credeți că Miniștrii au să se unească azi cu membrii Camerii și mâine nu? Dar să ne inchipuim că s'ar putea întâmpla. Ei bine, d. Sturza v'a răspuns prea bine: Camera atunci va sili pe Ministeriul a se retrage. Se poate iară-'și întâmpla ca acel proiect să nu aibă simpatia Camerii. Atunci Ministeriul poate avea două mijloace: sau să-'și dea demisiunea sau să întrebuițeze altul opus aceluia, pe care însă cred că nu 'l va întrebuița. De aceea Ministeriul poate alergera la cel alt mijloc retrăgându-'și proiectul, fără ca prin aceasta să piarză din încrederea Camerii. Mai poate fi și un alt caz. Știți că un mic amendament poate să răstoarne cu totul fundamentul unui proiect, și atunci Ministeriul iar va fi silit să se retragă. Vedeți dar că busola, barometrul Ministeriului este Camera și că prerogativa de inițiativă nu este lăsată Guvernului fără o contra-balanță, ci are pe aceea a aprobării Camerii. Principiul nostru nu e acela de a aduce țara în perturbare, în crize ministeriale, de a combate proiectele numai fiind-că ar veni din partea Camerii, și când ea va zice „da“ noi

să zicem „ba“. Dacă voiți dar ca principiile noastre constituționale să fie consolidate, trebuie să admiteți că atunci, când Camera va zice „da“; să zică și Ministeriul, și vice-versa. Aceasta însă în limitele constituționale: Ministeriul să nu-și iea prerogative noui; dar să-și păstreze pe acelea ce le are. Acestea sunt explicările ce voiam să dau, și nu știu dacă am isbutit să vă pun în vedere puntele de căpetenie ale situațiunii. În pozițiunea în care ne aflăm de reorganizare, ținta noastră e de a ajunge fără întârziere la formarea acelor legi, pe cari țara le reclamă cu atâta urgență.

După terminarea discușiunii asupra proiectului de lege privitor la înființarea Comitetului legislativ, **Văleanu** citește raportul privitor la aplicarea peste Milcov a Codicei Penale din Muntenia și a legii de presă de peste Milcov în Muntenia. Secțiunea n'a putut nici adopta aceste legi nici a le modifica într'un timp așa de scurt, ci a lăsat ca Adunarea să aleagă o Comisiune nouă *ad-hoc*, pe care să o însărcineze cu această lucrare.

**A. Panu** cere să se facă în grabă o lege nouă de presă din partea Guvernului și să se admită într'insa principiul juriului

Principele **Gr. M. Sturza** se pronunță în favoarea instituției juriului în materie de presă.

**Manolaki Costaki** este de părere că trebuie să se revizuiască Codicele Penal; de o căm dată însă stăruiește a se a-

plica și în Muntenia legea de presă de peste Milcov, iar legea penală din Muntenia peste Milcov.

D-nii **Cogălniceanu** și **I. Brătlanu** cer întocmirea în grabă a unei legi de presă, a cărei bază să fie juriul.

**Barbu Katargiu.** Nu voi să vorbesc, domnilor, ca Ministru, ci ca deputat. Nu vă temeți că voi veni să atac principiul juriului. De o oră și mai bine discutăm o cestiune, care a depărtat pe mai mulți deputați din punctul de vedere cel adevărat, ce trebuie să ne preocupe astăzi. Cauza ce a dat prilej acestei depărtări este raportul Comisiunii. Noi am făcut o expunere, prin care am arătat pozițiunea cea grea, în care ne aflăm după Unire, și am cerut ca o Comisiune să se ocupe de proiectul de lege al Comisiunii Centrale pentru aplicarea Codicelui Penal al Țării Românești și în Moldova, precum și introducerea legii de presă de acolo și dincoace de Milcov, și prin urmare a ne scoate din nevoia de a avea într-o parte din țară o lege criminală și în cea-laltă alta; din nevoia de a vedea în o parte presa supusă unei legi și în alta fără nici o lege. Am vorbit îndestul în alte rânduri despre pozițiunea noastră. Ea este cu totul extraordinară sau mai bine provizorie, căci trebuie să aplicăm mai întâi toate legile proprii a consolida Unirea, până ce vom ajunge a așeza acel edificiu per-



fect al consolidării noastre naționale și să aplicăm instituțiunile acele salutarii, de cari se bucură astăzi națiunile cele mature. Până ce vom ajunge însă acolo, trebuie să ne silim să facem măcar ceva provizoriu, căci alt-fel vom păți ca omul cel neprevăzător, care, la apropierea iernei, văzându-se sub un acoperiș rău, îl dărimă cu cu scop de a zidi un palat, chiamă la arhitecti să-i facă planuri de palate ce au a se zidi peste un veac sau cel puțin peste câțiva ani, și apoi, când vine timpul cel rău, își lasă familia expusă gerului și intemperiei iernei. În aceeași pozițiune suntem și noi astăzi: pe când avem trebuință de lucrări organice fundamentale, cerem să ne ocupăm cu lucrări de mare însemnătate negreșit, dar de a doua mână în privința urgenței.

D-nu Panu a mărturisit singur că nu iubește licența în presă; dar libertatea presei de trei ani, de când s'a aplicat în țara noastră, n'a făcut alt de cât să inoculeze în oamenii slabi din societatea noastră pedantismul politic, cel mai primejdios vițiu într'o societate. De aceea am cerut o lege de presă, ca să nu lăsăm atacurile licenței fără un frâu. Am cerut să unificăm legile noastre, și de aceea am venit să vă propunem ca să se aplice Codicele Penal de aci și peste Milcov,

ca să inlesnim mersul lucrărilor noastre și să fim într'o stare normală. Inchipuiți-vă, domnilor, că patru hoți s'ar prinde în Focșani, că unii ar fi prinși dincolo și cei-l-alți dincoace de Milcov. Oare nu ar fi o anomalie neuzită ca unii să se judece și să se osândească într'un fel, și alții, tot în aceea-și țară, să se judece și să se osândească în alt fel, după legi diferite? Aceasta este, domnilor, cestiunea principală, și de care trebuie să ne ocupăm azi.

Principele Sturza a făcut istoricul juriului, dar a uitat un punct. D-lui ne a vorbit de cele două extreme ale drumului vieții omenești: viața sălbatică și viața civilizată; ne a vorbit de timpul Normanilor și de starea de acum a Francezilor. Mai este însă o epocă intermediară în viața societăților; este acea epocă a tranzițiunii, în care corupțiunea și pendatismul politic își fac cu o mare inlesnire loc în societate și se întind pretutindeni. Aceasta e epoca revoluțiunilor.

Eū nu zic că Țara Românească este în o asemenea stare, nu zic că societatea noastră nu este demnă de juriu. Am fost tot-d'a-una pentru asemenea instituțiuni, și, or când, sunt gata să greșesc mai bine priimind'o, de cât să greșesc nepriimind'o.

Principele Sturza a vorbit de cele două ca-

pete ale vieții unei societăți. Dar, în starea primitivă, omul are virtuțile sale naturale; în starea civilizată, are educațiunea. În starea intermediară însă nu are nici frêul virtuților primitive, nici educațiunea civilizațiunii. Aceasta, vè repet, nu voiesc a o zice pentru societatea română, ci numai a împlini omiterea ce am crezut că face Principele Sturza.

Domnilor! Guvernul, precum am avut onoarea a vè mai spune, v'a pus înainte aceste două proiecte, preocupat numai de acea îngrijire ca Unirea ce am proclamat să fie un fapt în realitate, iar nu un ce iluzoriu; pentru ca legăturile dintre aceste două țări, pînă acum despărțite, să le stringem de aproape, făcënd să dispară treptat, pe cât ne va fi prin putință, deosebirile ce existau în starea din trecut a lucrurilor, și din cari una din cele mai neregulate ar fi de a mai lăsa aceea-și țară cu două feluri de legi în acelea-și materii.

Să venim acum la o cestiune de procedură. Vèz o propunere asupra căreia ca Ministru nu voi zice nimic, ci o las la aprețierea Adunării. Ca Ministru voi zice numai atâta, în treacët, că în tot-d'a-una acest Ministeriu a respectat drepturile Adunării și nici o dată nu a căutat să atingă întru cătu-și de puțin aceste drepturi;

ba încă, de multe ori, am venit a face Adunării o concesiune din drepturile puterii executive, și nu știu dacă și alți Miniștri au făcut sau vor face tot ast-fel. Prin urmare, socotesc că acest Ministeriū este în drept a se aștepta, nu zic la vre o concesiune din prerogativele Adunării, după cum el a voit a face din ale sale, dar cel puțin a 'i se respecta acele drepturi, pe cari nimeni nu 'i le ar putea contesta. Aceasta e, domnilor, tot ce aveam a zice ca Ministru.

Acum voiū vorbi, după cum am zis, ca deputat, asupra propunerii ce ni se infățișează. Věz o propunere, prin care se impune Ministeriului îndatorirea de a trimite negreșit, pină în termin de șeșe săptămâni, legea pentru înființarea juriului. M'aș teme, domnilor, ca nu cum-va acei cari sunt dispuși la interpretări să nu voiască a scoate de aci un chip de inițiativă mascată a Adunării, un drept ce ea 'și ar însuși în proiectarea legilor afară din limitele, în cari sunt coprinse căderile ei. Vē declar categoric, domnilor, că nu vorbesc aci nici de dreapta, nici de stînga, nici de centru, nici de Ministeriū, ci numai de acei oameni rău-voitori, cărora nu ar trebui să le dăm ocaziune de asemenea interpretări.

De aceea dar, eū, ca deputat mai mult de cât ca Ministru, sunt de părere să lăsăm proiectarea

unor asemenea legi la acel Comitet ce vom institui și în a cărui sarcină intră o asemenea lucrare. Apoi, când această lege va veni în Cameră, fie-care din noi își va emite opiniunea sa, fie-care din noi va avea dreptul de a arăta ceea ce crede de lipsă sau de prisos, a debate ceea ce va găsi întunecos sau complicat. Cât pentru mine, vă pot incredința că nu voi fi eu acela care să combat instituțiunile ce se vor judeca de trebuință pentru țară.

Ca Ministru, am arătat trebuințele, cari reclamă asimilarea celor două legi, a presei și a Codicelui Penal. Ca deputat, am arătat temerea ce mă preocupă în fața acestei propunerii de astăzi. Ca conclusiune a ziselor mele, nu pot de cât a vă repeți cât de necesariu este a se înființa acel Comitet legislativ, ca unul ce are a fi chemat să se ocupe cu facerea legilor organice ale țării, cu acele legi fundamentale atât de neapărate astăzi, căci pentru cele de o importanță secundară și de trebuințe mai mici, crez că se poate ocupa Ministeriul cu elaborarea lor. Suntem, domnilor, în situațiunea aceea de reorganizare, într'un timp de tranzițiune, și prin urmare trebuie să ne silim a împreuna și a strînge legămintele cele slabe ce ne unesc astăzi, și numai atunci să căutăm a le auri, când le vom fi întărit

bine, așa cum în adevăr nimeni să nu mai poată desface ceea ce Dumnezeu a făcut !

Principele **Gr. M. Sturza** declară că și d-sa voește ceea ce vrea B. Katargiu ; primește propunerea majorității ca să se aplice Condica Penală și legea presei revizuite, dar a făcut un amendament ca să se invite Guvernul a prezenta un proiect de lege de juriu.

D-nu **C. Brăiloiu** zice că revizuirea cerută reclamă un timp foarte îndelungat, aducând exemplul Belgiei, care a pus două sesiuni pentru revizuirea codului ei penal. D-sa cere primirea legilor cum se află, cu obligarea de a se revizui mai în urmă, ca să nu se lase țara într-o poziție anormală.

D-nu **Cogălniceanu** zice că d-sa nu are nici un cuvânt ca să iubească Condica Penală actuală, de oare că d-sa nu are nici un interes, ca d-nu Brăiloiu a o apăra. Codul penal din Muntenia, al cărui autor este d. Brăiloiu, cuprinde niște dispoziții așa de aspre, în cât ar speria pe Moldoveni, de 'i ar face să fugă peste Molna și peste Prut. « De voim să înlăturăm desbinările, zice d-sa, să începem cu reforma legilor civile. Oamenii onești din Focșani au două administrații, două poliții, două municipalități, ba chiar două biserici, adică doi protopopi. Să începem dar întâiu cu reformarea legilor pentru oamenii onești și vom cugeta apoi și la hoți. »

**Barbu Katargiu**, *Președintele Consiliului*. Vorbesc și ca Ministru și ca deputat. D. Cogălniceanu a zis că ar trebui să ne ocupăm mai întâiu de legile acelea ce privesc pe oamenii onești. Eu, domnilor, nu cunosc pentru oamenii onești alte legi de cât cele făcute spre a'î apăra. Legile nu

sunt făcute nici de cum pentru oamenii cei onești; căci dacă toți oamenii 'și ar cunoaște și ar păzi cu sfințenie datoriile lor, atunci noi am fi scăpați de toate greutățile; atunci nu ar mai fi trebuință nici de Cameră care să facă legi, nici de Guvern care să le execute, nici de judecători cari se decidă cauzele dintre ei, nici de poliție. Când am zis să se unifice legislațiunea penală, părerea mea ar fi fost să se facă un Comitet din sênul Camerii, ca el să cerceteze legile ambelor țări și să iea din amândouă tot ce e bun, ca să facă o singură lege. Terminul ce se pune de șease săptămâni e ușor de cerut, dar nu știu de va fi tot ast-fel și de pus în lucrare. Să zicem că acel Comitet ar avea timp să lucreze legile cele mai trebuincioase, precum pentru organizare și altele, și că ar avea timp de ajuns și pentru această lege penală. Însă voi întrebă: o lege criminală, ce numără sute de articole, trebui-va oare să fie tractată numai așa pe picior? Nu. Ea va trebui să iea mult timp, ca să poată fi desbătută, căci vedem cum se pierd ședințele, în cât cu dreptul trebuie să ne temem de a nu rămânea tot fără legi unificate. Nu în șease săptămâni, dar nici în șease luni, nu se poate săvirși după cum se cuvine o asemenea lucrare, și de aceea noi zicem să se aplice acum în toată țara această

lege, așa cum este, rămânând ca o Comisiune să o revizuiască și în urmă să o punem în lucrare așa cum se va modifica. Dar pînă atunci să nu continuăm această stare de lucruri neuzită încă, ca o jumătate a țării să aibă o lege și cea-l-altă jumătate altă lege.

*Președintele* pune la vot închiderea discuțiunii, care se incuviințează; apoi se suspende ședința pentru 10 minute, spre a se consulta Comisiunea asupra amendamentului Principelui Sturza pentru înființarea juriului.

La redeschiderea ședinței, Comisiunea declară că adoptă acest amendament ca alineat la opiniunea majorității.

*Președintele* pune la vot părerea majorității împreună cu amendamentul, cari se adoptă.

### Ședința de la 5 Martie 1862.

(*Supliment la Monitor No. 57.*)

Raportorul Comisiunii însărcinate cu examinarea proiectului de lege pentru înființarea Comitetului legislativ provizoriu, votat în ședințele trecute pe articule, vine la tribună și dă citire proiectului în total. Se ridică oare cari discuțiuni asupra cestiunii dacă trebuie a se mai discuta legea în general sau nu

D-nu **Cogălniceanu** susține că regimul Convențiunii din 7<sup>19</sup> august 1858 s'a modificat prin faptul că Unirea s'a recunoscut de Puterile Garante. Ne mai avînd astă-zî doi Domni, două Ministerii, două Adunări, Convențiunea însă-și a suferit o schimbare însemnată, și prin urmare Adunarea legislativă dobîndește dreptul de inițiativă, pe care pînă aci il



avea Comisiunea Centrală. Atribuțiile Comisiei Centrale trebuie să treacă de aci înainte la Adunare. Pe de altă parte, Camera nu poate delega dreptul ei de inițiativă Comitetului legislativ provizoriu. D-sa crede că acest Comitet provizoriu este un expedient nu numai contra inițiativei Adunării, dar încă un expedient care va împiedica organizarea țării.

**Barbu Katargiu**, *Președintele Consiliului*. Ați auzit, domnilor, cuvintele elocinte ale d-lui Cogălniceanu, cuvinte compuse de mai multe categorii, de mai multe colorii: colorii istorice, colorii politice, colorii serioase, colorii glumețe, colorii parlamentare și colorii mitologice, etc. Numai teologia a rămas pe din afară și n'a intrat în discursul d-sale. La acestea toate mă voiu abține de a răspunde, ca să nu caz în contra-zicerea, în care a căzut d-lui, zicând pe de o parte că timpul ne este foarte prețios și foarte mărginit, iar pe de alta să 'l perdem în zadar, în cuvinte de prisos.

Să luăm numai partea serioasă a acestor cuvinte.

D-nu Cogălniceanu —, după ce a repetit cele ce s'aũ zis mai de multe ori asupra inițiativei, asupra neputinței de a lucra un asemenea Comitet, și altele mai multe, pe cari nu voiu să le mai repet și eu, tocmai fiind-că ne este scurt timpul —, a zis însă și nu lucru foarte serios. D-sa a

zis că de ce mai vorbim de Convențiune, când noi înși-ne prin actele noastre am sfîșiat'o? D-sa a zis că am sfîșiat Convențiunea prin Unire, prin desființarea Comisiunii Centrale.

Fac apel la însă-și prudența politică a d-lui Cogălniceanu, ca să judece dacă asemenea cuvinte se pot pronunța în Cameră și dacă eu le pot da un răspuns. Demnitatea națiunii imi astupă gura și nu 'mă permite să răspunz. Dar ce ar eși din concluziunea aceasta? Ar eși că Ministeriul a spart Convențiunea și că, dacă a spart'o Ministeriul, de ce să nu o spargă și alții? Așa dar, domnilor, autorizați pe Ministeriū să spargă Convențiunea or cînd va voi și să facă or-ce 'i va plăcea?

D-nu Cogălniceanu a mai zis că Adunarea nu ar fi expresiunea națiunii. Zău! nu înțeleg ce loc poate avea această idee în cestiunea de față. Dar îl voi întreba pe d-lui ce căutăm noi cu toții aici? Ce caută d-lui pe acea bancă? Ce caută lumea care stă inprejurul nostru? Convențiunea, domnilor, este ancora de mîntuire a țerii noastre, ea este baza, fundamentul edificiului nostru politic; modificările cari s'aū făcut într'insa știți cum s'aū făcut și în ce margini de înțelepciune va trebui să mai facem pe acelea, pe cari forța lucrurilor le ar reclama.

D. Cogălniceanu a mai vorbit de broască și de elefant. <sup>1)</sup> Dar și acestea, domnilor, sunt ființe Convenționale, și noi ne muncim tocmai de a pune de desubtul lor ceva; însă acest ceva trebuie să 'l punem prin calea legală, iar nu prin ruperea Convențiunii.

Acum să venim la cestiunile glumețe.

D-nu Cogălniceanu aici mai cu seamă se lasă a cădea în contradicțiunii flagrante: pe de o parte d-sa zice ca Ministeriul să facă tot, căci astfel proiectele aū să vie cu grămada, și apoi pe de altă parte tot d-sa a analizat timpul Ministeriului și a ajuns la adevărul acela de a recunoaște cât de scurt este, astă-zī mai cu seamă, timpul Ministeriului, și că, nu minutele, dar și secundele, ne sunt foarte prețioase pentru cele-

1) D-nu Cogălniceanu zisese: „D-nu Președinte al Consiliului a zis că, după Indieni, lumea este pusă pe un elefant și că elefantul avea de piedestal o broască țestoasă, dar că de desubtul broaștei nm se știa ce mai este. Eu am cercetat, d-lor, și am descoperit că de desubt era un lac de lapte, o baltă, un chaos. Ei bine, mi se pare că aci facem ca Indienii: și noi avem un elefant. Pentru noi Moldovenii cel puțin, e o ființă forte cunosută, pentru că de la el a început ziua de 5 Ianuarie, și tot de la dînsul aū venit toate actele acelea, cari ne aū dat ocaziunea să fim aci împreună. Fără elefantul din Iași (oratorul face aluziunea la înprejurarea că înțelegerile pregătitoare pentru alegerea lui Cuza s'aū făcut într'o sală, în care se afla scheletul unui elefant.), noi n'am fi avut poate astă-zī mai nimic. Acestui elefant, care înfățișează toate speranțele, tot viitorul nostru, ar fi trebuit să'î dăm un piedestal mare, solid, acel piedestal ce 'l putem avea numai prin reforma legii electorale, voința națiunii: o Adunare, care să represinte toate interesele țării. Ei bine, în loc de aceasta, ce piedestal dăm noi elefantului? Iertați-mă să o spui că nu e alt de cât broasca țestoasă a mitologiei indiene, și nu crez că broasca țestoasă poate purta asupra-î elefantul țării noastre (*Aplause*).

l-alte lucrări, de cari suntem împovărați în afară de elaborarea legilor. Ei bine dar, cum se cere ca Ministeriul singur să le facă toate, când lui i se recunoaște că și minutele îi sunt mărginite? Pe urmă a mai zis d-sa că nici delegații Adunării nu vor avea timp, trebuind să se ocupe serios cu misiunea lor de reprezentanți ai țării, și ast-fel, atât din partea Adunării cât și din a Guvernului, acest Comitet va fi redus la o completă inacțiune. Dar atunci care va fi mijlocul de a lucra ceva? Fi-va oare când va veni fie-care deputat aici în Cameră cu un proiect de lege? Și în cazul acesta, în ce anarhie, în ce despotism, am cădea, când ne am pomeni de o dată cu câte 150 de proiecte de legi depuse pe biroul Camerei?

Dar, domnilor, precum v'am făgăduit, nu voi să întinz mai mult vorbele, nu voi să răspund din cuvânt în cuvânt la toate glumele d-lui Cogălniceanu. Glumele sunt de mare preț într'un salon, dar într'un loc, unde suntem chemați, cum a zis însu-și d. Cogălniceanu, a săvârși le-turgia țării noastre, glumele nu sunt la locul lor; nu suntem chemați aci ca să rîdem, ci ca să lucrăm.

După o scurtă dezbateră, proiectul privitor la înființarea Comitetului legislativ se pune la vot în total și prin scrutin secret, și se primește cu o majoritate de 65 de bile contra 35.

## Ședința de la 14 Martie 1862.

(Supliment la Monitor No. 64.)

Se citește raportul privitor la un credit de 60.000 lei vechi pentru închirierea și mobilarea unui local pentru Curtea de Casație. Se ridică discuțiunea dacă trebuie să se voteze acest credit înainte de a se lua o hotărîre în privința propunerii d-lui Casimir de a se așeza Curtea de Casație în Iași. D. Cogălniceanu, raportorul Comisiunii, dă citire raportului, prin care se conchide ca această instanță judecătorească supremă să fie în București.

D-nu **Casimir** vorbește pentru așezarea Curții de Casație în Iași.

D-nu **Cogălniceanu** denunță Ministeriului că în Iași se fac desordini, că Președintele Municipality este în capul agitatorilor, că s'a cumpărat portretul d-sale și al d-lui A. Panu, ca să fie arși în efigie, pentru că s'a pronunțat de mai înainte pentru așezarea Curții de Casație în București. De aceea d-sa invită pe Ministeriū să depezeze, spre a lua informații și a se asigura de cele ce se petrec în Iași. D-sa adaugă că are în Iași femeie și copii, și că se teme pentru dinșii, căci Municipality este în capul agitărilor și pasiunilor, ca să se facă din o cestiune mică o cestiune mare. D-sa amintește cuvintele lui B. Katargiu : « Ce Dumnezeu a unit, oamenii nu trebuie să cuteze a despărți, » și susține că nici în cestiunea Curții de Casație, nici în or ce altă cestiune, să nu se permită a se desuni ceea ce Dumnezeu a unit. Oratorul termină zicînd că atacurile făcute la tribună dovedesc că sunt alte scopuri, iar nu interesul Ieșenilor.

**Barbu Katargiu**, Președintele Consiliului. Domnilor! Ministeriul a ascultat în tăcere toate desbaterile acestei grave cestiuni, ce s'a ridicat în Adunare.

Posițiunea lui a făcut ca să le asculte în tăcere, ca să vadă cauzele acestei desbinări în sênul Adunării. După cele zise de d. Cogălniceanu însă mă simț dator de a da deslușiri de toate turburările ce într'adevăr s'aũ urmat în Moldova și de măsurile ce Guvernul a luat în privința aceasta. Guvernul a fost cel d'antăiũ care a arêtat sentimentele sale în favoarea Unirii și cu cea mai mare bucurie a zis că nimeni să nu cunteze a desuni ceea ce Dumnezeui a unit. Să nu credeți, domnilor, că el a rostit aceste cuvinte numai din buze, iar nu și din inimă, ca să 'și capete popularitate, căci știți că el a jertfit'o de multe ori, când a fost vorba de interesele țerii. Prima noastră preocupațiune a fost, domnilor, de a da Moldovii tot ce'i trebuie, ca să fie organizată ast-fel, în cât nu numai Iașiũ, dar toate mădu-lările țerii să simțã ușurințã, pentru că ea face jertfe mari pentru cauza comună, de cari trebuie să ținem socoteală. De aceea am și făcut în comitet un proiect relativ la aceste îmbunătățiri ale Moldovii, care are să vă vie peste curênd. Guvernul mai are în dorințã sa încă alte multe proiecte, pe cari vi le va supune unul după altul, pe cât le va socoti de o trebuințã mai urgentă în îmbunătățirea stării Moldovii. Știți însă că timpul e scurt, că el mărginește dorințele

noastre, căci lucrările materiale nu se pot săvirși cu inlesnirea, cu care vin ideile. A venit vorba de Curtea de Casațiune unde să fie; s'a zis că Ministeriul, cerënd creditul de 2000 galbeni pentru instalarea acestei Curți, a preiudecat lucrul. Guvernul însă nu a preiudecat lucrul de la sine, ci s'a luat după pozițiunea țerii. El a văzut că Iași se află la o margine extremă a țerii noastre, și, instalând Curtea de Casațiune acolo, s'ar fi folosit numai o mică parte a țerii, pe când cealaltă parte ar rămânea departe de acest corp. Așa dar Ministeriul 'și a zis că, atât după Convențiune, cât și după pozițiunea geografică, Curtea de Casațiune trebuie să fie în București. Dar cu aceasta Ministeriul nu vine să puie o barieră și să zică că această Curte negreșit să fie în București *quand même*, spargă-se chiar Unirea, care e cheia bolții edificiului nostru politic. Nu, domnilor. Ministeriul nu vine să vă tăgăduiască că el se află, după cum a arētat d. Casimir, călătorind pe o mare furtunoasă; dar mai adaug că acea mare 'i este și necunoscută. De aceea Ministeriul, mai 'nainte de a vă propune unde să fie, vă cere ca d-v. să fiți cărmacii lui și să-l luminați, dacă această cerere corespunde cu trebuințele țerii, spre a consolida și a stringe legăturile Unirii; și când majoritatea Adunării va de-

cide unde, atunci Ministeriul va fi cel d'antăiu care va lua inițiativa și va urma după votul Adunării.

Dar oare nu s'ar putea, domnilor, ca, fără știrea onorabilelor persoane cari au făcut propunerea de astăzi, această idee să fie pornită de la o grupă de separatiști, cari, tocmai prin această așezare a Curții de Casațiune în Iași, să voiască a aduce o răceală între noi? Știu că în Iași au fost acele agitațiuni, de cari ne a vorbit d. Cogălniceanu; dar le am atribuit mai mult la o mișcare de sentiment, de cât la un spirit de intrigă, și de aceea am căutat să împăcăm lucrurile, căci numai prin o cumpănire dreaptă a intereselor vom consolida Unirea, care este cel mai mare interes de viață al țării noastre, și pentru care noi ne vom sdrobi de o mie de ori mai înainte de a o lăsa să fie atinsă de cine-va!

*(Aplause.)*

### **Ședința de la 20 Martie 1862.**

*(Supliment la Monitor No. 73.)*

D-nu Cogălniceanu propune ca Adunarea să invite pe Miniștri a lua următoarele dispozițiuni :

1. Numele țării să fie de aci înainte *România*, în loc de Principatele-Unite ;

2 Să se reguleze într'un chip definitiv și unic colorile, drapelul și marca României ;



3. Monitoarele din Iași și din București să se intrunească într'o singură foaie oficială : *Monitorul României* ;

4. Să se ridice grănicerii și jandarmii de pe desființatele fruntarii din lăuntru României ;

5. Proiectele de legi menite a organiza România să aibă de scop nu despărțirea, ci întrunirea tuturilor părților Principatului, cu alte cuvinte pe de o parte concentrarea în București a direcțiunii superioare și unice a treburilor publice ale țării, iar pe de alta descentralizarea administrației, astfel în cât interesele locale să-și poată găsi îndestularea înaintea instanțelor locale ;

6. De îndată să se desființeze directoratul Ministeriului de Externe din Iași, pentru ca, cel puțin în fața streinilor, să avem un singur Guvern.

Subscris: *Cogălniceanu*. Susțin această propunere : *C. A. Rosetti, I. Brătianu, Arghiropolu, Grigorescu, Budișteanu, Culoğlu, Miculescu, Petrescu, Ant. Arion, A. C. Goleșcu*.

D-nu **Ion Ghica**, *Președintele Adunării*, întreabă pe d-nu *Cogălniceanu* dacă face o interpelare sau o propunere. D-nu *Cogălniceanu* răspunde că face o propunere, care este subscrisă de zece deputați.

**Barbu Katargiu** zice că acesta este un act de acuzare contra Ministeriului și că voește să răspundă îndată.

D-nu **Ion Ghica**, *Președintele Adunării*, citește art 69 din Regulament, care zice că or ce propunere, după ce se citește, se trimite fără discuțiune prealabilă la Secțiune, și declară că, după Regulament, nu poate da cuvântul nimănui în fondul cesțiunii.

**Barbu Katargiu**. Cer cuvântul ca Ministru.

Președintele zice că nu poate vorbi în fondul cesțiunii

nici ca Ministru; iar B. Katargiu răspunde că întreabă Camera dacă îi dă voie să vorbească. Ședința devine foarte sgomotoasă.

**Barbu Katargiu.** Și ca deputat —, și mai 'nainte de toate ca deputat —, și ca Ministru, viū să rog pe Adunare să hotărască cari sunt drepturile Camerii și cari sunt și drepturile Miniștrilor.

**Barbu Katargiu,** *Președintele Consiliului, (venind la tribună).* Domnilor ! Știți că am obiceiul de a mă sui foarte rar la această tribună. In acest moment însă am simțit trebuința mai mult de cât or când de a mă așeza în fața națiunii. Nu voiū vorbi de incidentul ivit adineauri, ci de un act de acuzare făcut Ministeriului, căci cum vom putea califica alt-fel un act, in care Ministeriul se acuză că nu-'și împlinește cele mai d'antăiu datorii ale poziției sale, că întreține desunirea, că trădează țara și că voește a șterge pînă și chiar numele de Român ? Și această acuzare mi se face mie, domnilor, mie care de 20 de anī cu mari sacrificii am servit țara ; căci in adevăr era un sacrificiū a servi pe acele timpuri, cheltuindu-mī starea pe atunci, pe când alții 'și o făceau, și servesc și azi, cheltuindu-mī rēmașițele sănătății mele. Să mi se zică că trădez țara, mie, care am zis aici : „totul pentru țară și nimic pentru noi ?“ Să

mi se zică că sfișiu Unirea, mie care am zis : „ceea ce D-zeu a unit nimeni să nu îndrăsnească a mai desuni !“ Sunt dar eu un șarlatan, un trădător, și ceea ce zic le am numai pe buze, iar nu și în inimă ? Socotesc că am dat tot-d'a-una dovadă că, în faptele mele, am avut curagiū și nu m'am servit nici o dată de șarlatanism. E vorba acum de curagiū ? De e de cel material, n'am nevoie a vi'l aręta acum, ci atunci când se va ivi trebuința. Cât pentru curagiul moral, parlamentar, socotesc că am dat destulă dovadă, în curs de 20 ani, că n'am plecat nici o dată capul înaintea adversarilor mei, ci m'am uitat drept în față-le. Ca om politic însă curagiul meu se mărginește în interesele țării mele, în înțelepciunea ce reclamă poziția ei. Imi iubesc țara prea mult, ca să nu mă grăbesc să fac greșeli de acelea, cari să o tîrască în prăpastie. Mai bine voiū trece eu de om mic, slab, de cât a 'mî periclita țara prin o imprudență neiertată de starea de față. Socotesc că numai acest cuvânt e destul ca să mă înțeleagă d. Cogălniceanu. D-lui ne vorbește de peceți, de drapele și de decrete. Pecețile se fac. Pentru drapel știți bine că d. Ministru de răsboiū a luat măsuri în privința aceasta mai 'nainte încă de a se fi gândit d. Cogălniceanu să ne o ceară. Dar cât pentru

decrete, domnilor, în adevăr decrete nu am făcut, căci noi voim să fim un Ministeriū constituțional, liberal, iar nu dictatorial. (*Aplause.*) Fiți siguri, domnilor, că pe cât timp va fi un suflet în acest piept, vor eși tot d'a-una aceste vorbe, cari pornesc din fundul inimei. Noi nu venim aci a face pararadă de vorbe, a vă spune de zilele și nopțile ce le sacrificăm pentru țară. Aceasta o cunoaște țara, și va veni timpul a o cunoaște și mai bine, atunci poate când noi nu vom mai fi. Ceea ce am a vă zice e să vă întreb de aveți sau nu încredere în acest Ministeriū? Dacă aveți, lăsați'l să lucreze, căci țara are trebuință de o mulțime de lucrări; lăsați'l să facă ce socotește de cuviință. Cât pentru d. Cogălniceanu, 'mă pare foarte rău că d-lui critică, acuză Ministeriul că n'a făcut nimic. Când e vorba de a critica, e lesne de a pătrunde în câte-va minute cele mai mici detațiuni, e lesne a zice că Guvernul în câte-va ore să facă totul. Dar când e vorba de faptă, atunci e cu totul alt-ceva. D-nu Cogălniceanu a fost Ministru și poate că d-lui va fi găsit mijloc ca gândirile d-lui, voințele d-lui, să le transforme pe clipă în fapte, în lucruri pipăite, așa precum fotografia reproduce în câte-va secunde o mulțime de obiecte. Noi însă nu posedăm un asemenea mijloc, nu putem

merge cu o ast-fel de repeziciune, și apoi, deosebit de aceasta, voim ca tot ce facem să fie știut și priimit de Cameră. Dacă d. Cogălniceanu a avut acea putere misterioasă, de care noi nu putem dispune, dacă d-sa a avut acea vrednicie, acel dar, ca toate ideile, toate cugetările d-lui, să le transforme pe clipă în fapte, atunci vie d-sa a lua locul acesta, și de 'și va împlini făgăduința, vă jur că eu voi fi cel d'antăiū a'l declara de semi-zeū; iar de nu, atunci, cu acuzarea d-lui în mână, voi fi eu cel d'antăiū a'l acuza, pentru că a venit să ceară altora lucruri, pe cari nu le poate pune în execuțiune. (*Aplause.*)

Se trece la discușiunea asupra legii de presă.

**Principele Dimitrie Ghica** declară că d-sa primește în principiu juriul în materie de presă; dar susține că acum, când sunt la ordinea zilei cestiuni așa de însemnate ca aceea a proprietății, o asemenea instituție nu ar fi oportună.

D-nu **I. Brătianu**, într'un discurs foarte lung, arată că legea cerută de Guvern este draconică și că pune libertatea presei la dispoziția agenților Guvernului. Această lege, zice d-sa, va sugruma or ce protestare contra celor mai micī agenți ai administrației.

**Barbu Katargiu**, *Președintele Consiliului*. Dacă aș fi fost un strein și aș fi venit în mijlocul discursului d-lui Brătianu, fără să fi auzit această discușiune, 'mī aș fi închipuit că d-lui se află

in luptă contra unei tendințe ce sar fi văzut în Cameră de a se pune un căluș asupra gurelor, de a se împiedica dreptul de a vorbi și de a scrie, de a se sugruma în fine toate libertățile, sub un Guvern despotic și arbitrariu. Dar oare legea de care e vorba aci este o lege așa de sêlbatic apêsătoare? Eū nu o cred mai deosebită de cât aceea a altor națiuni mult mai mari de cât a noastră și cari se bucură de seculi de bine-făcêrile civilizațiunii. Mi se va răspunde că trebuie juriul, fiind-că nu avem acei judecători inamovibili la Curtea de Casațiune, unde trebuie a se judeca procesele de presă? Eū, domnilor, vê întreb de trebuie să avem o lege de presă sau nu? Nu intru în amênuntele licenței, la care s'a dat presa de trei ani. Principele Dimitrie Ghica a desvêlit'o destul în goliciunea ei cea hidoasă, și dacă am aduna toate cele ce s'aū scris și s'aū publicat în cursul acestor trei ani, am face o colecțiune, care să sperie și pe revoluționarii de la 1793, ar speria pe însu-și redactorul lui *Père-Duchesne*.<sup>1)</sup> Când se scrie, domnilor, când se publică : „*sparge și vei intra*,” este tot una ca și cum s'ar zice ; „*Sparge și vei fura*“. Aceasta e o deviză de tâlhari. S'a mai vorbit de presă că ea este

1) Cel mai cinic dintre ziarele Revoluțiunii, după ce căzuse sub direcțiunea lui Hébert. Contra acestuia apăruse alt ziar intitulat *La Mere Duchesne*, inspirat de sentimente contra-revoluționare.

chiamată a răspândi lumina. Dăr sunt, domnilor, două feluri de lumină. Este lumina care vine din cer, lumina adevărată; dar este o lumină sinistră, o lumină a Iadului. Este o lumină de sus care luminează, dă viață, și o lumină de jos, care întunecă, omoară. Ast-fel a fost lumina ce a răspândit presa pînă acum, lumină care întunecă, lumină infernală, care a sădit germinii pernicioși prin vinele și sângele junimii, lumină care a inoculat veninul chiar în copii din scoale. Asemenea lumină este bună numai pentru antropofagi, iar nu pentru oamenii cărî voiesc educațiunea și moralizarea semenilor lor. Cu asemenea lumină am face din țara noastră un cuib de revoluționarii cei mai sêlbatici, cărî n'ar mai respecta nici lege, nici guvern, nici țară, nici familie, nici bătrân, nici tîner, nici maică, nici fică, nici Dumnezeire, și cari, cum a zis Principele Ghica, ar merge să batjocorească pînă și cenușa mormintelor. Vom întreba pe d. Brătianu, noi cari am ridicat ordonanța asupra presei,<sup>1)</sup> de ce n'a ridicat'o d-lui în timpul Ministeriului sêu? Noi am desfințat'o, pentru că iubim cu sinceritate libertățile țerii noastre. Dar care a fost oare efectul ce experiența ne a dovedit? Care

1) Dată de Ministeriul N. Crețulescu. Veđi *Monitorul Ofic. al Țerii Rom.* din 1859 Octobře 4. La 25 Septembrie acela-și an, acest Ministeriü a suspendat ziarele *Românul* și *Nikipercea*.

a fost răsplată ce am avut? În loc de recunoștință, am priimit injurii și calomnii; de a doua zi, am fost atacați în tot ce avem mai sfânt. Dar tina ce ați voit să ne asvirle în față a căzut chiar pe obrajii celor ce ne o aruncau!

### Ședința de la 21 Martie 1862.

(Supliment la Monitor No. 76.)

La ordinea zilei se află continuarea desbaterii asupra legii de presă.

După o discuțiune lungă și animată asupra acestui subiect, B. Katargiu cere cuvântul.

**Barbu Katargiu**, *Președintele Consiliului*. Domnilor!

Nu vii să cer cea mai mică restricțiune a discuțiunii. Socotesc că e de prisos a vă aduce aminte că sunt trei zile, de când se urmează această discuțiune fără vre un rezultat. Socotesc că e de prisos asemenea a vă aduce aminte ceea ce am zis în ședința trecută, că avem trebuință de multe lucrări, că avem a organiza țara, dar că stăm pe loc, și s'ar putea socoti cu drept cuvânt că este un *parti pris* de a împiedica mersul nostru, de a nu face legi, ca să se poată zice într'o zi: „Guvernul nu face nimic, Camera nu face nimic.“ Domnilor, vii să fac apel la patriotismul dv. și să vă rog a lăsa la o parte discuțiunile fără



folos, să ne punem a face legi, legi de organizare ; căci suntem într'o pozițiune, în care am atras asupra-ne privirile Europei ; într'o pozițiune de încercare, când trebuie să facem pe cei ce ne privesc, să creadă că am meritat ceea ce ne au dat. Ni s'a imputat că noi nu facem nimic, că ținem lucrurile în *statu quo*. Însă, ca să facem ceva, ca să începem organizarea, ne trebuie legi ; căci alt-fel, a face de la noi, ar fi a cădea în arbitriū, și cu drept cuvânt atunci am putea fi trași la răspundere. De aceea fac apel la Cameră, ca să vază dacă Ministeriul e cauza de nu se face nimic, cauza de nu se organizează țara. De ar fi alt Ministeriū, poate că ar face prin ordonanțe ceea ce noi voim a face prin legi. Însă noi, d-lor, precum v'am promis că, pe cât timp acest Ministeriū va ocupa aceste bănci, mai bine se va lăsa a fi zdrobit el, de cât a compromite cestiunea cea mare, cestiunea vitală a Românilor, Unirea, tot asemenea vine a vă declara acum, că preferă a fi zdrobit el, de cât a întrebuița mijloace dictatoriale în locul celor constituționale. D-lor, Ministeriul ca și dv. toți, voește lumina presei ; însă, precum v'am zis, lumina ce răspândește presa astă-zî nu e lumina soarelui, ci lumina care vine din morminte, din infern. De aceea, trebuie să facem o lege, care să înfrêneze

licența și să puie capăt desfrêului, calomniilor, infamiilor răspândite de licența presei, asigurând libertatea (*Semne de aprobare și aplause în partea dreaptă*). Vă rog, d-lor, încălziți-vă inimele de Român, inflăcărați-vă inimile de patriotism, desbrăcați-vă de patimi; nu mai veniți a cere cuvântul pentru cestiuni personale, lăsați la o parte persoana d-voastră și ocupați-vă de persoana cea mai mare, de Patrie; faceți pentru Patrie toate câte ea are nevoie, organizați-o, întăriți-o, faceți ca pretutindenea să respire ordinea și siguranța; arătați-o Europei în această stare, și atunci veți avea dreptul de a cere să i se dea numele cel frumos, numele cel mare ce solicita cu atâta căldură d. Cogălniceanu. <sup>1)</sup>

Se pune la vot închiderea discuțiunii și se primește.

*Președintele.* Pun la vot luarea în considerare a proiectului.

În ședința viitoare de la 23 Martie, legea asupra presei din Moldova se primește ca lege a țării cu o majoritate de 55 bile contra 42.

### Ședința de la 23 Martie 1862.

(*Supliment la Monitor No. 79.*)

D-nu **I. Brătianu**, raportorul Comitetului delegațiilor, citește raportul asupra propunerii d-lui M. Cogălniceanu în cestiunea sării.

1) Numele de *România*.

O lege regula ca, de la 1862 înainte, salinele să se caute d'a dreptul de către Stat. Cu toate acestea Ministeriul dispunea printr'o publicație din *Monitorul oficial*, din Februrie 1862, ca exportul sării în cantitate de 15 milioane oca să fie dat iară-și ca monopol unui individ, cum se făcuse înaintea promulgării legii asupra salinelor.

Raportul observă că din această dispoziție a Ministeriului se folosește numai d. Mișa, căci dinsul are mai multe milioane de oca de sare peste Dunăre, din cari o parte îl costă 20 de sfanți suta. În această situație numai Statul român poate face o concurență primejdioasă d-lui Mișa. Guvernul a pus dreptul exportării la licitațiune prin oferte și condițiuni atât de grele, în cât numai d. Mișa sau agenții d-lui se pot infățișa, și, neapărat, dacă dinsul nu va avea concurenți, va oferi prețul ce-i va plăcea, precum acela de 12 sf. suta, pe care Guvernul va fi nevoit să 'l priimească, pentru că pină acum au trecut trei luni din an și d. Mișa vinde singur sare peste Dunăre.

În fața acestei situațiuni, Comisiunea este de părere că Adunarea nu poate lua nici o hotărîre și prin urmare nici răspunderea măsurilor luate în cestiunea exportării sării.

În ceea ce privește exportul sării peste Prut, raportul constată că în Moldova se află mai multe milioane de oca de sare în posesiunea particularilor, ceea ce, după toate regulile salinelor, este o anomalie. Comisiunea este de părere că Statul trebuia să se armeze de dreptul său de monopol și să nu permită a se libera de cât sarea ce va vinde el de aci înainte. În aceste condițiuni, s'ar fi infățișat cumpărători pe prețul de un galben (11 lei 75 bani) la gura oanei. Guvernul însă a refuzat, mulțumindu-se a pune o taxă de 11 lei (vechi) 20 parale asupra sării în genere de or ce proveniență; iar în urmă a desființat și această taxă, dând astfel mijloc de a se exporta sarea particularilor din Moldova, în paguba sării Statului.

**Barbu Katargiu**, Președintele Consiliului. Domnilor!

Nu m'am mirat nici cum de a vedea, și în această împrejurare, un nou act de acuzare, o nouă macedoniană <sup>1)</sup> în contra Guvernului; dar cel puțin de astă dată am văzut adunate în această acuzare mai multe Ministerii, și ne rămâne să facem o nouă notare de acele Guverne. Aceasta e asupra preambulului, asupra formeii. Apoi e și cestiunea punerii în lucrare a legii, asupra căreia s'a făcut acel raport, în care se vorbește de călcare de lege și altele, și cari cuvinte, ca și cele de patrie, de libertate, au ajuns a fi numai niște sunete ce nu pot face nici o impresiune, și cum zice Principele Sturza, ne am hîrșit cu asemenea vorbe.

Să vii acum la cestiune.

Aș fi voit să urmez pe d. raportator din cuvînt în cuvînt și să'i răspunz la toate; dar să'mi ierte d-lui puțină inteligență și cunoștință ce am de acele teorii economice, ce d-sa ne a expus și pe cari eu nu le știu. Domnilor, când e vorba de monopol, e de monopol, și când e vorba de concurență, e de concurență, și în raportul acesta a fost o amestecătură așa de incurcată, în cât eu nu am înțeles nimic, și ceea ce voi răspunde, voi răspunde de la mine.

Am avut onoare a mai spune și într'una din șe-

<sup>1)</sup> Aluziune la faimoasele discursuri ale lui Demosthenes contra lui Filip, regele Macedoniei. De regulă se zice *filipică* în loc de *macedoniană*.

dințele trecute că Guvernul s'a însărcinat să vînză pe seama Statului sarea, și să nu mai vîndă ca pînă acum monopolul altora, căci atunci s'ar despuia Statul de un drept al său. Camera a zis Guvernului: „tu ești monopolistul, pe seamă-ți vei face vînzarea.“ Însă cum trebuie să se facă acea vînzare? De sigur că nu cu ocaua, nu cu dramul, căci atunci Guvernul trebuie să aibă un control nu numai asupra impiegaților, ci să vadă ca și cumpărătorul să nu fie tot acela-și. Ce era dar de făcut? Guvernul a trebuit să vadă cam câtă sumă poate scoate la marginile Turciei, ceea ce a și făcut. Și așa, cercetând, a găsit că, din negligența ce de două ani Guvernele precedente au avut, nu se poate scoate de cât 15 milioane. Ceea ce a și zis Guvernul, că cu 15 milioane se poate lega, dar cu mai multe nu. Guvernul a zis: „veniți, cumpărătorilor, din patru puncte cardinale, și cumpărați sare“. Iată ce a zis Guvernul. Dacă nu s'au făcut publicări prin Anglia și prin Spania, este că acestea erau în zadar, căci negreșit nu era să vie nimeni din aceste țări să ia sare de la noi. Dar s'au făcut publicări în Turcia, unde din nenorocire au rîs de noi. Guvernul dar a făcut tot ce 'i a stat prin putință ca să se puie în pozițiune de a vinde sarea și tot de o dată de a nu eși din lege.

Vie cumpărătorul să mai ia și alte 15 milioane, și 'i vom da. Mișa, domnilor, este și pentru mine un *cauchemar*; dar el, cum am mai zis, se poate presenta sub toate formele, când cu barbă, când fără barbă, când cu përul vâlvoiu etc. Apoi ceea ce nu știți d-v. este că sunt și alții musterii: a venit și d. N. Băleanu și a depus 300,000 sfanți cauțiune pentru ca să fie concurent.

Să răspunz acum la cele zise de d. raportor despre un impiegat de la Giurgiu că ar fi fost cumpărătorii mai mulți, de era mai multă sare, și că s'ar fi vëndut și 400 milioane de ocale. Ei, domnilor, și noi ne am fi mulțumit să găsim mai mulți cumpărătorii; dar îmi pare că v'am mai spus ce fel de mușterii am avut. Se mai zice că de ce nu s'a transportat mai multă sare la puntele despre Dunăre? Nu mă mir de ignoranța d-lui raportator în aceasta. D-lui n'a fost de cât o lună la Guvern, și nu știe că sarea nu se cară iarna, ci vara. Cătățimile cari sunt rămase pe la puncturi sunt de an și oamenii o aduc încet-încet, când se pot înlesni. Prin urmare acest argument își avea răspunsul de la sine.

Remâne să răspunz acum asupra sării streine, ce ne ar face concurență, și care se pretinde că s'ar vinde cu 6 și 7 lei. Dar Providența

a vrut ca să nu se aducă de acea sare, căci alt-fel cine ar fi venit să plătească mai mult pentru sarea noastră? Și dacă ar fi așa, eu aș povățui să se strice toate punturile de pe Dunăre și să se astupe ocnele. Conchid dar și zic că tot raportul nu este de cât o șiretenie de vorbe, un requisitoriu de acuzări fără nici un temei, și prin urmare Guvernul n'a călcat nici de cum legea; el a făcut tot ce era posibil, ca să nu se păgubească fiscul. Mai zic iar că dacă Adunarea socotea de atribuțiunile sale de a intra în drepturile Guvernului, noi, de și am avea dreptul să protestăm, nu o vom face. Dar atunci responsabilitatea nu ne va privi pe noi. Noi am făcut ceea ce trebuia. Avem 15 milioane de oca și nu le putem duce de cât pînă la margine, căci, dacă am trece-o în Turcia, ar trebui să o dăm pe datorie și aceasta nu ar fi nici de cum în interesul Statului. Dacă Adunarea voiește să o facem, n'are de cât să zică; însă atunci nu va mai fi răspunderea pe seama noastră.

D-nu **Ion Brătianu** zice că d-sa prin raportul său n'a acuzat pe Ministeriu, ci numai a observat că cei ce cumpărau dreptul de a vinde sare au abuzat de dinsul, fiind-că îl aveau numai pe 5—6 ani, și căutau să o vinză cu prețuri foarte însemnate, fără să se îngrijească că jicnesc viitorul salinelor României. De aci a rezultat că pentru toate trebuințele secundare, cari nu sunt pentru hrana omului,

cupărătorii s'aũ dus și aũ bătut la porțile altor țeri, a căror sare era de o calitate inferioară, dar mai efțină, și ne aũ făcut o concurență pentru o parte din sarea trebuincioasă consumatorilor din Turcia. D-sa este de părere ca Statul să vëndă dreptul de exportarea sării unei societăți, care să o exploateze pe un timp mai îndelungat, cum se face în Franța, 30—40—50 de ani. Atunci antreprenorii vor da Statului un preț însemnat, ca să asigureze viitorul salinelor noastre. Oratorul vorbește apoi asupra măsurilor luate pentru vinderia sării și arată greșelile ce Guvernul ar fi comis, după părerea d-sale, în această privință.

**Barbu Katargiu**, *Președintele Consiliului*. Dați-mi voie să vorbesc, d-lor. Am vëndut cu mirare că s'a mai sculat d. Brătianu să vorbească de monopol, când socoteam că expresiunea de monopol nu mai poate fi întrebuițată după deslușirile ce am dat.

D. Brătianu a susținut că s'a vëndut cu monopol, tot cum s'a vëndut în trecut. Nu, d-lor; nu s'a vëndut la nimeni cu monopol și nici că s'a vëndut alt drept, de cât acela ce Guvernul știe prea bine că il are în anul acesta. Ce a zis Guvernul? Guvernul a zis că vinde 15 milioane oca de sare, pentru că a socotit că o să poată scoate 15 milioane în anul acesta și a chiebat pe cumpărători din patru puncte cardinale, spre a cumpăra la licitație acele 15 milioane ce Guvernul crede că poate scoate. Atât și numai atât a zis Guvernul. Dar de geaba le tot spunem, le



tot tălmăcim, căci vedem că venim tot la aceleași rezultate. Cunoașteți greutatea drumurilor, și dacă Guvernul nu va scoate sare, nimeni altul nu o poate scoate.

Așa dar Guvernul ce a zis ?

„Veniți, neguțătorilor din 4 puncte cardinale, și cumpărați 15 milioane oca de sare.“ El era îngrijit cum să facă această tranșacție, ca să ieșă din strimtoare. Monopol se chiamă aceasta, d-lor ?

Venit-au neguțătorii să zică: „cumpărăm 15 milioane oca de sare“, și nu li s'a dat? Guvernul priimește pe or-ce cumpărător. Se înțelege însă că, de va veni unul ca să cumpere un milion, Guvernul va preferi pe cel ce va cere 15 milioane, chiar de ar cere să nu mai vindem altuia; dar nu ne o cere. D-nu Brătianu însă citește numai începutul condițiilor și zice că legea aceasta nu e destul de explicită pînă unde o să mergem, adică dacă va veni cine-va să ceară 10 mii de oca sau mai puțin, îi vom da sau nu ?

Ei bine, d-lor, vom veni la anu și vom face o lege explicativă de exportacție și vom zice să se vinză pînă la 3 oca, și chiar pînă la  $\frac{1}{2}$  oca.

D-lui zice că e o mulțime de sare dincolo. Apoi vedeți că n'are nici puțină logică. Dacă e mulțime de sare dincolo și noi găsim atâtea greutăți ca să vindem acele 15 milioane, apoi cum

gândiți că o să găsim alții, cari să vie să mai ceară în urmă mai multă?

Ne a zis pe urmă să mergem prin Englitera și Ispania ca s'o vindem. . . .

D-nu **I. Brătianu**. Cer cuvântul.

**Barbu Katargiu** (*continuând*), pentru că în Turcia e sare streină, care se vinde cu 6—7 lei. Apoi dacă vom duce-o acolo, va trebui să ne coste 25—30 sfanți suta și atunci ce fel de concurență o să mai facem?

Vedeți dar, d-lor, că nu e nimic mai mult de cât un charivari de vorbe, vorbe de monopoluri, vorbe de concurență etc. etc.

D-lui a zis că Guvernul nu 'i a trimis toate documentele pînă la cea din urmă zi. Dar d-lui ar fi trebuit să vază, în ceea ce a făcut Guvernul, o condescendență mult mai mare de cât ceea ce trebuia să facă; căci a trimis documentele pe mai mulți ani din urmă, ca să poată face o comparație, când Guvernul putea să i le refuze, fiind-că Adunarea nu se pronunțase că trebuie să trimeată documentele. Apoi d. Brătianu mai pretinde că de ce nu i s'a trimis și cutare depeșă și cutare document. Dar Guvernul trebuia să iea o măsură, pentru că cunoștea istoria lui Bastache, și nu erea dator să dea explicațiuni și

pentru ce n'a făcut, ci numai pentru ceea ce a zis, iar nu și pentru ceea ce nu s'a zis. D-sa ne întreabă: de ce n'ai mai făcut și cutare lucru, de ce n'ai mai rostit și cutare cuvinte? Aceasta n'o înțeleg, căci atunci nu trebuie să mai ceară Guvern constituțional, ci trebuie ca să ceară un Comitet de salute publică, care să guverneze d'a dreptul, iar nu împreună cu Camera.

### Ședința de la 26 Martie 1862.

(Supliment la Monitor No. 81)

**Barbu Katargiu**, *Președintele Consiliului*. Alaltă-ieri am avut onoare a cere onor. Adunări un credit, nu de trei luni, ci de 9, ca să putem urma tot după budgetul anului trecut, și în acest timp am auzit că e o nedomirire, de ce să cerem pentru 9 luni și nu numai pentru 3. Am făcut aceasta, d-lor, și Camera trebuie să ne ție socoteală, pentru că ne aflăm într'o pozițiune anormală. Ministeriul ar fi putut cere pentru 3 luni, mai ales că speră că, cu reînturnarea Camerii, o să-i poată presenta un budget, dacă nu complet, cel puțin ast-fel, ca să serve de bază la budgetul anului viitor și să se aplice pentru restul anului acestuia. Ceea ce a silit pe Ministeriū să ceară creditul pe 9 luni, este că suntem la începutul

anului și este a se încheia contracte la lucrările publice pentru întregul an, și, neavind credit acordat de cât pe trei luni, nu înțelegem cum am putea încheia contractul pe anul întreg. Cu toate acestea Ministeriul lasă la apăsarea Camerii toate acestea, și dacă dinsa crede că nu i se aduce stăinjinire, el priimește a i se vota creditul și pe 3 luni de zile. Însă, în acest caz, am onoare a vă anunța, d-lor, că la înturnarea Camerii trebuie neapărat să se voteze un budget.

Terminând, Președintele Consiliului comunică mesagiul, prin care se numește d. T. Ghica Ministru al Finanțelor și d. A. Florescu Ministru al Controlului.

D-nu **Cozadini**. Am cerut cuvântul, d-lor, ca să întreb pe d. Președinte al Consiliului dacă, prin numirea d-lui Ministru de Control, se suprimă direcțiunea Ministeriului de Control din Iași, care costă atâtea cheltuieli pe Stat.

**Barbu Katargiu**, *Președintele Consiliului*. Domnilor! Direcțiunea Controlului din Iași se va desființa; iar cât pentru impiegați, suntem datorii, precum s'a promis și prin discursul Tronului, a nu-i lăsa nemângăiați, ci a le face un căpetaiu. Socotesc că pe aceia, cari sunt în activitate și rămân neocupați prin desființarea posturilor, trebuie să punem pe unii pe unde vom găsi locuri, iar celor ce rămân să le dăm jumătate din leafă pînă se vor căpătuși și ei prin noua organizare. Dar mai sunt direc-

țiunile Ministeriilor din lăuntru și de justiție, pe cari nu le putem trage pînă la o lege definitivă de reorganizare. Pînă atunci toate țesăturile ce face Guvernul spre a conduce mersul lucrurilor, îl silesc a face cheltuieli foarte mari, cum e de exemplu transportul impiegaților Ministeriului de Finanțe, care a costat pe Guvern sume însemnate. De aceea vă rog, domnilor, ca să luăm măsuri de a eși din această anomalie. Pentru aceasta Camera trebuie a 'și prelungi sesiunea încă două luni de zile de la 24 Aprilie înainte, căci trebuie să organizăm țara, și la aceasta ne trebuie legi.

### **Ședința de la 27 Martie 1862.**

(Supliment la Monitor No. 83).

La ordinea zilei este proiectul de lege pentru a se autoriza Guvernul să continue cu stringerea veniturilor și răs-punderea cheltuielilor după *statu-quo*, pînă la finele anului. Comitetul însărcinat cu studierea acestui proiect conchidea la admiterea lui.

D. *Președinte* anunță că la acest proiect s'a făcut un amendament, a cărui cuprindere este de a se unifica contribuțiunea funciară în ambele părți ale țării și a se aplica și dincoace de Milcov legea timbrului.

**Barbu Katargiu**, *Președintele Consiliului*. Domnilor! Am mulțumirea să vă anunț că, mai 'nainte de a auzi această propunere, proiectul de lege s'a

făcut, și socotesc că peste câte-va minute o să se aducă aci, fiind-că am lăsat a se prescrie raportul și a se sub-scrie mesagiul de Domnitor.

Prin acel proiect se unifică această contribuție și se propune 4<sup>o</sup>/<sub>o</sub> pentru amândouă ținuturile. Tot în acea legiuire am crezut de cuviință a vorbi și despre timbru, pentru că am socotit că în Moldova nu mai poate rămânea o lege de contribuție cu totul diferită de a noastră.

Tot de o dată vă fac cunoscut că și pentru Iași am chibzuit a se face o modificare la contribuția funciară, reducându-se la jumătate de ceea ce a fost pînă acum, căci, cu prilejul desființării Guvernului d'acolo, toate proprietățile au scăzut.

D-nu **M. Cogălniceanu** declară că va vota pentru acest proiect, însă numai cu două rezerve: 1) ca Guvernul să înființeze cât mai în grabă un budget sumar unificat pentru amândouă Principatele; 2) să se desființeze îndată taxele puse în Moldova asupra băuturilor spirtoase consumate în lăuntru comunelor urbane.

**Barbu Katargiu**, *Președintele Consiliului*. D-lor, voi răspunde cât se poate mai pe scurt d-lui Cogălniceanu. D-lui are dreptate când zice că ar fi trebuit să se facă, dacă nu un buget regulat, cel puțin unul sumar; și negreșit că s'ar fi putut face. Dar d. Cogălniceanu știe că schimbarea Ministrului de finanțe a adus greutate și împiedicări;

și al doilea am fost împiedicați pînă să ne vie condicele și dosarele de la Moldova, de care a-veam neapărată trebuință. Dar d. Cogălniceanu zice că trebuia să se facă cel puțin unificarea veniturilor. Greutatea este că a trebuit să avem cunoștința de diferitele adăogiri ce eram siliți a face în Moldova, de plăți excepționale pentru Moldova, cum funcționarilor ce suntem siliți a'î ținea pînă la noua organizare, după cum s'a recomandat și de către Măria Sa prin discursul Tronului, și altele multe. Prin urmare noi, de am cerut creditul pe 9 luni, aceasta n'am făcut'o cu cuget de a nu da un buget care să se aplice chiar și pentru restul anului 1862, ci am făcut'o pentru căam voit ca budgetul să 'l facem în cunoștință de lucruri, ca să poată servi și pentru 1863 și să nu mai fie trebuință de suplimente și credite excepționale. Pentru aceasta am voit să vedem mai înainte votându-se legile necesarii, avînd încredere că Adunarea, ne va vota aceste legi, și ast-fel putem prevedea toate adăogirile și scăzămintele ce trebuiesc făcute, și să dăm un budget regulat, ca să nu mai fim siliți a'l schimba. Pînă atunci însă aveam trebuință de creditul ce vî cerem, ca să conducem carul Statului, care e într'o stare foarte anormală, care, în loc de 4 roate, are 5, și 7 leuci, și pînă să ajungem a

unifica, a pune in armonie, trebuia să avem credit. Complicările, d-lor, sunt așa de mari, în cât îmi este imposibil de a vi le arăta cu deamăruntul. Dar dv. sunteți oameni de stat și vi le puteți imagina. Iată pentru ce am cerut creditul pe 9 luni. Inșă, dacă socotiți dv. că nu se aduce nici o împiedicare lucrurilor, votând numai pe trei luni, faceți-o. Dar atunci noi vă declaram că nu mai suntem responsabili, când ne veți zice de ce n'am făcut cutare și cutare lucru pentru reorganizarea și unitatea țării.

Acum vii la cestiunea impositelor asupra spirtoaselor. Până acum abia am putut face cele două-trei unificări, de cari vă vorbiți. În ceea ce privește pe municipalități, pentru taxa spirtoaselor, se va face; dar nu acum, pentru că de o cam dată n'avem timp. Nu zic aceasta pentru noi, căci ce e mai lesne să facem de cât un proiect? Dar credeți că Adunarea are să fie așa de ocupată cu alte proiecte și mai urgente, în cât nu va putea să ia în discuțiune și să voteze ceea ce Ministeriul poate face în cincă minute. De aceea, d-lor, vă rog, dați Ministeriului creditul ce vă cere și el vă promite că, de va putea, vă va aduce un budget regulat. Pe de altă parte, d-lor, vă rog să dați Ministeriului legi, legi de organizare și de unificare. Noi vă promitem



că, în timpul cât vom fi despărțiți, ne vom ocupa a face proiecte. De am fi avut numai 15 zile încă de lucru, am fi putut face mult, căci avem multe proiecte de urgență. Iată, chiar acum, avem o propunere foarte urgentă, aceea pentru înființarea unei bănci. De se va priimi sau nu această propunere, nu știu; dar aceasta e o cesiune vitală pentru România. De aceea, d-lor, vă rog, votați creditul pentru 9 luni și nu aveți nici o temere, nici un scrupul, pentru că pozițiunea este excepțională și critică.

D-nu **M. Cogălniceanu** mulțumește lui B. Katargiu pentru explicațiile ce i a dat, dar adaugă că, în ceea ce privește taxa asupra băuturilor, nu trebuie un proiect și că este destul ca ceea ce se urmează în România să se aplice și în Moldova și ca această contribuție să se perceapă de aci înainte în folosul comunelor.

**Barbu Katargiu**, *Președintele Consiliului*. E o cesiune ce atinge pe d. Ministru de Finanțe și vă mărturisesc că d-sa n'a avut timp a o studia. De o vom putea studia, vom răspunde în ședința viitoare; iar de nu, Adunarea să bine-voiască a ne autoriza să facem o asemenea operație, și, de vom vedea că nu isvorese dificultăți și pagube pentru Stat, o vom face.

D-nu **M. Cogălniceanu**. Vă încredințez că nu e nici o greutate.

**Barbu Katargiu**, *Președintele Consiliului*. Noi nu vom putea face nimic, pînă nu va trece prin Adunare, pentru că municipalitățile își au bugetele lor.

D-nu **I. Brătianu** protestează în principiu contra proiectului înfățișat de Ministeriū, pentru-că, după părerea d-sale, Guvernul ar fi putut să ia bugetele din Moldova și din Muntenia și să întocmească unul, cu care să vie înaintea Adunării. Când însă este vorba pentru credit, d-sa votează pentru noue luni.

**Barbu Katargiu**, *Președintele Consiliului*. Puținele cuvinte ce am avut a zice despre facerea saū nefacerea bugetului le am deslușit indestul. Viū acum la ceea ce a zis d. Brătianu că ar fi voit să aibă o cunoștință exactă de finanțele țerii. La aceasta am onoare a'î răspunde că socotelile de la 1854 pînă la 1860 sunt depuse la Cameră și, dacă d-lui are atâta dorință de a avea o cunoștință exactă de socoteli în genere, ceară de la Adunare să numească o Comisie permanentă, în care să intre și d. Brătianu, însă cu îndatorire ca, într'o lună, să ne aducă o știință lămurită de finanțele țerii.

Mai mulți deputați cer închiderea discușiunii, care se încuviințează.

## Ședința de la 28 Martie 1862.

(Supliment la Monitor No. 87.)

La ordinea zilei este desbaterea asupra proiectului de lege pentru drumurile de fier. După mai mulți înși, cari ieau parte la discutiune, se acordă cuvântul lui B. Katargiu.

**Barbu Katargiu**, *Președintele Consiliului*. Domnilor! Tăcerea Ministeriului pînă acum poate fi interpretată rău. D-nu Manolaki Costaki a făcut ieri o observare numind această tăcere: „impasibilitate.“ Nu e, domnilor, impasibilitate din partea noastră; ci pațiența ce trebuia să aibă Ministeriul, ca să asculte desbaterile unei cestiuni importante, serioase, ca aceea care ne ocupă acum; unei cestiuni, pe care o găsisem angajată de Guvernul separatist al Moldovei, și noi, avînd în vedere interesul vital ce se leagă de această cestiune, privind și lucrurile din punctul de vedere general, am socotit de a noastră datorie să o prezentăm Camerii, fără a intra în amănuntele lucrării. Nu e dar impasibilitate, ci o trebuință ca chiar Ministeriul să se lumineze din desbaterea cestiunii și să vadă dacă amănuntele pot lovi cestiunea principală. După cele ce s'aū vorbit, după cele exprimate cu atîta știință de Principele Sturza și de d. I. Ghica, nu'mi rămîne a vorbi nimic de cestiunile tehnice. Imi rămîne nu-

mai a adăogi ceva care privește pe Ministeriū din punctul de vedere general. Ministeriul s'a întrebat: avem sau nu trebuință de un inceput, într'o lucrare așa de importantă, care atrage după sine toate interesele cele mari ale țării?

S'a mai întrebat: oare nu trebuie să ținem seamă de acest inceput, care știți că în toată lumea e foarte greu, și mai cu seamă la noi, cari avem trebuință de atâtea? În adevăr, prețul s'a părut mare și Ministeriului; <sup>1)</sup> dar el 'și a zis: „acei cari cei d'antăiū au curagiul să facă întreprinderi așa de mari, nu trebuie să caute avantajii numai în acele sacrificii imediate; ei trebuiesc să aibă în vedere recompensele indirecte, de cari a vorbit Principele Sturza, și acele foloase, cari au să vie, ca să recompenseze pe toți de aceste sacrificii. Acele foloase ce vom trage din căile fierate, vor fi poate de 10 sau de 100 de ori mai mari de cât suma ce ni se cere astă-zī pentru construirea lor sau pentru cauțiunea dobizii.“ Aceasta a făcut pe Ministeriū să închiză ochii asupra detaliurilor, ca să deschiză țării noastre poarta aceasta, care este cea mai mare a civilizației noastre atât materiale cât și morale. Aceasta a făcut pe Guvern să închiză ochii. Dar nu socotiți că, pentru or ce concesiune ce s'ar mai

1) Se cerea 181.000 lei noi de chilometru.

presenta, vom lua pe aceasta de bază. Oare n'ar fi pentru noi, precum a zis d-nu I. Ghica, o îndrăzneală prea mare sau chiar o imprudență să respingem capitalurile streinilor? Oare țara noastră e singura legătură a Occidentului cu Orientul, ca să facă pe streini să'și verse capitalurile aci, fără să vază vre un avantajiu? Și n'ar putea ei oare să croiască acea legătură pe la stânga sau la dreapta României? Și noi să rămânem tot în starea de barbarie, de sălbătăciune în care ne aflăm, să ne mai tirim încă mult timp în cărucioarele de poștă, pe noroiu și pulbere, și să ducem la porturi produsele noastre cu carele frânte, cu boii schilodiți de astăzi, și nu voim să scăpăm o dată de aceste lucruri, cari sunt sigiliul barbariei? Aceasta ne a fost temerea, ca nu cum-va Europa, care a voit să ne dea primul mijloc de reînviere, — pentru că drumurile sunt întocmai ca arterele, cari fac să circule sângele într'un corp —, aceasta ne a fost temerea ca nu cum-va Europa să treacă pe lângă noi prin Orșova în țara turcească sau pe la Bucovina, să apuce pe la hotarele Rusiei la Marea Neagră, și noi să oftăm că n'am știut să profităm de o ocaziune ce ar aduce atâta folos țării noastre. Aceasta trebuie s'o avem în vedere, iar nu temerea de sărăcie, chiar de ar fi; căci aceasta s'ar

repara prin importanța cea mare ce se va da proprietăților și prin urmare prin creșterea veniturilor Statului. Mai aveam să adaug că o mulțime de streini, cu această ocasiune, vor veni în țara noastră cu meseriile lor, ca să se facă instructorii țăranilor noștri, să le aducă acele idei, pe cari azi, când le vorbește cine-va de ele, le socotesc de basme.

### Ședința de la 30 Martie 1862.

(Supliment la Monitor No. 91.)

În ședința de la 26 Martie, d-nu C. Grădișteanu adresase o interpelare Ministrului de interne asupra hotărârii de a se ridica autoritățile administrative și judecătorești din Focșani și a fi strămutate în Rimnicu-Sărat, care trebuia să devie capitală a județului Rimnic, pe când Focșanii aveau să rămâie capitala județului Putna. D-sa întrebă dacă este adevărat că se va mai păstra dualismul poliției și al municipalității în Focșani.

Ministrul a declarat că va răspunde peste trei zile.

În ședința de la 30 Martie d-nu C. Grădișteanu și-a explicat interpelarea, la care îi a răspuns B. Katargiu.

**Barbu Katargiu**, Președintele Consiliului. V'am zis, d-nilor, în mai multe rânduri, că preocupăția acestui Ministeriu e să unifice, cât se va putea mai bine, atât deosebitele ramuri ale Guvernelor separate, cât și de a strînge legăturile dintre aceste două Principate. Istoricul reședinței ocâr-

muirii județului Rîmnicului-Sărat în Focșani e acesta. Din vechime Focșanii aveau capitală Rîmnicul; dupe vremi, s'a găsit de cuviință a se strămuta la Focșani, pe hotar, adică la marginea județului, în prejudiciul tuturilor locuitorilor districtului. Astăzi, când linia despărțitoare între Moldova și Țara Românească s'a desființat, am socotit că acest prejudiciu trebuie să înceteze. Cu strămutarea aceasta se fac 2 lucruri: pe de o parte o unificare mai strinsă, pe de altă parte o înlesnire pentru locuitorii, trăgând administrația în centrul districtului.

De a da Focșanii îndată sub jurisdicțiunea administratorului din Putna, sunt considerații, domnilor, pe cari acum sunt siliit a le tăcea. Guvernul însă speră că, odată ce aceste considerațiuni vor înceta, și cărmuirea județului Putna va putea atunci să 'și întinză jurisdicțiunea pînă în marginile orașului Focșani din Țara Românească. Pînă atunci am socotit să nu rămăie Focșanii în părăsire. De aceea am zis să fie două polițai: unul din Rîmnic și altul din Focșani. Înființarea unuia o ieau pe seama mea, și crez că Adunarea nu mă va desaproba. Cât pentru ce se atinge de municipalitate, am zis să se unifice. Apoi în Focșani e și reședința unei sub-prefecturi. Vedeti că, de-o-cam dată, interesele materiale

ale Focșanilor sunt asigurate. Reclamarea e dreaptă, și la timpul priincios își va afla indestularea, ca să nu aducă complicări. Am făcut aceasta socotind că nu facem ceva afară din lege. Ea s'a făcut în Consiliu; hotărîrea s'a supus sancțiunii Domnitorului, și așa am pus'o în lucrare, socotind că nu era o lucrare de lege, spre a o supune Camerii. Acesta e singurul răspuns ce pot da. Cât pentru ce se atinge de miclele interese ce au sacrificat, eu le am răspuns să vadă pe Moldoveni, cari au sacrificat pentru Unire reședința Domnitorului, familii, case, și s'ar părea ciudat că din partea Focșănenilor ar fi nemulțumire. Aceasta e esplicarea ce pot da. Rămâne acum ca Adunarea să hotărască dacă am făcut bine sau rău.

D-nu **I. Brătianu** roagă pe Ministeriū ca țeranii închiși în prevenție la Văcărești pentru evenimentul de la 24 Ianuarie să fie puși în libertate, mai ales că s'rbătorile Paștilor se apropie, și nu este bine ca această zi de bucurie universală pentru creștini să fie pentru acești nenorociți și pentru familiile lor o zi de jale și de doliū.

**Barbu Katargiu**, *Președintele Consiliului*. Cu întristare, domnilor, vă mărturisesc —, crează-ne d. I. Brătianu, — că și noi suferim de acele suferințe. Dar nu sunt sute de oameni încă închiși, cum a zis d. I. Brătianu, căci pină alaltă-ieri rămă-



seseră 60, și poate pînă astăzi vor fi rămas și mai puțin. Dar știți, d-lor, ce va să zică a cerceta sute de oameni în pricină de asemenea fire, unde din interogatori, din procesele verbale, se dă naștere la alte cercetări mai multe. Din aceste cercetări nu vă pot desvolta pînă acum nimic; dar vă spu numai că procurorul a declarat că cestiunea a luat un caracter foarte grav. Cu cât oamenii sunt mai compromiși, cu cât cestiunea e mai gravă, cu atît justiția trebuie să fie luminată asupra instrucției, cu atît trebuie să ia măsuri mai îndestulătoare, căci ia o răspundere grea, osândind oameni inocenți, numai pe vorbele că cutare și cutare a fost implicat. Aceasta a fost, d-lor, cauza întîrzierii. Procurorii sunt acolo permanenți, lucrând zi și noapte, și sperăm că mulți se vor libera; iar cei ce vor rămănea compromiși, d-zeu cu ei și cu noi, pentru că noi vom face tot ce vom putea face ca oameni cu inimă. Dar legile sunt mai pre sus de noi și trebuie să ne supunem lor.

### **Ședința de la 31 Martie 1862.**

*(Supliment la Monitor No. 92).*

Ministrul de Finanțe anunță că a cedat contractul poștilor din Muntenia pe trei ani vechilor antreprenori. Cât pen-

tru poștile din Moldova, d-sa declară că n'a putut ajunge la nici un rezultat, de oare ce contracții de acolo cer niște condiții foarte asupritoare pentru Stat și tot pe trei ani, afară de contracțiul drumurilor din sus de Botoșani, care a consimțit cu un galben mai jos.

D-nu **M. Cogălniceanu** crede că s'ar putea găsi alți contracții, cari ar lăsa mai jos, dacă Ministeriul va face publicațiile trebuincioase, ca să vie și alți concurenți.

*Ministrul de Finanțe* răspunde că nu este destul timp, de oare ce pentru licitație trebuesc 40 de zile și contractul poștilor expiră la 1-iu Maiu.

**Barbu Katargiu**, *Președintele Consiliului*. Domnilor! Vedetți dilema, în care se află Ministeriul : pe de o parte, are un proiect de lege trimis de Comisia Centrală pentru căutarea poștilor, cu chipul cu care se arată acolo, pentru darea poștilor prin brevete, și cele-l-alte lucruri, a căror aplicațiune negreșit pentru Țara Românească ar fi prea grea. Dar, în sfirșit, greu saū lesne, proiectul acela nu s'a votat. Pe de altă parte, Ministeriul, ale cărui ocupațiuni le cunoașteți foarte bine, s'a vèzut în neputință de a face alt-ceva de cât ceea ce vè spuse acum.

Când a vèzut că expiră terminul contractelor și că 40 de zile trebuie numai pentru licitație —, și putem socoti că nu ar fi putut Statul ca în ziua din urmă să facă licitația, fiind că atunci antreprenorii ar fi făcut niște pretensiuni și pro-

punerii neputincioase d'a se primi —, ce a făcut dar? A luat cu contracții acea vorbă și a ajuns la un rezultat, care vi s'a spus aci, după care nu numai contracții se angajează cu un preț mai jos, dar lasă în beneficiul Statului portul scrisorilor și al grupurilor, care poate să dea și acela o sumă însemnată, și rămâne ca să încuviințăm contractul. Cât pentru Moldova, vom vedea dacă se poate să facem ceva. Acum rămâne la d-v. să hotărâți, dacă trebuie să avem poște sau nu.

Cât pentru ceea ce se zice, ca să se caute pe seama Statului, vă răspund că e foarte lesne de zis, dar foarte anevoe de executat, căci Guvernul nu se angajează ca, în acest scurt termen de o lună, să cumpere cai, să înființeze poștele și celelalte.

Pozițiunea nu e făcută de noi, ci așa am găsit-o de la alții, și contracții, și de 'și au căutat interesele lor, au făcut însă ceea ce puteau face.

Or-cum, domnilor, vă rog să chibzuiți bine, căci a se lăsa pe seama Statului, ar fi cu greu și tot-d'odată l'ar costa poate mai mult de cât ceea ce 'l a costat pînă acum.

A se da pe un an, ar fi mai bine; dar atunci o să vie poate contracții cu condiții cu totul altele și nu știu dacă s'ar putea face o învoială.

A ajuns timpul acolo, in cât crez că nu se mai poate face alt-fel de cât ceea ce s'a făcut, și vë mai repet încă o dată că răspunderea nu e a noastră: circumstanțele sunt cari aũ făcut așa, și d-v. sunteți destul de înțelegetori, ca să puteți judeca.

La sfirșitul ședinței, Barbu Katargiu comunică Adunării următoarele două noutăți, cari sunt priimate cu aplause.

**Barbu Katargiu.** Më socotesc fericit a veni să anunț două lucruri, cari aũ să mulțumească Adunarea. Mai întâi vë anunț—, și acesta va fi un răspuns mulțumitor la dorința d-lui Păcleanu <sup>1)</sup>—, că, de două zile, ni s'aũ înfățișat două companii, cari cer a uni linia de fier din Transilvania cu Țara Românească pe la Ocnele Mari, pe Jiũ, prin Craiova spre București și pînă la Giurgiu (*Bravo repetite*). Al doilea vë anunț pentru această zi din urmă, fiind-că avem a ne despărți cu ocasiunea sërăbătorilor, că ni s'a înfățișat o cerere pentru concesiune de bancă, care știți că e de cel mai mare interes și pentru ne-goț și pentru Stat. Onorabila persoană care a venit să tracteze această cestiune se află aci și

1) In această ședință, d. Păcleanu zisese: „Sunt sigur că drumurile ferate vor aduce mari foloase țării și sunt fericit că pot vota acest proiect, și rog pe Dumnezeu ca ceea ce fac azi pentru partea din Moldova să mă învrednicească a face și pentru cea din România.“

sper că la redeschiderea Camerii voiți avea o-nnoarea să vă presint un proiect. (*Aplause unanime*).

După aceasta se citește în întregul ei legea votată pentru construirea unui drum de fier pe valea Siretului, de la Galați pînă la hotarul de Nord-West al Moldovii, unde se va înpreuna cu drumurile de fier ale Austriei, avînd o ramură pînă la Iași, iar alta pînă la Ocna.

### Ședința de la 22 Maiu 1862.

(*Supliment la Monitor No. 96*).

Cinci-zeci de deputați lipsesc și alții cer congediu.

**Barbu Katargiu**, *Președintele Cabinetului*. Cunoașteți, domnilor, pozițiunea în care ne aflăm; ochii lumii sunt ațintiți asupra noastră.

Am strigat de sute de ori, în curs de trei ani, că țara nu se organizează, că merge rău, că totul este încurcat, descurajat, demoralizat. Unirea s'a făcut pentru noi și ne dete nădejde că cel puțin vom fi ajuns la liman, că cel puțin ce am pierdut în trei ani, vom câștiga într'o sesiune. Din norocire, vedem că sesiunea s'a prelungit și nădăjduiam ce se vor face toate. Aū fost negreșit înprejurări, de cari ținem socoteală și cari ne aū oprit de a pune bazele fundamentale ale

țării. Dar vă mărturisesc că țara este în primejdie de a se desmădula, de a 'și rupe toate legămintele. Am nădejde că toți Români, toate elementele se vor întruni, că această intrupare se va face, și că se vor lăsa la o parte tendințele de interese personale. Dar, pe de o parte, văz greutatea, cu care se adună în Cameră deputații, iar pe de alta că, îndată ce vin pe o ușă, încearcă a eși pe cea-l-altă.

Dacă starea finanțelor, care este grea, foarte proastă, și de care, când o veți vedea, vă veți intrista, precum ne intristăm și noi, și care or câtă voință ar avea cine-va să ne o arunce asupra-ne, nu va putea, fiind-că este o moștenire a acestor trei ani de nenorocite fluctuații și de care nu acuz pe nimeni, de cât numai înprejurările—, dacă, zic, starea finanțelor n'ar fi așa în cât, de nu veți pune mâna să facem ceva, desfid pe or ce Ministeriū de a merge, și încă mai mult, de a nu ajunge la bancrută, la desorganizare, căci numai este mijloc de a mântui pe temelie țara aceasta—; dacă, încă o dată, nu va fi cestiunea de organizare, care vine astă-zī să lege două țări, într'o desorganizare completă, cu obiceiuri osebite, cu tendințe osebite. . . . .

*(murmure energice din partea stângă)* și a lega una câte una legile cari fac bazele fundamentale—;

dacă nu ar fi toate acestea, apoi văzând pe de o parte că unii cer concediul, iar pe de alta că abia se pot aduna deputații unul câte unul, ca să dobândim câți-va, spre a vota legile cele mai mari —, atunci v'aș zice mai bine să vă prorogați pînă vă vor ierta interesele și vremea să veniți toți, pentru ca atunci într'o unire să votăm acele legi, cari trebuie să rămăie pentru veci, cari nu se vor putea desface și cari aș să asigure nu numai starea interioară și materială a țării, ci și starea ei politică, starea ei fără care nu este cu putință să existe o națiune. De aceea, vă rog, domnilor, chibzuiți bine și vedeți ce avem să facem.

Nu vorbesc pentru un concediul, nici pentru două, ci pentru toate, și de primejdia ce este asupra capului nostru. Vă rog dar chibzuiți dacă putem avea Adunare în sesiunea aceasta sau nu, și putem atunci să stăruim, să rugăm pe toți să lase ceea ce se atinge de interesele personale, și să vie să ne intrupăm, să facem o majoritate —, nu importă a cărui Ministeriul va fi —, și să scăpăm țara; pentru că, vă mai zic încă o dată, vasul iea apă din toate părțile, ne innecăm cu toții și trebuie să luăm măsuri ca să 'l scăpăm.

Se citește o petițiune a mai multor locuitori din satul Răducanii, cari cer să li se dea voie să ocupe locurile ce au rămas părăsite de coloniștii Bulgari emigrați în Rusia.

**Barbu Katargiu**, *Președintele Consiliului*. Este adevărat că o parte de pământ din coloniile bulgărești a rămas gol; însă știți că coloniștii, cari sunt așezați acolo, sunt cu niște privilegii, cari trebuia să se respecte, pentru că așa s'ați priimit, după niște condițiuni prealabile; iar acelora ce s'ați dus, le am zis „călătorie bună!“, pentru că ni s'a liberat pământul. Inșă, pentru că era o înproprietărire oare care a pământului cu o plată foarte ușoară, oare trebuia ca Guvernul acum s'o dea și la alții tot cu condițiunile acelea? Nu; nu am socotit aceasta de cuviință.

Prin urmare ce a făcut Guvernul?

Voi răspunde la amândouă aceste înprejurări, la aceea despre țeranii Moldoveni și la aceea despre coloniștii Nemți.

S'a înfățișat, în adevăr, un număr de coloniști industriași Nemți; s'a înfățișat și săteni Moldoveni, însă nici unora nici altora Guvernul nu le a dat definitivă voie, ca să se așeze cu condițiunile privilegiilor de mai înainte, ci s'a zis coloniștilor Nemți, cari erau veniți cu familiile lor în țară, li s'a zis că se primesc provizoriu pentru anul acesta, ca un fel de ospitalitate, pînă când vom chibzui împreună cu Camera, dacă asemenea oameni sunt folositori țării sau nu, ca să se primească în pământul nostru; iar pe de altă



parte s'a zis și celor-l-alți din Moldova, cei ce s'aũ apucat și aũ închiriat pământuri, să fie priimiți ca chiriași, iar nu ca privilegiați, cu condițiile acelea *ad vitam aeternam*, cari sunt date Bulgarilor.

Dacă vor mai fi pământuri de închiriat, să se închirieze toate pe un termen, pînă cînd vom chibzui cum să le dăm, sau definitiv sau cu embatichiũ sau cum se va chibzui mai pe urmă ; iar celor ce se vor scula și vor veni fără să 'și fi îndeplinit formele de strămutare și vor cere să se așeze acolo, Guvernul nu a socotit de cuviință a le îndestula cererea, și nu socotește nici astăzi, pentru două cuvinte : pe de o parte, pentru că acele pământuri sunt proprietate a Statului, iar, de altă parte, căci deschizîndu-se în Moldova o asemenea lege excepțională, afară din legile obștești, prin care s'ar da privilegiũ numai acelor cari ar veni acolo, atunci, de vor fi locurile mari, o să golim Moldova, iar, de vor fi locuri strimte, atunci iată ce se va întîmpla : o să dăm unora și pe alții o să'i respingem. De ce să mai avem dar și alți privilegiați ? E destul cu aceia pe cari 'i avem rămași de la Ruși și cărora nu le putem rupe condițiunile ; dar nu să ne apucăm noi să dăm altele și să facem privilegiũ noui.

Se hotărăște a se trimite petițiunea la Secțiune.

Se citește raportul Comisiunii însărcinate cu verificarea alegerii d-lui N. A. Sutz. Majoritatea Comisiunii se declară pentru validarea alegerii.

**D. Văsescu** susține că alegerea este vițioasă, fiind-că a fost presiune din partea prefectului. « Prefectul, z'ce d-sa, a fost în pretoriu în tot timpul alegerii, pînă ce s'a votat. Nu poate fi cea mai mică indoială că a urmat înriurire, de vreme ce erau doi sub-prefecți rău introduși ca delegați și că alegerea s'a făcut de față cu prefectul.

**Barbu Katargiu**, *Președintele Consiliului*. Am auzit pe d. Văsescu vorbind de influență din partea prefectului. Nu ieaș asupra mea de a fi răspunzător în toată întinderea de afecțiunile sau antipatiile personale ce poate avea un funcționar. Toată lumea are simpatii și antipatii, și prefectul, de și impieगत, a putut și el să le aibă, căci sunt puțini oameni, cari, ajunși într'o pozițiune înaltă, într'un post public, știu a se pune mai pre sus de asemenea slăbiciuni și a le respinge. Viu să vă zic însă, domnilor, că, dacă a putut să se înjosească un cărmuitor la asemenea mijloace, ar trebui oare ca cutare deputat să se înșele a crede că Guvernul a voit să influențeze alegerile? Ministeriul actual a venit la putere, pentru că a fost chemat, și nu ține nici de cum la pozițiunea sa, ca să alerge la mijloace atât de mîrșave. A fost un Ministeriu, care a putut să se

injosească și chiar să fie interesat a face aceasta ; dar credeți, domnilor, cât pentru noi, că mai 'nainte de a ținea la pozițiunea noastră, punem un preț mai pre sus de toate pe respectul libertății și al legalității.

D-nu **A. C. Golescu** zice că de, vreme ce alegătorii vin fără drept într'un colegiū, alegerea este vițiată și prin urmare trebuie anulată. „Este dovedit, continuă d-sa, că o parte din alegători n'aū avut dreptul de a lua parte la alegere ; prin urmare ea nu este bună. D-nu Ministru a declarat că nu voește să influențeze. Voiū constata numai un fapt că, la Comisiunile însărcinate cu îndreptarea listelor electorale, nu s'aū numit, precum s'a urmat sub Ministeriul, din care făcea parte d-nu Mălinescu, deputați din dreapta și din stânga în număr egal ; căci acum mai toți sunt din dreapta, și mulți încă și funcționari, și prin urmare puțin neatirnați de Guvern.“

**Barbu Katargiu**, *Președintele Consiliului*. Voiū a răspunde la două cuvinte ale d-lui Golescu. Guvernul constituțional știți bine că este vechiū pe aiurea și noi la noi. Se știe că, în țările cele mai constituționale, Guvernul declară candidații săi, arată pe oamenii aceia în cari are încredere. Și când e vorba de apăsare, apăsarea se poate face și din alte părți, prin alte mijloace. În asemenea împrejurare, numai sentimentul de încredere trebuie să fie între Cameră și Guvern, și atunci Camera știe să deosebească partea politică de partea de corupere. Cât pentru numirile din

Comisiunii, imi pare rău că am mai auzit vorbindu-ni-se aici de partea stângă și de partea dreaptă. Eu, dela Unire, nu mai văz aci nici de cum dreapta și stânga, ci deosebirea e numai că unii voiesc să meargă mai repede și alții cred că, precum zice Italianul, *chi va piano va sano*. Eu nu m'am ocupat a căuta, la formarea acestor Comisiunii, oameni de cutare sau cutare culoare, și pe unii nici nu'i cunosc, dar am căutat oameni de un caracter independent, ca să putem descoperi adevărul și pedepsi pe cei abătuți sau a da o desmințire celor ce au făcut acuzări nedrepte și exagerate.

Inehizându-se discusiunea, se pune la vot alegerea d-lui N. Sutzu și se respinge cu 41 bile contra 37.

**Gr. Cuza** își desvoltă interpelarea privitoare la egumenii greci din țară. Oratorul cere, ca pe de o parte, Ministeriul să nu mai tolereze a ni se aduce egumeni din streinătate pe la mănăstirile pământene închinat, iar cei ce se află astăzi în țară și cari, sub numele de egumeni, absorb însemnatele venituri ale acelor mănăstiri, să fie congediați a se duce pe la comunitățile monachale și pe la patriarhiile lor respective.

D-nu **M. Cogălniceanu**, după ce citește un document, in care Comisarii Austriei, Franciei, Marei-Britanii, Prusiei și Sardiniei, s'au pronunțat în 1857 in favoarea noastră, în ces-tiunea mănăstirilor închinat, zice: «Nu avem a ne teme de apăsarea acestor Puteri; ne trebuie numai prudență și energie» Oratorul conchide în acești termini: «Așa socotesc că nu trebuie să lăsăm a opta parte din teritoriul nostru să rămână instreinat fără nici un cuvânt. Guvernul nu

trebuie să se abțin<sup>1)</sup>, el care cunoaște gravitatea cestiunii, ci să ne depuie documentele, fiind-că nu trebuie ca, în lipsă de documente, să emitem un vot care poate fi foarte patriotic, dar care poate aduce bănuielii asupra Camerii... E timp să terminăm această cestiune, care a ajuns a fi un scandal în România.»

**Barbu Katargiu**, *Președintele Consiliului*. D-nu Cogălniceanu, de la întâiul său cuvânt, ne a zis „prudență și energie“. Mai în urmă a luat un aer de acuzațiune, zicând că Ministeriul a promis una și a făcut alta. Dar aceasta a fost pentru cestiunea de procedură. Cât pentru fond, sunt din suflet și din inimă de opiniunea d-lui Cogălniceanu. Dar să vorbim despre ceea ce a zis d-sa de „prudență“. De ce zice d-lui „prudență“ ? Știe dar și d-lui ceva, de și se face că nu știe nimic.

Însă d-lui a greșit pentru cuvintele ce atribue d-lui Ministru de Culte. D-nu Ministru de Culte n'a zis că a recunoscut vre un protocol, vre o condițiune pentru investitura Domnitorului său că a reînnoit acel protocol; n'a zis să ne plecăm capul pină a jertfi interesele țării. D-sa v'a făcut un simplu istoric al stării acestei cestiuni și v'a zis că, după împrejurări, după vremi, după fluctuațiile influenței Guvernului asupra mănăstirilor închinete saū a mănăstirilor închinete asupra Guvernului în această cestiune, care a devenit cosmopo-

1) B. Katargiu declarase că Ministeriul se abține în această votare.

litate, să vedem adevărata stare a ei și să chibzuim acele mijloace, prin cari să fim tot de o dată și prudenți și energici. Acestea vi le a zis d. Ministru al Cultelor; acestea le zicem și noi.

Ce se întâmplă? Sunt niște pretensiuni de drepturi exagerate de la unii oameni, cari, o declar, nu au acele drepturi, dar au pretensiuni și, ceva mai mult, au pînă acum posesia. Prin urmare este un proces între Stat, adevăratul proprietar, și un acaparator, un călcător, cum veți voi să 'l numiți.

Dar am zis: oare cine va fi judecătorul?

Când s'a vorbit de protocol, d. Cogălniceanu a zis să fim prudenți. Dar nu e oare mai prudent, ca mai 'nainte de a ști cine va fi judecătorul, să zicem: „cari sunt pretensiunile voastre? cari sunt drepturile noastre? Veniți să le vedem, să ne înțelegem ca oameni de aceea și religie. Să nu rupem legăturile ce au fost tot-d'a-una între creștinii din Orient; să nu rupem acele testamente și interese, pe cari trebuie să le susținem vecinic pentru interesul creștinătății, și pentru interesul nostru și al lor. Însă nu veniți să robiți ceea ce nu e al vostru, nucătați să vă scăpați interesele cu paguba drepturilor noastre, făcând Stat în Statul nostru.“

De aceea s'a numit o Comisiune, fiind că poate prin acea Comisiune să ne putem ajunge și să

terminăm cestiunea în favoarea țării, să o terminăm în numele creștinătății și al intereselor țării. Dar, dacă nu vor voi să înțeleagă, dacă sunt oameni cari pun interesele materiale mai pre sus de or-ce, tu, Cameră Română, protestează contra tuturilor acelora ce vor să 'i apere și ia din mână-le acele drepturi, pe cari le au usurpat și pe cari n'au știut să le întrebuinteze. Dar mai 'nainte de aceasta ne pot zice și Grecii: „știți că suntem Miniștrii creștinătății, cerem numai ceea ce ni se cuvine în această calitate.“ Și ast-fel să le lăsăm lor ce e al lor și să păstrăm țării ce e al țării.

### Ședința de la 29 Maiu 1862.

(*Analele Economice*, pag. 61 sqq.)

La ordinea zilei este proiectul de lege rurală. D-nu **M. Cogălniceanu** a deschis desbaterea asupra ei printr'un discurs de o mare valoare atât din punctul de vedere oratoric, cât și din punctul de vedere istoric. D-sa s'a pronunțat pentru inproprietărirea țăranilor. După d-sa a vorbit **Gr. Cuza** în acela-și sens; apoi **Principele Gr. M. Sturza**, **Principele Dimitrie Ghica**, **Principele A. Moruzi** și **A. Arsache**, cari s'au pronunțat pentru proiectul de lege al Comisiei Centrale, adică contra inproprietării. După aceștia, d-nu **Apostoleanu** a vorbit în sensul d-lui **Cogălniceanu**, apoi d. **C. Brăiloiu** pentru proiect. În fine se acordă cuvântul lui **B. Katargiu**.

**Barbu Katargiu**, Președintele Consiliului. Domnilor!

D-nu Ministru al Justiției, onorabilul meu coleg, v'a anunțat că va vorbi ca deputat; eu am îndrăsneală a vă zice că voiți vorbi și ca deputat și ca Ministru.

Ați auzit, domnilor, discursul d-lui Cogălniceanu. Acel discurs a luat îndestule lovituri grele, s'a sfâșiat în bucăți de elocuenții oratorii ce au vorbit 'nainte mea. Ar fi dar o lipsă de generositățe din parte-'mă de a căuta să 'l măi sfâșii și eu. Dar în acel discurs s'a citat cele zise de mine: „Totul pentru țară, nimic pentru noi!“ Da, domnilor, am zis și voi zice aceasta; dar vă daū de veste că asemenea vorbe nu mă vor face să pierz din vedere acea stea polară, care, pentru mine, este Dumnezeirea la care mă închin: adevărul; pentru că adevărul e al lui Dumnezeu, și, ca tot-d'a-una, voiți căuta să merg pe calea adevărului. Nu; nici o dată nu mă voiți lăsa a mă amăgi nici de fumulire unor laude pompoase și măgulitoare, ce nu'mă fac nici un efect, nici de temerea de a displăcea unei popularități nedemne de mine. Când am zis: „totul pentru România și nimic pentru noi,“ eu n'am înțeles că România e despărțită în două tabere, în oameni fără avere și în oameni avuți, și că cei d'ântăiū singuri sunt nația, iar cei de al doilea niște paria, niște ființe afară din lege.



Dacă principiile de economie, pe cari se rezimă unii din d-voastră, nu vă dau alt mijloc de a înmulți averile de cât de a lua de la unii și a da altora, apoi sărace sunt acele principii, putrede sunt acele temeuri, pe cari voiți a vă sprijini.

Acum să ne ocupăm de cestiune în amănuntele ei. Această cestiune s'a pus în desbatere prin discursul d-lui Cogălniceanu, pe care 'l au analizat mulți și cu talente superioare, fără însă să 'l califice, să 'i dea o formă. Acea figură 'i o voiți da eu. Acel discurs a fost o chimeră, o chimeră ciudată, paradoxală, o chimeră cu capul de porumbiță, făgăduind multă blândețe, cu trunchiul de aspidă plin de venin, și cu coada de șopărlă măglisitoare; <sup>1)</sup> căci, după ce ne a făgăduit împăcăciunea, abnegația de pasiune și de interese meschine, apropierea și înfrățirea, a stigmatizat proprietatea cu cele mai înveninate cuvinte, cu cele mai degradatoare calomnii, cu un cuvânt a sanctificat principiile lui Proudhon, care zice că proprietatea e o hoție; în fine, d-sa a încheiat cerënd, cu multă umilință, a se da țeranului,

1) La această figură face aluzie d-nu Cogălniceanu mai târziu, în discursul său de la 9 Febr. 1863: „Anul trecut, pe la luna Iunie, tot la această tribună i într'o cestiune tot atât de importantă, de la această bancă (*arătând spre banca ministerială*) n'am fost tractat de chimeră, cu capul de porumbiță, cu pantecele de viperă și cu coada de nu știu ce?”

ca un fel de milostenie, pământul ce cultivă astăzi.

Țăranii, domnilor, sunt partea cea mare din nație, și o nație nu trăește cu milostenia.

Dacă voiți să faceți pe țăran liber, trebuie să 'l faceți virtos, și, ca să fie virtos, trebuie să 'l moralizați. Oare aceasta e virtutea ce trebuie să arătați nației: a răpi ce este al altuia? a face dintr'inșii niște milogi, niște cerșetori Calabrezii, cari, cu espengola <sup>1)</sup> în mână, să ceară de la cei mai avuți de cât ei punga saū viața? Aceasta e virtutea ce trebuie să aibă o națiune, care aspiră la libertate? Nu; virtutea ce trebuie să învățăm pe națiune este de a respecta ce este al altuia, ca să i se respecte și ei într'o zi dreptatea națională, ceea ce e al ei. Virtuțile acestea sunt adevăratele virtuți, cari întăresc o națiune, cari o leagă în toate mădulările ei; iar nu a'i insufla spiritul desbinării, spiritul de invidie prin spiritul de răpire contra proprietății, care e elementul și izvorul tuturilor bogățiilor.

Nu, domnilor, să nu ne lăsăm a fi amăgiți de discursurii, cari, ca sirena antică, încântă pe cei ce voește a'i atrage, și, după ce'i sfășie, îi plânge; nu, ci să fim bărbați, să mergem pe posibilitate și să lăsăm la o parte poeziile —, ele sunt frumoase, chiar când ascund otrava și desbina-

1) Carabină.

rea, dar nu mai puțin omoritoare —, și să tractăm această cestiune din punctul de vedere al dreptului și al economiei politice.

Domnilor, subiectul ce tractăm se împarte în trei. El înfățișează o cestiune de drept, o cestiune de economie și în fine o cestiune politică, care, cum veți vedea, nu are cea mai mică parte în cele ce am a zice.

Vă voi arăta, domnilor, întâi că noi, ca proprietari, trebe să ne susținem drepturile noastre de proprietate și de naționalitate, căci, susținând proprietatea, susținem nația. Vă voi arăta apoi că, dacă e vorba să facem jertfe, vom ști a le face, dar nu luând de la unii și dând altora, ci ca oameni politici.

S'a zis că Comisia Centrală, în loc să revizuiască Regulamentul, după zisele Convenției, a voit să facă o lege nouă. Respectul meu către Convenție e destul de știut. Dar vă întreb, cerând a se preface în vecinici principiul unei legi, care are în capul ei vorba de provizoriu, oare nu e o răsturnare completă a legii?

Veni-voi acum a vă analiza cari sunt drepturile proprietății în România? Nu; s'a zis îndestule și s'a scris încă și mai multe în această privință, și totul a fost în zadar. O zic „în zadar“, pentru că legea, de și prescrie că țăranul

are dreptul pe trei pogoane, dar adăugând că e provizoriu, înțelegeți bine, domnilor, cât e de slabă acea îndatorire, pe care detractorii proprietății caută a se întemeia.

Acum să vedem pentru ce legiuitorul de la 1831 a pus și a repetit cu atâta precizie acea clauză de provizoriu? Se înțelege, domnilor, de ce: este căci el cunoștea drepturile proprietății în Țara Românească, cunoștea sorgintea ei, cunoștea temeliile pe cari este așezată.

S'a vorbit de Austria, de Rusia și de alte țări. Dar oare proprietarii din acele țări sunt ca cei de la noi? Au ei documente de părțile de pământ cumpărate, cum le au proprietarii români de la chiar strămoșii țăranilor acelora, cărora voiți a le da dreptul de a le lua înderăt prin o lege silnică?

S'a vorbit de sclavie, de servagiū. Dar la noi venit-a servagiul din apăsarea proprietarilor? Inființatu-s'a pentru interesul lor? Citiți istoria țării noastre, pe care trebuie să o cunoașteți toți, și veți vedea că servagiul a fost introdus de acel mare bărbat al României, de Mihaiū Viteazul, pentru o necesitate a vremii lui, prin niște mijloace barbare negreșit, dar neapărate în împrejurările în cari se afla. El, văzând că populațiunea română se împrăștie, că într'o zi o să se

deștepte singură pe pământul României, fără oștire, fără finanțe, și prin urmare în neputință de a mai susține diferitele războaie ce era nevoit a întreprinde pentru apărarea țării sale, 'și a zis : „voi să jertfesc mai bine din libertatea nației mele, ca să o scap întreagă din robia streină.“ Cum vedeți dar, servagiul s'a făcut printr'o necesitate politică, iar nici cum ca să flateze pe proprietarii de atunci.

Vă mai întreb acum, în acele țări toate ce ni s'a adus de exemplu, se află oare aceea-și proporție de proprietari cu numărul locuitorilor? Au ele a patra parte de locuitori proprietari de pământ, precum se află la noi, fără a vorbi de aceea, ale căror vânzări dovedite prin documente ce țin la mână proprietarii de azi, 'și au alienat pământul strămoșesc și cari prin urmare netăgăduit arată ca pământul României fu o dată împărțit la toți, și că grămădirea unor câtașimi mai mari în mâinile proprietarilor de azi n'a fost prin răpire, n'a fost prin dominația unui element strein asupra elementului primitiv al pământurilor, precum în Europa Occidentală, unde elementul gotic veni de înăbuși, de desmoșteni și reduse în servagiū elementul roman ?

Ați zis că, neînproprietărind pe țeran, nația se pierde. Oare Englitera, acest Stat mare, care numără

28 milioane de locuitori și n'are de cât 250,000 proprietari, este o nație pierdută? Oare cu aceste vorbe Englezii nu s'ar socoti insultați? Oare patriotismul se vinde cu cotul de pământ? Nu, domnilor, patriotismul consistă în sentimente morale și frățești, în legături de interese reciproce, și eu socotesc că nu este un singur român care să zică: „nu sunt român, pentru că am mai puțin de cât altul și că nu sunt slobod a jefui pe cel ce are mai mult de cât mine.“ Aduce-vă-voiu de exemplu Italia? Vedeți această mare nație în ce ajunsese, când ura și spiritul desbinării suflău într'insa, și vedeți-o unde se află astă-zî, și dacă ea a întrebuintat acum mijloace de desbinare, de jefuirii și de desposedare ca să îndeplinească 'naltele fapte ce a săvîrșit, sau din contră, a dat dovadă de cea mai strinsă unire, cel mai adânc respect către clase, către avere.

Acestea sunt, d-le Cogălnicene, cele ce aveam a răspunde la discursul d-tale.

Voiți acum să venim la ceea ce trebuie să facem, ca să îmbunătățim soarta țeranilor? Mai 'nainte însă voiu a desluși vorba îmbunătățire.

Oare Convenția, zicend îmbunătățire, a avut și ea în vedere acea economie politică barbară *a lua ceea ce e al altuia*? Nu. Convenția a văzut aci la noi o rămășiță de barbarie, a găsit lucrul silnic, și a so-

cotit că, ridicând această instituțiune a veacurilor trecute, va îmbunătăți soarta țăranilor. Convenția a văzut restricții la strămutarea țăranilor, și a zis : „dându-le libertatea de a'și căuta așezarea și dezvoltarea intereselor lor unde vor găsi mai bine, firește se va îmbunătăți soarta lor.“ Iată ce au înțeles prin vorba „îmbunătățire“ acei oameni maturi ce au studiat lucrurile aci, căci niște oameni luminați și încercați ca dinșii nu au putut face greșala de a crede că îmbunătățirea consistă în a împărți averile în fărâmituri mici. Împărțirea slăbește, inpuținează dezvoltarea și reproducerea averii, iar nu o întinde, nu o mărește.

Prin urmare, principiul împărțirii nu se poate susține de cât de cei ce 'și-au hrănit simțul și judecata cu utopii și paradexe.

Aglomerarea capitalurilor, a averilor mari este în ordinea economică ceea ce Creatorul a făcut în ordinea fizică a pământului nostru. El a acoperit o parte din fața pământului cu mări, cu oceane, cu lacuri, cu torente, cu gârle, de unde se trag aburii, ce, prefăcându-se în ploaie, vin de răcoresc și fructifică o mare parte a pământului; <sup>1)</sup> dacă, din contră, toate acestea ar fi împărțite uniform în mici picături rare și parcimoni-oase de umezeală, pământul s'ar fi prefăcut

1) Cf. *Ședința de la 6 Sept. 1860*, p. 218.

intr'un corp trist și uscat ca luna, intr'un corp mort ce n'ar mai fi produs nimic! (*Aplause*)

Voiți să îmbunătățiți soarta țăranilor și tremurați de a le da libertatea? Tremurați a zice țăranului: „Mergi, ești liber, muncește, capătă, desvoltă-ți averea și facultățile, și toate carierile țării tale sunt deschise; poți deveni bogat, funcționar, deputat, poți să te sui pînă pe banca ministerială, și a face binele țării prin chiar exemplul laborioasei tale vieți; căci ast-fel sunt instituțiunile țării noastre, instituțiuni, cari pe alte națiuni le au constat gârle de sânge?”

Dați țăranilor libertatea și ei vor cumpăra pământul, când vor socoti de trebuință, și când vor ști cum să agonisească averea, mai bine vor ști și să o păstreze. Punându'i în această poziție, îi și moralizați, și atunci nu vor mai pofti averile altora, ci 'și le vor crea ei singuri. Faceți dintr'inșii oameni virtuși, iar nu oameni plini de viții otrăvitoare familiei și societății, și atunci țăranul, știind să-'și apere vatra câștigată cu sudoarea sa, va ști să-'și apere și țara lui. O să 'mî ziceți poate: „de unde o să cumpere?” Vă asigur că vor găsi de unde, numai să li să creeze asemenea mijloace de înlesnire, nu prin silă, ci prin liberă voință. Nu vă temeți de învoirile de bunăvoie. Dacă asemenea transacții se fac în alte



părți, unde sunt zece oameni pentru o părticică de pământ, cum vă puteți teme că nu s'ar face la noi, unde pentru un om sunt zece bucăți de pământ?

Dar și dacă această concurență n'ar fi cu totul în favoarea plugarilor, pe când în celelalte părți ale Europei e numai în favoarea proprietarilor, nu e oare atunci Guvernul proprietarul cel mare, care posedă a treia parte din teritoriul României și care să vie să le facă concurență acelor proprietari răi și nesocotiți, zicând țăranilor prea apăsăți: „veniți la mine; iată pământul consecrat de strămoșii noștri pentru faceri de bine; locuiți-l și 'l cultivați. Guvernul, care e tutorul acestei stări comune, vi'l dă mai puțin, ca să vă folosiți și voi și să îmbogățiți și averea comună consecrată tot vouă în deobște, locuitorii ai țării noastre.“ Atunci acel proprietar nu va pleca oare capul și va zice țăranului: „stăi, frate, rămâi la mine, muncește să ne folosim împreună; aci nu e nici stăpân. nici slugă, suntem tovaroși; interesele, iar nu împilarea, trebuie să ne lege între noi și să ne conducă în întreprinderea noastră?“

Rămâne acum cestiunea politică. O! pentru această cestiune, d-lor, nu mai sunt apărătorul proprietarilor, ci consiliarul lor, de multe ori chiar

și contrariu. Aci nu e vorba de a lua de la unii și a da altora, nu de a întinde pe toți pe patul lui Procrustes, <sup>1)</sup> căci atunci nu veți face de cât trunchiuri desfigurate de sărăcie și de mizerie, de lenevire și de împismuire, și așa națiunea Română se va preface într'o ființă ciuntită, într'o adunătură de pigmei schilăviți și rachiticoși. Nu e vorba de a unifica averile, nu e vorba de a îmbogați pe unii și a sărăci pe cei-l-alți, ci e vorba de a înzestra țara cu o putere morală, de care are trebuință, de a face centruri de unitate, de civilizație, de a face niște școale politice, voiți să zic comunele.

Iată ce trebuie să facem, și atunci fiți siguri că satele noastre vor deveni ca satele din Germania și din Italia, orașe întregi, mai frumoase de cât orașele noastre de astăzi. Să constituim comunele, însă nu așa ca să încurajăm lenea, fiind-că cunoașteți domnilor, trebuie s'o mărturisim, că poporul român e cam bântuit de lene, și de aceste viți nu e el vinovat; vițiul acesta 'i vine în parte de la ginta latină, din care se trage, în parte din lipsa de trebuințe factice,

1) Faimos bandit, fiu al lui Neptun. El așeza pe cei ce cădeau în mâinile sale pe un pat, care nu se potrivea pe corpul lor. Dacă patul era prea lung, atunci întindea pe nenorocitul călător, până îl omora în torturi. Dacă era prea scurt, atunci îi împingea picioarele în corp și 'l ucidea iară-și în chinuri. El fuse ucis de Theseu.

cari sunt cea mai d'antăiū impulsie a activității omenești. Țăranul nostru e un fel de Diogenes voluntariū. De aceea, pînă se vor desvolta trebuințele factice, cari, de și fac poate suferințe și nenorociri omului, totu'și îl împing către civilizație, pînă atunci 'i trebuie un stimulant. De veți da dar o păticeică de pămēt țăranului, ați face dintr'insul o ființă a căruī viață să n'aibă nici un scop. Ce va face el cu acea bucățică de pămēt ce abia 'i ar putea asigura hrana vieții?

Aceasta e desvoltarea morală și materială ce voiți a'i da? Și dacă 'i trebuie mai mult și aceea o lăsați ca să o afle de la învoirile de bună voie—, învoiala dar e un ce practic, e un ce folositor—, de ce nu'l lăsați dar să se învoiască pentru tot, în toată libertatea sa?

De ce vreți să'l faceți cu sila proprietar pe un ce, de care vă dovedesc că nu va avea nici un folos, și să sdrobiți tot într'o vreme, prin siluire, principiul proprietății, temelia cea mai puternică, cheia bolții tuturilor societăților civile?

Invoiala de bună voie a dat dovezi pipăite de folositoarele sale efecte. In adevăr, oare exportul cel mare ce s'a întins azi pînă la un milion de chile de cereale pe an, se face de proprietari său de arendași? Nu, ci în cea mai mare parte de țărani. Acest export se face

oare din acele trei pogoane legiuite, din cari țeranul abia agonisește hrana vieții sale? Nu, ci din învoielile de bună voie.

Maî vreți o dovadă? Aduceți-vă aminte de țeranii din 'naintea Regulamentului, cari atunci n'aveau nici vite nici unelte de agricultură, și pe cari acum le au maî toți. Cine le a dat acestea? Cele trei pogoane? Nu, căci atunci n'aveau nici 3 nici 10, dar n'aveau nici libertatea, de care se bucură azi.

S'a zis în sfârșit că, dându-li-se câte 5 pogoane, poate se vor înlesni. Vorba nu e de 5, de 7 sau de 10 pogoane, ci de foloasele ce le vor da. Proprietarul nu va pierde nimic, pentru-că el va căuta a'și acoperi acea pagubă prin închirierea prisoaselor ce 'i s'au lăsat; dar țeranul pierde mult. Cu aceasta i se va încuraja lenea, și va ajunge ast-fel o ființă, care nu va produce nimic chiar pentru sine.

De v'aș vorbi ca egoist, ca om care se gândește numai la interesele sale, de și 'mă ar fi foarte anevoie, căci azi pentru prima oară m'aș pune pe un asemenea țărîm, cu toate acestea v'aș spune că eă, ca proprietar mare, când e vorba de despăgubire, aș fi cel d'antăiă ca să mă înscriă în capul listei, ca să dau țeranului nu 5, 7, 10 pogoane de pământ, dar și 20, de

voiți. Inșă aci nu e vorba de proprietarii cei mari numai, ci și de cei mici, cari 'și au cumpărate moșiile cu sudoarea frunții lor sau le au moștenit de la părinți asemenea dobândite. Cei ce au avut de țintă a ataca o clasă, au făcut o confuziune premeditată, confundând calificația de proprietar cu aceea de boier. Ei, domnilor, din nenorocire familiile boierești, acelea cari au un nume, n'au avut minte a'și ținea proprietățile. Din 2.400 de proprietăți din Țara Românească numai, vă sfidez a găsi 200 stăpânite de aceștia; celelalte 2.200 sunt în mâinile familiilor unor proprietari modești, locuitori de sate, de județe, eșiți din plebe, oameni de cinste și de muncă, cari nu au jefuit pe nimeni, dar nici voesc să fie ei jefuiți de alții. Ce vom zice inșă pentru acei proprietari mici numiți moșteni, ce'i am văzut cu toții judecându-se inaintea tribunalelor mai multe zecimi de ani pentru un clăcaș, pentru un stânjin de pământ? Da-vor ei cu sânge rece pogoanele ce li se cer? Eū unul nu crez.

Dar să zicem că am trecut peste toate aceste considerațiuni și că nu vedem alt mijloc de îmbunătățire a soartei țeranului de cât dându-le o cătașime de pământ. Cătă vreme acești oameni se vor bucura în liniște de această avere așa căpătată? Cătă vreme vor fi ei fără dușmani?

Cată vreme acești oameni nu vor fi ei în ochii altora niște răpitori? Eă nu le dau nici 50 de ani. Ați zis că veți pune majoratul, și ce ați câștiga cu aceasta? Iată ce: ați introduce fratricidul, corupțiunea, și iată atunci proletariatul în vestmântul invidiei, pentru că fratele cel mic desmoștenit va veni, și cu drept cuvânt, va întreba pe cel mare: „pentru ce tu stăpân pe 10 pogoane și eă pe nici unul, și muritor de foame?”

Vedeți dar că nu e de cât a învrăjbi mai mult de cât a împăciui pe oameni și chiar familiile între sine.

Nu innegriți, domnilor, națiunea română; ea s'a păzit tot-d'a-una de asemenea înflăcărare instigațiunii; ea tot-da-una le a opus blândețea și moderația. Să facem ca oameni înțelepți jertfe cari se cuvin, ca să instituiem comunele, în intervalul de tranziție, fie și pe viață, măcar că sunt sigur că invoielile de bună voie vor veni mult mai în grabă ca să zădărnicească această măsură transitorie. Am încrederea în moderația și înțelepciunea proprietarilor și nu mă îndoesc că ei vor ști a se bucura de dreptul libertății și unii și alții, ca niște oameni demni de dinsa.

La din contră, atât mai rău pentru acei proprietari nesocotiți, ce vor voi să abuzeze de noua lor poziție. Atunci Guvernul, o mai repet, va fi

aci cu partea sa cea colosală de proprietate și va veni în ajutorul celor apăsăți. (*Applause*)

### Ședința de la 2 Iunie 1862.

(*Analile Economice*, p. 74 sqq.)

La ordinea zilei continuarea desbaterii asupra legii rurale.

**Barbu Katargiu**, *Președintele Consiliului*. Domnilor! Nădăjduesc că, după câte s'aū zis, după câte s'aū desbătut și desvoltat, mai mult poate de cât reclamă în adevăr cestiunea și de cât cerea prudența, socotesc, zic, că suntem aproape de încheierea acestei lungi și călduroase desbateri, și dacă viū să mai adaug și eū ceva, viū numai să recapitulez oare cum cele ce am zis ieri.

D-nu Cogălniceanu s'a plâns într'un chip mulțămitor pentru amorul său propriū de pedestalul ce-ī aū ridicat toți cei ce aū venit a 'l combate ieri și astă-zī. Dacă viū să mai adaug și eū o piatră la acel pedestal falnic și compus numai de al său și al său nume, e un ce foarte natural.

În adevăr, d-nu Cogălniceanu, tractând această cestiune, a luat'o toată asupra-'și, s'a ridicat într'un punct, unde s'a pus în vederea tuturilor, și firește că toți aceia ce aū voit să 'l combată, aū trebuință să 'ī pronunțe numele de multe și de

multe ori, de așa de multe ori în sfârșit, în cât d-lui zice că s'a minunat, s'a speriat.

Eū crez mai bine că d-sa s'a încântat de acea glorioasă și nenumărată repetiție a numelui d-sale. Cât pentru mine, imi pare rău că am fost cel care am luat mai puțin parte la această apoteoză a numelui d-sale; căci, preocupat mai mult de cestiune de cât de or ce alt, nu 'i am pronunțat numele de cât de foarte puține ori —, nu știu dacă o-dată sau de două ori. Nu voiū răspunde nimic la plângerea d-lui Cogălniceanu personală de mine, căci socotesc că s'a pătruns de sine-și că se amăgise; de aceea, negreșit, a și trecut foarte repede peste ceea ce 'i cerusem a numi, adică de a arăta d'a dreptul fie care punct în ce și cum 'l am atacat personal, eū care în veci urăsc personalitățile. Am auzit, în adevăr, un glas, nu știu al cui și unde, vorbind de chimera ce am descris. Nu mă mir de *sensibleria* acelei persoane. Sunt în lume oameni mai mult sau mai puțin nervoși. Acea chimera, însă nu era alt de cât sirena d-lui Cogălniceanu de mai deună-zi, prefăcută în chimera, și încă, pentru ca nu cumva să treacă necunoscută sub această străvestire, 'i am reprodus-o și în forma ei primitivă și preferată de d-nu Cogălniceanu. Dar destul despre d-nu Cogălniceanu. Dea Domnul ca ceea



ce a zis d-lui să rămână în veșnică glorie, și națiunea să zică că 'i a făcut bine cu câte a zis. D-nu Cogălniceanu știe însă că, de și sunt glorii, de care și cenușa morților se bucură și zâmbește în sênul veșniciei, sunt cu toate acestea alte glorii intristătoare și cari apasă dureros pe memoria celor ce le au meritat. Dacă d-nu Cogălniceanu s'ar fi mărginit a tracta cestiunea cu argumente puternice, dar nu primejdioase, atât în drept, cât și în ceea ce se atinge de economie, și mai cu seamă de cestiunea politică, atunci n'aș fi zis nimic. Ceea ce deplâng, ceea ce deplor dar, nu e fondul, ci forma desbaterilor, ci principiile cari s'au luat de temei, argumentele pe cari au încercat a se sprijini cei ce au susținut cauza d-lui. Ce impresie în adevăr mulțumitoare au putut face acele neîncetate amenințări? Ce a înțeles, în adevăr, d-nu Cogălniceanu, când ne a spus că se va întâmpla o mare rezistență din partea locuitorilor în contra legii ce vom face? Ce a înțeles, zic, alt cu aceasta de cât o revoluție? Ceea ce însă am văzut cu mai mare părere de rău, cu mai mare mirare, este că d-nu Cogălniceanu, care tot-d'a-una a vorbit despre autonomia țării, cerând respectarea ei, azi ne a spus că suntem amenințați de invazii. Și pentru ce? Pentru că nu voim să dăm două pogoane mai mult țeranilor!

Oare, d-lor, credeți că d-nu Cogălniceanu nu s'a căit că a zis aceste vorbe? Eū il stimez prea mult, pentru ca să nu crez că s'a căit, și sunt sigur că d-sa s'a căit. Numai flacăra elocuenței, 'l a făcut să pronunțe aceste cuvinte, cari m'aū intristat pînă în fundul inimei.

Oare vorba este de două, de patru, saū de cinci pogoane? Nu, domnilor. Vorba nu e nici de două, nici de patru, nici de șapte pogoane, ci de principiū, ci de consecințele jicnirei lui.

V'am spus, domnilor, de mai multe ori, și sunt silit a repeți că principiul proprietății a fost, este și va fi tot-d'a-una cea mai puternică temelie a tuturilor societăților. Citiți, domnilor, cea ce s'a petrecut de la Essenieni pînă la Proudhon. Oare toate aceste inflăcărate vorbiri și ziceri de popor sërman, de inproprietărirea lui, de împărțirea averilor etc., oare ce rezultat aū avut? Oare pututu-s'aū pune în practică în curs de 4,000 de ani?

Essenienii<sup>1)</sup>, în Asia; Pythagora, Lycurg, Platon,

1) Textul publicat în *Analele Economice*, ca și cel din *Monitor*, ne dă varianta „Messenieni”. Nu există cu toate acestea nici o sectă saū popor cu acest nume în Asia. De sigur B. Katargiu a înțeles *Essenienii*. Aceștia formaū o sectă judaică născută în veacul al 2-lea a. Chr. și grupată mai ales pe țărmurile de Apus ale Mării Moarte, preum și în câte-va orașe ale Palestinei. Ei nu admiteau jurământul în afacerile civile, desaprobaū răsboiul și toate ocupațiile ce tindeau la câștig, se mărgineaū la agricultură și la viața paclnică și trăiau în comunitatea averilor. Pe timpul lui Isus, ei par a fi fost numeroși; poate că Ioan Botezătorul era în legătură cu dinșii. Cf. *Conversations-Lexicon*, Brockhaus, s. v.

la Greci; în urmă la Romani, Numa, Licinius Stolo, Grachii; în Africa, Karpokrates <sup>1)</sup>; în Engiltera, Thomas Morus <sup>2)</sup>; în Italia, Campanella <sup>3)</sup>; în Franca, Saint-Simon și pînă și stravagantul de Proudhon —, oare, domnilor, ce au produs toți aceștia? Ce au produs acele societăți ale Dulcerienilor, Tertulienilor, Anabapțiștilor, atât de bizare în numirea lor, cât și de năprasnice în principiile lor? Ce au produs? Când ele au mers pînă la silnicie, n'au lăsat în urmă-le de cât ruine, de cât o pustiire înfiorătoare; și când s'au mărginit numai în vorbe, au căzut în domeniul ridiculului și al uitării, după cum merita. Prin urmare, domnilor, vedeți că vorba e numai de principiu, și principiul e atacat de 4000

1) *Karpokrates* sau *Karpokras*, faimos eresiarch din Alexandria, a trăit pe timpul împăratului Hadrian, adică în prima jumătate a secl. II-lea d. Chr. El este capul sectei gnostice a Karpokratienilor. Împreună cu fiul său Epiphans, el se dede la toate escesele misticismului sensual, proclamând diferența actelor și comunitatea femeilor. Cf. E. Renan, *L'Eglise chrétienne*, p. 179 sqq.

2) Thoma Campanella, dominican născut în Calabria, la 1568, mort la Paris în 1639, însemnat prin geniul și marile sale lucrări filosofice. În teoria sa asupra societății, el admitea nu numai comunismul averilor, ci și al femeilor. Cf. A. Esquiros, *Hist. des Martyrs de la liberté*, pag. 187 sq.

3) Spiritualul și inteligentul autor al cărțicelii intitulată *Utopia*, o operă în care el combatea crimele statului și ale biserice, prin descrierea stării ideale a unei țări fabuloase. El muri pe eșafod la 1535, pentru-că nu aprobă despărțirea lui Enric VIII, regele Angliei, de biserica catolică. Este considerat ca unul din promotorii comunismului averilor. — Celelalte nume citate în acest pasagiū de B. Katargiu sunt mai mult sau mai puțin cunoscute majorității cititorilor. Do aceea nu ne permitem nici un comentariū asupra lor.

de ani, fără ca să poată fi derăpănat. Toate acele teorii s'au probat că nu sunt nimic alt de cât niște aberații ale unei langori, care turbură omenirea din vreme în vreme. Domnilor, omul, din nenorocirea lui, e făcut ca să muncească și să se hrănească din sudoarea frunții, căci altminteri omul ar fi fost în starea dobitcaceilor ; oamenii n'ar mai fi lucrat, și am fi trăit ca păsările cerului, n'am fi fost siliți a ne cobori pînă în fundul pământului, ca să căutăm metalul, să ne slujim cu dînsul și să'l prefăcem în atâtea obiecte de trebuință ; n'am fi coborît trăsnetul din înălțimile spațiului, ca să ne jucăm cu dînsul. Acum dar, domnilor, vedeți cât e de 'naltă cestiunea, și la cât o reducem ; o reducem la o cestiune de tocmeală, la o cestiune de două pogoane. Domnilor, când ar fi fost vorba numai de interes personal, când ar fi fost ca două sau cinci pogoane să facă fericirea țeranului, eu aș primi legiuirea aceea, și ne am fi sculat toți proprietarii mari și ne am fi dus pe la toți proprietarii de prin sate, 'i am fi rugat, în numele Dumnezeirii și al omenimii, să facă această jertfă pentru îmbunătățirea soartei fraților lor țerani, de bună voia lor, nu însă prin lege. Dar mă întorc și vă mai întreb să mă deslușiți cum, cum vom putea să facem mai fericit pe țeran ? Căci,

cum v'am spus, domnilor, e invederat, e știut, mărturisit de d-voastră toți că nu cu 2 și 5 pogoane are să se îmbunătățească soarta țeranului, căci țeranul are astăzi de la 50 pînă la 60 pogoane; el e stăpân pe or cât pământ voește, el este arendaș mare în mica sa sferă; fiind-că, din nenorocire pentru Țara Românească, unde pământul este în destul de întins și roditor, locurile sunt încă în starea primitivă, iar nu ca în alte părți, unde țeranul e nevoit să care cu spinarea gunoiul, ca să îngrășe un peticuț de pământ, care, cu toată această osteneală, nu'i dă de cât abia hrana de toate zilele.

Ni s'a vorbit, domnilor, făcendu-se niște excepții pentru unile districte din Moldova, unde locuitorii sunt foarte înțesați și că aceia nu se vor putea bucura de acele foloase de concurență, despre care s'a vorbit. Dar oare, domnilor, vorba noastră e ca să păstrăm legăturile acelea, cari țineaă pironit pe țeran de pământ? Și oare când am zis, de la Regulament și pînă astăzi, cu oarecare rezervă, și astăzi c zicem fără nici o restricție, ca fie-care om, plugar, neguțător, industriaș sau artist, să meargă și să caute pe fața țerii așezarea sa acolo, unde va găsi mai bine, de ce ziceți că ei or să fugă peste Dunăre sau peste Prut dincolo și că o să rămăie țara

pustie? Când avem mai pre sus de toate înțelepciunea proprietarilor pe de o parte, și pe de alta un Guvern, care are în domeniuri a treia parte din țară și care poate să zică tuturilor acelora ce se vor socoti năpăstuiți sau apăsăți: „veniți la mine, că să vă dau pământ cât vă va trebui și să vă îmbogățiți, și să ne folosim cu toții, și voi și Statul, căci cu bogățiile acelea ce vom trage din munca voastră aș să se facă îmbunătățirile țării întregi, cu acele bogății aș să se facă spitaluri, cari să ușureze suferințele bolnavilor săraci, aș să se întrețină școalele, cari să facă din copii voștri oameni virtuși, fericiți, învățați și altele asemenea.

’Mi ați vorbit, domnilor, de Prusia, de Rusia și de Austria.

Cât pentru Prusia, domnilor, colegul meu <sup>1)</sup> v’a dat destule deslușiri, cari, de și nu sunt elocvente, dar foarte puternice, cu documente în mână. Despre Prusia dar, precum și despre cea mai mare parte a Europei occidentale, ați putut vedea că n’are nici o asemănare cu noi.

Acea parte a Europei a fost tot-d’a-una feudală, căci elementul gotic, venind și copleșind elementul roman, ’i a absorbit pământul și ’l a

1) Ap. Arsake.

redus la sclavie, la servagiu, la ceea ce poate am fost amenințați a deveni și noi într'o zi.

Ei bine, pe elementul indigen 'l a făcut rob, 'l a făcut legat de glebă; dar la noi nici una din acestea n'a fost. Să mă ierte d. Cogălniceanu că numindu'l, iar mai sunt silit să mai arunc încă o piatră la pedestalul d-lui; d-sa s'a suit ieri și alaltă-ieri la tribună încrosnat de o bibliotecă întregă, ce d'abia o putea duce, și ne a citit o mulțime de documente, de chrisoave de ale Domnitorilor Greci, pentru cari îmi pare foarte rău că le a citit, căci îl întreb: nu va fi oare silit ca iar d-lui să le combată, când va veni cestiunea mănăstirilor închinat? D-lui ne a vorbit de acestea. Dar de ce nu ne a vorbit de cele mai principale, de ce nu ne a citat documentele, actele de vânzare ale țeranilor, pentru că toți țeranii au fost proprietari? De ce nu ne a spus dacă acelea s'au făcut cu cumpărători silite, sau dacă s'au făcut cu amortisație pe 10 — 15 ani sau cu plată integrală și de bună-voie? D-lui nu ne a citat nimic din toate acestea.

Ei bine, domnilor, când se citează argumentele *pentru*, ca să apere cine-va o cestiune cu lealitate, e dator să citeze atât argumentele *pro* cât și pe cele *contra*, ca să poată cel ce ascultă să vadă în care parte atiră balanța mai mult. D-lui nu

ne a citat și principiul fundamental, pe care e stabilită proprietatea în țara noastră. Toate acestea d-sa le a trecut în tăcere, și de aceea m'a silit să le aduc acum aminte eu.

Acum vă întreb: oare când, după vânzarea unei case oare-care, ar veni vânzătorul său copii lui să zică aceluia ce a cumpărat: „dă'mi înapoi toată casa saŭ pe jumătate și eu 'ți voi plăti în 50 de ani,“ saŭ, dacă voiți, un alt exemplu: când două frați tot din acela-și tată, unul muncind și căpătând cu sudoarea frunții sale, precum au căpătat stramoșii noștri, căpătând o fărîmă oare-care de capital în aur și argint, acest dumnezeu infernal al societății, și avînd pe urmă aplecare la plugărie, la o viață de câmp și de verdeață, se duce și, în puterea legii, cumpără de la cei ce au trebuință de acel metal proprietatea lor, și iată înproprietărirea făcută prin producțiunea sudoarei într'un chip cel mai legal; iar cel-alt frate, plăcîndu'i mai mult viața de oraș, plăcîndu'i mai mult preumblările în grădina Cișmegiului saŭ la șosea, balurile și teatrul, pentru aceasta se face neguțător, industriaș saŭ închirietor de case, de hanuri, etc. —, ei bine, domnilor, acești două frați, cari, precum vedeți, și au dobîndit averea cu cea mai mare onoare și, precum zice Evanghelia, așa precum



a decretat Dumnezeu, prin sudoarea frunții lor —, ei bine, zic, de ce să condamnați pe acel frate, care a voit să cumpere pământul, ca el să piarză o mare parte din averea lui? Iar pe cel-alt, pentru că a cumpărat casă, prăvălie, or pentru-că are marfă de mai multe mii de galbeni, să'l lăsați să vînză acea marfă cu mult folos și să nu'i ziceți ca celui-l-alt să dea și el altora? De ce să nu i se zică și lui: „am trebuință de hrană și n'am ce mânca; am trebuință de înbrăcăminte și n'am ce purta; dă'mi jumătate din averea ta, jumătate din marfa ta, ca să întîmpin aceste trebuințe? De ce, domnilor? Pe ce temeiu? Oare această osebite este dreaptă? căci e vorba de drept. Vedeți că aci cădeți într'o neputință de a mai da un răspuns, o explicare.

Acum să ne întoarcem încă o dată la ceea ce s'a zis de Austria și Rusia.

Domnilor, respectez toate Guvernele; și, dacă 'mi ar fi permis să zic, toate Statele în origine știți prea bine că'și au început mărirea, tăria, puterea și dănuirea lor prin Guvernul absolut.

Apoi interesul unui Guvern absolut, pe care îl respectez și nu voi să'l atac astă-zî, este oare tot una cu al nostru? Avem noi aceea-și trebuință ca acele Guverne de a lua de la cei bogați și a da celor săraci, ca să ne sprijinim pe mul-

țime și să dominăm o minoritate puternică, de care ne am teme? Și ați voi d-v. ca să facem acest schimb de sistem guvernamental.

O! nu; nici d-voastră nici țeranul acela, căruia 'i ați zice că 'i dați cu niște asemenea condițiuni, crez că n'ar voi să priimească, și, dacă n'ar înțelege astă-zī răul, poate ar plânge mâine.

Țara Românească are trebuință, s'a zis, de apărare; și unde va găsi apărător, dacă țeranii n'au pământ?

Domnilor, dacă sunt silit să repet ceea ce am mai zis, vă cer iertare, căci, văzând că ați uitat cele zise, sunt silit a vi le aminti.

V'am spus și vă repet, domnilor, că Englitera are 250,000 de proprietari pentru 28 milioane locuitori, și cu toate acestea, când e vorba de apărarea intereselor Engliterii, ea face ca pământul de la o margine la alta să se înfioreze.

Italia, domnilor? Italia, când era în desbinare o știți în ce poziție politică era, și numai când 'și au dat mâna și s'au înfrățit unii cu alții, când Italianii au șters după buzele lor vorba de clase, atunci numai s'a făcut Italia ceea ce este și nu va fi Italia, pe câtă vreme nu va domni acea frăție între fii ei.

Oare Italia 'și a vărsat sângele ca să dea țeranilor pământ?

Nu, să nu degradăm pe Italieni și să nu degradăm omenimea. E alt ceva în om care-l face să-și verse sângele pentru pământul nașterii sale : este amorul către locul acela în care el a văzut lumina, unde a supt laptele maicii sale, sunt aducerile aminte ale copilăriei, sunt legăturile morale către pământul, în care se odihnește țarina străbunilor săi. Nu degradați dar, domnilor, aceste sentimente, cu cari tot omul se naște, nu ziceți că le putem înlocui cu o palmă de pământ ce am da !

Vă voiți mai dovedi aceasta cu alt exemplu mai localnic. Românii au fost, din nenorocire, mai multă vreme sub un Guvern molatic, iar nu aspru, ca Grecii, ce prin suferințe 'i a înbărbătat, în loc de a 'i paraliza. Dacă dar Românii nu sunt resboinici azi, nu e că nu 'și iubesc patria, ci pentru-că s'au desobicinuit de a purta armele, spre a o apăra ; dovadă de aceasta puteți avea pe proprietarii mici, pe moșneni, cari nu știu că ar fi mai resboinici de cât cei-l-alti.

În adevăr, oare văzut-ați pe moșneni la recrutație alergând cu mai mare mulțumire spre a lua armele ? Nu, omul este tot om, și, ca or ce om, moșneanul e egoist și 'i place odihna, pacea ; îi place să trăiască tot-d'a-una în obiceiurile lui, afară

numai de inprejurări mari, când vine și el de se deșteaptă.

Aceasta însă nu e numai la Români: asemenea e și la alte nații. Asemenea și în Franța, domnilor, țeranul este codaciū, când e vorba de a cădea la sorți. Aceasta se poate vedea chiar în numirea de sort $\u0163$  bun ce o dau sortului, care îi scapă de a intra în armată, și vice-versa. Cu toate acestea, când e vorba de a'și ap $\u0163$ era țara, se duc și mor pe câmpul bătăliei cu sutele și cu miile, și cei cari supraviețuesc strigă : „glorie celor morți; să murim cu dinșii!“

Noi, domnilor, zicem țeranilor: „sunteți liberați, puteți cump $\u0163$ era, prin munca voastră, moșii întregi; puteți prin silință ajunge pînă la cele mai 'nalte funcțiuni“; ba încă le zicem și mai mult : „v $\u0163$  creăm o bancă de credit, de unde să puteți lua fondurile trebuincioase, ca să cump $\u0163$ erați ce veți voi. Statul, care posede a treia parte din pământul țării, v $\u0163$  dă mijloace de inchiriere, de înproprietărire; dar aceasta nu de geaba, ci prin munca voastră, prin sudoarea frunții, ca să'i cunoașteți valoarea și, respectând-o în voi, să o respectați și în alții.“

Credeți dar că, cu o asemenea lege, se va găsi un om luminat în Europa, care să nu zică că Adunarea României a bine-meritat de la nație?

că e compusă din bărbați neatirnați, căci au știut a împăca totul, a îmbunătăți soarta țeranilor prin muncă și a o feri de loviturile socialismului, pentru care ei au fost siliți, din nenorocire, să verse sânge, ca să poată ajunge la rezultatele, la cari România au ajuns fără nici o sdruncinare ?

S'a mai zis de d. Cuciureanu : cum o să ajungă țeranii la îmbunătățire, când oamenii administrațiunii și cei judecătorești sunt oameni apăsători, nedrepti, pentru cari legea nu e nimic, când au a hotărî pentru bogați în contra săracilor ? Sunt și eu de părerea d-lui Cuciureanu ; știu că sunt abuzuri. Aceasta însă se întâmplă în parte, iar nu în general. Și, de oare ce Europa ne a adunat aci ca să ne organizăm țara prin legi, să nu mai pierdem timpul în discuțiuni zadarnice, în argumente trezite ; să ne desbrăcăm de idei chimerice, și, ca bărbați inteligenți și maturi, să isprăvim organizarea țerii și să dăm Guvernului puterea să zdrobească pe oamenii vinovați, căci tâlharul din pădure este mult mai puțin vinovat de cât funcționarul care abuzează. Cel d'antăiu își expune viața, când face răul, și răul lui nu e de cât parțial. Cel d'al doilea, din contră, comite o crimă în contra vieții nației sale, sub scutul unei legi rău întrebuițate.

Faceți, domnilor, asemenea legi, draconiane chiar; nu vă temeți de legi aspre, căci numai cei vițioși se tem de ele; iar cel cu fruntea senină nu se teme nici o-dată de asprimea legilor. Cu acestea să ne îndeletnicim, iar nu cu argumente sofistice, cari nu pot aduce de cât desbinări și rătăciră. (*Aplause*)

Ne mai luând nimeni cuvântul, Președintele pune la vot închiderea discuțiunii generale, care se primește.

### Ședința de la 4 Iunie 1862.

(*Supliment la Monitor No. 117.*)

Continuarea discuțiunii asupra legii rurale.

**Barbu Katargiu**, Președintele Consiliului. Domnilor! Dacă nu am fi avut în vedere considerația că, în desbaterea unei chestiuni de așa mare importanță, trebuie a lăsa să se manifeste toate opiniile în deplină libertate, negreșit că am fi avut în mai multe rânduri dreptul de a reclama păzirea regulamentului nostru, când vedem că se reîncepe, că se continuă discuțiunea generală, care, după votul Adunării, este încă de alaltă-ieri închisă. Dar, fiind-că ne aflăm, cum am zis, în fața unei chestiuni atât de importante, care trebuie a se tracta cu de amăruntul înaintea țării, și, ca

să nu rămăie nimănuî dreptul de a se plânga că am fi voit a 'î astupa vocea ; ca să nu lăsăm nici umbra bănuieiî că am fi căutat a înlătura, a înnăbuși vre-o opinie, ne am zis : „să trecem și din regulament afară.“ Ei ! domnilor, dar toate lucrurile aũ o margine; toate cele ce auzim astă-zî aũ fost zise și rezise de nenumărate ori în ședințele trecute ; prelungirea unei discușiunii, în care nu se face alt de cât a se reproduce acelea-și și acelea-și argumente repetite pînă astă-zî cu sașietate, mă face a mă teme că ar fi o hotărîre premeditată de a amăna îndefinit solușia acestei cestiuni. Poate să fie greșită această presupunere a mea, dar purtarea unora din colegiî noștri 'mî o justifică pe deplin.

Acum, domnilor, voiũ măî desvolta și eũ în scurt această cestiune, însă măî dinainte vă cer scuzele mele, dacă voiũ fi silit a reveni pe alocurea la cele ce am zis deja, dar pe cari unora vėz că le place a le uita.

Voiũ rėspunde măî antăiũ la argumentele puse înainte de d. I. Marghiloman. D-lui zise că ne a vorbit ca om practic, ca om cu experienșă, și ne a citat minunatele îfrumuseșări ce a vėzut pe o moșie, unde sătenii își cumpėraseră locurile ce aveaũ. Acest fel de argumentare a d-lui Marghiloman își avea foarte bine locul, dacă noi ne

am fi ocupat acum a face o lege, prin care să punem strașnică poprire sătenilor de a putea cumpăra pământ; dar nu înțeleg nici într'un chip, când d-lui vede că noi, cu totul din contră, nu numai că le recunoaștem acest drept, dar facem și mai mult încă, înlesnim, creăm țărănilor mijloacele de a putea cumpăra or când și or cât ar voi. D-v. însă stăruiți ca negreșit să le impunem datoria de a cumpăra cu voie sau fără voie. Ei bine, domnilor, vă mărturisesc că nu știu să fi auzit în viața mea că s'a mai făcut unde-va o asemenea lege. Cunosc legi de vânzare silnică pentru cauză de utilitate publică, precum lărgirea unei piețe, formarea unei strade, trecerea unui drum de fier, unui canal și altele asemenea; dar legi pentru cumpăratoare silnică nu știu să existe în nici o parte a lumii, nu știu să fie o țară în care să se impue oamenilor prin lege de a cumpăra cu sila. Acesta e oare spiritul de libertate ce voiți a însufla țăranului? Aceasta o puteți numi dreptate?

Ne-a vorbit apoi d. Marghiloman de moșneni și de ura cea mare ce au de a lucra clacă. Voi răspunde la această printr'un fapt pozitiv, constatat în toată țara, că cea mai mare parte din moșiile moșnenilor sunt date în arendă și moș-



nenii fac clacă la arendași. Domnilor, nu vă temeți că țăranii nu vor avea de unde să cumpere când vor voi; dar e vorba să știm dacă ei își găsesc interesul în a cumpăra pământ mai bine de cât a 'și intebuința banii într'alt chip. Eu însu'mi am pus în vânzare o moșie ce am în Teleorman, pământul cel mai bun, cel mai roditor al țării, și cu preț de abia 8 galbeni pogonul, numai ca să le înlesnesc mai mult cumpărătoarea. Cu toate acestea nici unul din săteni nu a cumpărat, și, când câte o dată se dedeau în tocmeală, îmi cereau să 'i scutesc de recrutație, să le dau pășune pe moșiile învecinate și altele asemenea, în cât nu m'am ales de cât cu 200 de galbeni cheltuiți în ridicarea planului topografic și cu atâtea străgăneli în mergere pe acolo. Citație pentru citație. Judecați însă, domnilor, dacă din citația unor fapte izolate, contradicătoare, poate eși vre o concluziune.

Adevărul, domnilor, este unul. Adevărul e că țăranii, când vor voi a se înproprietări, vor găsi mari avantagii în concurența ce 'și vor face proprietarii, și dacă nici această concurență nu va fi mulțumitoare, va veni să le o facă vânzătorul său închirietorul cel mare—, o repet pentru că văz că vă place a uita—, care e Statul, ce posedă a treia parte din teritoriul României. Prin urmare,

cum vedeți, țăranului i să dă comuna, i se dă libertatea de a cumpăra, de a închiria și de a vinde; i se dă libertatea de a rămănea în toată viața în rutinierile obiceiuri, în cari se află astăzi; i se dă apoi și o bancă să 'și înlesnească cumpărătorea, și vă văitați că țăranii nu o să se poată face proprietari!

Ne a vorbit apoi d-nu Marghiloman de invoieii de bună voie; dar d-sa a făcut o încurcătură, în cât eū unul nu l'am înțeles. D-sa ne a zis pe de o parte că, neînproprietărind pe țăranii, îi osândim la proletariat și îi lăsăm să moară de foame, iar pe de alta că d-lui iea prin invoieii de bună voie indoit și întreit de ceea ce iea de la clăcașii d-lui. Ei bine, d-lor, voiū cita și acum iară-'și fapte. Meargă or cine va voi la moșiea mea ce o am aproape de București și-'l disfid să 'mī arate un alt sat, unde sătenii să fie mai fericiți de cât acolo. La acea moșie, atât pogoanele legiuite cat și prisoasele se plătesc în bani prin tocmeli de bună-voie. Tocmelile de bună-voie, v'am spus, aū dat sbor agriculturii noastre, iar nu pogoanele legiuite; țăranii le păstrează pe acestea pentru trebuința casei, și mai adesea numai pentru găște; folosul lor, comerțul lor, 'și l'aū tras tot-d'una din prisoasele, pentru cari se învoiaū cu bună tocmeală.

Unde vedeți dar proletariatul? În ce vă stă dreptatea, în ce vă stă libertatea, când veniți a impune silă ambelor părți?

Ei bine, d-lor, să vă spui eu ce preocupă pe pe acei cari susțin înproprietărirea țeranului cu sila. Este aceea că, dând țeranului 3 sau 5 pogoane, cari să fie proprietate absolută a lui, cu aceasta se robește, se leagă mai mult de pământul acelei moșii, pe când prin invoielile de bunăvoie vă temeți că sătenii vor părăsi cu toții moșia și vor merge să se așeze pe alta, unde ar găsi condițiuni mai avantajoase. Tocmai dv. voiți aservirea țeranilor și vă este frică a le lăsa dreptul de a zice: „ne ducem de pe un pământ strimt și sterp pe un pământ mai larg, mai roditor și cu un preț mult mai efin!“

Acesta este, d-lor, secretul stăruitoarelor cereri de înproprietărire a țeranului, pentru care eu însă nu mă mir, nici nu acuz pe nimeni, căci adesea se întâmplă ca omul să se orbească atâta de interesul său propriu, în cât să nu știe singur ce face crezându-se generos și liberal, când nu e de cât egoist și înpilător.

## Ședința de la 8 Iunie 1862.

(Supliment la Monitor No. 122 sqq.)

La ordinea zilei este continuarea debaterii proiectului de lege rurală.

**Barbu Katargiu**, *Președintele Consiliului*. Voiu să zic foarte puține cuvinte în conformitate cu cele zise de Principele Gr. Sturza.

Înproprietărirea silnică ați văzut că am respins-o cu toții, pentru că am zis că, mai înainte de or-ce, trebuie să respectăm principiul libertății cumpărătorilor și vnzătorilor, căci nu poate cine-va cu sila nici a desproprietări pe acela ce are o proprietate nici a impune să cumpere acela ce n'are.

Aci, domnilor, ce se face alt de cât aceasta? Nu se face nimic mai mult de cât se zice că poate vinde și cumpăra or-cine de bună-voie, dar, prin lege și cu sila, nu se poate îndatora nimeni nici să cumpere nici să vnză.

Acesta e singurul mijloc legal și bine-cuvenat.

Dacă dar vom opri pe Guvern de a vinde pământ de pe moșiile sale, vedeți că am face o excepție acestor bunuri pe de o parte, și pe de alta am supune pe țărani de a cumpăra pământ mult mai scump de la proprietățile private.

Eü, domnilor, sunt de părere ca, pe de o parte,

Guvernul să vînză locuri de pe moșiile sale, iar, pe de alta, cu banii ce se vor lua să se dea mijloace și altor țeranî de a se împrumuta, spre a cumpăra și ei asemenea proprietăți, sau Statul să cumpere pe seamă'i alte proprietăți cu acei banî, și cu aceasta socotesc că nu se jicnește interesele mănăstirilor, căci, dacă am fi zis ca să se vînză și banii să se arunce în vînt, atunci vînzarea ar fi fost rea; pe cîtă vreme, dacă am face așa, nu ar fi alt nimic de cît o permutare a averii și o prefacere a capitalului, pe care Guvernul îl va dobîndi prin vînzarea locurilor la țeranî.

Dar nu numai aceasta, domnilor, ci eū am zis, că am nădejde că chiar proprietarii cei mari, cari vor avea sate mici și pămînturi întinse, vor fi bucuroși să vînză pămînturi țeranilor, cari vor voi a cumpăra. Cât pentru mine unul, eū am zis că sunt cel d'antăiū care mă voiū înscrie în capul listei, și socotesc că toți cei-l-alți proprietari mari vor face asemenea, și vom declara că noi, proprietarii cutare și cutare, vindem o parte de pămînt din proprietatea noastră, cât vom socoti de cuviință. Cu chipul acesta prevenim concurența ce ne ar face Guvernul pentru împrumutarea țeranilor și apoi am da cu aceasta o dovadă din cele mai mari că voim să se împrumute.

prietărească țeranii. Dar vrem să se înproprietărească pe o bază mai bună, ca să li se poată respecta și lor pe viitor proprietățile ce vor dobândi, precum cerem și noi să se respecte ale noastre.

C. Filipescu dă citire următoarei interpelări :

«Din zvon am aflat că, pe Câmpul Filaretului, zis și Câmpul Libertății, este a se face pentru ziua de 11 Iunie o serbare, care va purta numirea de serbare națională.

«Viū dar a aduce aminte d-lui Ministru că, în anul trecut, sub Ministeriul Golescu. s'a făcut tot la acest loc un banchet, și, fiind că luase o turnură politică, a atras blamul Adunării asupra aceluī Ministeriū.

«Acum dar dați-mi voie de a vē întreba dacă de Ministeriul actual este recunoscută o asemenea serbare, și dacă aceea serbare este națională, ca să știm și noi ce să facem. «Cât despre mine, domnule Ministru, aș ūdori să inceteze asemenea adunări, cari nu pot avea alt rezultat de cât acela al desordinii.

**Barbu Katargiu**, *Președintele Consiliului*, declară că voește a răspunde îndată.

*Președintele* dă cuvântul d-lui Filipescu, spre ași desvolta interpelarea.

C. Filipescu declară că a desvoltat'o in scris.

**Barbu Katargiu**, *Președintele Consiliului*. In adevăr, domnilor, auzisem și eu tot din zvon că se vorbea de un banchet. Guvernul, pătruns de dorința de a vedea pe public bucurându-se, socotea

că adunarea aceea nu va avea nici un alt caracter de cât acela al unei simple serbări de bucurie. Acum însă, de două zile încoace, cestiunea s'a schimbat. Prefectul Poliției a priimit o hârtie din partea . . . unei autorități —, n'am cum s'o numesc —, prin care il anunță că este a se serba o aniversară de regenerare a țării, si cere de la Prefect numai răspuns de priimirea hârtiei. Lucrul, după cum vedeți, a luat o turnură foarte anormală.

Eü aș dori, domnilor, să 'mă spuneți dacă d-voastră cunoașteți că persoanele subscrise în acea hârtie constitue vre un fel de autoritate a țării? . . .

*Mai mulți deputați cer a se citi hârtia și semnăturile.*

*Unul din Secretari citește acea hârtie, în următoarea coprindere :*

*Domnule Prefect,*

Lună, la 11 Iunie, aniversara zilei regenerării României, fiind a se da pe Câmpul Libertății un banchet poporar comemorativ, vă facem cunoscut aceasta, ca să nu se poată da interpretări rătăcite întruniri de cetățeni, ce se vor aduna pentru această serbare națională.

Bine-voiți, d-le Prefect, a ne răspunde de priimirea acestei adrese.

Avem onoare, d-le, a vă saluta.

*A. I. Arion, N. T. Orășanu, Gr. Miculescu, Gr. Heliat, E. Carada, I. Ionescu, D. Petrolian, C. Trandafir.*

**Barbu Katargiu**, *Președintele Consiliului (continuă)*:

Eū, domnilor, nu știū cā aceste persoane, aceste trei-patru iscālitori formează o autoritate constituită, un corp al Statului, ca să se poată adresa cā autoritate către altă autoritate, și încă ceva și mai mult poate. Cu asemenea urmări, domnilor, nu se păstrează libertățile publice, ci se strivesc.

D-nu **Anton Arion**. Când 'mī am pus semnătura pe acea incunoștiințare, nu am avut cātu-'și de puțin intențiunea de a voi să mă constituiesc în autoritate, fiind cā știū cā autoritate este numai aceea care e recunoscută de lege. Iar cāt pentru forma acelei hārtii, de a fi numai o incunoștiințare, iar nu o cerere de voie, rēspund mai āntāiū cā Convențiunea, care ne garantează un regim constituțional, nu oprește adunările de cetățeni, și încă voiū aduce aminte cā, în timpul Ministeriului d-lui D. Ghica, s'a dat o circularē, în care se zice cā întrunirile sunt libere, numai trebuie să fie anunțată Poliția cu 24 de ore mai 'nainte. Circularēa aceea nu s'a preschimbāt. Prin urmare noi nu am făcut alt de cāt a ne conforma celor zise și cerute de Poliție. Dar poate cā d-lui Ministru să i se fi părut curioasă forma acelei incunoștiințări, pentru cā nu am zis cā ne rugām cu genuchī plecate. . . .

**Principele D. Ghica**. Să se citească ordinul ce am dat eū.

D-nu **A. Arion**. Să se aducă *Monitorul* și veți vedea cā este ast-fel cum am spus: se cere a se incunoștiința Poliția.

**Principele D. Ghica**. D-nu Arion se înșeală, cāci ordinul de care e vorba nu era pentru zioa de 11 Iunie, ci cu ocașiunea altei cereri...



D-nu **A. Arion**. Dar n'am zis că era pentru 11 Iunie.

**Principele D. Ghica**. Dacă memoria mă servește mai bine de cât pe d. Arion, îi voi aduce aminte că ordinul ce am dat pentru poprirea adunărilor în locuri publice, fără consimțământul Poliției, a fost criticat și combătut de mai multe ziare. Am zis că, pe câtă vreme asemenea adunări au să ocupe de cestiuni politice și pe câtă vreme Convențiunea nu dă această voie decât numai pentru alegeri, Poliția să nu le oprească prin forță, dar să fie cu privighiere ca, la caz de desordine, să poarte responsabilitatea ce le au provocat.

Acest ordin era, socotesc, foarte regulat și drept, căci nu puteam îngădui întruniri de gloate, fără a ști pe cine să apuc la caz de turburare și desordine, și dovadă că n'a fost în sensul cum zice d. Arion, este că atunci nu aș fi atras critica acelor ziare.

*Unul din secretari* dă citire următoarei propuneri depuse la biuroū :

«In toate Statele civilizate sunt legi în contra atrupamentelor. O asemenea lege e din cele mai urgente și la noi, «și Guvernul să aibă a o supune Adunării cât mai în grabă.»

*I. Florescu, A. Mavroordat, G. Văleanu, Corlătescu, Castroianu, Kalargiu.*

**Manolaki Costaki** zice că a pune asemenea cestiuni în desbaterea Adunării este a slăbi autoritatea și a nimici prestigiul Guvernului. Legalitatea înainte de toate. Nu are or cine dreptul de a ținea discursuri în numele nației și de a aduna lumea pe piețe publice. Când vom fi organizați ca Anglia, atunci putem urma exemplul ei ; dar, pînă atunci, să ne mărginim a ne aduna numai unde legea ne arată : deputații în Cameră, publicul în tribuna publică și alegătorii municipali la municipalitate.

**Barbu Katargiu**, *Președintele Consiliului*. V'am spus, d-lor, din ce punct de vedere a privit Ministeriul

această cestiune, și repet că, pe câtă vreme nu va fi o serbare publică recunoscută prin vre o legiuire, nu e în cădere nici un particular a aduna mulțimea sub pretext de a inaugura o sër-bătoare saũ a celebra o aniversară.

Afară de aceasta, am fost mähnit a vedea o hãrtie subscrisă de 4—5 indivizi, cari își aroagă dreptul de a vorbi în numele nației, și apoi scrisă într'un ton foarte necuviincios, căci ați vëzut cum sfirșește acea hãrtie adresată către o autoritate. Eũ crez că puteau acele persoane, fără a se zice că se roagă cu genuchĩ plecate, să găsească niște expresii mai convenabile.

D-lor, or avem un Guvern or nu: dacã avem, trebuie să'l respectãm, și să nu ne punem în comunicație cu dinsul de cât în marginile unei bune cuviințe; unuĩ particular nu 'i e permis a se adresa către o autoritate de cât în formă de petiție.

**D. Văsescu** este de părere că adunãrile sunt permise, că poporul are dreptul de a se întruni și că cei ce au provocat o adunare sunt responsabili de desordinile ce se pot ivi într'insa. Nici o lege nu oprește adunãrile, și Guvernul le poate înprãștia numai în caz de desordine.

**Principele Dimitrie Ghica** se pronunță contra întrunirii de pe Câmpul Filaretului și susține că cincĩ-șease oameni nu au dreptul de a 'și da titlul de reprezentanți ai nației.

**Barbu Katargiu**, Președintele Consiliului. Mě simț

dator a începe mulțumind mai întâiu d-lui Ghica că m'a scutit de a mai răspunde la unele puncte, pe cari d-sa le a demonstrat în destul de bine.

Dovadă că voesc a respecta libertățile publice este că, pe cât timp nu văzusem hârtia aceea, eram decis să las pe popor a se aduna, a se înveseli; dar, îndată ce a venit acea hârtie, am văzut că cestiunea s'a schimbat cu totul, că trece pe un tărîm politic, că nu mai e vorba de înveselire, și că înveselirea, serbarea, e numai un pretext, o aparență.

Ei! D-lor, de ce mă siliți să mă mai întorc înapoi și se vă aduc aminte că, în anul trecut, tot sub pretextul lui 11 Iunie, o adunare de felul acesta s'a ținut pe Câmpul Filaretului și cum ea a degenerat, cum Ministeriul acela a avut un blam de la majoritatea Adunării! Nu voiți, d-lor, să am și eu un blam de la majoritate; blamul voiți mă bine a'l lua de la minoritate, nu de la majoritate, căci aci este nația.

Dar ni se zice că va fi numai o serbare de înveselire, o serbare cu buchete de flori. Principele Ghica însă v'a spus ce fel de trandafiri sunt aceea cari compuneașă asemenea buchete. Ziarul „Românul“ ne a vorbit și el, de vre o câte-va luni încoace, necontenit, de niște buchete tot de trandafiri de soiul acesta aduse încoace spre Ca-

pitală pentru serbarea de 24 Ianuarie. 1) Teamă imi este să nu fie și aceste buchete de astăzi tot de felul acelora; teamă, d-lor, nu pentru mine —, puteți fi incredințați despre aceasta —, ci pentru libertățile, pentru viitorul țării, îndestul de nenorocită până acum!

Voiți se vedeți și d-voastră florile, trandafirii din acele buchete, cu cari se găteau să *serbeze* ziua de 24 Ianuarie? N'aveți de cât să mergeți la Văcărești și veți vedea că buchetele se compunea din topoare, cuțite, sulite, ciomege și chiar puști, și îndată veți înțelege ce scopuri nevinovate avea și acea *serbare!*

Dar domnilor, să credem, să sperăm, cel puțin, că vor înceta de a mai crește pe pământul României asemenea trandafirii, asemenea buchete, al căror profum este otrava cea mai ucigătoare ce revarsă peste societatea noastră. Pacea, domnilor, pacea și odihna e scăparea țării, și voiți preferi moartea mai înainte de a călca sau a lăsa să se calce vre una din instituțiile țării!  
(*Aplause prelungite.*)

Unul din secretari citește această a doua propunere a d-lui General I. Florescu:

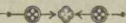
1) Aluzie la ridicarea țăranilor, cari, conduși de un oare care Mircea Mălăieru, veniseră în București să facă niște manifestații pentru ziua de 24 Ianuarie 1862. Cf. *Sedința de la 21 Februarie 1862*, p. 345 sq. și *Sedința de a 30 Martie*, același an. p. 425 sq.

« Sărbarea de la 11 Iunie, nefiind hotărîtă de nici un corp legiuitor ca sărbătoare națională, Guvernul va îngriji prin or ce mijloc de a mântînea buna ordine, netolerând atrupamentele, atunci mai ales, când ele se anunță într'un mod atît de necuviincios.

« Guvernul nu va tolera nici o dată ca unii indivizi să vie a se constitui în Comitete și a tracta cu autoritățile. »

Propunerea, punându-se la vot, se primește ; iar cea d'ântăiū propunere a d-luī I. Florescu se trimite, după hotărîrea Camerīi, în desbaterea Secțiunilor.

*Președintele*, după ce consultă Adunarea, ridică ședința la 6 ore, anunțând pe cea viitoare pentru ziua de 11 Iunie.



### Ședința extra-ordinară de la 9 Iunie 1862.

(*Supliment la Monitor* No. 124 sqq.).

În urma uciderii lui Barbu Katargiu, Ap. Arsake fusese însărcinat ad-interim cu Ministeriul de Interne și cu Președința Consiliului de Miniștri.

*Președintele* ad-interim al Consiliului dă citire următoarei comunicări adresate Adunării :

*Domnilor,*

Nu viū să vă arēt cāt faptul de ieri este condamabil după toate legile, și cele Dumnezeuști și cele omenești; nu viū să vă descriū mărimea pierderii ce a suferit România în persoana omului de Stat, ce acel fapt a răpit din mijlocul nostru. Această pierdere se simte, nu se descrie. Domnilor, această pierdere o simțim toți de o potrivă, o va simți țara întregă, pentru al cărei serviciū el s'a sacrificat; căci nu pe el, domnilor—, pentru dînsul faptul de ieri a fost o apoteoză—, nu pe partidul pe care el represinta, ci pe so-

cietatea română întreagă a voit să lovească acel rău-făcător, care îi a luat pe înfocatul apărător al drepturilor, al liniștei sale.

Acest fapt, domnilor, trebuie să o recunoaștem, trebuie să o mărturisim toți, acest fapt nu are un caracter nici singuratic, nici personal, nici din întâmplare.

În fața acestor înprejurări, viū a chiema cea mai de aproape luare aminte a Onor. Adunări asupra mijloacelor, prin cari li s'ar putea pune o stavilă mai activă, mai puternică, de cât pînă acum, și aștept de la încrederea d-voastră, a ne pune în pozițiune de a nu lăsa să se compromită ordinea publică.

Guvernul a luat spre mântinerea liniștei toate mijloacele de cari dispune. Între mijloacele ce Poliția a socotit că o pot conduce la descoperirea făptuitorului, pe care ea îl urmărește, este și acela de a supune la o închisoare preventivă pe sub-semnătorii hârtiei, ce a provocat discusiunea de ieri; și fiind-că între dînșii se află și doi membri ai acestei Onor. Adunări, viū a vă ruga, domnilor, să bine-voiți a-i preda în mâinile Poliției.

Subsemnat **Arsake**, *Președintele ad-interim al Consiliului Miniștrilor.*

**Președintele.** Este la biuroū, domnilor, o propunere susținută de numărul cerut de deputați, ca această chestiune să se tracteze de urgență; și, fiind-că, după regulament, când se înfățișează o propunere de urgență, d-nii deputați trebuie să se consulte în ședință secretă, suspend ședința pentru 15 minute.

La redeschiderea ședinței, Președintele consultă Adunarea

asupra urgenței, care se încuviințează; după aceea se deschide discușiunea asupra comunicării Guvernului.

**D. Văsescu.** Domnilor, în evenimente mari, suntem datorî să avem și suflete mari, minte de ajuns și să fim liniștiți. Astăzi este a doua zi după un fapt trist și nenorocit.

Suntem înaintea cadavrului Ministrului Președinte al Consiliului, pe care o mână asasină l'a ucis.

Suntem în fața ranelor sângerânde ale unui om scump; suntem încă sub impresiunea acestui fapt grozav, și mă tem că nu vom avea destul sânge rece, spre a da o deslegare dreaptă cererii d-lui Ministru.

Cererea este privitoare la predarea a două deputați în mâna justiției.

Pentru întâia oară, domnilor, se cere de la Cameră arestarea unui deputat. Trebuie dar să urmăim cu circumspecție, să chibzuim cu o mare maturitate, căci aci nu e cestiunea de d. Arion sau de d. Miculescu, este cestiunea de drepturile și libertățile noastre. Dacă am lăsa noi la apreciația Poliției să ceară în arest pe un deputat numai sub prevenție și noi să-l dăm fără a vedea motive legale și de ajuns, atunci am sacrifica mandatul nostru de deputat, și prin urmare am sacrifica regimul constituțional, am sacrifica libertățile noastre și ale comitenților noștri. Dacă aș vedea pe d-nu Ministru că 'și motivează cererea pe fapte întemeiate, aș zice să meargă în judecată; dar nu vîz de cât prevenții și prepusuri. Pe prepusuri nici un cetățean nu se poate aresta, cu cât mai virtos un deputat.

Condica Criminală a Țării-Românești, destul de aspră, garantează Guvernului toate măsurile pentru asigu-

rarea liniștei publice; după dînsa trebuie să urmăim, și mă opun cu atât mai mult la această cerere, cu cât văz că, sub frazele întunecate și sub coincidența nenorocitului fapt cu interpelația, am putea trage consecințe, cari s'ar putea arunca asupra unui partid politic, căci adresa guvernului zice :

„Intre mijloacele ce Poliția a socotit că o pot conduce la descoperirea făptuitorului, pe care ea îl urmărește, este și acela de a supune la o închisoare preventivă pe subsemnătorii hîrtiei ce au provocat discușiunea de ieri.“

Tot de o dată însă ne mărturisește că este prevenție. Mi se pare dar că ar fi temerarie prevenție de a atribui cutăruî or cutăruî partid un fapt atât de greu. Nu prejudec cestiunea, dar ați văzut că se impută că mîna ucigașului a voit să lovească pe șeful unui partid și națiunea întregă. Eū crez, că, mai 'nainte de a ne fi luminat judecata, nu trebuie să aruncăm asupra vre unui partid o faptă așa de mășavă. Or ce partid nu se va sluji nici o dată de un asasin ca să facă să triumfe ideile sale. Dacă e o nenorocire, să o deplorăm cu toții, dar să lăsăm justiției cursul ei; să nu facem și altă nenorocire. Când e prevenție și prepusuri numai, nu putem da un deputat. Zice adresa însă că este pentru descoperirea adevărului. Dar mâine tot pentru descoperirea adevărului poate veni să ceară încă zece deputați. Camera este în drept de a apreția dacă este un deputat în legătură cu crima săvîrșită. Și aci văz chiar imposibilitatea materială de a fi vre o legătură între discușiunea de ieri și crima făptuită. Interpelarea s'a făcut pe la două ore, discușiunea s'a pre-



lungit, și votul s'a dat pe la 4 1/2 ore, și la 5 1/2 d-nu Katargiu era mort. Când a avut dar timpul material ca să se nască un complot din asemenea discuțiune, ca să se urzească trama aceasta infamă? De aceea zic, domnilor, să lăsăm justiția în cursul ei și, când ne va da dovezi palpabile, atunci putem face ceea ce ni se cere, iar nu noi singuri să ne tăiem iarba de sub picioare, cum se zice, și fundamentul pe care stăm.

**Principele D. Ghica.** Domnilor, Ministeriul ne cere arestarea a două deputați. Faptul, cum vedeți, este grav și reclamă o matură chibzuire din partea noastră, înainte de a ne pronunța. La asemenea măsurăm că aș recurs mai adesea partidele slabe, minoritățile, cari aș trebuință de mijloace extraordinare, de acte violente, spre a se mântui la putere și spre a ridica prestigiul lor; iar nu majoritățile, cari își caută exercițiul activității lor, cari își găsesc forța și energia tocmai în moderațiune și legalitate. Când dar o asemenea cerere ne vine din partea unui Ministeriū al majorității, compus de bărbați respectabili prin experiența, tactul politic și luminele lor, trebuie să credem că mai dinainte se vor fi gândit cu toată serioșitatea asupra acestei cereri, pe care negreșit niște motive puternice îi vor fi determinat a o face. Ei bine, domnilor, tocmai aceste motive suntem acum chemați a le aprea și noi, tocmai asupra lor avem a ne pronunța, și mai întâiu a le cumpăni, a le cerceta cu scumpătate, ca nu votul nostru ce astăzi l'am da cu precipitare să poată mâine a fi o armă, pe care să o întrebuințeze o mână dibace în contra instituțiilor țării.

Mă aștept ca îndată ce voiți înceta de a vorbi să auz relevându-se de către deputații dintr'o parte a Adunării și combătându-se cuvintele ce am zis că minoritățile întrebunțează adesea mijloace violente. Voiți a preîntâmpina de acum or-ce obiecțiune s'ar putea aduce asupra acestei aserțiunii; voiți cita un singur exemplu, între altele, de o asemenea violență a unui Ministeriu din țara suroră; vă voiți aduce aminte, domnilor, că am văzut, în acești din urmă ani, chiar pe un președinte al Adunării, un cap al bisericei, luându-se de la altar și tărîndu-se la închisoare, și apoi în exiliu.

Dar să venim la cererea Guvernului. D-nu Ministru, după arătarea Prefectului Poliției, crede că este o coincidență între crima săvârșită ieri și acea ciudată petițiune subscrisă de câte-va persoane, ale căror nume ni s'au citit ieri. Să vedem dar pînă la ce punct poate fi fundată această supozițiune.

Ni s'a zis de d. Văsescu cu un aer de mirare: „dar cum puteți crede, domnilor, că ar fi vre o relațiune între acea interpelare, care s'a făcut pe la 4 ore și jumătate, și între faptul criminal ce s'a săvârșit pe la 5 ore? Cum puteți explica, în privința timpului material, puțința de a fi existat această solidaritate?”

Mai întâiu însă voiți ruga pe d. Văsescu să aibă o mai bună ținere de minte despre cele ce vine a afirma.

Interpelarea s'a anunțat, s'a făcut chiar la 12<sup>1</sup>/<sub>2</sub> ore sau la 1, și dacă s'a amânat desvoltarea ei, a fost numai pentru îndeplinirea unei forme de regulament, de a se depune înscris la biuroū, și crima s'a comis la 6 ore fără un sfert. Prin urmare, bănuiala Poliției nu este

nică de cum exagerată cât pentru timpul material, când presupune că a fost tot timpul de a exista o solidaritate între interpelare și săvârșirea acelei fapte criminale.

Dacă dar Poliția, după arătarea procurorului, a arestat pe toți cei-l-alți subscriși în acea petițiune, și vine acum a cere și arestarea a doi deputați, cari figurau în aceea-și petițiune, trebui-va oare ca Adunarea să împiedice cursul cercetărilor justiției, sub cuvânt că Convențiunea garantează inviolabilitatea deputatului?

Dar Convențiunea, prevăzând această inviolabilitate, voit-a oare să oprească pe Ministeriul public, pe Poliție de a 'și putea împlini datoriile lor pentru descoperirea adevărului? Oare Convențiunea voit-a să asigure impunitatea unui deputat, când poate ar cădea în vre o crimă? Lucru ce, mă grăbesc a o spune, nu pot un singur minut a bănuî. Resping cu totul presupunerea că ar putea un coleg al nostru a fi părtaș unei asemenea crime. Cunosc pe d. Arion, și cu toate că ideile d-sale adesea nu le am încuviințat, părându-mi prea exagerate, totu-și nici o-dată nu voi putea avea în privința d-lui o asemenea suposițiune. Procurorul însă nu poate, nici nu trebuie să se ia după aprețierile mele personale, nu poate asculta nici chiar propriile sale aprețieri asupra cutării sa și cutării persoane, ci datoria lui este de a fi cât mai bănuitor, de a apuca toate circumstanțele cari 'l pot lumina, de a cerceta pînă la cele mai mici detațiuni.

Domnilor, pentru onoarea acelor deputați, cari sunt în bănuială și cari au făcut greșala ce însu-și un amic politic al d-lor le a observat de a subscrie acea peti-

țiune, să sufere acum consecințele acelei greșeli. Eu sunt incredințat că d-lor înși-le vor cere, chiar pentru satisfacerea onoarei d-lor, a li se îngădui să meargă unde procurorul îi cere. Nu crez că această citare a două deputați înaintea justiției ar putea aduce o pată asupra vre unui partid; din contra, o pată ar fi asupra unui partid, dacă d-lor ar voi să se puie sub scutul inviolabilității deputatului și a sta pe aceste bance sub o asemenea bănuială.

S'a zis că o parte a Adunării ar voi să facă pe cea-l-altă solidară de această crimă și că modul, în care Guvernul a făcut cererea, ar da loc la o ast-fel de presupunere. Dar, domnilor, ce zice Ministeriul? Că asasinul a voit să lovească, nu un om, nu un partid, ci societatea întreagă. Prin urmare, pe câtă vreme toți facem parte din societate, pe câtă vreme toți, fie din dreapta fie din stânga, suntem tot așa de interesați ca societatea să nu se destrame, nu înțeleg cum ar putea unii din noi să 'și iea asupra-le acea frază a Ministeriului, nu văz cum s'ar putea privi ca o aluziune asupra unui partid.

Cu toate acestea, dacă nu voiți a presupune o solidaritate a vre unui-a din colegii noștri cu acel infam asasinat, nu mai puțin însă resping alegațiunea că ar fi numai un fapt izolat, o răsbunare individuală, precum s'a zis, a vre unui funcționar -destituit, său vre o altă pasiune personală în contra celui stimabil bărbat.

Nu, domnilor; crez că d-v. cunoașteți cariera și felul de viață al omului, pe care îl plângem astă-zî. El a trăit ast-fel cum nu putea avea inimizități personale; el

a trăit mai mult în sênul familiei sale și într'un cerc restrîns de amici intimi. Oare asasinul, dacã avea o patimã personalã contra acestui bãrbat, nu cãuta sã 'și aleagã altã ocaziune de a 'l omori? Cine nu l'a vëzut preumblãndu-se singur pe jos saũ stãnd nopti întregi la lucru la fereastra camerei sale de jos despre pod?

Nu putea fi dar o rësbunare personalã, ci, dupã toatã probabilitatea, a fost un complot, și asasinul a avut complici; sunt înprejurãri cari o dovedesc.

De și noi nu avem experiențã asupra unor asemenea fapte, cãci, din norocire și pentru fala națiunii române, în țara noastrã nu am avut încã asemenea exemple; or cum, dupã cãte am citit și auzit despre cele întemplate în alte State în asemenea cazuri, putem zice cã nu este un act singuratic saũ o rësbunare personalã, ci rezultatul unui complot politic, pentru sãvîrșirea cãruia asasinul negreșit a avut mai mulți complici.

Nu este îndoialã cã, îndatã dupã ce trãsura a plecat de la scarã, a fost un complice pentru a da semnalul, și pe care unii deputați l'aũ vëzut mișcãnd o batistã cu un chip neobicinuit.

Un altul a fost care așezase o trãsurã cu caii spre vale, pentru a obliga trãsura Prefectului a trece pe sub gang foarte încet.

Asemenea nu este îndoialã cã acela care, vëzëndu-më cã îndatã dupã auzirea sgomotului detunației, m'am repezit din sala Adunãrii spre acel loc, m'a întors din poarta Mitropoliei spre a më distra și popri din or-ce urmãrire, strigãndu-mi: „pãziți în clopotnițã!“ nu începe îndoialã, zic, cã și acesta a fost un complice.

S'a ucis un președinte al Consiliului la porțile A-

dunării, și aceasta se numește un fapt izolat! Nu, domnilor; a fost o manifestațiune; mai cu seamă în acea zi, când, după banca Miniștrilor, ilustrul bărbat zicea: „mai bine voiū fi sdrobot de cât a îngădui slăbirea „liniștei; mai bine voiū prefera moartea de cât a călca „saū a lăsa să se calce vre una din instituțiunile țării.“

Poate fi un minut îndoială să zicem că răspunsul ce aceia nu îndrăsneaū să 'i facă în Adunare, i l'aū dat la poarta Mitropoliei, asasinându-l? Nu, domnilor. Susțiu că, deși nu poate fi faptul unui întreg partid, totu-și este rezultatul unui complot și că asasinatul nu s'a săvârșit pentru a omori pe Katargiu, ci, omorînd în ziua aceea pe Președintele Consiliului, să facă o manifestație.

D-nu **Anton Arion**. Domnilor, eū socotesc să nu se urmeze o discussiune, care are a face mult cu onoarea persoanei mele; rog dar pe amicii mei să înceteze discussiunea, fiind-că singur declar că voiū merge înaintea justiției.

D-nu **Miculescu**. Asemenea și eū mă rog să înceteze discussiunea, căci merg cu mulțumire pentru or-ce cercetare.

**Președintele**. Prin urmare, domnilor, discussiunea este închisă.

*Mai multe voci.* Da, să se închiză discussiunea.

D-nu **G. Vernescu**. Domnilor, domniū Arion și Miculescu pot să useze de dreptul d-lor individual de a merge înaintea justiției; noi nu ne vom pune înainte ca să-'i

oprim; tot însă ce voi să lămuresc este că Adunarea n'a luat în această cestiune nici o hotărîre, și că d-lor nu merg ca trimiși de Adunare. Aceasta voi să fie constatată. A doua cestiune, dacă nu mă înșel, este că adresa Ministeriului ar fi coprinzînd ceva mai mult de cît numai cererea de a aresta doi deputați; aceasta aș voi să se lămurească.

**Președintele.** Domnilor, această cestiune nu se poate mîntui alt-fel de cît cînd cine-va ar propune ordinea zilei.

**Manolaki Costaki.** Domnilor, ni s'a recomandat de către onor. d. Văsescu ca, în împrejurarea aceasta gravă și întristătoare, să păstrăm toată liniștea, să nu alergăm la măsuri extreme, ci să luăm măsurile acelea numai, pe cari le poate reclama interesul societății. Ei bine, domnilor, fiți siguri, și onor. d. Văsescu mă cunoaște și mai bine și poate crede că nici în momentul de față nu'mi am pierdut nici de cum liniștea; dar tocmai fiind-că mă aflu în această liniște de suflet și de minte, tocmai această liniște mă face să întrevăz o prăpastie mare pentru întreaga Romînie. Nu voi zice nimic, domnilor, mai mult asupra celor ce se ating de onor. noștri colegi, cu atît mai mult că d-lor înși-le, fără a mai aștepta un vot de la Adunare, au declarat că se leapădă de privilegiul acela, care 'l a-cordă Convențiunea și regulamentul, de inviolabilitate.

Mă grăbesc mai cu seamă a adăogi pentru d. Mi-culescu, pe care am avut ocazia a'l cunoaște ca funcționar, că este un om foarte onorabil și devotat țării sale. Acest atestat îmi place să'l dau în toată con-

știința și tocmai aceasta, domnilor, mă face să zic că nu trebuie să împiedicăm ca justiția, pentru onoarea Camerii noastre, să'și îndeplinească toate datoriile....

**Președintele.** Domnilor, socot că discușiunea asupra dării a două deputați din Adunare în cercetarea justiției este închisă, în urma declarației d-lor însi-le că vor merge a se infățișa or-cării cercetări.

**M. Costaki.** Domnilor, după ce cestiunea, care a privit pe d-nii deputați, s'a înlăturat, prin declararea ce aș făcut d-lor, viū a vē arēta impresiunea ce a produs în spiritul meu faptul de ieri și la ce conclusiuni m'a dus. Voiū, domnilor, ca dintr'acest fapt nenorocit să culegem roadele cari ar putea fi folositoare pentru țara noastră, adică din nenorocirea aceasta marea să culegem un rod mângâietor oare cum pentru țară. În jertfa aceasta, domnilor, vē întreb : puteți vedea un fapt izolat ? Ei bine, eū am curajul a spune că, în părerea mea, nu o crez nici o-dată ; însă de bună seamă nu 'l voiū atribui unui partid din Adunare ; dar vē aduc aminte că, nu mai departe de cât ieri, când am răspuns onor. d. Arion, 'i am zis cum că aceste agitații zilnice ale societății noastre ne aū adus la sfîșierile, la desbinările, cari desolă societatea noastră și cari pot compromite chiar existența noastră națională.

Ei, domnilor, par'că am fost ieri un prooroc într'un ceas rău.

Dar pentru ce zic că faptul acesta nu este izolat ? Iată pentru ce :

De trei ani, de când am pus în lucrare Convențiunea,



de când ne luptăm sau ne am luptat cu greutățile din afară, pentru ca să realizăm acea mare dorință a Unirii, la care am întâmpinat atâtea piedici, în cât abia în anul acesta s'a putut realiza —, în tot timpul acesta, fiind cu totul absorbiți de această mare idee națională, atențiunea noastră, îngrijirile noastre fiind îndreptate către piedicile ce ne veneau din afară, nu am putut încă organiza în lăuntru un Guvern destul de tare, care să conteze pe o majoritate compactă în Adunare; au fost tot Guverne slabe.

Dar, în fine, Unirea realizându-se, am ajuns, acum pentru întâia oară, de când regimul constituțional s'a introdus la noi în țară, să vedem un Ministeriu, care a fost destul de norocit a ralia înprejurul său o majoritate imponentă. Bărbatul chemat în capul acestui Ministeriu a reușit, prin independența caracterului său, prin un nume nepătat de care s'a bucurat în România, să domineze oare cum situațiunea de astăzi, și, sub auspiciile acestea, era speranță că o nouă ordine de lucruri, acordul și armonia, au început a se consolida.

Ei bine, domnilor, tocmai pe acest om care era merit, în momentul de față, a domina situațiunea, a înlătura greutățile și a consolida noua ordine de lucruri, tocmai pe acest om l'au lovit.

Iată dar că nu a fost un fapt izolat, nu a fost un fapt de răsbunare, ci a fost premeditat de niște oameni turburători de meserie, cari voesc a ținea spiritele în neconținută agitație, societatea în turburări perpetue, care s'și-au propus a ne surpa libertățile, a compromite drepturile țării, și în fine mâine, poimâine, să

ne aducă calamitățile unei invasiuni. Iată, domnilor, ce trebuie să ne întristeze mai mult. Trebuie dar ca această împrejurare să ne facă a prevedea nenorocirile ce ne amenință. Ei bine dar, ce avem să facem ? Mărgini-ne-vom numai în a întovărăși trista procesie de înmormântare, în a plăti acest tribut de durere împreună cu națiunea ?

Nu, domnilor ; să luăm act de acest eveniment, să recunoaștem într'însul o simptomă a boalei ce minează societatea noastră și, păstrându-ne toată libertatea conștiinței și prerogativele ce avem în această Cameră, să dăm Guvernului mijloace ca, pe strade, să poată mântui ordinea ; să-l facem responsabil înaintea Adunării de păstrarea liniștei publice. Dar mai întâiu să 'l investim cu toată autoritatea ce 'i este de trebuință ; căci, de vom umbla cu jumătăți de mijloace, de vom umbla cu scrupule de forme în momente atât de grave, ne lăsăm în voia pericolului, ne condamnăm singuri pieirii.

**A. Panu.** Domnilor, durerea e mare ; nu poate fi om de inimă care să nu o simță, în fața unei drame atât de înfiorătoare și care este regretabilă sub toate punctele de vedere. Noi însă, cari suntem oameni de Stat, oameni politici, noi cari suntem legiuitorii țării cari avem responsabilitatea prezentului și trebuie să salvărdăm viitorul, ce avem de făcut ?

Depunând tributul lacrimelor noastre pe mormântul bărbatului eminent pe care l'am pierdut, trebuie să cugetăm la instituțiunile noastre, la țara noastră trebuie să apărăm principiile mântuitoare, cari sunt în-

scrise în Convențiune, de bântuirile perfide din afară și de imprudența și neștiința din lăuntru.

Am zis, domnilor, aceasta în tot-d'a-una, și o repet și astă-zî cu statornicie și convicțiune, că numai instituțiunile cele liberale pot să dea fericirea unui popor. Toate națiunile aspiră la aceasta; vedeți mișcările din toate părțile.

De aceea, domnilor, trebuie să înconjurăm cu garanții aceste instituțiuni, și aceste garanții nu sunt nici de cum în măsuri excepționale.

Guvernul are legi; să lucreze după legi, după legi să ție ordinea și pacea, căci pacea și liniștea fac fericirea unei societăți.

Tot d'o dată, domnilor, în cât mă privește pe mine și în cât privește toată solidaritatea lucrărilor mele de dincolo de Milcov și de aici, tot-d'a-una am fost pentru ordine, liniște și legalitate.

Măsurile excepționale degradează pe om dintru înălțimea, întru care l'a făcut Dumnezeu, după chipul și asemănarea sa, la starea unei fiare sălbatice, și apăsarea aduce exploziune. De aceea nu avem nevoie să înbrăcăm pe Guvern cu nimic mai mult de cât cu paza legilor. Guvernul are legi; să lucreze după dînsele și după ele să pedepsească; e Condică Penală, sunt instrucțiuni, cari se urmează pentru toți scelerații; acele legi să se aplice dar pentru prinderea acestui ucigător, și atunci noi, când vom vedea că legile s'au aplicat de către Guvern, vom zice că Ministeriul 'și a făcut datoria, căci în măsuri excepționale eu văz pieirea țării mele.

Eu nu voi subsemna la nici o măsură excepțio-

nală. Eu țin seama de scrupulul formelor, de cari ne-a vorbit d. Manolaki; îl voi păzi în toată conștiința mea, căci, în măsurile excepționale, eu văz pieirea țării mele, și, ca o sentinelă statornică la postul meu, voi da tot-d'a-una strigătul de alarmă în tabăra acelora cari, sfărîmând libertățile publice, nu înțeleg că sunt năvăliți de dușmani și că pot pieri.

D-nu **General Florescu**. Domnule Președinte, pînă acum s'a urmat discuțiunea asupra cererii Guvernului de a se aresta două deputați și, după declarațiunea domnilor Arion și Miculescu, crez că discuțiunea asupra acestui punct urmează a fi terminată. Eu fac însă întebare acum, care e soluțiunea, care e răspunsul ce dăm noi Guvernului, căci retragerea d-lor din Adunare nu este o soluțiune. Adunarea trebuie să se pronunțe asupra acelei cestiuni.

**Principele Brâncoveanu**. Domnilor, afară de această cestiune, pre cât îmi aduc aminte, mai este o frază încă în cererea d-lui Ministru.

Noi avem să răspundem, să tractăm în total acea adresă și să resolvăm această cestiune printr'o propunere din partea Camerii.

**Președintele**. Domnilor să vă dau o lămurire.

După decarațiua domnilor Arion și Miculescu, că d-lor înși-le consimt a merge înaintea justiției, eu am crezut că discuțiunea asupra acestei cestiuni este terminată și am voit a pune la vot închiderea discuțiunii dv. însă ați zis că, în adresa Guvernului, mai este încă

un alt punct, asupra căruia Adunarea trebuie să se pronunțe, să dea o soluțiune, și ați cerut a se urma discușiunea. Pe acel temeiū dar am lăsat și eu a se urma discușiunea. Acum iară-și vă mai consult dacă voiți să votați cererea d-lui Ministru, sau să trecem la ordinea zilei.

**Principele Brâncoveanu.** Rog pe biuroū să binevoiască a ne mai da citire de comunicațiunea d-lui Ministru, și veți vedea că sunt două cereri deosebite ce ni se fac.

*Unul din Secretari citește partea din adresa Ministeriului, în care se cere Adunării a chibzui asupra măsurilor ce reclamă starea actuală a lucrurilor.*

D-nu **M. Cogălniceanu.** Domnilor, onor. d. D. Ghica a pus înainte o cestiune personală pentru mine, arestarea Mitropolitului din Moldova. Nu voiū, domnilor, să răspunz astă-zī la această cestiune, fiind-că voiū să dovedesc că și minoritatea poate să fie moderată și răbdătoare, ci voiū fi gata altă dată a răspunde și aci, precum am răspuns în Adunarea din Moldova.

Astă-zī e cestiunea de trebuie să dăm două deputați din Camera noastră și apoi de niște mijloace indirecte și extraordinare, ce se cer de către Guvern pentru a mântui ordinea publică. În privirea cererii a celor două deputați, d-lor înși-le au declarat că priimesc să se ducă și înaintea justiției și în închisoare preventivă. Respectez libertatea individuală a domniilor lor ; dar, dacă mi s'ar cere votul meu, eu, ca deputat, nu voiū sfișia cu propriile mele mâini inviolabilitatea deputatului.

Deplâng, domnilor, asasinatul infam, care a răpit țării un bărbat cel mai eminent; dar nici o dată nu socotesc că am onora memoria lui, când, a doua zi după moarte'î, am veni să răpim acele instituțiuni ale țării, pe cari el trăind a declarat că le va apăra cu prețul vieții sale.

E vorba, domnilor, de mântuirea ordinii publice. Guvernul nu are nici o nevoie de mijloace extraordinare, afară din lege. Guvernul are legile în vigoare, aplice-le; sau, dacă le crede că nu 'i sunt de ajuns aceste, înfățișeze-ne un proiect de lege, și eă de mai 'nainte îi declar să fie sigur că îl voiă vota; iar înu, prin fraze indirecte, prin cereri vage, să ne ceară a sfărîma legile în ființă. Nu, domnilor; legile actuale sunt în stare a înfrîna desordinile, a pedepsi crimele. E un vot al Camerii, care declară că Codicele Penal al Țării-Românești să se aplce și în Moldova, și acest Codice, dacă păcătuește cu ceva, păcătuește cu asprimea, iar nu cu blîndețea sa.

D-nu **G. M. Ghica**. Domnilor, nu voiă vorbi asupra celui d'ântăiū punt al adresei Guvernului; mă voiă mărgini numai de a ruga pe d. Ministru să ne spuie cari sunt măsurile excepționale, pe cari le cere de la Adunare; și cât pentru mine mai virtos, protestez dinainte contra unei asemenea procedure de a se cere de la Adunare a lua inițiativa unor măsuri, a căror oportunitate ea nu o poate apreția. Camera va fi în răspundere pentru soluțiunea ce ar da, și eă unul nu știū să mai fie un exemplu ca un Guvern să se fi adresat vre o dată, fie în cea mai critică situațiune,

cu o asemenea cerere la o Adunare. Ministeriul are în mână toate mijloacele necesare; dar, dacă se vede în fața vre unui pericol, dacă crede că mijloacele, de cari dispune, nu 'i sunt de ajuns, vie Ministrul a ne cere niște măsuri pozitive, lămurte și precise, și noi să le desbatem și să i le acordăm, dacă vom găsi de cuviință. Dar să vie într'un chip vag, nedeterminat, să ne ceară niște măsuri excepționale, aceasta nu o înțeleg, căci noi nu avem administrația, nu avem tribunalele, nu avem poliția, și nu putem da nimic.

D-nu **A. E. Florescu**. Domnilor, să 'mi dați voie a vorbi și ca deputat, și ca Ministru și ca Român.

Mi se pare curios lucru, domnilor, să voim a vedea toate lucrurile cu iluziuni de acelea, cari ar scuza în adevăr și pe d. Cogălniceanu și pe d. G. Ghica și pe toți aceia câți ieaă cuvântul ca să ne zică: „n'avem nimic, nu dăm nimic, se jignesc instituțiunile noastre, se vatămă independența deputatului și altele asemenea.“

Domnilor, e foarte ușor și foarte plăcut lucru a ne face iluziuni și a trăi în iluziuni; dar să nu ni le facem tocmai în momentul acela, când e timpul de acțiune și de a se lua măsuri, căci mi se pare că atunci comitem o mare greșală politică.

Ati vorbit, domnilor, de pierderea instituțiunilor noastre, de sdrobirea bazelor fundamentale ale pactului nostru politic și social; dar mi se pare că, ca să pledați în favoarea acestor instituțiuni, ați avut recurs la argumente, cari nu justifică nici de cum preocuparea, de care vă arătați îngrijați și nu asigură institu-

țiunile ce voiți a apăra, nici consolidă situațiunea politică a țării.

Oare, domnilor, ce vine a vă cere Ministeriul?

Nimic mai mult de cât a'î ridica autoritatea lui morală în public, în țară. Când veniți a zice că „Guvernul are puterea în mână, Guvernul face, Guvernul sdrobească, ele responsabil,“ noi vă răspundem, domnilor, că Ministeriul nu declină de loc această responsabilitate; Ministeriul n'a venit să vă propuie măsurile de acelea, cari, cum a zis d. Panu, ar sfărîma instituțiunile constituționale. Nu, domnilor; fiți siguri că și Ministeriul e tot atât de gelos pentru mântuirea și paza lor.

Dar d-v. întrebați ce măsură poate să chibzuiască Camera, când ea n'are nici poliție nici tribunale? Nu este însă aci cestiunea. Nu vi se cere d-v. să ne ziceți: „puneți pe unii la închisoare, condamnați pe alții la cutare penalitate.“ Nu este aceasta cestiunea, ca să ne puteți răspunde că Adunarea n'are poliție nici tribunale. Cestiunea este acolo unde nu voiți să o vedeți, este în starea spiritelor, în corupțiunea tendințelor, e în chiar situațiunea ce ne am făcut de vre o trei ani încoace. Prin urmare, domnilor, vă rog să vedeți realitatea lucrurilor și să credeți că Guvernul, când vă zice să 'î dați mijloace, înțelege să 'î dați acea autoritate de care are nevoie, să 'l ridicați cu un vot al d-voastră la înălțimea aceea unde trebuie să fie ca să apere acele instituțiuni, de cari suntem cu toții atât de geloși.

S'a cerut de la Cămară arestarea a două deputați; domnia-lor însă, dintr'un punct de patriotism, au înțeles



îndată că situațiunea d-lor, în această Cameră, ar fi putut da loc la discuțiunii de acelea, ale căror rezultate ar fi putut fi vătămătoare chiar interesului Camerii, și de aceea de la sine s'aũ retras, declarând că vor merge unde justiția îi reclamă.

Dar acum vine întrebarea : oare cu aceasta se sdrobesc instituțiunile țerii, când se ia o măsură, de care justiția are trebuință spre descoperirea adevărului, și pentru care se cere deslegarea Camerii? Mă iertați, domnilor, a o spune; imi pare că d-v. vă preocupați de aceste instituțiuni într'un mod ce nu 'l pot înțelege, și pierdeți din vedere tocmai acele considerațiuni, tocmai acele împrejurări, de cari ar trebui să țineți mai mult seamă, pentru interesul chiar al cauzei ce apărați. Aduceți-vă aminte, domnilor, de cererea ce se făcea printr'o hârtie adresată Poliției, în care se vorbea de o adunare pe Câmpul Filaretului, de o adunare, pe care o calificați de serbare națională, și încă mai adăogați și aceasta : adunare poporară.

Ce va să zică „adunare poporară ?“ Ce va să zică, vă întreb, a convoca poporul pe un câmp mare, întins, spre a sărbători nu știu ce, și a se aduna nu știu cum? Eũ v'aș ruga pe d-v. toți să 'mi spuneți într'un mod categoric cum, în ce condițiuni, avea să se ție acea adunare ? cu capul gol ? cu mâinile încrucișate ? Nu !

Și voiți d-v. ca, în urma unor asemenea declarațiuni, Guvernul să treacă peste dinsele, să nu facă nici o cercetare, să nu ia nici o măsură ? să nu vie să asigureze societatea și Camera, chiar dacă scopul era bun ? Iar, la din contră, dacă scopul ar fi fost criminal, Guvernul atunci trebuie să o știe mai din vreme,

spre a se pune în apărare în contra unei eventualități, care negreșit că ar fi adus căință chiar d-v. acestora, cari ziceți că cererea unui deputat e jicnirea instituțiilor noastre constituționale.

Nu, domnilor; d-v. vă preocupați numai de faptul nenorocit de ieri; dar noi ne preocupăm de ceva și mai mult, și când vă cerem două deputați în judecată, nu va să zică că cu acea cerere voim să 'i și osindim. Noi nu 'i cerem pentru aceasta, ci îi cerem pentru ca să facem lumina și, când va veni mpul ca să facem alte urmăriri, atunci nu vrem să fim cu mâinile legate de a putea să 'i supunem și la o închisoare preventivă.

Vedeți dar la ce proporțiuni se reduce cestiunea, și dacă am luat cuvântul, a fost numai ca să pui cestiunea pe adevăratul țărîm și să vă fac tabelul adevăratei situațiuni, de care avem a ne preocupa.

Cât pentru faptul de ieri, domnilor, or cari ar fi considerațiunile noastre, nu putem să ne ascundem un ce, un ce pe care nimeni din d-v. nu 'l veți putea tăgădui, că societatea e în drept a fi îngrijată, și tocmai, ca să asigurăm societatea în contra unor asemenea îngrijiri, venim să vă cerem un vot, care să ne dea toată autoritatea morală, prin care să putem garanta societatea, sau cel puțin să putem preveni eventualități, cari ar putea să aducă consecințe vătămătoare pentru națiunea întreagă.

**Principele G. Sturza.** Domnilor, înprejurarea, care ne preocupă, e foarte gravă. Toți am plătit tributul nostru pentru bărbatul pe care 'l-am pierdut. Acum să.

ne ocupăm de țară și de ceea ce trebuie să facem.

Domnilor, regimul parlamentar ne a dat un mare drept, o mare putere. Dar, cu cât avem mai mare drept, cu atâta și răspunderea noastră este mai mare. Avem, domnilor, în mâinile noastre soarta țării și avem să răspundem de dînsa. Să ne ocupăm dar într'un chip practic. Zic practic, pentru că atunci, când o țară e amenințată de turburări materiale, trebuie o-mul să fie practic. Nu se cere aci teorie.

Domnilor, toți ne respectăm și ne am respectat, toți ne apărăm și ne am apărât drepturile și le vom apăra; se vorbește însă aci de măsurile ce sunt a se lua. Să începem dar, d-lor, de la punctul nostru de plecare, dela ceea ce ne a îndemnat astă-zî a ne întruni. Președintele Consiliului a fost asasinat la poarta Adunării; acel Președinte era un ilustru om de Stat și conservator, era cunoscut în toată țara ca apărătorul ordinii publice.

Cele din urmă cuvinte ale sale erau în sensul acesta: „voiū muri pentru apărarea instituțiunilor țării, pen-  
„tru păstrarea liniștii publice!“ Răspunsul a fost că a murit.

Acum, domnilor, să vedem care e starea societății noastre și să vedem ce măsuri trebuie să luăm.

Oare am putea crede, domnilor, că e cine-va între noi atât de slab, ca să nu aibă curagiul de a spune curat și drept în fața țării: „văz cutare pericol și trebuie să luăm cutare măsură.“ Domnilor, după o înpușcătură, ar fi o lașitate a nu avea cineva acel curagiū; în față cu un pistol, răspunsul unui om de inimă este că desprețuește moartea.

Aşa dar, domnilor, să luăm serios în vedere cu pozi-  
 țiunea țării, să o analizăm și să vedem ce remedii să  
 căutăm.

Spiritele sunt întăritate la noi; pe toată zioa o măr-  
 turisește presa, și, or și cât de nevinovată ar fi ea,  
 totu-și, domnilor, e netăgăduit că întăritările zilnice și  
 ațîțările acelea împing la crimă; e cunoscut, în istoria tu-  
 tului țărilor, n'am trebuință să vă desvolt aceasta.  
 Pe urmă un alt element de desordine, de nenorociri  
 pentru țară, sunt propagandele extreme, cari se fac  
 în țară cu cea mai mare nesfială și semeție, și încă,  
 domnilor, dacă ar fi acelea sub impulsul unor inte-  
 rese din țară, încă am zice că ne putem pune în față  
 cu dînsele, ca să putem să venim la oare-care înțe-  
 legere. Dar, domnilor, sunt dovezi că nu numai din  
 țară vin acele impulsuni, ci mai de departe, de la  
 interese streine, pe cari nu le putem împăca poate de  
 cât renunțând la existența noastră națională.

Noi cari suntem atât de geloși de naționalitatea  
 noastră, în cât refuzăm streinilor dreptul de a cum-  
 păra petece din pământul nostru, noi cari mergem  
 pînă a face dintr'o cestiune economică o cestiune po-  
 litică, nu putem vedea, chiar în cestiunea romană, în  
 cestiunea italiană, o strinsă solidaritate cu cestiunea  
 existenței noastre naționale, când e vorba de a da țara  
 noastră ca schimb pentru Roma și Veneția; tocmai  
 noi am veni astă-zî și am zice că acea solidaritate  
 poate să facă la noi ca politica lui Mazzini să fie o  
 politică națională? Nu, domnilor; acesta ar fi un cu-  
 rios silogism..

Aşa dar, domnilor, ne aflăm în fața unei pozițiuni.

anormale, spiritele sunt întăritate, avem răspundere mare, trebuie să luăm măsuri.

Mă întorc acum la Guvern. D-nu G. Ghica a avut toată dreptatea; sunt cu totul de idea d-sale. Înainte de d-lui am rostit'o și eu, cu toate că nu aci, în Cameră, că în adevăr Guvernul trebuie să vie cu o cerere precisă. Dar, domnilor, să presupunem că Guvernul n'ar face aceasta. Noi ar trebui să părăsim soarta țării în voia întâmplării? Nu, domnilor. Guvernul nu este încă definitiv constituit, poate să se preschimbe, trebuie să se constituie din nou peste câte-va zile. Noi, domnilor, avem să 'i facem programa aci, astă-zî; noi avem să 'i arătăm ce cerem de la dînsul și ce cale să urmeze pentru binele și siguranța țării.

Ei bine, domnilor, dacă voim să 'i facem programa noi, dacă suntem la înălțimea misiunii noastre, dacă suntem gata a răspunde pentru faptele noastre, atunci să venim cu franchetă și să spunem ce voim de la acel Guvern, care are a se constitui peste o zi—două. Mai 'nainte de toate, domnilor, avem să așteptăm dela acel Guvern să păzească buna orînduială, ordinea publică, ordinea materială; să respingă forța cu forță, și or-care idee, cât de extremă, cât de funestă ar fi, să vie aci în sênul Adunării și să treacă prin criteriul discușiunii publice. Dar să nu vedem, afară din Adunare, fie la vre un câmp, fie la ușa Mitropoliei, sfîrșindu-se discușiunea prin o crimă.

Așa dar ordinea publică să o mîntie Guvernul cu or-ce preț, forța cu forță să o respingă, încercarea de luptă prin luptă s'o nădușe.

Acum, domnilor, întrebarea e: cu mijlôcele de cari

dispune Guvernul după legile de astăzi, poate să o facă sau ba?

Domnilor, sunt de părere de a da dreptate Guvernului în cestiunea aceasta; sunt convins, și o spun cu francheță, că de patru ani Guvernul, și aci și dincolo de Milcov, n'a întrebuințat toate mijloacele legale, de cari dispunea, pentru a apăra ordinea publică; multe din acele mijloace au rămas uitate sau neîntrebuințate. Și ce s'a făcut?

Guvernul vine și ne zice că astăzi ne aflăm în pozițiunea aceasta critică, grea.

Destul timp, domnilor, a fost slăbiciune, destul timp s'a trecut cu vederea ceea ce era o crimă de a se trece cu vederea.

Domnilor, nu înțeleg mirarea dv. de astăzi, când dv. 'mi ați spus că a fost o zi, când s'au arătat deputaților cuțitele la ușa Adunării.

Ei bine, domnilor, unde sunt cercetările asupra a celei crime de lesă-naționalitate? Unde sunt criminalii aceia? unde sunt legile? care este locul, unde s'au pedepsit?

Nici o urmă din toate acestea, și apoi să ne mirăm că se întâmplă crime ca cea de ieri!

Domnilor, situațiunea unei țări e rezultatul lucrărilor, a zicerilor, a rostirilor fie căruți cetățean; toate la un loc dau o rezultată, precum zice matematica, care este fapta, rezultată de ceea ce a voit, de ceea ce a gândit o națiune, și apoi se găsesc spirite exagerate, fanatice, cari vin la extreme și cari fac ca națiunea întreagă să se trezească și să zică: „destul atâtea deboșuri, destul devergondagiū, destulă orgie.“ Să fim,

domnilor, serioși, să ne trezim, tocmai pentru că suntem liberi, tocmai pentru că reprezentăm o țară.

Așa dar, domnilor, declar că nu sunt nici de cum de idee că Guvernul, de patru ani încoace, 'și a împlinit tot-d'a-una toate datoriile sale și că a 'ntrebuințat toate mijloacele legale, de cari dispunea, pentru a mântui ordinea publică; tot de o dată vă zic, domnilor, că noi trebuie astă-zî să declarăm ca cel puțin să se ia acum asemenea măsuri spre a garanta ordinea publică.

Să venim acum la măsurile excepționale. D-lor, alte țări de cât a noastră, precum e, de exemplu, Anglia, au venit și vin la asemenea măsuri. Știți, d-lor, ce au zis publiciștii cei mai străluciți despre constituțiunea Angliei? Că mărirea ei e tocmai aceea că are facultatea de a suspenda chiar funcționarea ei parțială în momente de criză, de a suspenda chiar libertățile individuale, cari sunt cea mai mare garanție a libertăților publice.

Acum, d-lor, oare e vorba aci de a suspenda reprezentățiunea națiunii, de a lăsa pe Guvern să fie dictator, fără nici un control, de a sfișia libertățile publice, cari sunt ceea ce e mai scump și mai de folos pentru viitorul țării noastre?

Nu, d-lor; nici cum să nu gândim la asemenea măsuri, căci aceasta ar fi în paguba țării, ci să ne gândim la unele, cari ar fi în folosul ei.

Domnilor, țara aceea ce v'am citat și care este leagănul libertății constituționale, a dat de multe ori probe despre ceea ce voiă să vă zic, precum, de exemplu, în privința streinilor, în timpul lui Pitt, care a cerut de la Cameră și a dobândit dreptul de a 'i

urmări, de a 'i depărta și de a proceda în contra lor fără procedura aceea obicinuită, fără îngrădirile acelea, de cari se află acoperită prin legi în starea normală; el a dobândit încuviințarea Camerii și a răspuns la ceea ce aștepta țara.

Nu numai atât, domnilor; dar principiile cele mai mari, cele mai sacre, pe cari Anglittera bazează toate libertățile ei, pentru că este practică în aplicarea acestor libertăți, nu se mângăie numai cu o constituțiune scrisă cu litere de aur pe hârtie și pe urmă să ajungă a fi scrisă cu litere de sânge prin închisori, — ei bine, cu toate acestea a suspendat și suspendă acele mari principii pentru un timp determinat și dă Guvernului puțința de a mântuina ordinea publică, a suspendat chiar dreptul cel mai mare, pe care sunt bazate toate libertățile publice, dreptul de *habeas corpus*, care este înscris în Charta-Magna a Anglitterei încă din timpul lui Ioan-Fără-Pământ.

Iată, domnilor, antecedente.

Acum noi suntem chemați a statua mai cu seamă asupra celui de al doilea punct: să aibă Guvernul puțința de a împiedica întăritarea spiritelor prin presă, să aibă puțința de a înfrâna pe turburătorii de meserie, pe aceia cari ar conspira, ar lucra contra liniștei publice; să aibă acest drept pe un timp oare-care, de exemplu pînă la antăia Duminecă a lunii lui Decembrie pînă la deschiderea Adunării, și rămâne să vedem care din noi îl adoptă și care îl respinge.....

*Maș multe voci: toți priimim.*

**Principele Sturza** (*urmează*). Acum, domnilor, după ce



facem această dureroasă și desplăcută concesiune Guvernului, și cu atât mai dureroasă, căci singurî trebuie să recunoaștem că, dacă Guvernul nu a întrebuițat pînă acum mijloacele normale, pe cari le a avut pentru a mănținea acea liniște, este legitimă în inimile noastre îndoiala că va întrebuița mai bine aceste măsuri; însă o Cameră nu trebuie să întinză bănuielile sale pînă a refuza Guvernului mijloacele ce le ar cere; trebuie să cercăm, și dacă nu am nemeri bine, nu pentru înțaiia oară, dar chiar după zece ori, să mai încercăm și pentru a un-spre-zecea oară, și aceasta va fi cea din urmă încercare.

*Unul din Secretari citește următorul amendament :*

«Adunarea Națională, adânc intristată de dureroasa pierdere ce a făcut în persoana unui mare cetățean și bun patriot, indignată tot de o dată de semeția crimei ce s'a săvîrșit, crimă care amenință întreaga societate română; mai luând în privire greutățile ce preîntempină Guvernul pentru a mănținea ordinea publică; Adunarea, pentru binele țerii, dă Guvernului putere discreționară pînă la înțaiia Duminică a viitoareii luni Decembre, de a lua toate măsurile și chiar cele mai energice, în privirea aceloră ce 'i ar afla că conspiră său făptuesc în contra linișteii publice, de a 'i aresta, de a 'i înfrêna și chiar de a 'i depărta din țară, precum și de a suspenda libertatea preseii. Iar, la deschiderea Adunării, îi va da relațiune de măsurile ce a luat.

*C. Glogoveauu, I. Florescu, Nicu Cantacuzin, Radu Rosetti, Manolaki Costaki, P. Roset.*

D-nu **General I. Florescu**. Am aderat la propunerea ce s'a făcut, și am depus la biuroū și eū o propunere relativă la memoria scumpului cetățean pierdut. Am aderat la propunere, căci or ce om simțitor și în a-

devér cu iubire de patrie trebuie a o manifesta nu prin vorbe, nu cu cuvinte de o popularitate culpabilă, ci prin acel curagiū, a cărui cale ne a deschis'o acest mare bărbat. Pot fi oameni solidari de asemenea crime. Dar pentru ce oare chiar în această Adunare să se socotească cine-va atins de o asemenea imputare, ca să aibă trebuință de a se apăra? Am văzut oameni, am văzut un partid apărându-se aci ca de o acuzare. Aș voi să știu de poate fi vr'un inamic mai mare al unui partid oare-care, de cât acela ce ar veni să arunce o crimă atât de infamă în fața aceluī partid? Așa dar, fără ca să presupui că un partid oare-care a putut face vre-o dată asemenea faptă, imi reiaū independența fără a mă teme că aceasta să poată vre-o dată atinge nu numai pe cine-va dintre noi, dar pe or ce om onest din țara întregă.

Este o bandă de tâlhari, de criminali, de oameni cari au jurat a urma o școală nenorocită, de și modernă, cari, ca să ajungă la un scop, întrebunțează or ce mijloace de convingere; dacă nu pot reuși prin aceea, amenință, și când nu găsesc oameni slabi, cari să se înspăimēnte, atunci merg pînă la infamia de a lovi pe la spate. Dar majoritatea acestei Camere, care represintă națiunea, națiunea nu va avea lașitatea de a se înspăimēnta de un asasinat! Nu, domnilor; nu poate fi moarte mai ambiționată de cât a ilustrului nostru coleg! El a murit la moment, ca să 'i rămāie numele nemuritor! Ca să reviu însă la cestiunea ce ne preocupă, voiū zice că găsesc în moartea lui lecțiunī mari, că el ne a deschis calea, pe care acei inimici ai societății să fie siguri că vom urma. „Ordinea“, a zis

acest mare bărbat; „ordinea“ strigăm toți! Ce se cere acum așa de monstruos, atât de anti-național, atât de anti-liberal prin această propunere? Ni se zice că a fost slăbiciune din partea Guvernului, căci legile actuale îi dau arme îndestulătoare contra încercărilor de desordine. Eu zic, și experiența a dovedit, că în regimul actual, constituțional, un Guvern poate avea mai multă saū mai puțin energie și a se teme mai mult saū mai puțin de responsabilitate, fiind aceasta o cestiune de temperament.

Acum e vorba de a scăpa țara. Ei bine, să scăpăm țara, dând Guvernului încredere, pe bazele cari se obi-cinuește, cum a zis Principele Sturza, a se da în țerele cele mai liberale. Aceasta cerem a se face, nici mai mult nici mai puțin. Așa, în prevederea unei împrejurări în care nu e nimic de exagerat, pe lângă necesitatea ce avem de a ne organiza, căci toate lasă de dorit, instrucțiunea publică, armata, etc., toate sunt desorganizate și aceasta când evenimentele ne năpădesc de toate părțile; în prezența unui mormânt deschis, când recunoaștem că gangrena din fatalitate a pătruns în corpul țerii noastre, când, spre rușinea noastră, ne vedem ținuți în loc de o mână de oameni, să dăm Guvernului mijloace de a ne organiza, a apăra ordinea, și aceasta pe termenul mărginit care se propune. Prin urmare consider ca un omagiū făcut memoriei ilustrului bărbat și ca o datorie către țară să aderăm toți la acea propunere.

D-nu **M. Cogălniceanu**. Domnilor, ieri eram bolnav în pat, când am aflat moartea marelui cetățean Barbu

Katargiu. Dacă ieri l'am plâns ca om onest, astăzi îndoiesc regret, căci văz că moartea sa are să o plătească România cu zdrobirea tuturilor libertăților ei.

Un asasinat este tot-d'a una o faptă infamă, și deplor că asemenea faptă s'a săvârșit în țara noastră. Dar, domnilor, asasinatură, atentate s'a urmărit și în alte țări, însă nică-ieri nu le-a plătit țara cu libertățile ei. Napoleon III, regele Prusiei, împăratul Austriei, regina Greciei, au fost sub ținta armei unui ucigaș și nu i am văzut a doua zi sfărîmând libertățile publice, pentru că s'a găsit un infam, care să ridice mâna a comite o crimă. Impăratul Napoleon nu și a răsunat asupra Italiei crima lui Orsini, ci din contra l'am văzut luptându-se pentru liberarea ei. Am văzut pe regele Prusiei că, în urma unui atentat în contra vieții sale, a declarat că întărește și mănține libertățile publice. Impăratul Austriei, în urma iară-și a unei fapte tot așa de infame, convocă Reichsrathul, acel Reichsrath care a proclamat drepturile cele mai sacre ale cetățeanului liber, a proclamat libertatea individuală și respectul domiciliului.

Să nu osîndim, domnilor, veacul nostru; el nu este mai rău de cât veacurile trecute. Mă adresez mai în particular la deputații Moldoveni; ei vor putea spune cum într'un alt veac, un archiepiscop, Mitropolitul Iacov, a fost ucis, când se cobora de pe scaunul său, unde presida Divanul înaltei dreptăți al țării, și cu toate acestea întreaga țară nu a plătit cu libertățile sale o crimă izolată. Acea ce s'a făcut a putut să se întempele și azi.

Oare, domnilor, credeți d-v. că totul este perfect în

societate? Oare nu pot fi strîmbătăți individuale? Răutatea se află sus precum și jos, și se pot găsi fanatici ca să se arunce la un act de răsbunare personală. În triste zile am ajuns, domnilor, când pentru o crimă izolată auzim zicîndu-ni-se că societatea este în gangrenă! Vai de țara aceea care nu mai are încredere în legile sale și aleargă la măsuri esecțiunale! Țara aceea este pe calea pieirei!

Viu acum la propunerea ce se face. Trebuie să vorbesc de ea, căci poate și eu pentru cea după urma dată mă suiș la această tribună. Declar, domnilor, că nu recunosc Camerii dreptul de o asemenea inițiativă de a desființa Convențiunea, care ni s'a dat și s'a subscris de cele șapte puteri. Noi înși-ne, domnildr, suntem adunați aci în puterea Convențiunii și trebuie să o respectăm. Nu recunosc nimănui dreptul de a desființa articolul 46 din Convențiune. Iată ce zice acel articol:

„Libertatea individuală a Românilor va fi chezușuită; nimeni nu va putea fi oprit, arestat, nici prigonit de cât potrivit legii.“

Intreb pe acest Ministeriu dacă el se socotește în drept a consimți să se desființeze Convențiunea prin o propunere a Camerii, care ea însăși nu funcționează de cât în virtutea Convențiunii?

Aduceți-vă aminte, domnilor, câte strădăni, câte lupte, câte suferințe și sacrificii ne a costat dobîndirea acestor drepturi ce ne garantează Convențiunea și pe cari acum într'o clipă voiți a le desființa. Eu, tatăl meu și strămoșii mei și strămoșii d-v., au fost prigoniti, pedepsiți, și chiar unul din autorii propunerii de astăzi a fost exilat peste hotar la Măcin, pentru

că am apărat drepturile țării, pentru că ne am silit a căpăta starea de lucruri ce avem astăzi.

Nu ne așteptam, domnilor, că, după atâtea sacrificii împlinite, venind aici la București ca să facem Unirea, vom reculege proscricțiunea și despotismul.

Ne recunosc nimenui dreptul de a viola legile, de a sdrobi drepturile țării. Protest din toate puterile 'mă contra votului ce se va da, când ar fi primită, și de acum declar că nu pot lua parte la acest vot anti-convențional, anti-național! (*iese din Adunare.*)

**Manolaki Costaki.** După atâtea cuvinte rostite la această tribună de mai mulți oratori, se pare că noi am fi oameni ucigători libertăților publice.

Ei bine, domnilor, din însu-și argumentele d-v. voiă culege cel mai favorabil sprijin pentru propunerea pe care am scris-o și pentru care voiă da seamă înaintea oamenilor și a lui Dumnezeu.

Domnilor, în câtă vreme deputații vor fi omoriți la porțile Mitropoliei, cine va mai fi deputat? Atunci nu vom mai avea Cameră. Știu chiar ieri că vre-o 7—8 deputați de dincolo de Milcov erau deciși să părăsească Bucureștii.

Onor. D-nu Cogălniceanu ne a citat exemple că s'a tras asupra regilor și împăraților. Inșă, domnilor, când la ideile acelor exaltați persoana Capului Statului era o piedică, căci era înviolabil, nestrămutat, înțeleg că fanatismul acelor oameni avea pînă la oare-care punct o logică, căci lovea acea piedică nestrămutată ce li se punea. Vă disfid însă ca să 'mă arătați că în vre o țară constituțională să se fi ucis vre-un Ministru. Și

iată pentru ce nu se întemplă aceasta : pentru că, în regimele parlamentare, Guvernele sunt supuse la atâtea fluctuații a desvoltării ideilor, în cât pentru nimeni un Ministeriū constituțional nu este o piedică, de care mai curênd saū mai târziū să nu se poată scăpa. Faptul de alaltă-ieri, domnilor, are o însemnătate politică, și e mai mult de cât o crimă; este o crimă neauzită, fără exemplu.

D-nu Cogălniceanu zice că împăratul Austriei, după un atentat, a convocat Reichsrathul. Așa este; dar la noi acest Reichsrath, Adunarea, era deja convocată.

D-nu Vernescu ne întreabă : „oare patria e în primejdie, oare inimicul e la porțile țării?“ — Inimicul, domnilor, este și mai aproape, este la poarta Mitropoliei; căci, dacă inimicul ar fi la porțile țării, atunci lesne s'ar alege bobul din mazere.

S'a vorbit de revoluțiune. Eū am fost în revoluțiune și vă pot încredința că în două-trei zile se alege într'un fel, aū de triumfează guvernul, aū de triumfează partitul revoluționar. La noi însă criza ține de trei ani și merge crescând. S'a zis apoi că la noi sunt legi îndestulătoare, că avem un Codice Penal. Dar d. Vernescu imi va da voie să 'i spuī că d-lui poate trăi foarte liniștit în Capitală, fără să știe ce se petrece în țară. Vē voiū spune eū, domnilor, că în partea de dincolo de Milcov se comit omoruri mult mai multe de cât or când, după cum 'mă-a spus un deputat, care vine de acolo, că într'un județ s'aū săvirșit acum 19 omoruri.

S'a vorbit de dictatură, zicând d-nu Vernescu că s'ar suspenda dreptul Camerii și că nu ar mai putea

funcționa ca pînă acuma, prin măsura ce este a se adopta. Voi răspunde că tocmai prin această măsură se asigură libertatea d-lui Vernescu, tocmai prin aceasta se asigură dreptul nostru de a ne putea emite aci opiniunile fără a ne teme că un pistol ne așteaptă la poartă. Dând acest vot Guvernului, i s'a impus tot de o dată și greaua datorie de a răspunde la așteptarea noastră.

Faptul de ieri a aruncat spaîma în spiritul mandatarilor națiunii. Ei bine, d-nilor Miniștri, astăzi venim și vă dăm puterea de a mănținea ordinea, de a asigura și liniști spiritele, de a garanta representațiunii naționale că poate în pace să se ocupe de organizarea țării. Acest drept vi'l dăm, și vi'l dăm provizoriu.

**Principele Gr. M. Sturza.** Văz că se fac acuzări grave și că se dă cu totul un alt înțeles aceluî amendament. Să fim însă, domnilor, mai moderați, să ne uităm cel puțin pe ce este scris.

S'a zis că eu sunt propuitorul aceluî amendament ; cu toate că nu este așa, dar mi-l însușesc și'l sprijin. Ei bine, domnilor, ce propune acel amendament ? Nimic alt de cât atîta ; nici de dictatură, nici de suspendarea Convențiunii nu e nici vorbă. Asigurarea liniștei publice, și atîta tot. Cine este în contra acesteia va vota contra ; eu unul în conștiință voi vota pentru.

Mai mulți deputați cer închiderea discușiunii.  
Adunarea încuviințează.

**Președintele** pune la vot amendamentul d-lui General



Florescu, după cererea a zece deputați, prin scrutin secret, al cărui rezultat este :

Votați 93.  
 bile albe 54.  
 bile negre 36.  
 Abținuți 3.

Amendamentul este incuviințat.

**Președintele Consiliului.** Pătruns de încrederea cu care onor. Adunare a bine-voit a 'l onora prin votul ei de astă-zî, Ministeriul acesta se grăbește a o asigura prin organul meu că el nu va eși nici o dată din cer-cul prescriș actiunii sale de Convențiune și că nu va face întrebuintare de acest vot de cât în caz de nece-sitate absolută, când mijloacele ordinare nu vor fi de ajuns spre a mântînea ordinea publică, caz care, sunt bine încredințat, nu se va întempla nici odată în țara noastră.

După aceasta Adunarea a votat de urgență și a incuviințat următoarele propunerî:

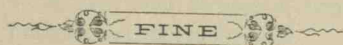
1. A. D-lui General I. Florescu în coprindere :

„ Pătrunși de dureroasa pierdere a d-lui Barbu Katargiu, colegul nostru  
 „ și eminentul patriot, hotărîm să luăm doliu pentru două-zeci de zile, și  
 „ Adunarea autorizează pe Guvern a lua dispozițiile cuvenite și a face  
 „ cheltuielile necesariî pentru înmormentarea ilustrului bărbat, la care vom  
 „ asista în corp.“

2. Propunerea Principelui Gr. B. Brâncoveanu, în coprin-dere :

„ Considerând că prin asasinatul d-lui Barbu Katargiu, națiunea noastră  
 „ a pierdut pe apărătorul cel mai eminent al temelilor existenței sale, so-  
 „ cietatea, familia, proprietatea; considerând că Ministrul Primar al  
 „ Principatelor-Unite, a căruia deviză era „tot pentru Țară, nimic pentru

„noï,“ a fost victima curagiului său politic, Camera îndeplinește o da-  
„torie sacră deschizând Ministeriului un credit spre a ridica acestui  
„mare bărbat de Stat un monument pe piața Teatrului, cu inscripția :  
„ Apărătorului societății, familiei și proprietății,  
„ Țara plină de recunoștință și adânc măhnită.  
„ Va urma nemuritoarea frază a discursului fostului orator din șe-  
„ dința de la 8 Iunie 1862, în coprindere:  
„ Pacea și odihna e scăparea Țării, și voiți prefera a fi zdrobit de  
„ cât a îngădui slăbirea liniștei; voiți prefera moartea, mai 'nainte de a  
„ călca său a lăsa să se calce vre una din instituțiile Țării.“!





## TABLA MATERIILOR

	pag.
Precuvântare . . . . .	VII
Viața lui Barbu Katargiu . . . . .	IX
Ședința de la 21 Februarie 1859 . . . . .	1
» » » 26 Februarie 1859 . . . . .	3
» » » 27 Februarie 1859 asupra acordării u- nui credit de 8.000.000 lei vechi . . . . .	4
» » » 6 Martie 1859. Obligațiile reciproce în- tre proprietari și țărani . . . . .	9
» » » 10 Martie 1859. Proiectul pentru com- baterea crizei comerciale . . . . .	15
» » » 12 Martie 1859. Asupra crizei comer- ciale . . . . .	21
» » » 13 Martie 1859. Criza comercială. . . . .	24
» » » 14 Martie 1859. Criza comercială. . . . .	36
» » » 14 Mai 1859. Incompatibilitatea între o funcțiune salariată de Stat și mandatul de deputat. Budgetul pe anul 1858-1859 . . . . .	40
» » » 26 Mai 1859. Complotul mașinei infer- nale . . . . .	48
» » » 6 Iunie 1859. Starea finanțelor . . . . .	57
» » » 9 Iunie 1859. Asupra budgetului și chel- tuelilor necontrolate . . . . .	78
» » » 13 Iunie 1859. Continuare . . . . .	87
» » » 18 Iunie 1859. Katargiu demisionează din comisiunea pentru verificarea soco- telilor. . . . .	94
» » » 19 Iunie 1859. Motivarea demisiunii și răspuns la niște atacuri aduse părții drepte. . . . .	95
» » » 24 Iunie 1859. Asupra instituției scutel- nicilor. . . . .	102

	<u>pag.</u>
<i>Ședința de la 25 Iunie 1859. Asupra bugetului . . .</i>	115
» » » 26 Iunie 1859. Asupra donațiunilor pentru folosul public, a căror administrație este lăsată prin testament urmașilor donatorilor . . . . .	116 †
» » » 27 Iunie 1859. Serviciile aduse țării de către boieri. . . . .	122
» » » 3 Iulie 1859. Asupra unor sume ce mănăstirile închinat se îndatoraseră a plăti Statului Român . . . . .	131
<i>Compunerea Ministeriului de la 11 Octobrie 1859 . .</i>	133
<i>Ședința de la 5 Martie 1860. Asupra unei telegrame a Principelui George Stirbei . . . . .</i>	<i>ibidem.</i>
» » » 8 Martie 1860. Asupra incompatibilității între funcțiunea de administrator și mandatul de deputat . . . . .	135
» » » 9 Martie 1860. Dacă membrii Comisiei Centrale aleși ca deputați pot lua parte la desbaterile și voturile Adunării . . . . .	140
» » » 12 Martie 1860. Dacă numirea celor patru membri aleși de Cameră în Comisiunea Centrală are nevoie de întărirea Domnească . . . . .	143
» » » 15 Martie 1860. Dacă un alegător se poate înscrie în alt județ de cât acela în care își are proprietatea. . . . .	145
» » » 17 Martie 1860. Asupra contractelor pentru exploatarea sării. Continuarea discuțiunii din ședința precedentă . . . . .	149
» » » 19 Martie 1860. Urmarea desbaterii asupra aceluia-și obiect . . . . .	155
» » » 24 Martie 1860. Asupra proiectului de răspuns la Mesagiü. . . . .	159
» » » 26 Martie 1860. Urmare . . . . .	161
» » » 27 Aprilie 1860. Asupra unui scăzământ în favoarea arendașilor moșiilor bisericești. . . . .	164

	<u>pag.</u>
<i>Ședința de la 29 Aprilie 1860. Asupra arestării Prin-</i> <i>cipelui G. Stirbei . . . . .</i>	178
» » » 17 <i>Mai</i> 1860. Asupra întreținerii lucră- rilor publice . . . . .	184
» » » 18 <i>Mai</i> 1860. Asupra cimitiriilor . . . . .	186
» » » 24 <i>Mai</i> 1860. Incidental asupra nobili- mii după Convenție. . . . .	187
» » » 26 <i>Mai</i> 1860. Asupra desființării taxe- lor de export . . . . .	190
» » » 14 <i>Iunie</i> 1860. Interpretarea art. 379 din Regulamentul Organic . . . . .	197
<i>Compunerea Cabinetului de la 31 Mai</i> 1860 . . . . .	200
<i>Ședința de la 19 Iulie 1860. Asupra modului formării</i> <i>budgetului. Impositul asupra proprietății. ibidem.</i>	
» » » 6 <i>Septembrie</i> 1860. Rolul bogăției acu- mulate în viața societăților. . . . .	212
» » » 22 <i>Decembrie</i> 1860. Asupra înființării u- nui Ministeriu al Lucrărilor Publice și despre desființarea Ministeriului de Con- trol. . . . .	222
» » » 3 <i>Ianuarie</i> 1861. Asupra evenimentelor din Ploești . . . . .	228
» » » 10 <i>Ianuarie</i> 1861. Asupra interpretării art. 379 din Regulamentul Organic și aducerii de coloni germani. . . . .	233
» » » 12 <i>Ianuarie</i> 1861. Asupra înscrierii a- legătorilor . . . . .	245
» » » 14 <i>Ianuarie</i> 1861. Urmare. Asupra unui pasagiu din proiectul de răspuns la Me- sagiu . . . . .	249
» » » 19 <i>Ianuarie</i> 1861. Urmarea desbaterii a- supra proiectului de răspuns la Mesagiu. . . . .	256
» » » 14 <i>Aprilie</i> 1861. Asupra dării în jude- cată a Ministeriului Manolaki Costaki. . . . .	267
<i>Compunerea și programul Ministeriului de la 30 A-</i> <i>prilie 1861 . . . . .</i>	269

	pag.
<i>Demisiunea Cabinetului Katargiu la 10 Maiu 1861.</i>	270
<i>Compunerea Cabinetului Stefan Golescu . . . . .</i>	273
<i>Şedinţa de la 14 Maiu 1861. Asupra pensiunilor . .</i>	274
» » » 23 <i>Maiu</i> 1861. Desvoltarea unei inter- pelări adresate Cabinetului St. Golescu.	279
» » » 27 <i>Maiu</i> 1861. Asupra acordării unui cre- dit pentru construirea câtor-va şosele.	293
» » » 13 <i>Iunie</i> 1861. Asupra refuzului a trei deputaţi de a face parte din Comisiu- nea însărcinată cu cercetarea ilegalită- ţilor Ministeriului Manolaki Costaki . .	295
» » » 17 <i>Iunie</i> 1861. B. Katargiu cere a se pune în dezbateră cestiunea proprietăţii.	304
» » » 20 <i>Iunie</i> 1861. Asupra unei interpretări false ce s'a dat discursului lui B. Ka- targiu din şedinţa precedentă. . . .	311
» » » 22 <i>Iunie</i> 1861. Asupra unei moţiuni de neîncredere în Cabinet . . . . .	315
<i>Compunerea Cabinetului de la 19 Iulie 1861. . . .</i>	321
<i>Compunerea Cabin. B. Katargiu de la 22 Ianuarie 1862.</i>	322
<i>Şedinţa de la 25 Ianuarie 1862. Asupra interpelărilor d-lui M. Cogălniceanu. . . . .</i>	<i>ibidem.</i>
» » » 1 <i>Februarie</i> 1862. Asupra întocmirii lis- telor electorale . . . . .	335
» » » 15 <i>Februarie</i> 1862. Asupra inserării în <i>Monitor</i> a unei desminţiri contra afir- mărilor d-lui I. C. Brătianu . . . . .	337
» » » 21 <i>Februarie</i> 1862. Asupra interpelării d-lui I. Brătianu privitoare la ţeraniî in- chişi la Văcăreşti . . . . .	345
» » » 26 <i>Februarie</i> 1862. Asupra cererii unui credit de 400.000 lei vechi. Asupra înfiin- ţării unui Comitet legislativ provizoriu	348
» » » 28 <i>Februarie</i> 1862. Asupra unei inter- pelări a d-lui M. Cogălniceanu privitoare la taxa pentru exportarea sării . . . .	366

	pag.
<i>Ședința de la 2 Martie 1862. Urmare asupra înființării unui Comitet legislativ provizoriu . . .</i>	374
» » » 5 Martie 1862. Urmare. . . . .	385
» » » 14 Martie 1862. Asupra înființării Curții de Casațiune . . . . .	390
» » » 20 Martie 1862. Asupra unor interpelări ale d-lui M. Cogălniceanu. Asupra proiectului de lege a presei. . . . .	393
» » » 21 Martie 1862. Urmarea desbaterii asupra legii de presă . . . . .	401
» » » 23 Martie 1862. In cestiunea sării . . . . .	403
» » » 26 Martie 1862. . . . .	412
» » » 27 Martie 1862. . . . .	414
» » » 28 Martie 1862. Răspuns la o interpelare a d-lui C. Grădișteanu. Asupra unei propuneri a d-lui I. C. Brătianu de a se libera țeraniii închiși la Văcărestii . . . . .	423
» » » 31 Martie 1862. Asupra poștelor . . . . .	426
» » » 22 Maiu 1862. Asupra necompletării Camerii și a gravității situațiunii. Asupra petițiunii mai multor locuitori, cari cer să li se dea voie de a ocupa locurile părăsite de Bulgarii emigrați în Rusia. Asupra alegerii d-lui N. A. Sutz și asupra propunerii lui Gr. Cuza de a se congedia călugării greci de la mănăstirile închinete. . . . .	430
» » » 29 Maiu 1862. In cestiunea legii rurale . . . . .	440
» » » 2 Iunie 1862. Urmare. . . . .	456
» » » 4 Iunie 1862. Urmare. . . . .	741
» » » 8 Iunie 1862. Asupra întrunirii de pe Câmpul Filaretului . . . . .	477
<i>Ședința extraordinară de la 9 Iunie 1862 ținută după arșinarea lui B. Katargiu . . . . .</i>	486

VERIFICAT  
 1987



## INDREPTAREA GREȘELILOR PRINCIPALE

Pag. rîndul	în loc de	să se citească
48 . . . 17 . . . . .	raportul Secția . . . . .	raportul Secției
63 . . . 17 . . . . .	1856 . . . . .	1858
121 . . . 7 . . . . .	nostru . . . . .	vostru
179 . . . 17 . . . . .	pare . . . . .	par—
ibid. . . 18 . . . . .	urės — . . . . .	urěse
187 . . . 2 . . . . .	cimitir . . . . .	cimitir
194 . . . 17 . . . . .	adevėrate . . . . .	adevėrată
197 . . . 7 . . . . .	înnotând . . . . .	plutind
202 . . . 3 . . . . .	ediția . . . . .	adiția
210 . . . 2 de jos . . . . .	irtați . . . . .	iertați
219 . . . 6 . . . . .	il veți numi.— . . . . .	il veți numi—,
221 . . . 7 . . . . .	în urmă? . . . . .	în urmă.
242 . . . 12 . . . . .	forma . . . . .	forma
255 . . . 1 de jos . . . . .	incărcare . . . . .	încercare
288 . . . 3 de jos . . . . .	legea, rurală . . . . .	legea rurală,
336 . . . 11 de jos . . . . .	și Europa . . . . .	și Europa:
493 . . . 7 . . . . .	arvoi . . . . .	ar voi

**VERIFICAT  
2017**

